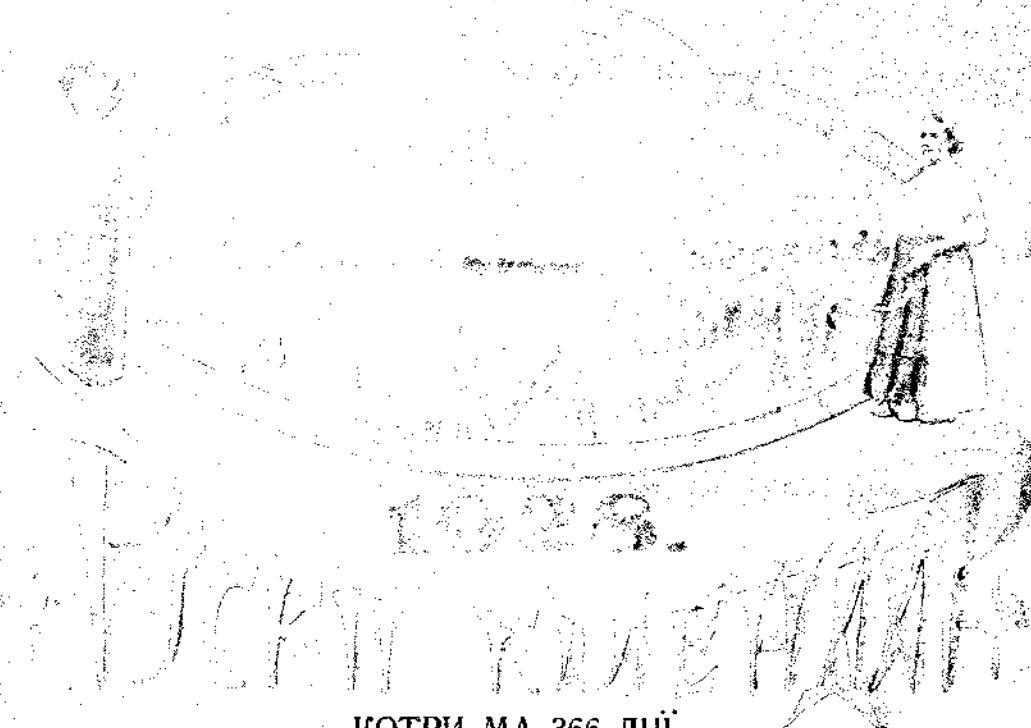

ЗА ЮЖНО-СЛАВЯНСКИХ РУСИНОХ
НА ПРЕСТУПНИ РОК

КОТРИ МА 366 днї.

ВИДАТЕЛЬ И
РУСКЕ
ПРОСВІТНЕ
РУСКИ

ВЛАСТИТЕЛЬ:
НАРОДНЕ
ДРУЖТВО
КЕРЕСТУР

РУСКИ КАЛЕНДАР
ЗА ЈУЖНО-СЛАВЯНСКИХ РУСИНОХ

НА ПРЕСТУПНИ РОК

1928.

КОТРИ МА 366 ДНІ.

РОК ВИДАНЯ VIII.

ЗЛОЖЕЛ

У МЕНУ РУСКОГО НАРОДНОГО ПРОСВИТНОГО ДРУЖТВА

ДЮРА БИНДАС,
подпредседатель РНПД.

Видатель и властитель:
РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВИТИНЕ ДРУЖТВО
РУСКИ-КЕРЕСТУР.

НОВИ САД
ШТАМПАРИЈА УЧИТ. КОМ. ДР. „НАТОШЕВИЋ“
1927. — 250.

ЖЕНДАР
(СИЧЕНЬ)
ЗІ ДЗЕНЬ

I.

Мешацово мені:^{*)}

- ⌚ Ост. штв. 14. на 22 г. 14 м.
- ⌚ Нови меш. 22. на 21 г. 19 м.
- ⌚ Перша штв. 29. на 20 г. 26 м.
- ⌚ Поляя 5. на 21 г. 11 м.
- ⌚ Ост. штв. 13. на 20 г. 5 м.

По новим	Гр. кат. руски	Римскі	Службо:
14 Суб.	1 Обр. Г. Вас. Іл. Н. р.	Гиларий б.	Виходзі: Заходзі: 15. 7 г. 39 м. 16 г. 40 м. 22. 7 " 34 " 16 " 50 " 26. 7 " 26 " 17 " — " 5. 7 " 18 " 17 " 10 " 12. 7 " 9 " 17 " 20 "
15 Панта.	2 Сільвестер п.	Павел	<i>Сторочне нагадоване о хвілі:</i>
16 Пон.	3 Малахій и Горд.	Марцел II.	Початком януара шніг и дикдик; 7.—14. витрова хвіля; у другій половині мешаца твар да жима аж до 22.; конець ме шаца пременьліва хвіля.
17 Вов.	4 Собор 70 апост.	Антон пуст.	
18 Стр.	5 Навеч. Богоявл.	Св. Фаміл.	
19 Ніч.	6 Св. Боніфакій Г.	М. Приска	
20 Пят.	7 Соб. св. Йоана Кр.	Фаб. и Себ.	
21 Соб.	8 Пр. Георгій и Ем.	Агніца дів.	
<i>Із ц. по Епістоли Гал. 3. 1. від 10. 1. 1944; см. Час. в. 8</i>			
22 Панта.	9 М. Поліекта	Вінкентій	
23 Пон.	10 С. Григорій Ніс.	Зар. Пр. Д. М.	
24 Вов.	11 Пр. Теодосій В.	Тимотей	
25 Стр.	12 Мч. Татяна	Обр. Павла	
26 Штв.	13 Мч. Ерміл и Стр.	Полікарпо м.	
27 Пят.	14 Пр. Отци на Син.	Йоан Зл.	
28 Соб.	15 Павел тив.	Юліан	
<i>Із ц. по Апостолу Павлу 10. 1. 1945; см. Час. в. 8</i>			
29 Ніч.	16 Покл. вер. св. Петра	Франц С.	
30 Пон.	17 Пр. Антоній В.	Мартина дів.	
31 Вов.	18 Св. Атаназ и Кир.	Петро Н.	
1 Стр.	19 Пр. Макарій ег.	Ігнат м.	
2 Штв.	20 Пр. Евтимій В.	Софроній	
3 Пят.	21 Пр. Максим исп.	Власій м.	
4 Соб.	22 А. Тимотей и Ат.	Вероніка	
<i>Із ц. по Апостолу Петру 10. 1. 1945; см. Час. в. 8</i>			
5 Ніч.	23 Сщм. Климент	Агата дів.	
6 Пон.	24 Пр. Ксения	Доротея дів.	
7 Вов.	25 Григорій Б.	Ромулд	
8 Стр.	26 Пр. Ксенофонт	Сед. Йоан	
9 Штв.	27 Пр. м. Йоана Зл.	Аполонія	
10 Пят.	28 Пр. Ефрем	Схоластика	
11 Соб.	29 Пр. м. Ігнатія б.	Указ. Г. лурд.	
<i>Із ц. по Апостолу Петру 10. 1. 1945; см. Час. в. 8</i>			
12 Ніч.	30 Три Святители	Евлалій	
13 Пон.	31 Мм. Кир и Йоан	Катарина	

Дзень	Дневнік		Прияток	Видаток
	Дн.	п.		

^{*)} Дні меш. и служб. мені
як и нагадоване о хвілі по н.
вим календару значени.

ФЕБРУАР

(ЛЮТИЙ)

29 дні'

II.

Мешецьово мемі:

- ❶ Нови меш. 21. на 10 г. 41 м.
 ❷ Перша штв. 28. на 4 г. 21 м.
 ❸ Поляя 6. на 12 г. 27 м.

По новим	Пр. ім'я, прізвище	Прізвище
14. Вов.	1 Мч. Трифон	Валентин
15. Стр.	2 Симеон	Фавст
16. Штв.	3 Симеон и Ана	Юlian мч.
17. Пят.	4 Пр. Ісидор	Дона т. м.
18. Соб.	5 Мч. Агаф. (Зад. Соб.)	Симеон б.

Черв'яківський архів. Кодекс. Книга 1. Том 1. Сторінка 20

19. Пн.	6. П. Вукол	Конрад
20. Пон.	7. Пр. Парт. и Лука	Елевтерий
21. Вов.	8. Мч. Теодор	Елеонора
22. Стр.	9. Мч. Никифор	Пепельна стр.
23. Штв.	10. Мч. Харалампий	Петро Д.
24. Пят.	11. Сщм. Власий	Преступни дз.
25. Соб.	12. С. Мелетий	Матей ап.

26. Пн.	13. Пр. Мартинян	Викторин м.
27. Пон.	14. Пр. Аксент. (Поч. п.)	Александар б.
28. Вов.	15. Ап. Онисим	Леандер б.
29. Стр.	16. Мч. Памфіл	Роман ап.
1. Штв.	17. Вм. Теодор	Албін
2. Пят.	18. Лев Папа	Симпліцій
3. Соб.	19. Ап. Архіпа	Кунегунда

4. Недр.	20. Лев еп.	Казимир
5. Пон.	21. Пр. Тимотей	Мирослав
6. Вов.	22. Обр. мощ. мч. у Ев.	Перпетуа
7. Стр.	23. Сщм. Полікарп	Тома аск.
8. Штв.	24. Обр. гл. Йоана Кр.	Іван од. Б.
9. Пят.	25. Тарасий еп.	Франциска р.
10. Соб.	26. С. Порф. (Зад. Соб.)	40 Мучен.

11. Недр.	27. Пр. Прокопий	Евлогий
12. Пон.	28. Пр. Василий	Григорий
13. Вов.	29. Пр. Касиан	Никифор

Служко:

Виходзи: 19. 6 г. 59 м. 17 г. 30 м.
 26. 6 " 46 " 17 " 41 "
 4. 6 " 34 " 17 " 51 "
 11. 6 " 21 " 18 " - "

Сторочне нагадоване
о хвилі:

У фебруару хвilia до 21. пре-
меніва; под конец мешіца жим-
но и витри.

Роботи у газдовстві: Докончиц
роботи заостали од Януара. Кед
хвilia допуша, треба орац за яр-
ні шаца, за овес, кукурицу и
други шаца, гноиц под кукури-
цу и гной приорац да ше вимар-
зує воздуху, земледілски спра-
ви плуги, брани ролю кед су
хібин треба поправиц, кукурицу
преберац и на садзене виберац,
мехи препатриц, поплатиц и пор-
вазки навязац. Заїздка: Прерид-
ци густі древа (овочі) и слаби
конари и котри крижком рошню,
треба орезац и одстраниц, древа
на которых трава рошне, треба
очисиц од древох, и обілайц зос
валном, на место вална може ше
и луг зос древеного гару хасно-
вац, гущеніці позберац и спа-
ляйц погноиц зос стітим гноюм
и прекопац, на градки садзиц,
чеснок, відасні, грацок, петру-
шку, мархву и кромплі, до за-
циху може пошац відасні капу-
сту, келераб и кель за пресаду.
Кед су ноци жимни треба младе
желе закривац проци мразу, зос
сламу, сухим гноем або зос ку-
куричанку росцепац.

Велька часці добрих христи-
янох села би угодиц и Богу
и швету; на концу конца
не зроби ані єдно, оти друге.

День	Днівнік		Прияток	Видаток
	Дн.	п.		

МАРТ

(МАРТ)

31 ДЗЕНЬ

III.

Мешацово мені:

- ⌚ Ост. штв. 14. на 16 г. 20 м.
- ⌚ Нови меш. 21. на 21 г. 29 м.
- ⌚ Перша штв. 28. на 12 г. 54 м.
- ⌚ Поля 5. на 4 г. 38 м.
- ⌚ Ост. штв. 13. на 9 г. 9 м.

По Новим	Грэ. кат. т.Часу	Рэж.чар
14 Стр.	1 Мч. Евдокия	Матильда
15 Штв.	2 С. Теодот	Лонгин м.
16 Пят.	3 Мч. Евтрапий	Кирияк
17 Соб.	4 Пр. Герас. (Зад.соб.)	Патрик

III недзелье в посту. Крестопоклонница, с. А. Б.,
7. Лін. за 101. год. Март 1937

18	Недз.	5 Мч. Конон	Кирил гр.
19	Пон.	6 42 мучен.	Осиф обруч.
20	Вов.	7 Сщм. у Херсону	Теодосий
21	Стр.	8 Теофилакт	Венедикт
22	Штв.	9 40 мученікі	Октавіан
23	Пят.	10 Мч. Кодрат	Феликс
24	Соб.	11 Софронія (Зад.соб.)	Гавриил Арх.

IV недзелье в посту. Грачівка 8. Лін. за
34. год. Март 1937

25	Недз.	12 Пр. Теофан	Благовест
26	Пон.	13 Пр. муч. Никифор	Касьян
27	Вов.	14 Пр. Венедикт	Іван Дам.
28	Стр.	15 Мц. Агапія (Покл.)	Йоан Кап.
29	Штв.	16 Мч. Савін	Евстасій
30	Пят.	17 Пр. Алексій	7 жалосци М.
31	Соб.	18 Кирил ер. (Ак. Бог.)	Валбина

V недзелье в посту. Грачівка 9. Лін. за
34. год. Март 1937

1	Недз.	19 Мч. Христ. и Д.	Гуго
2	Пон.	20 Пр. Отци	Франц п.
3	Вов.	21 Пр. Яков	Ріхард
4	Стр.	22 Світм. Васілій	Ісидор
5	Штв.	23 М. Нікон	В. штвар.
6	Пят.	24 Захарій	Велікан Генріх
7	Соб.	25 Іванушич	В. собота

VI недзелье в посту. Жданівка. Март 10. Лін. за 34. год. Март 1937

8	Недз.	26 Соб. Арх. Гавр.	Вечірка Енр.
9	Пон.	27 Мц. Матрона	К. Ніна фаль
10	Вов.	28 Пр. Іларіон	Метилда
11	Стр.	29 Сщ. Марко	Лев п.
12	Штв.	30 Вельки Штварток	Юлій п.
13	Пят.	31 Ремікін Франц	Герменег. ⚡

У великой души — шацко
вельке". (Паскаль).

Дзень	Дневнік	Прияток		Видаток	
		Дин.	п.	Дин.	п.

**АПРІЛ
(ЦВІТЕНЬ)**
30 дні

IV.

Мешацово мені:

- ⌚ Нови мешац 20. на 6 г. 25 м.
- ⌚ Перша штв. 26. на 22 г. 42 м.
- ⌚ Поля 4. на 21 г. 50 м.
- ⌚ Ост. штв. 26. на 10 г. 12 м.

По новим	Гр. кат. руски	Римські
14 Соб.	1 Вель. Собота	Юстин м.

Інші: Свята Лит. вл. 1. Нац. Івана п. 1. Весн. вб. Йоанн. в. вб.

15 Пон.	2 Велька Пон.	Лидвина д.
16 Вов.	3 В. Ноц. II. днін.	Турибий б.
17 Стр.	4 В. Ноц. III. днін.	Рудольф м.
18 Штв.	5 Мч. Теод. и Агат.	Аполоній м.
19 Пят.	6 С. Евтихій	Кресценцій
20 Соб.	7 Пр. Георгій	Сулпіцій
	8 Ап. Іродіон и др.	Анзелмо

Інш. 2. Томова. № 1. Інш. вл. 14. вл.
Йоанн. в. вб.

22 Пон.	9 М. Евпсихій	Сотер и К.
23 Пон.	10 Терентій	Юрай м.
24 Вов.	11 Сщм. Антип	Фіделіс м.
25 Стр.	12 Пр. Василій	Св. Йосиф
26 Штв.	13 Сщм. Артемон	Марко ев.
27 Пят.	14 Мартін п.	Петро кан.
28 Соб.	15 Ап. Аристрах	Павел од кр.

Інш. 3. Миропостиг. Гд. А. Год. 1. Літ. вл.
16. вл. Марц. в. вл.

29 Пон.	16 Мч. Агатія	Петро м.
30 Пон.	17 Пр. Симеон	Катарина с.
1 Вов.	18 Пр. Йоан дек.	Філіпп и Яков
2 Стр.	19 Пр. Йоан ст. з.	Атаназій
3 Штв.	20 Пр. Теодор	Обрітение †
4 Пят.	21 Сщм. Януарій	Моніка
5 Соб.	22 Пр. Теодор сик.	Пій V. п.

Інш. 4. о Рамблабеном. Гд. А. Год. 1. Літ. вл.
17. вл. 23. вл. 29. вл. Йоанн. в. вл. 52.

6 Пон.	23 Взм. Єгеріан	Йоан дам.
7 Пон.	24 М. Сава	Станислав
8 Вов.	25 Ап. Марко	Михаїл
9 Стр.	26 Сщм. Василій	Григорій наз.
10 Штв.	27 Сщм. Симеон	Антоній б.
11 Пят.	28 Ап. Ясон и Сос.	Франциск
12 Соб.	29 Мм. у Кисики	Панкрайт

Інш. 5. о Гаваринів. Гд. А. Год. 1. Літ. вл.
28. вл. Год. 3. вл.

13 Пон.	30 Ап. Яков	Сервакій
---------	-------------	----------

Мешацово мені:

- ⌚ Нови мешац 20. на 6 г. 25 м.
- ⌚ Перша штв. 26. на 22 г. 42 м.
- ⌚ Поля 4. на 21 г. 50 м.
- ⌚ Ост. штв. 26. на 10 г. 12 м.

День	Дневник		Прияток	Видаток
	Дин.	п.		

Слухіко :

Виходзи:	Заходзи:
15. 5 г. 15 м.	18 г. 46 м.
22. 5 " 3 "	18 " 55 "
29. 1 " 51 "	19 " 4 "
1. 4 " 48 "	19 " 7 "
6. 4 " 41 "	19 " 13 "
13. 4 " 31 "	19 " 23 "

**Сторочне нагодоване
о хвили:**

У априлу до 5-ог вельо дижджу; 5—13. мокро, витрово; 13—20. пременьліво; 20—26. витрово, велио дижджу; концом мешаца красна хвиля.

Роботи у газдовстві: Кед време допуша и жем осохнута, може ше садзиц кукурицу, цвіклу и кромплі од першого дня і до концю мешаца т. е. медан. Дзурямы треба шаш шеменец. Гной вожиц на громади, да до ешені зреє. Кед не було добре време за ро-
ляне и дерляне схенських ша-
цих у Марцу, тэрэз у Апрілу
треба пороляц и подерляц, пасу-
лю садзиц, кромплі зос доліка
треба вибрац, осушни и вигнати
пупки поочуховац бо заградкаре
доказую же осушени и од пуп-
кох очухани кромплі, посадзени
лепше рошню и баржей ше роз-
виваю. **Заградка:** Овощи треба
окопац, каламене овоцох и са-
дзене ше докончуе у тим мешацу.
Слабі древка (цінки) да замо-
нено треба зос ножком 3—4 места
рорезац скору наздруж, од че-
перкох аж до кореня да замо-
нено, кед велика суша а овощи
квітно треба их полівац, желе-
няву позашеваш що остало непо-
шато, кед красне време треба
поля плец, гордон, куколь каче
мідло, стоклане зос зарнох да
ше не шею до жеми. Герчки та-
маніц, вільвац або повариц ку-
курицу зос нову шалітру одну
гарці (малу) положиц до лізирі
герчковей, але лем на таки мес-
та дзе ломашні животині непри-
ходза, бо є барз пікодліве.

МАЙ
(МАЙ)
31 ДЗЕНЬ

V.

Мешацово мені:

- ❶ Нови меш. 19. на 14 г. 14 м.
- ❷ Перша штв. 26. на 10 г. 12 м.
- ❸ Поляня 3. на 13 г. 14 м.
- ❹ Ост. штв. 11. на 6 г. 51 м.

По новим	Гр. кал. руски	Греко
14 Пон.	1 Пр. Еремий	Бонифаций
15 Вов.	2 С. Атаназий	Іван сал.
16 Стр.	3 Пр. Теодозий	Іван неп.
17 Штв.	4 Прмц. Пелагия	Викентій
18 Пят.	5 Міц. Ірина	Венанцій
19 Соб.	6 Прав. Йов	Целестин

Початок у Галиччині та в Біл. Кр. в 18. ст. див. в 1881 р. від Попова т. 41

20	П. с.	7 М. Акакій	Бернардин
21	Пон.	8 Ап. Іван бог.	Феликс м.
22	Вов.	9 Прен. м. о. Нікол.	Юлія д.
23	Стр.	10 Ап. Симон З.	Десидерій
24	ІІІтн	11 Вакансія Г.	Іван пр.
25	Пят.	12 СС. Епиф. и Герм.	Урбан п.
26	Соб.	13 Міц. Глікерія	Філіп н.

Початок у Слов. Гл. в 18. ст. див. в 1881 р. від Попова т. 49

27	ІІІ. дз.	14 М. Ісидор	Ісидор
28	Пон.	15 Пр. Пахомій В.	Русадля пон.
29	Вов.	16 Пр. Теодор	Марія м.
30	Стр.	17 Пр. Андронік	Фердинанд
31	Штв.	18 М. Геодот	Ангелина
1	Пят.	19 Сіцм. Патрікій	Памфіл
2	Соб.	20 М. Талал. (Зад. Соб.)	Еразмо

Початок у Галиччині та в Біл. Кр. в 18. ст. див. в 1881 р. від Попова т. 49

3	ІІІ. дз.	21 Гуадалін. І. франц.	Клотилд
4	Пон.	22 Русланім. В. імені.	Квірин б.
5	Вов.	23 Пр. Михаїл	Боніфакій
6	Стр.	24 Пр. Симеон	Норберт
7	Штв.	25 З. Обр. гл. Йоана К.	Іоанн
8	Пят.	26 Ап. Карп	Медард
9	Соб.	27 Сіцм. Терапонт	Прімо і Фел.

Початок у Галиччині та в Біл. Кр. в 18. ст. див. в 1881 р. від Попова т. 49

10	ІІІ. дз.	28 Пр. Нікита	Маргарита
11	Пон.	29 Міц. Теодосія	Варн. ап.
12	Вов.	30 Пр. Ісаакій	Онуфрій
13	Стр.	31 М. Ермей	Антон пад.

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
20. 4 г. 23 м.	19 г. 31 м.
27. 4 " 17 "	19 " 38 "
3. 4 " 12 "	19 " 44 "
10. 4 " 9 "	19 " 50 "

**Сторочне нагодоване
о хвилі:**

Початок мешаца красна, суха хвиля; 4—19. красна хвиля, мішана з цеплим дижджком; 19—26. пременільво; на конець мешаца велики дижджи.

Роботи у газдовству: Цвіклу посаддзіць, кед ше скорей посадзена неудала, шеменець мугарпашац, кед су іще не пошаты, або недобре зішли, або велью речченою у ніх, та ше муша преоражкел диждж заперэ пораляць да ше скоро на ніх здроби, кукурицу, кромплі, цвіклу копаць, пошаты поля сос ярніма и епіснськими шацами треба плец од корова, не треба охабиць да дозрее коров (гордон, куколь, стоклашэ) п др. шкодліви ростліни, бо кед узвес та ше нашае до жемі, и вирошне стым чесще го викореніць, кед и по зарну и по кореню ще будзе мноожиць. **Зарадка:** таманіц гущенілия котри ше появя на ново; кед ше появя чарвя флееки на лісцю овочі, треба пірскан (шпорцовавац) зос ростопину 2 кілі вапна загашиць и розмишаць на 100 литри води; садзин огурчи, пресадзовац капусту, кель, папригу, келераб, садзин бундачи, діні, але не ведно, бо оплеменующи прашок огурки, бундачи и діні медзисобно губя квазилет сорті и добродти; садзин реткву, червень цвіклу, пресадзовац, парадичи копаць, плец и поліваць, але не зос жимну воду; таманіц кирбаси гущеніци, ко нари мачаш зос 2% ростопину догановог екстракта и 1% розвареного мідла треба додаць; ярні каламки треба порозівавац.

Дзень	Дневнік		Прияток	Видаток
	Дн.	п.		

**ЮНИЙ
(ЧЕРВЕНЬ)**
30 дні

VI.

Мешацово мені:

- ❶ Нови меш. 17. на 21 г. 42 м.
- ❷ Перша штв. 24. на 23 г. 47 м.
- ❸ Поляня 3. на 3 г. 49 м.
- ❹ Ост. штв. 10. на 13 г. 16 м.

По новим	Гр. вад. аусен	Рихард
14 Штв.	1 Найсвят. Евхарис.	Василий В.
15 Пят.	2 С. Никифор	Шерцо Исус.
16 Соб.	3 М. Лукилиан	Шерцо Мар.

Будинок св. Іллі та св. Ільї та
Св. Миколая

17 Пон.	4 Сщм. Митрофан	Адолф
18 Пон.	5 Сщм. Доротей	Марцелин
19 Вов.	6 Пр. Висарион	Юлиана д.
20 Стр.	7 Сщм. Теодот	Сильверий
21 Штв.	8 Вм. Теодор стр.	Алойзий
22 Пят.	9 С. Кирил ал.	Павлин
23 Соб.	10 Сщм. Тимотей	Горпина

Будинок св. Іллі та св. Ільї та
Св. Миколая

24 Нед.	11 Ап. Вартол. и Вар.	Р. Йоана Кр.
25 Пон.	12 Пр. Онуфрий	Проптер
26 Вов.	13 Мц. Акилина	Еремій пр.
27 Стр.	14 Прор. Елісей	Владислав
28 Штв.	15 Прор. Амос	Лев п.
29 Пят.	16 С. Тихон	Петра в Ільї
30 Соб.	17 М. Мануїл и пр.	Спом. Павла

Будинок св. Іллі та св. Ільї та
Св. Миколая

1 Нед.	18 М. Леонтий	Пр. Крев. Ис.
2 Пон.	19 Ап. Юда	Нащ. п. Бог.
3 Вов.	20 Сщм. Метод	Гелиодор
4 Стр.	21 М. Юlian	Удалрик
5 Штв.	22 Состр. Пр. Богор.	Кирил и Мет.
6 Пят.	23 Мц. Агрипа	Евсевий
7 Соб.	24 Григор. сб. Григор. Кр.	Вилибалд

Будинок св. Іллі та св. Ільї та
Св. Миколая

8 Нед.	25 Мц. Феврония	Елизавета
9 Пон.	26 Пр. Давид	Вероника
10 Вов.	27 Пр. Самсон	Амалия
11 Стр.	28 Пр. м. Кир. и Йоан.	Пий п.
12 Нед.	29 Петра и Павла	Мохор
13 Пят.	30 Собор 12 ап.	Маргарита

Служко:

Виходзи: Заходзи:
15. на 4. г 24 м. 19 г. 47 м.
22. " 4 " 31 " 19 " 41 "
29. " 4 " 38 " 19 " 33 "
5. " 4 " 47 " 19 " 24 "
12. " 4 " 56 " 19 " 13 "

Днівник

Прияток Видаток

Дин.	п.	Дин.	п.

Сторочне нагадуване**о хвилі:**

Початок юна барз дажджовни; 11—17. витри, мокро; 17—24. пременьдіво; концом мешана цепли дні.

Роботи у газдовству: Копац кукурицу, кромплі, цвіклу други раз і треті раз, бо трєца копачка є найхасновитша, ражку кошиця на порвисла, правильні порвисла, бо у другій половині того мешана, почина ще коситба і поспіле возидба ярцу, жита і ражку. Трави треба кошиці кед найбажайші квітню, теди будзе найлепше шено, шено грабаці кед в добре високнуте, да ще не запари, шено вожкин. **Заградка:** зос ярніх каламкох треба розязані овязки да ще не зарежу до скори на деревах, ту каламенім младишім конэрком треба навязаці палічки и ту древову попривязоваці да их витор не воламе, або кед су при жеміні каламені коліїчки набиці і попривязоваці, флексово лісце на деревах пирскан зос 2% загашеним вапном, а проци киркавей гущеніці и других ушох на лісцю, треба пирскан зос 2—2% вимогановим екстрактом и 1% розвареного мідла розмишану ростопину, желенявиу треба часто оконюваці, плец, и кед суща поліваці, треба паша жимську мархву, петрушку, шалату, реткву, пресадзоваці жим, капусту.

Лем теди судз оштро поєдни роботи кед іх сам оконччиш лепше.

ЮЛИЙ
(ЛИПЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

VII.

Мешчаново мені:

- ➊ Нови меш. 17. на 5 г. 36 м.
- ➋ Перша штв. 24. на 15 г. 38 м.
- ➌ Поляя 1. на 16 г. 31 м.
- ➍ Ост. штв. 8. на 18 г. 24 м.

По новим	Пр. кот. русин	Римлян
14 Соб.	1. Врч. Косма и Дам.	Бонавентура
	Іоан. Б., ап. св. Т. Гл. І. Іоан. в. В. Симеон.	Іоан. в. Марк. в. Іоан.
15 Пон.	2. Пол. ч. Р. Пр. Бог.	Генрик
16 Пон.	3. М. Якінт	Госп. од Кар.
17 Вов.	4. С. Андрій Кр.	Алексій Ⓛ
18 Стр.	5. Пр. Атанасій	Вінкентій
19 Штв.	6. Пр. Сисон В.	Арсений
20 Пят.	7. Пр. Тома и Ак.	Ілія пр.
21 Соб.	8. М. Прокопій	Даниїл пр.

Буда 7 на 15 г. 36 м. Ка. 6 Ев. в 7 лев Октомвр.
Лето, кр. в 1281 р. 331, від Маз. в 331 в Іоан. в 331.

22 Нед.	9. Сцм. Панкратій	Марія Магд.
23 Пон.	10. Пр. Антонін	Аполінар.
24 Вов.	11. Мц. Ефим. и Ол.	Христина ♂
25 Стр.	12. Мч. Прокло и Іл.	Ап. Яков
26 Штв.	13. Соб. Арх. Гаврила	Ана
27 Пят.	14. Ап. Акила	Пантелеймон
28 Соб.	15. Р. ап. Владимир	Віктор

Буда 8 на 15 г. 36 м. Ка. 7 Ев. в 8
Лето, кр. в 1281 р. 331, від Маз. в 331 в Іоан. в 331.

29 Нед.	16. Сцм. Антіноген	Марта
30 Пон.	17. Вмц. Марина	Авдон
31 Вов.	18. М. Якінт и Еміл	Ігнатій л.
1 Стр.	19. Пр. Макріна	Петро Ⓛ
2 Штв.	20. Прор. Ілья	Алфонзо л.
3 Пят.	21. Пр. Симеон	Августин
4 Соб.	22. Марія Магд.	Домінік

Буда 9 на 15 г. 36 м. Ка. 8 Ев. в 9
Лето, кр. в 1281 р. 331, від Маз. в 331 в Іоан. в 331.

5 Вов.	23. М. Трофим и Т.	Марія шніг.
6 Пон.	24. Мм. Борис и Хліб	Преображен.
7 Вов.	25. Усп. св. Ани	Каєтан
8 Стр.	26. Сцм. Ермолай	Кириак Ⓛ
9 Штв.	27. Вм. Пантелеймон	Роман
10 Пят.	28. Ап. Прохор	Лаврентій
11 Соб.	29. М. Калиник	Сузана

Буда 10 на 15 г. 36 м. Ка. 9 Ев. в 10
Лето, кр. в 1281 р. 331, від Маз. в 331 в Іоан. в 331.

12 Нед.	30. Ап. Сила и Андр.	Клара
13 Пон.	31. Пр. Евдоким	Іполіт

Дзень	Дні звітік		Прияток	Видаток
	Див.	н	Дин	н

ВІКУСТ

(СЕРПЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

VIII.

Мешацово мені:

- ➊ Нови мені. 15. на 14 г. 45 м.
- ➋ Перша інв. 23. на 9 г. 21 м.
- ➌ Поляна 31. на 3 г. 34 м.
- ➍ Ост. штв. 6. на 23 г. 35 м.

По новим	Ім'я	Прізвище	Родина
14 Вов.	1 Мм. Макав.(П.пост.)	Євсевій	
15 Стр.	2 Прен. м. Стефана	Успенські	➊
16 Штв.	3 Пр. Ісаак, Далм.	Яким	
17 Пят.	4 7 отр. у Ефесу	Яцинт	
18 Соб.	5 М. Евсигній	Елена	

Богослужебні дні та свята відповідно до Католицької церкви

19	Пон.	6 Пресв. Юстина	Людовіт
20	Пон.	7 Прм. Дометій	Степан
21	Вов.	8 С. Еміlian	Іван фр.
22	Стр.	9 Ап. Мафтеї	Тимотей
23	Штв.	10 М. Лаврентій	Филип
24	Пят.	11 М. Евпіло	Вартоломей
25	Соб.	12 М. Фотій и Ан.	Людовіт

Богослужебні дні та свята відповідно до Католицької церкви

26	Вед.	13 Пр. Максим	Самуил
27	Пон.	14 Пр. Михей	Йосиф
28	Вед.	15 Успенські Іо. Кондр.	Августин
29	Стр.	16 Прен. чер. Образа	Ус. Йоанакр.
30	Штв.	17 Мирон	Ружа дів.
31	Пят.	18 Мц. Флора и Лав.	Раймунд
1	Соб.	19 М. Андрей стр.	Егидий

Богослужебні дні та свята відповідно до Католицької церкви

2	Вед.	20 Прор. Самуил	Антоній
3	Пон.	21 Ап. Тадей	Зенон
4	Вов.	22 М. Агатоник	Розалиа
5	Стр.	23 М. Луп, Іриней	Лаврентій
6	Штв.	24 Сщм. Євтихій	Захарій
7	Пят.	25 Ап. Вар.	Марко
8	Соб.	26 М. Адріа	Іпатій

Богослужебні дні та свята відповідно до Католицької церкви

9	Нед.	27 Пр. Пимен	Петро
10	Пон.	28 Пр. Мойсей	Николай
11	Вед.	29 Апчук із Іоанакр.	Аврам
12	Стр.	30 С. Йоан, Павел	Мено Марії
13	Штв.	31 Пол. ч. пояс. Богор.	Амат б.

Богослужебні дні та свята відповідно до Католицької церкви

Слухіко:

Виходзи:	Заходзи:
19. на 5 г. 4 м.	19 г. 2 м.
26. „ 5 „ 12 „	18 „ 51 „
2. „ 5 „ 21 „	18 „ 37 „
9. „ 5 „ 30 „	18 „ 24 „

Сторочне нагодоване
о хвілі:

1—8. красна, суха хвіля;
8—15. красна хвіля, мения зосюжно-западними витрами. друга половина мешаца пременільва хвіля.

Роботи у газдовстві: Глачитба ше докончує, конопи ше жню, моча и тру, угори ше обрацу, лерляц и пороляц треба, гной развозковац и приорац да ше не суши, бо зос тим гной велью траци зос предносци своєй, почина ше кукурица ламац. Поскони ше вижню кед не зніх оплодни прах висипал, пасуя ше збера и тлуче, просо ше коши, тлачи и слама зос нього осуши кеди не осушена на гарецох, лепше на гарецох осушиц як витлачену сламу да ше не спари: мугар охабени на нашене ше коши и тлачи. **Заградка:** У початку того мешаца може ище овоци пупчиц дон ище древа маю у себе довольно сою, кед овоци велью зродза треба слабши конари ту великим и моцним повязац, або поподперац, да ше неподаму, нашене зос шалати и других жель, позберац, цибулю, цеснок викопац, парадичи оберац кед су уж узрети, ранку кромплі викопац и то кед уж копине висохне, кед суша млади древка полівац.

Врана врани
очи не виджубе

День	Дневник		Прияток	Видаток
	Дин.	п.		

СЕПТЕМБЕР

(ВЕРЕСЕНЬ)

30 дні

IX.

Мешацово мени:

- Нов меш. 14. на 2 г. 21 м.
 Перша штв. 22. на 3 г. 58 м.
 Поляня 29. на 13 г. 23 м.
 Ост. штв. на 6 г. 6 м.
 Нови меш. 13. на 16 г. 56 м.

По новим	Ім'я святого	Прізвище
14 Пят.	1 Начало Индикта	Воз. ч. Кр. ④
15 Соб.	2 М. Мамант	Жал. Госп.

Ім'я святого 14. на 2 г. 21 м.
 Прізвище Агафій

16 Пон.	3 Сщм. Антим	Людмила
17 Вов.	4 Сщм. Вавила	Р. св. Франц.
18 Стр.	5 Прор. Захария	Йосиф к.
19 Штв.	6 Чудо Арх. Михаила	Януарий
20 Соб.	7 М. Созант	Евстахий
21 Пят.	8 Род. Пр. Бониф.	Ап. Мафтеї
22 Соб.	9 Пр. Йоаким и Ана	Маврикий ③

Ім'я 16. по 18. на 2 г. 21 м.
 Прізвище 18. на 3 г. 58 м. і 29. на 16 г. 56 м.

23 Пон.	10 Мц. Минодора	Лино п.
24 Вов.	11 Пр. Теодора	Руперт
25 Стр.	12 Сщм. Автоном	Клеофа
26 Пят.	13 Сщм. Корнилий	Киприян
27 Соб.	14 Покріданн. креста	Косма и Д.
28 Пят.	15 Вм. Никита	Вячеслав
29 Соб.	16 Вм. Евфимия	Арх. Мих. ②

Ім'я 17. по 18. на 2 г. 21 м.
 Прізвище 18. на 3 г. 58 м. і 29. на 16 г. 56 м.

30 Соб.	17 Мц. София	Ероним
1 Пон.	18 Пр. Евмений	Ремигий
2 Вов.	19 М. Трофим	Ангел хран.
3 Стр.	20 Вм. Евстатий	Тер. од М. И.
4 Штв.	21 Ап. Кодрат	Франц Ас.
5 Пят.	22 Сщм. Фока	Плацид
6 Соб.	23 Зач. Йоана Кр.	Бруно ③

Ім'я 18. по 19. на 2 г. 21 м.
 Прізвище 19. на 3 г. 58 м.

7 Пон.	24 Мц. Текла	Рожанец
8 Вов.	25 Преп. Евфросима	Бригита
9 Стр.	26 Прест. Йоана Б.	Дионисий
10 Штв.	27 М. Калистрат	Франко Б.
11 Пят.	28 Пр. Харитон	Емілій
12 Соб.	29 Пр. Кириак	Максимил.
13 Соб.	30 Сщм. Григорий	Едвард ③

Ім'я 24. по 26. на 2 г. 21 м.
 Прізвище 26. на 3 г. 58 м.

Хто не зна зос собу управ-
 ляць, тот не будзе мац цер-
 пезлівосци оні мудросци да
 другога водзи и управля.

Дзень	Дневнік		Прияток	Видаток
	Дин.	п.		

16. 5 г. 39 м.	18 г. 10 м.		
23. 5 " 47 "	17 " 57 "		
30. 5 " 56 "	17 " 41 "		
1. 5 " 58 "	17 " 40 "		
7. 6 " 6 "	17 " 39 "		

ОКТОБЕРЬ

(ЖОВТЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

Х.

Мешачово мени:

- ➊ Перша штв. 21. на 22 г. б. м.
➋ Полня 28. на 23 г. 43 м.
➌ Ост. штв. 4. на 15 г. 6 м.
➍ Нови меш. 12. на 10 г. 35 м.

По новим	Гр. ім'я, русин	Прізвище
Іван	Іван	Іван
Пон.	Сім. Киприан	Терезія
Вов.	Спім. Діонізій Ар.	Гедвіга
Стр.	Сім. Еротей	Маргарита
Штв.	Мц. Харитина	Ев. Лука
Пят.	Ап. Тома	Петро ал.
Соб.	Мм. Сергій и В.	Венделін

Іван, Сім. Киприан, Еротей, Мц. Харитина, Мм. Сергій и В., Венделін

21	Пон.	8 Пр. Пелагія	Урсула	➊
22	Пон.	9 Ап. Яков	Кордула	
23	Вов.	10 М. Евлампій	Іван кап.	
24	Стр.	11 Ап. Філіп	Арх. Рафаїл	
25	Штв.	12 Мм. Пров. и Тар.	Хрисант	
26	Пят.	13 Мм. Карпо и П.	Димитрій	
27	Соб.	14 Мм. Наз. и Прот.	Савіна	

Іван, Сім. Киприан, Еротей, Мц. Харитина, Мм. Сергій и В., Венделін

28	Пон.	15 Прор. Іл. Христос	Ап. Сим.	➋
29	Пон.	16 М. Лонгин	Нарцис	
30	Вов.	17 Прор. Осій	Алфонзо	
31	Стр.	18 Ев. Лука	Вук	
1	Штв.	19 Прор. Йоил	Ілліччи	
2	Пят.	20 Вм. Артемій	Зад. дзень	
3	Соб.	21 Пр. Іларіон	Гумберт	

Іван, Сім. Киприан, Еротей, Мц. Харитина, Мм. Сергій и В., Венделін

4	Пон.	22 С. Аверкій	Карло Б.	➏
5	Пон.	23 Ап. Яков	Мирко пр.	
6	Вов.	24 М. Аreta	Леонард	
7	Стр.	25 М. Маркиан	Енгелберт	
8	Пон.	26 М. Імогрін	Богдан	
9	Пят.	27 М. Нестор	Теодор	
10	Соб.	28 М. Терент и Н.	Андрей	

Іван, Сім. Киприан, Еротей, Мц. Харитина, Мм. Сергій и В., Венделін

11	Пон.	29 Мц. Анастасія	Мартин	
12	Пон.	30 М. Зиновій	Еміlian	➏
13	Вов.	31 Ап. Стахий	Станіслав	

Слухно:

Виходзи:	Заходзи:
14. 6 г. 15 м.	17 г. 16 м.
21. 6 „ 24 „	17 „ 4 „
28. 6 „ 31 „	16 „ 53 „
4. 6 „ 43 „	16 „ 43 „
12. 6 „ 53 „	16 „ 33 „

Сторочне нагадоване
о хвили:

До 6. дижджкова хвиля; 6–13. витрово, мокро; 13–21. лагодно, красна хвиля; од 21. до конца мешаца жимно и ясно.

Роботи у гаєвстві: Хто ище непошал єпенськи шаца, треба ще понагляць пошац, и кед уж шицко пошате, кед не одвише сухо, може ще орац за кукурину глібоко: та так исто и за копони глібоко орац и ище тей єпені погноиц и гной плітко приорал, гноиц под кукурину и орац. Заградка: Скору зос древох котри є попукана и оддзелюваше треба ю одстрайц, долінки под древка копац там дзе пе маю древка садзиц, и то верхню гліну на юден бок, а сподню на други бок, та кед ще садзи древка, кладзе ѹе верхню насплодок, а сподню гліну на верх, накеди лісце спадло долу зос древох. теди може садзиц древка (овоцово) и древа обіліц, од жеми аж покля груби конари, и не зос давно загашеним вапном, бо то слабе, и не шкодліве за хробачки ѹо ще позапихали до овоцовых древох.

Дзеці ѹе чудую шицкому,
а людзе нічому.

Дзень	Дневник		Прияток	Видаток
	Дин.	п.		

НОВЕМБЕР
(ПАДОЛИСТ)
30 дні

XI.

Мешацово мені:

- ➊ Перша штв. 20. на 14 г. 36 м.
- ➋ Поля 27. на 10 г. 6 м.
- ➌ Ост. штв. 4. на 3 г. 32 м.
- ➍ Нови меш. 12. на 6 г. в. м.

По новим	Гр. ім'я, прізвище	Філіал
14 Стр.	1 Врч. Косма и Дам.	Сщм. Йосаф.
15 Штв.	2 М. Акіндін	Леопольд
16 Пят.	3 М. Акепсім	Едмунд
17 Соб.	4 Пр. Йоанікій	Григорій

Додаток до альманаху "Дніпро-Донбас"
№ 11 за 1919 р.

18	14. дек.	5 М. Галактион	Роман
19	Пон.	6 С. Павел	Елісавета
20	Вов.	7 М. Ерон	Феликс
21	11. дек.	8 Соб. Ара. Михаїл	Вов. Богор.
22	Штв.	9 М. Онисифор	Цецилія
23	Пят.	10 Ап. Ераст	Климент
24	Соб.	11 М. Міна, Вікт.	Іван од Кр.

Додаток до альманаху "Дніпро-Донбас"
№ 12 за 1919 р.

25	Нов.	12 Сщм. Йосафат	Катарина
26	Пон.	13 С. Іоан Зл.	Конрад
27	Вов.	14 Ап. Филип	Валеріан
28	Стр.	15 М. Гурій (Поч. пост.)	Состен
29	Штв.	16 Ев. Мафтеї	Сатурин
30	Пят.	17 С. Григорій	Ап. Андрей
1	Соб.	18 М. Платон и Ром.	Елігій

Додаток до альманаху "Дніпро-Донбас"
№ 13 за 1919 р.

2	Нов.	19 Пр. Авдій	Бавиана
3	Пон.	20 Пр. Григорій дек.	Франц кс.
4	Вов.	21 Володів Пр. Богор.	Варвара
5	Стр.	22 Ап. Філім и Кек.	Сава
6	Штв.	23 С. Амфілох	Николай
7	Пят.	24 Вмц. Катарина	Амбросій
8	Соб.	25 Сщм. Климент	Пр. Іоан. Іоан.

Додаток до альманаху "Дніпро-Донбас"
№ 14 за 1919 р.

9	Нов.	26 Пр. Алипій	Леокад
10	Пон.	27 Вм. Яков	Юдита
11	Вов.	28 Пр. Стефан	Дамас п.
12	Стр.	29 Мч. Парам. и Філ.	Максенцій
13	Штв.	30 Ап. Андрей	Луция

*Хто о чим дума —
о тим же му и шніє.*

День	Днівник		Прияток	Видаток
	Дин.	п.		

ДЕЦЕМБЕР

(ГРУДЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

XII.

Мешацово мени:

- ➊ Перша штв. 20. на 4 г. 43 м.
➋ Поляя 26. на 20 г. 55 м.

По новим	Гр. дат. руски	Руско
14 Пят.	1 Прор. Наум	Спиридион
15 Соб.	2 Прор. Авакум	Ириней

След. даты: 1. дн. 1. Год. 1. Год. 1. Год.
 28. дн. 1. Год.

16 Пед.	3 Прор. Софроний	Аделгайда
17 Пон.	4 Вмц. Варвара	Лазар
18 Вов.	5 Пр. Сава	Грациан
19 Стр.	6 Св. С. Николај	Владимир
20 Штв.	7 С. Амвросий	Амон
21 Пят.	8 Пр. Патапий	Ап. Тома
22 Соб.	9 Прор. Іоан. Богослов	Зенон

След. даты: 1. дн. 1. Год. 1. Год.
 28. дн. 1. Год.

23 Пед.	10 М. Мина, Ер.	Виктория
24 Пон.	11 Пр. Даниил Ст.	Адам и Ева
25 Вов.	12 Пр. Спиридион	Марія, Іоан
26 Стр.	13 Мч. Евстрат. Ор.	Іоанн, Іоан
27 Штв.	14 Мч. Тирс., Левк.	Ев. Іван
28 Пят.	15 Сщм. Елевтерий	Младенци
29 Соб.	16 Прор. Агей	Тома еп.

След. даты: 1. дн. 1. Год. 1. Год.
 28. дн. 1. Год.

30 Ен.	17 Прор. Даниил	Давид
31 Пон.	18 М. Севастиан	Сільвестр п.
1 Вов.	19 М. Бонифатий	Мено Христ.
2 Стр.	20 Сщм. Ігнат. бог.	Геновеза
3 Штв.	21 Мц. Юлиана	Тит. еп.
4 Пят.	22 Вм. Атанасия	Телесфор
5 Соб.	23 Мм. 10 у Криту	

След. даты: 1. дн. 1. Год. 1. Год.
 28. дн. 1. Год.

6 Ен.	24 Навечер. Рожд. Хр.	Іоанн
7 Пон.	25 Прор. Іоанн Златоуст.	Луциан
8 Вов.	26 Прор. Іоанн Крестник	Северин
9 Стр.	27 Прор. Іоанн Богослов	Марциан
10 Штв.	28 Мм. 20 тисяч	Павло пуст.
11 Пят.	29 Младенци	Гигин
12 Соб.	30 Мц. Анисия	Ернест

След. даты: 1. дн. 1. Год. 1. Год.
 28. дн. 1. Год.

13 Ен.	31 Пр. Мелания	Богомир
---------	-----------------	---------

Службо:

Виходзи: 16. 7 г. 35 м.
 Заходзи: 16 г. 17 м.
 23. 7 „ 39 „ 16 „ 20 „
 30. 7 „ 41 „ 16 „ 25 „

Сторочне нагадоване
о хвилї:

С початку мешаца жимно,
моцни витри; 4—12, велико шні-
ту; витрово; 12—20. витри;
20—26. велико шніту, витри; ко-
нець мешаца пременліва хвilia.

Роботи у газдовстві: Цо не по-
робене у прешлим мешацу тре-
ба поробиць, гной вожиць на да-
лекі поля на громаду, і зос сламу
закриць да ще нємаржую, кед хвilia допуши порихтац сан-
ки. Заградка: погноюць градки зос узретим гноем и прекопова-
ць пол ярне шаце желеняви,
шченську желеняву на градкох
закриць зос сламу або кукури-
чанку (роспресцерац), овоши та
хторим можу зяди дойсць тре-
ба зос конопами (посконама) об-
вязац.

На слідуючи рок най виявя
браца земледілці газдове о чим
люbia читац зос газдовства, и цо
їх найбажней заніма.

Газда Янко.

Дзень	Днівнік	Прияток		Видаток	
		Див.	п.	Див.	п.

РОК 1928.

е преступни и ма 366 дні 5 годзини 48 минути и 46.43 секунди лебо 365.242204 дні. — Прости роки су (фебруар 28 дні): 1929, 1930. — Преступни роки (фебруар 29 дні) су: 1928, 1932, 1936, 1940. — 31 дньово мешаці: януар, март, май, юли, август, окtober, децембер. — 30 дньово мешаці: април, юни, септембер, новембер. 28—29 дньови мешаці е фебруар.

ШТИРИ ЧАСЦІ У РОКУ.

Початок яри: 20. марта на 9 годз. 45 мин. вечер. Теди дзень и ноц еднаки.

Лето почина: 21. юна на 5 годз. 7 мин. по поладню. Теди дзень найдлугши а ноц найкратша.

Початок ешені: 23. септембра на 8 годз. 6 мин. рано. Теди дзень и ноц ровни.

Жима почина: 22. децембра на 3 годз. 4 мин. в ноци. Теди дзень найкратши а ноц найдлугша.

ЗАЦЕМНУЦЕ СЛУНКА И МЕШАЦА.

У 1928. р. буду 3 слунково и 2 мешацово зацемнуца. — У нас будзе видно частне зацемнуце слунка 12. новембра. Почина на 8 годз. 33 мин., а конъчи ше на 13 годз. 3 мин. — Цале зацемнуце мешаца у нас будзе видно початок лем 27. новембра на 8 годз. 33 мин.

ПАСХАЛИЯ.

Ключ гранични, або пасх. буква е **К**.

Вруци літо або недз. буква е **Г Д.**

Фащенги длуги 5 тижні и 3 дні.

Триод (недз. митар.) почина 23. януара (5. фебр.).

Недзеляя мясопустна 6. (19.) фебр.

40 Мученики 9. марта (22. мар.).

Поклони 15. марта (28. апр.).

Благовіщене 25. марта. (7. апр.)
суботу 5. недз. поста.

Велька Ноц 2. апр. (15. апр.).

Вознесение Хр. 11. мая (24. мая).

Русадля 21. мая (3. юна).

Петров пост 4 тижні и 4 дні.

Велька ноц латинска тидзень пред

нашу.

ПРИКАЗАНИ ПОСТИ.

1. *Вілля* Богоявлен. и Рожд. Ис. Хр.

2. *Велькі пост* од пондзелку не-
дзелі сиропустней (27. фебр.)
до Велькай Ноци.

3. *Петров пост* од пондзелку по
недзелі Всіх Святих (29. мая)
до Петра и Павла.

4. *Матки Божей пост* од 1. ав-
густа до Успення Б.

5. *Усикновение ч. глави св. Йоана
Крест.* 29. августа.

6. *Воздвижение ч. Креста* 14. сеп-
тембра.

7. *Крачунски пост* (Филиповка) од
15. новембра до Рожд. И. Хр.

8. Каждей среди и пятку през рок,
крем сертисох.

Тераз Церква полегчела давни пости и то:

I. У Велким, Петровским, Матки Божей и Крачунским посту должності отримац пост во пондзелки, стрэни и пятки на котры дні допущено по било, а на другі дні (вовторок, штварток, суботу и недзелю) шлебодно есц мясо. Же би зме у дачім задоволіли Господу Богу за тоти ласки, приказано на тоти дні (вовторок, штварток, суботу и недзелю) пред полудзенком и вечера вимодліц духовним особом псалом 50. („Помилуй мя Боже“) а другім, котры мясо ёзда 1 Отченаш и 1 Богоідце Діво вимодліц. Препоручуе ше и добри діла твориц, націвяць хорих, даровац худобним. — Тото разрешене вредзи и на такі постны дні, кед на ніх даяке заповедане швято церковне пада.

II. Од того общого разрешеня виняты: 1) Цали перши тидзень и страсни (велькі) тидзень велького посту. У тих двох тижњох ніч не шлебодно есц мясо. По било допущено лем вовторок, штварток и суботу, а пондзелок, среду и пяток през по било.

ПОСЦІЦ НЕ ДЛУЖНИ:

1. Дзеци, котры роки не маю (до 7. року).
2. Старши людзе, котры слаби.
3. Тоти, котры чежко хори, лебо по хороти гу зздравю ше врачаю.
4. Самодруги и мацери, котры дойча.
5. Работніки, котры чежку роботу конъча.
6. Такі котры не маю иньше есц, як и. пр. жобраци, слугове, подражні (путешествующи).

У таких случаюх не потребно одпушчене од посту модліц, бо таких св. Церква уж разрешала.

ЗАГАЛЬНИЦІ (СЕРТИСИ).

1. Од Рождества Ис. Христ. до Богоявления.
2. Медзі недзелями Мітара и Блудного Сина.
3. Од Велькай Ноци до недзелі Томовей.
4. Од Русадльох до недзелі Всіх Святих.

ЗАДУШНИ СОБОТИ.

1. Субота пред недзелю мясопустну.
2. Субота пред недзелю 2., 3. и 4. велького посту.
3. Субота пред Русадлями.

ДЕРЖАВНИ ШВЕТИ.

(По новим числу.)

9. Януара, — родзени дзень Ей Величества Краліцы *Marii*.
28. юна — *Бядовдан*, служа ше богослуженя за погиблих борцох за віру и отечество.
6. септембра — родзени дзень Його Краль. Височества, престолонаслідника *Petra*.
1. децембра. спомен виглашения єдиненя Сербох, Хорватох и Словенцох до единственей держави *Краљевини Сербох, Хорватох и Словенцох*.
17. децембра — родзени дзень Його Величества Краля Александра I.

НАШ ВЛАДІЮЩИ КРАЛЬСКИ ДОМ.

Його Величество краль Александар I, родзени 17. децембра 1888. р. на Цетиню. На трон ступел 17. авг. 1921. р.

Ей Величство краліца Мария, родзена у Готи (Саска) 8. януара 1899. р.; виньчана у Београду 8. юна 1922. р.

Їх Величества перши син:

Його кральське Височество Петро, нащлідник престола, родзени у Београду 6. септембра 1923. року.

Брат и шестра Його Величества:

Його кральське Височество Дъорде, родз. 27. авг. 1887. р. на Цетиню.

Ей кральське Височество княгиня Елена, вд. Йована Константиновича

ГЛАВА КАТОЛИЧЕСЬКОЇ ЦЕРКВІ.

Його Святішество Папа Пій XI., патріарх запада, римски епіскоп, нащлідник св. апостола Петра 265-и. Родзел ше 31. марта 1857. р., т. є. ма 70 роки. На папски трон вибрани 12. фебр. 1922. р.

Грк. кат. епархія крижевска.

Епископ: преосвящени Др. Дионісій Няради, родз. у Р. Керестуре 10. X. 1874. р. Пошвецени за священіка 1. I. 1899. р. За владику пошвецени бул у Риме на Христ. Рожд. 1914. р.

Грк. кат. епархії у Америці.

1. Епархія Пітсбуржка (за грекокатолікох з Подкарпатох и Югославії). владика: преосвящ. Василій Такач, бива у Гомстеду.

2. Епархія Філадельфійска, владика: преосвящ. Константин Богачевски, бива у Філаделфії.

3. Епархія Канадска, владика: преосвящ. Никита Будка, бива у Вініпегу.

4. Епархія у Южній Америці у Бразилиї, владики нет.

Грк. кат. епархії у Галиції (Польськай).

1. Архиєпископія львовска, митрополит: ексцеленц. Андрей А. граф Шептицький, родз. 29. VIII. 1865. р. Митрополитом іменовані 17. I. 1901. р.

2. Епархія перемисльська, владика: преосвящ. Йосафат Коциловский, імен. 1916. р.

3. Епархія Станиславовска, єпископ: преосвящ. Григорий Хомишин, імен. 1900. р.

4. Єпископ у Луцку: преосв. А. Морозов.

Грк. кат. епархії у Подкарпатській Русі.

1. Епархія Мукачевска, єпископ: преосвящ. Петро Гебей, імен. 1924., бива у Ужгороду.

2. Епархія Пряшевска, єпископ: преосвящ. Петро Гайдич. Пошвецени за єпископа у Риму 25. III. 1927. р.

ЦЕРКОВНЕ ЧТЕНИЕ.

Образ сербского цара Стефана Неманї и його братох у церкви Св. Петра у Риму.

Прешлого року у нашим страстним тижню отримовал ше єден знаменити конгрес первих ученякох цалого швета у нашей престолници у Београду. На тим конгресу ученияци виношели з прешлосци Сербії вшелляки красни ствари. Ту ше описовало и приповедало, що поєдни Сербски князи и кральове великого зробели за свой народ. Ту ше описовали стари памятніки зос 10. 11. и 12. столітия, котри до нешкак обстоя у поєдних монастирох Южній Сербії. По окончаню конгреса пошли шицки тоти ученияци до поєдних монастирох, да зос своїма очами шицко тото поопатраю, о чим ше бешедовало на конгресу. Конгресу присутствовало и Єго Величство Краль Александар. По його одредзеню влада вшадзи послуговала тим ученим людзом, як лем найлепше могла. Нє думаме ту виношиц шицко, о чим там було бешеди. Алє уверени зме, же будзе мило читателью руского календара, кед їм спомнєме голем єдину важну ствар з того конгреса. С помедзи шицких ученякох на тим конгресу найбаржей вдерела до очох шицким участніком особа ученого владику Михаїла Д'Гербигнія. А хто бул тот чловек?

Тот чловек по роду Белгиянец, а иньшак є священік товариства Ісусового. То учени чловек, бешедує готово шицки европски язики. Його посыпал благопокойни папа Венедикто XV. до Русії и на Україну, да помога там бидним, хорим и умирающим од гладу. З нім ше служи и тे-рашні Папа Пій XI., котри го поставел за владику и поверел му провадзене найвисшого семинара у Риму, у котрим ше учи цала богословия восточных Церквох. Того чловека вислав вселеньски Архиєрей як свого посланіка и

до Београду на тот конгрес. И вон тримал своё первое преподаване пред самим Кральем и перед величим числом учених людзюх. На концу преподаваня шицки му найсердечнейше кляпкали и виньчовали. А о чём викладал владика Д'Гербигні! Вон викладал о

Споменикох сербских, яки ше находзя у Риму.

У тим преподаваню находза ше три предметы:

1) о тим, як паломніки у Царгороду ишли до Риму и переходзели през Београд;

2) Двоме найвекши паломніки у Риму зос Царгороду;

3) Мощи и стари крижи зос сербским надписом у Риму.

У *першай часцы* преподаваня бешедовал владика о тим, як гречески монахи приходзели до Риму зос Царгороду и зос Греческей у седмим, осмим, дзвесятим, дзвешатим и познейших столітійох. Рим іх прымал. Вони там отверали свой манастири и там жили, як у своім дому. У Риму ше находзели гречески манастири: Пресв. Богородици, св. Анастасій, св. Георгия, святей Пракседи, святого Сави Освященнего, св. Андрия и велі други.

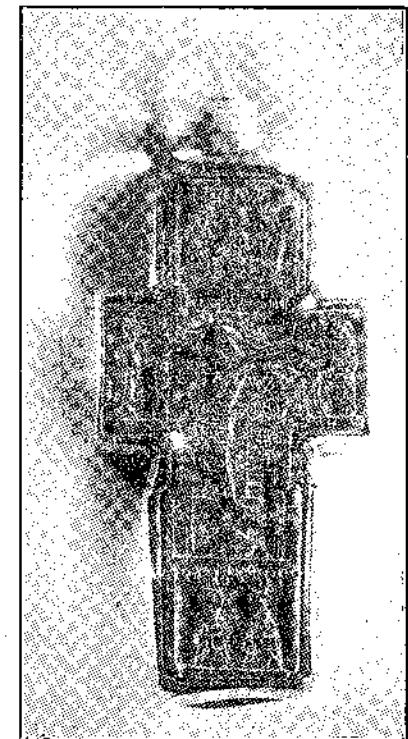
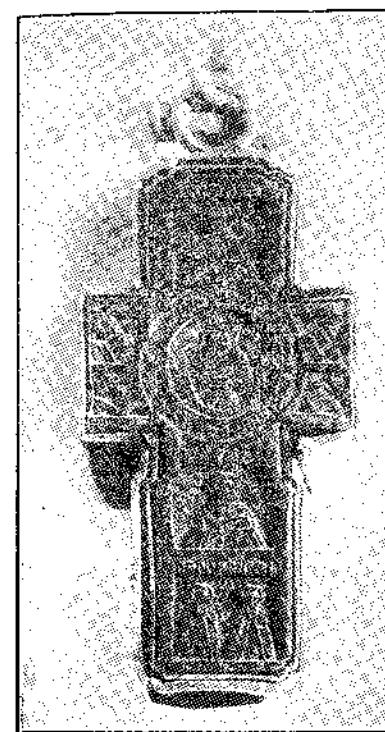
У тим часу була єдна Церква на Востоку и Западу. у Риму бивал наслідник святого Петра, котрому Ісус Христос придал власц над цалу Церкву да шицких провадзи, да шицких цеши. И так було теди, так нешка, так будзе и до конца швета.

У *другай часцы* свайго преподаваня спомнул владика найперше приклад греческого монаха Симеона, котри 1025. року путовал з манастира на гори Синаю до Риму и до Французкей.

Але найважнейши паломніки були св. Кирил и Методий, котри у дзвесятим столітію пришли з Царгороду до Моравії а отамаль до Риму. Вони за шицких Славянох *апостоли и просвітителі*. Вони вимодлели у Риму од Папи Адрияна II. и Йоани VIII. дошлебодзене да можу служиц Службу Божу на славянським языку, якого права до того часу не мал ані еден народ. О тих наших апостолох и просвітителях велью и прекрасно викладал владика Д'Гербигні. Читателі близовно прочитали, цо було написане у „Руских Новинох“ о св. Кирилу и Методио. И прето не будземе ту вецей о тим писац. — Спомнеме лем то: На 20. фебруара 868. року зробел папа вельку госьчину на чесц

св. Кирила и Методия. На тей госьчини були притомни крем веліх других и Патриархи з Єрусалиму, Антиохії. Александриї и Царгороду.

На 14. фебруара 869. поховані є св. Кирил у Риму. Папа Адриян II. понукнул свой гроб за його тіло, але по жаданю покойного бул вон поховані у Церкви св. Климанта при святих мошцах, котри вон нашол и до Риму принес.

Крест сербского цара Стефана Немані у церкви св. Петра у Риму.

У *трэцей часцы* свайго преподаваня гуторел учени владика о старых сербских реликвійох, яки ше находзя у церкви св. Петра у Риму. Ту приношиме образ того крижа зос старосербскими надписами. На предней страни крижа находзи ше роспяціе Христово, около котрого видзиме 11 особи.

З другой страни находзи ше Пресвята Богородица зос розширеніма руками. Наоколо есть славянські надписи символі 4 евангелистох.

Од кого походзя тоти надписі? Хто принес до Риму тоти предметы?

У животу св. Симеона, котри пред тым бул вельки жупан, а волал ше Стэфан Неманя скорей як ступел до манастира, напомінаю ше дари, яки вон посыпал християнским церквом у Єрусалиму, у Царгороду, св. Димитрию у Солуну, святому Николаю у Барію и святым Апостолам Петру и Павлу у Риму. У тих часох вельки жупан цалей Сербії Стэфан часто пише до Риму. Папа Инокентій III. одписує велькому жупану Стэфанду Немані. Папа Инокентій III. посила і кралевску коруну, зос котру бул окоруновані перши сербски *кralъ Стэфан Первовинчани*. Стэфанд посила Папі як дар медзи інъшими предметами и святы хрест. Тот ше хрест споміна у записах 1192. року од Немані. На дну того хреста находзя ше три особи, котры благослові католіцкі владика. Тоти три особи су Неманя и його браца Страцимир и Мирослав.

Цо з того слідуе?

З того слідуе, же Сербія у тих часох исповідала ту исту виру, яку исповідал Папа Инокентій III. у Риму.

Най добри Бог допоможе, да ше заш и то як найскорей навраца часи святого Симеона Немані и його сина Стэфана Первовинчаного!

Поверховне знане одводзи од Бога; глубоке, праве знане навраци гу Ньому.

Швичка святого Кирила, апостола Славянох.

Було то 14. фебруара 869. року по народзеню Христа Господа. У Риму пановала тога дня страшна буря. Чамци на рики Тибера склонели ше до малого пристаніца, цо ше находзело блізко манастира „Матери Божей Жалостней“. По месту мож було видзіц людзох, як ше кожди понагля до свайго дома. Кажды ше закруцал до свайго плащу, да ше захрані од немилого вітру. Небо було подобне зармуценому оку невинного дзецка, котре умера у найлепших роках.

У Риму у манастире Матери Божей Жалостней обчекивали шмерц ёдного велького госца з далеких Славянських краёх.

Брат Еврасій фришко позберал зос стола, на котрим ше находзело шицко, цо было потребне за тайну Ёлеопомазания. На столу остало ішце красне Роспяtie медзи двома швичкамі. Брат Еврасій преклоніл колена пред Архиерейом Римским, побочкал му руки и вишол зос хижі. На прагу дзверох ішце раз ше обращаел и ушмелел ше прегвариц: „Святы отче, носилька готова“. „Добре, добре“ одповед Папа Гадриян II. „Я останем ту ішце ёден час“. Потым ше Папа обращаел и гу другім монахом, котры наполніли були келью и зажадаі, да ше уклоня и да його охабя самога зос хорим.

Монахи послухали глас свайго верховнага заповедніка, а Папа прицагнул бліжай свой карсцель гу посцелі, на котрой лежал чечко хоры Кирил, місійонар. У лівей руки тримал древени крест и твардо го прыціскал на свой вімучені перши. Праву руку спущел

Солун, родне место св. Кирила и Методия.

ча руку Намістника Христовага на жемі и так му прегварел: „Дзекуем, стораз дзекуем, святы отче!... Така велька жертва од Вас! Дзекуем... дзекуем!...“

„Кириле, брату! Ты ішце млади, бо маш лем 42 роки, а ты уж мушыш путовац до вічносці“, прегварел Папа Гадриян гу хорому.

„Отче святы! Най ше коньчи воля Божа. Най будзе, як Бог одредзел! Я Йому на шицким дзекуем, зос шицкей души дзекуем, бо „всяка слава, честь и поклоненіе припада Отцу и Сину и Святому Духу нынѣ и присно и во вѣки вѣковъ“, отвітовал Кирил. „Я виполнел задачу свайго жывота; можем тераз путовац до вічносці... идзем... идзем...“

О, яке то ішесце умрем тут, дзе умар Петро и Павло!

Яка то потіха умрец тут, дзе Христос Господь поставел фундамент своей Церкви!

Брат Методій най ше врачи медзи мілих Славянох... Отче святы! Я не видзел лепши крайі од краінох Славянських; я не

нашол 'лешого народу од народу Славяньскому... О, мили, люби мою Славяне!... Идз, брату, идз и поздрав ми шицких Славянох... Най ше шицки тримаю вири Христовей! Най вше обращаю свойо очи ту до Риму... Ту пре ніх щесце... Ту найду свойо спашене... Я іх вецей не будзем видзиц ту на тим швеце... увидзиме ше пред Престолом Христа Царя... Там ше увидзиме, там ше заш найдземе..."

„Але, Кириле, ти по роду Грек“, прервал Папа Гадриян Кирила. „Так ест, я родзени Грек... О предобри Боже, аж тераз шицко доб-

Св. Кирил и Методий пред Адрияном II. браня славяньске богослужене.

ре разумим... Моя мила домовина... Мойо миле родзене место Со-
лун... Тото красне Егейске мор'ё... Там при тим морю була палата
наших предобрих родительох... О, келі там приходзели людзе зос шиц-
ких странох швета! Уж теди сом ше упознал зос Славянами... И
наш слуга бул Славянин... Од нього сом ше научел славяньски язик...
Ти Грек, гуторел ми мой оцец, але мушиш любиц шицких людзох,
бо ши християн... И я вше и вшадзи випольновал тот розказ мойо-
го доброго отца... Так ест! Я Грек. Я жил и на царским дворе у Ца-
риграду... Ище сом не мал ані 15 роки, кед ми оцец умар и мне од-
ведли до Цариграду на науки... Там сом ше ведно учел зос царови-
чом Михайлом. Добре ми там було. Єдно ми ше барз не любело:

не пачела ми ше превелька гордосц и пixa нашого учителя Фотия. Я чувствовал, же тот чловек готує вельке зле Церкви Христовей. Я ше прето вше клонел того чловека... Там сом постал священіком. Да-
ли ми и место професора на найвисшай школи... Але мне ше зга-
дзели тоти плетки, тата роскош и погубеносц, до сом видзел на цар-
ским дворе... И барз сом ше цешел, кед ме Бог поволал, да идзэм
на першу свою мисию, медзи Арабох... Мал сом теди 24 роки... Уж
сом теди чувствовал перші сліді свойх хороти. Кед сом скончэл свою
мисию, напущел сом професорске место и поглядал сом свайго до-
брого брата у манастирским спо-
кою у краю Бигинії под високу
гору Олимпом... О як ми там
мило було жиц у соединеню з
Богом у молитви и читаню ді-
лох святых отцох! Уж теди сом
чул якишик глас у своеі души:
„Тебе чека една велька робота.
Ти мушиш наэберац велью сили,
да ю виполніш“. И я там оздра-
вел... Не прешло велью времена
и Господь поволал и мне и
моего брата Методия на другу
мисию медзи Казарох. Тот на-
род бивал около Чарнаго Моря.
Медзи німа велью неприлики ро-
бели Жидзи и Мугамедане и вони
не знали, котра вира права...
Господь Бог поблагословел нашу
мисию. Ми там велью доброго
зробели. Але остац зме там не
могли, бо я ше заш похорел.

Св. Кирил отпітує ше од Методия.

При тей мисії Бог нам
удзелел вельку свою ласку: ми нашли мощи трецаго Папы на Прес-
толу св. Петра — а то бул Папа Климент, мученік. Уж сом теди
горячо ше модлел: Дай ми, Господи, лем дотля жиц, док одправадзим
тоти святы мощи до Риму, там дзе вони припадаю, медзи других свя-
тих Архиерейох Рымскіх...

„Дзекуем ци, добри сину“, прервал бешеду Кирилову Папа, „А да
знаш, келью я ценім туту твою любов, я ци обецуем, же по твоей шмерци
твой тіло будзе спочывац при мошох святого Клімента у його церкви..“

„Дзекуем, святы отче, и на тей ласки“, прегварел слабим гла-
сом хори Кирил, и далей приповедал:

„З мисиі при Казарах врацели зме ше заш до нашого милого манастира, да ше заш и тілесно и духовно окріпиме. Не траяло длugo тово нашо міроване. Єдного дня 862. року пришло посланство зос Моравской од князя Растислава. Вон модлел Славянских місіонарох пре свой народ. Бог поволал мне и мойого брата на ту місию. „Слаби сом и вимучени“, отвиговал сом Славянському посланству, „але на таку роботу ідзем“. Вжал сом собу брата и йому сом так гуторел: „Ти здрави и моцни. Ти будзеш учыц и наказовац, а я будзем писац кніжки“... И зложел сом по нашей Азбуки славянську Азбуку...

Погреб св. Кирила.

Кед зме пришли медзи Славянох, уж зме теди мали зготовени найважнейши часци зос святых кніжкох на славянським языку...

Предобри Боже! Яки ме мили памятки вяжу зос Дунайом, Вагом, зос Дівіном, Нітром, Велеградом!

Славяне нас дочекали з отвореним шерцом, з розширенима руками. Одрекали ше ідолох на перши наша науки и ми кресцели народ з дня на дзень. Я на ново ожил медзи добрима Славянами так, же сом не знал, цо сом вецей чи Грек, чи Славянин...

По пейц рочним научованю медзи Славянами пришли зме до вичного Риму, да ту вимодліме од Намістника Христового благословене за нашу роботу, за наш славянськи богослужбны язык. Пришли зме ту, да достанеме владику, священікох и дияконох...

Але швичка моего живота ту почала догорайоца... Брат Методий най роби далей... Його чекаю вельки чежкосци... Модліме ше

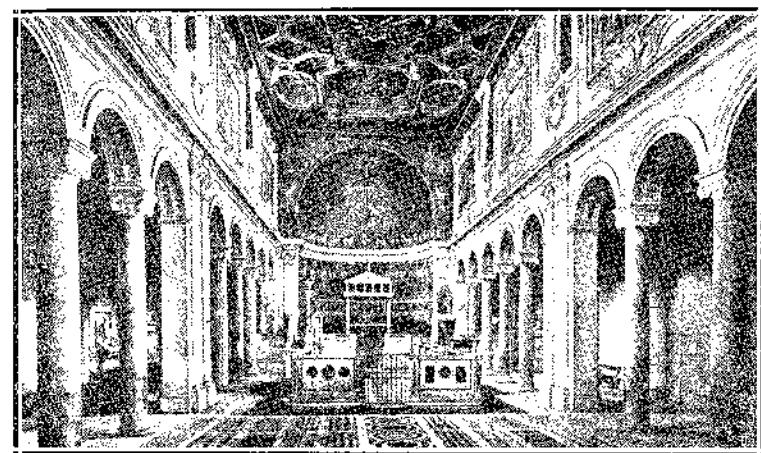
за нь го... Я ше заклонел до того цихого манастира Пресв. Богородици... а терараз... терараз мушим путовац до вичносци на суд Божи“...

„Чи маш ище даяке жадане, брату Кириле“, запитал ше Папа хорэго ?

Кирил отвітовал зос цихим гласом : „Отче святы! Любце Славянох, старайце ше за ніх.., же би витримали у любови и верносци до Петрового Престола... же би остали у вері Христовей...“

„Зробим то, Кириле“, отповед Папа Гадриян.

„Жадам ище раз видзиц брата моего и моїх ученікох, котры ше ище ту находза у Риму... Сцем, да вони однешу мой остатні поздрав шицким Славяном“

Церква св. Климанта.

И ступели до келій Методий, Горазд, Сворад и други.

„Брату Методий! Ёдну зме бразду орали на ніви Божей. Я падам, але ты не охабяй добрих Славянох пре свою любов гу манастирскому животу“.

„Идце и ви Горазде и Свораде, медзи Славянох, и розширюйце веру словом и писмом... Поучайце младеж... Славянське писмо... з того видзе література... знаносц християнська... славянська, світова. Вона мупти буц лем християнська, бо виходзі зос Евангелия Христового. Вона муши служиц Исусу Христу...“

Тото писмо, тоту знаносц благословел Рим, благословел Намістник Христов. Вона муши соединіц шицких Славянох у ёдней, святей католіческай и апостолскай Церкви...

То була ідея, котра мне провадзела. Пре ту ідею я жил... Пре ню я терараз ту умерам...

Ми запалели шветлосць веры Христовай на Карпатах, у Моравскай, у Панонії, медzi Хорватамі и Словінцамі... Там мушы остаць вера Христова тварда и постаяна, хоч приду на тоти народы и найчэзши часи...

О Господи, захрань моё стадо — Славянох — у ёдносци святей веры... Присоединь ўх шицких... шицких Церкви Твоей Святей, католіческай и апостолскай”...

Папа Андріян пошвецеў св. Мефодия за Архиепископа.

шицкими Славянами. Тото шветло до будзе красшэ швицца и прошвицовац драгу, котра водзі до Риму, до Петровога Престола, з котрим сам Бог звязаў свою Церкву...

„З Богом, з Богом, отче, учителю наш” отпітовали ще ученікі Кирилово.

У кельі святого Кирила завладаў святы спокой. Намістник ше Христов схілел над мертвым тілом св. Кирила, дал му послідне цілование зос словами:

„Почивай у миру, брату Кириле!” — „Вечная память, блаженый покой” отпітовали на то ученікі Кирилово з братом Методіем.

* * *

Ізвічка ше на столе од горуцосци скривела и загасла. Горазд ю віпросци, на ново запалі и прида ю до руки умирающего святого учителя.

Орошели слізы ліца шицких притомных, а найбаржей було орошэнне ліце того, на котрого праходзел чэжки криж старання за шицкі славянъскі народы.

Горела и дагордывала ізвічка у руки першага и найвекшага Апостола и просвітителя славянъскага.

Патрэл на то пала Гадриян II.

„Придз... придз... о Ісусе добры! Твой слуга чека”. Ізвічка ше загасла, а душа ше святого Кирила раздялена од слабога тіла и преселена ше до блаженай вічносцы.

Загасла ізвічка першага апостола Славянох, але вона запалела шветло святей веры медzi юшка швицца и з дня на дзень будзе красшэ швицца и прошвицовац драгу, котра водзі до Риму, до Петровога Престола, з котрим сам Бог звязаў свою Церкву...

„Бог так одредзел. Най ше над нами и през нас коньчи його свята воля прэз цали наш живот”, прыдодаў Методій. „Аминь, аминь,” прэгварэли ученікі и готовэли ше на дальшу роботу, да віполня тестамент святого учителя, святого Кирила.

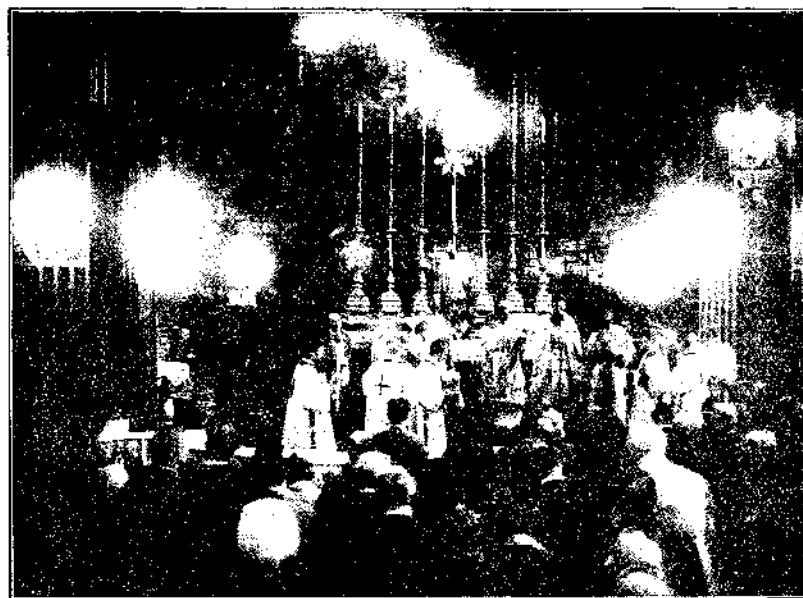
Церква у Велеграду.

Д. БІНДАС.

Св. Місій у Бачкай. (1926./7.)

Св. евангeliст Йоан врачаючи зос острова Патмос, затримаў ше у ёдним варошу и там глашэл Божу науку. Раз под час свой науки обачел ёдного младенца моцнага з ростом, умільнага и быстро-го віплатрунку и так себе надумал, же з тога хлапца будзе красны и добры христианин. Прето ше озвал гу тамошньому владикові и гварел: „того младенца цепло ци препоручаем у мене Христа и Церкви.” Владика вжал хлапца гу себе и усильно ше старал о його добре віховане, так же го на фришко и окрасцы мог. Але познейше тот владика, уповаючи на ласку св. Крещеня, постал гу тому младенцу барз благи и попустліви. А младенец, накеди осетел веckшу шлебоду, почал ше дружыц з розпустными пайташамі и по мали и сам таким стал. Першэ почал ноцами бродзиц по карчмох и танцох, а кед му пенежы хибело дал ше на крадбу и раброване. И так по мали падал віе глібшэ, за напомінаня владики недзбал, дошол до препасци гриха и злосци. Утрацел ганьбу, заглушел глас совисци, цешел ше, же му у злосци ніхто не ровни. На концу навербовал себе збойніцку банду а сам постал их водя — гарамбаша.

По даяким времену знова пришол до того варошу св. Иоан. Накеди ше зишол з владиком такой ше дознавал о тим младенцу. Владика глубоко здихнул, слизи му на очи вишли и гварел: „Вон умар.“ — „Як то умар?“ пита ше св. Йоан, „з яку шмерцю?“ — „Умар за Бога,“ одповед владика, „зос своїма ділами одрек ше Христа, дал ше до збойніць и тераз ше у тей гори скрива зос своїма пайташами и вон є их водя.“

1100 рочни ювілей св. Кирила у Риму.

Як почул то св. Апостол роздар свою шмату од жалю и гварел: „Таки тичувар души твоего брата? Оshedайце ми коня и дайце ми водю.“ И накеди шеднул на коня понаглял ше на туту гору, где ше скривал младенец. У леше го затримала збойніцка стражка, але вон гласно виявел: „я ту пришол, да ше зидзем з вашим водьом.“ Стражка го одведла гу водьови — гарамбашови. А накеди ше збліжили гу наоружаному водьови вон препознал св. Йоана, заганьбел ше и почал сцекац. Св. Йоан пущел ше за нім и почал го волац: „Прецо сцекаш одо мне, чи ме не познаш? Стой, нещестни! Не бой ше! Ти ище можеш жиц. Я ци обецам, же за тебе здам рахунок Христови. Я готови за тебе умрец... умрем, як Господь за нас умар, за твою душу дам свою душу. Стой и вер, же ме Христос послал гу тебе!“

Збойнік чул тоти слова, станул, задумал ше, спущел очи на жем, одруцел од себе оружие и трешаци ше на цалим целу руцел ше гу ногом Святого и з плачом почал визнавац свойо вини.

Св. Йоан одвед го по тим до церкви и там ведно модлел Спасителя за одпущене грихах младенца.

Тот наврацени збойнік по тим так пременел свой живот, же го св. Йоан познейше пошвецел за владику-епископа.

То була мисия св. Йоана. Така ма буц мисия за каждого христианина.

Тота згода зос живота св. Йоана ясно нам толкує: до то св. мисії, а и ми уж знаме, бо змешицки ужили тото щесце, же зме

О. О. Місіонаре: о. Метод Трчка, игумен; о. Ст. Некула и о. Кир. И. Закопал.

участвовали у них. Но св. мисійом є єдина ціль: заблукани, затрачені души назад гу Богові навраціц и обновиц, оживіжиц живот християнськи.

Св. мисії — то не нове видумство. Мисия — місіонар то значи послане — посланник и то Божи. Уж у Старим Завиту кед выбрані народ Израїлски одпад од Бога, лебо ше у великой нужди находзел — посыпал Бог гу своіому народови послох своїх — пророках и інших великих людзоз, да народ гу Богові навраца. На концу послал Бог аж и Сина свого „да ніхто не загине, але да шешицки спаша.“ Исус Христос бул найвекши посол — місіонар Божи, бо Вон живот свой дал за души чловечески...

Ісус Христос послал Апостолох — на мисії: проповидац, научовац народи: „*идце по ѣзикам швеце, научуйце ѿщыкі народи... хто вас слуха мне слуха, хто ше вас одрека — мне ше одрека...*“ За Апостолами інъши слідовали и так аж до нешка.

Преі веций як 1000 роками послал Бог мисинарох — вировистничых христианъских гу нашим прадідом руским, котри ище теди погане були. Щешліва то годзіна була, бо не лем нашо прадідове прияли виру св. греко-католіцку, але и нам ю охабели як щешліве нашлідство!...

Пошвечене мисийного Креста у Коцуре.

Бог прето посыпал своїх послох гу людзом, да их на ново гу себе навраци, кед вони од Нього одпадли. Так то было и з нашима прадідами, бо и вони одпадли од Бога Живого, Створителя а кланяли ше сствореньем...

Мили читаче! А чи нешка не потребни таки місіонаре, посли Боги? Чи нешка швет, гоч ше вола по мену христианъски, не ідзе вше на горшэ? Дзе нешка цноты христианъски, тот благословени жывот, чо з нього ѿщыкі доброта — ўещесце походзи? Чи ше нешка не удомели медзи людзміи поганъскимі обычая: самолюбство, жадосць на уживаня тілесні, окламство, ненависць, єдним словам препасць христианъскаго — Божаго Закону? Уж сама шветова война непреповедзены чкоди зробела, то страшне ўещесце було. Людзе ше о тым не сподзивали.

Не еден пред войну то гуторел: най лем придзе война, лёгчайше нам будзе. А тераз видзиме, же тата война, то вельке ўещесце, права ѹкара Божа була за цали швет. Покарал Бог пишных царох-кіральох и войсководъюх, котры преладали лем за дочастну славу, — але и сам народ осетел болячу судьбу войны и карающую руку Божу...

Рани войни вельки, треба их лічиць, бо інъшак піvet до пропасци дойдзе и заслужи ище векши кари Божи. На ўещесце нашо Бог ще зап лем остал за нас и посыпа нам своїх послох, а то су *Отціи Місіонаре*.

Пошвечене Місійного Креста у Керестуре.

тоти висланікі Божі, котры заблуканім людзом до шерца гуторя: дзе ідзеш, чи не видзіш з таким поганъскимі животом свою власну дочастну и вичну препасц?! Наврац ше гу Богу свойому!

Пре туту єдину причину окончэни и у нас року 1926./7. у Бачкей а 1924. р. (од 16. III. — 19. IV.) у Сріме (у Петровцох, Міклошевцох, Шиду, Бачинцох, Беркасово) св. Місії або посланства Божагі.*)

Понеже ми уж ѿщыкі знаме цо су св. місії, опишем лем як найкратшэ на спомен будущым потомкам нашим, як були отримовани перши св. місії у Бачкей.

*) О тым писано у Р. Календару 1925. р. и у Р. Новинох ч. 104., 106., 121 и 122.

Кед би чловек розсудзиц сцел у хторим нашим валале найкрасше були оконьчени св. мисий, ніяк би то не мог зробиц, бо у кождай парохії, па и найменьшай усиловали ше нашо грекокатоліки, да шицко поробя так, же би у іх тут св. час найкрасши бул. Тераз не мож було повесц, же то лем жени и дзеци, участвуя, бо на глас дзвона понагляли ше на nauку до церкви еднак хлопи як и жени и дзеци, старци, па худобни а так и шицки званічніки и служебніки. Нашо пространі церкви (Дюрдьов, Коцур, Керестур, Пишкоревци) указали ше премалима, да приму до себе шицких участнікох. Були вони през шицки тоти св. дні як набити з народом, а вельке число участнікох мушело ше задоволіц з местом коло церкви. Випатралі нам теди нашо церкви як богати кошніци, у котрих живот духовни аж вар, а сладки мед ласки Божей обильно залівал и кармел побожні души руски.

Св. Мисії у Сріме и Бачкей оконьчовали учени и полни апостольской ревносці Отци чина св. Избавителя зос Строткова (Подкарпатска Рус). Іх то главна робота, вони свой живот лемнато пошвецели; помагац, поучиц людзох, да ше збліжа гу Богові, утвэрдзіц и обновиц живот христианъски. У тим вони совершени уметнікі: у своєй чежкай роботи, котру у церквох од вінчання рана до нескоро вечара коньчели, були вони неутрудими и полни духа Божого. Не гледали вони у нас госцині, ані плацу, ані вельки познанства, — гледали вони лем души нашо. А живот души так познали, же не було того, хто не почул образ живота своєй власней души. А кед обачел хороту даяку на души, такой и лік достал — у св. тайнох: покаяния и найсв. Євхаристій. Видзело ше нам, як да жиєме у перших временах Христианъства, як да чуеме слова самих св. Апостолох, послатих од Господа Ісуса Христа гу шицким народом наврацац людзох гу Богу!...

Баж прето, накеди ступели до кождого валалу, задобили нас шицких. Правда, у дзепоедним валале нашли ше даскельо шміховальни людзе, котри на глас, же приду отци Місіонаре, пробовали кепкариц з іх св. роботу, — але правда и то, же таки „мудры“ кепкаре такой и зацихли, накеди почули перши слова тих послох Божих.

Народ бул таки жадни їх nauки, же то обачели и иновирци, та и вони ходзели на nauки місійни, и не могли ше надосц нахваліц о тим цо чули (у Дюрдьове — Вербасу — Н. Саду православни-несоединени; у Коцуре, крем Мадярох римокатолікох и евангеліки Немци, у Пишкоревцох католіки Шокци).

Шор св. місійох у главним вінчані бул слични. Кажды дзень рано од $\frac{1}{2}$ 6 годз. уж започинали св. Служби Б. и споведзи; коло 9 годз. главна Служба Б. зос nauку; по поладню на 2 годз. nauка становіва. Кажды стан (школски дзеци, младеж: хлапцы — дзівчата, хлопи, жени) достал окреми nauки, окреме эконьчовал св. споведз и у ок-

ремей св. Служби Б. пруступовал гу торжественому св. Причастию. Тоту торжествену станову — ведно св. причасц не забудземе, док лем жиц будземе! То бул кождому ище не дожити праздник. — По поладню коньчели ше віше св. споведзи, а вечаром прекрасни молебни гу Богородици, гу найсладш. Ішерцу И. Христовому лебо Суплікація, а теди віше були и важни nauки — проповеди.

На концу тей проповеди шицки вірники з Отцом Місіонаром помодлели ше за наврацене гришниках, а теди у тей ціхосці глас

Процесія з Крестом (Керестур).

дзвона милосердия давал на знане кождому гришникові, котри отбивал од себе ласку Б., же ше за ньго совокупно модля шицки браца и шестри и благаю милосердие Боже о його наврацене гу Богу. Таки згоди ласки Божей описац не мож, то лем шерцо Христианъске чувствовац може!

Еднак душу потресающи були на конец молебнох напоминаня Отцох Місіонарох: о молитви раньшай и вечаршай, о сцеканю од гриховних напасцох, о офірованю Богу, о Христианъским здравканю, о остатніх ричох, а незабудзени нам останю слова: „Умрец мушим — але не знам кеди, — не знам як, — не знам дзе, — але знам, же на вики препаднем и блаженьство вичне страцим, кед у гриху смертельним умрем.“

У кождым валале законьчовали ше тоти святы дні місійох зос прекрасніма процесіями и пошвецењом місійного св. Креста и ви-

ложеньем на мур церковни. Були то процесій, яки зме ище нігда не видзели. То был прекрасны венец — коруна св. мисийох, котри указал яка ма буц молитва и одушевлени писні войска Христового. Чюда, же о тым не можеме мац образки з каждого нашего валалу на вични спомен.

Мож повесць, же не было того грекокатоліка, котри бы не участвовал у св. мисийох и уживал их плоди. Порушали вони шерцо каждого и найтвардейшаго гришника, — а не хасновали лем тому, хто нароком отбивал од себе понукнуту и ридку ласку Божу. За тих даскеліх нещестных братох — шестри модлімеш и далей, да тім милосердни Господь не да на вики препаднуц!

Дзень по окончанью св. мисийох не забули Отци Мисийонаре и на хорих и слабих, чо не могли участвовац у церкви. Гу каждому ше окреме потрудзели, поучели, подешели и дали одпust мисийни. Ми священікі знаме з яким спокойом у упованьем на милосердие Боже уж не еден од ніх умерал: „лем кед сом могол (-ла) и я видзец и чуц добрих Отцох Мисийонарох!“...

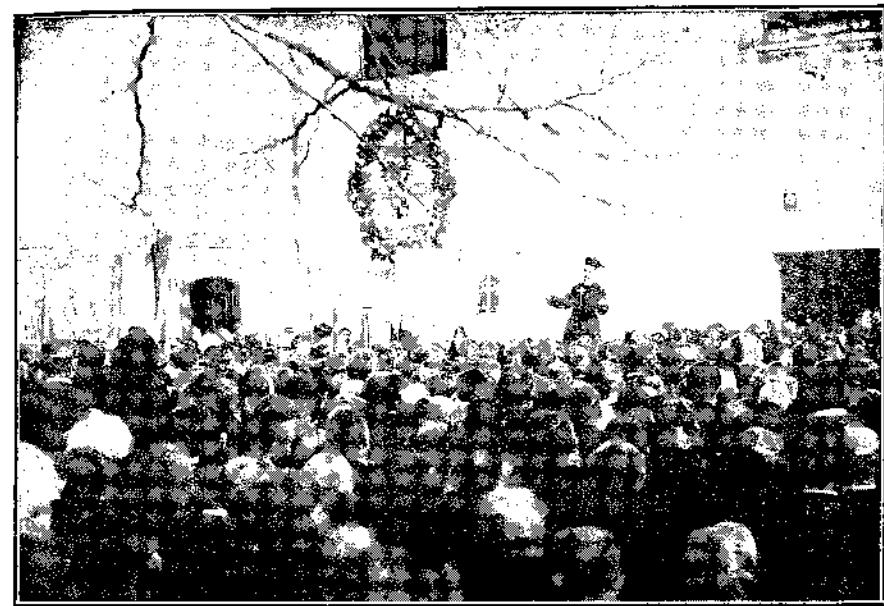
Св. Мисії одбули ше тим шором у наших валалох:

I. У посту Рождества Ис. Хр. 1926. р. започали ше у *H. Саду* и то од 3—5 децембра. — Од тамаль пошли Отци Мисийонаре до *Дюрдьова*, дзе започали 6. XII. а закончели 13. XII. То була една од найкрасших ёшеньских мисийох. Доказую то: 1566 споведзи и 2103 св. причасти. — *Ст. Вербаше* опримани були од Док ше ту коньчели св. мисії видно было каждого дня, як иду по драги, чо везде до Вербасу вельке число женох и хлопох зос сущедских валалох Керестура и Коцура. Ишли участвовац у св. мисийох, а бали ше, же у ніх не буду. У тим им не завадзала ані жима, ані шніг. — У *Пашкоревцах* були св. мисії од — Там як да найбаржей потребни були св. мисії, бо наш народ жие розшати по сущедских валалох.

II. Св. Мисії ёшеньски окончовали як и скорей у сримских валалох: Отци *Методій Трчка*, игумен и о. *Станіслав Некула*. Прешлага року на яр у Вельким посту пришел шор на нашо матки валали: Керестур и Коцур. Прето за таку превельку роботу мало було двох Отцох Мисийонарох. Гу нім ше тераз приключел и о. *Кирил Закопаль*, тиж чина св. Избавителя. У тих двох наших дідинох чекала ревних Отцох Мисийонарох пречежка робота, бо народу велько помоци од світского священства не могло буц велью. — У *P. Керестуре* започело ше 12. III. 1927. р а докончено 28. III. Споведзи там было 4000 а св. причасци 10.000. Там дали народу 50 науки — проповиди. — Отамаль пришли Отци 29. III. до *Коцура* и без од-

почивку такой започали нову роботу, котру щешліво докончели 10. III. Ту было 2100 споведзи и коло 4600 св. причастия. Тоти числа найкрасчи доказ вельких плодох св. мисийох.

А як да опишем одпитоване Отцох Мисийонарох од нас? То готово невозможно описац, бо теды не гуторели лем язик — уста, але баржей чувства шерца и слизи. Було то у каждого валале як найкрасче, а правду, пише дюрдьовски дописователь у Р. Новинох: „було нам шицким так жаль, як да ше розхадзаме од отца и мацери“...

Закончене Мисийох у Керестуре.

Най буду тоти шорики незабутни спомен на тоти св. дні, а св. мисийни кресты най нам напоминаю спасительни мисийни науки и останю тирваце жридло благослову и милосердия Божого!

Шицки ми бачко-сримски Русини благодарни зме добрым Отцом Мисийонаром за іх пожертвовни труды и науки. Най іх Господь провадзи и далей у их апостолской роботи за царство Боже и спасене душох!

На концу должності нам ище и то назначиц. У часу ёшеньских св. мисийох у Дюрдьове а у ярніх у Коцуре націвел нас наш мили преосвяц. *Владика Дионізій*. Його є заслуга и Вон ше остал, же би шицки Русини могли ужиц и хаснозац св. мисії. Його отцовске

шерце цагало, да ше цеши и радує ведно з нами. Вон уж превелью добра зробел народу своему, але думам, же ше не спрavedзем, кед повем, же того діло — то едно од найвекших. Прето зме му и вирніки и священіки глібоко благодарни, а Господа модліме: На многая літа Владико!

Хто роздумуюци свойо стане, положи на єдну вагу тоти добра котри не ма, а на другу вагу гевти нещесца од котрих є зачувани: тот не найдзе досц причини на то, да будзе пишни, ані на то, да отчая.

О религийних писньох.

О. М. Черняк.

Наш руски народ одликує ше зос вельку дзеку до шпиву, шерцо Русина наполните благородними чувствами, яки вон висказуе своими прекрасными писнями. Наш народ ё глібоко религийни. Його мысли су зос религийносцу натхнени, його способ думаня ё религийни, його погляд на швет, на живот, на односини до Бога, до людзох ё прейга-прейг религийни. Мож твердзиц, же наш народ ё єден од найпобожнейших народах. Ми Русини прияли християньску виру од Грекох, а зос виру и обряд гречески — восточни, у котрим християне свойо побожни чувствия виявляю спивом. Тож и ми Русини тиж славиме Бога прекрасными религийными писнями, яких маме барз велью. Кажде религийне чувство у каждой прилики виявляме зос окрему религийну писню, так же на кажде важнейше события у животу християнина, на кажде швето шпиваме отвитни писні. И так су писні на чесц Рождества Сина Божого — колядки, писні, як И. Христос ше крещел, як ше стратнул у Церкви з праведним Симеоном, як ше преображен, як входзел до Ерусалиму, писні страстни (велькопостни), писні на Воскресение, (Вельку нод), на Вознесение, на Сошествие св. Духа (Русадля), писні у чесц Пресв. Евхаристії, писні до Ч. и Ж. Креста (здзвига). Вецка су прекрасны писні на чесц Пресв. Діви Марії (Мацери руского краю) на шицки Богородични швета. Далей ё красни писні на чесц Святых, хтори припадаю у року. Окрем тих писньох су ище религийни писні на важни эгоди людскаго живота. И так су писні покаянни, писні о шмерци, о вичносци, о ничтожносци (сути) того швета, писня катехизмова, писні за красну хвилю, за дыждж.

Розпартриме религийни писні на Рождество Христово, котри наш народ особлівше люби шпивац, а котри ше шпиваю жимушніми вечерами уж с початком крачунскаго посту по цалей рускай жемі.

Тоти писні наполнюю зос вельку радосц особліво младеж (дзэци), котри ше усильно стараю научиц колядки, а старши ўх зос щирим

Нови епіскоп пряшевски преосв. Павел Іойдич (други з праваго боку).

религийним жаром неуморно уча. Прекрасни обычай у нашым руским народу, же на Рождество иду колядники (дагдзе старши лебо легіне, у нас дзэци) шпивац колядки по хижох — являц радосц, же ше народзел Спаситель. Зос шпиваньем крачунских писньох по хижох, навязуе ше взаємна приязнь, приятельство, юношескі медзі людзми, утверdzую ше религийни чувствия.

У шицких колядкох велича ще Син Божи, котри ще народзел з Пречистей Діви у Вифлеему у бидном вертепу, над вертепом за- сияла чудесна гвізда, пастири и цари пришли ще поклоніц Исусу Христу Новгородзеному Царю и Богу, народзел ще Спаситель, да спаси шицких людзох, поволує ще, да шицки вирни християнє почитую Спасителя, Його величаю и Йому ще кланяю.

Бог предвични народил ся
Пришол днес со небес.
Щоби спас люд свой вес,
И утишил вся.

Слава Богу заспиваймо
Честь Сину Божому
Яко Пану нашему
Поклон отдаймо.

*

Народил ся Ісус Христос
Во Вифлееми,
Ознаймела ясна гвізда
По всей вселений,
Ангели Му спивають,
Пастири Му дари дают,
Ягнятко и козлятко.

*

Цвіт мисленні днес ся родит,
Бог од Діви к нам приходит,
Которого Леля
Пречистая Марія,
Нам раждает и питает
Сосци своїми зіло драгими
Во пустині, во аскині
Преславно нині.

У писньох на Богоявленіе слави ще кресцене Іс. Христу. У тих писньох представлено прекрасними фігурами зос св. Писания, як ще рика Йордан врацела назад, а морло побегло як да ще престашело своіого Владики, Адам постал умити од гриха, а род людски през кресцене ішё одродзел.

Йордане уготовися,
Йоанне скоро спишися,

Марійна крестити Сина
Бога-Слова в Тройці едині
Во річних струях.
Вспять Йордан ся возвращаше
Море в бездни своя бижаше,
Зріице в плоті на струях Бога
Которому воїнства многа
Со страхом служать.

У страстних писньох (велькопостних) ошпивує народ смутни
события мукох и шмерци Г. Н. Ісуса Христа.

Христе Царю справедливи,
Ти свят долготерпеливи,
Тебе били, осмияли
И беэмірно обругали.
За кого же терпить тое
Лице Спаса дорогое,
Терпить за наши діланя
За грих наш и неразкяня.

От гриха лем стережимся
И пред Христом прослезимся,
Христе терпяй за нас Рани
Будь нам помоч в покаянью.

На Квитну недзялю Іс. Христос вошол торжествено до Єрусалиму, О тим народ похвальну писню шпива, як Цар ідзе у слави, а людзе Го витаю: Благословен гряддій во имя Господне.

Прекрасны су писні на Воскресение Христове (Велькуноц). Наш народ з особлівим душевним настроем радостно тоти писні шпива. Не одну радостну слизу вициснула побожному християнинови писня: Христос воскресе из мертвих, же Бог дозволел дочекац світле Воскресение.

Єрусалиме свител над звізды днес буди,
Се бо Цар твой спас ест од ада вся люди,
Вострубите Ангелов лики,
Поправ смертию смерть на вики,
Всякое древо цвiti пускает,
И земля траву прозябает.

Крини сельниї цвітами Єго украшайтє
Риби морскиї, звіриє, птици взиграйтє,

Се Творец ваш воскрес из гроба,
Радуй ся небо и вся природа,
Людие друг друга обимите
Гнів и скорб все отложите.

*

Христос воскрес! Христос воскрес!
Радост з неба ся являє,
Пасха красна днес витає,
Радуйте ся щиро нині,
Бог дал щастє всей родинї
Бог дал радост нам з небес,
Христос воскрес! Христос Воскрес!

У воскресних писньох велича ше Воскресши Спаситель, котри побидил шмерц и даровал живот.

На Вознесение славиме вознесшаго ся Спасителя.

Господь вознесе ся в вичной слави нинї,
Уж Го покривають красни неба сини,
Величаймо, прославляймо,
Прославляймо, величаймо,
Вознесене, Вознесене
Спаса Христа.

На Сошествие св. Духа (Русадля) шпива народ, як св. Дух проповідел и утвердзел апостолох и як прошвицуе и утвердзує каждого побожного христианина.

Источник духовни,
Радости виновни.
Страны свита крикніте,
Со Апостоли приймите
Росу благодати.

Умильни и особліве побожни су писні на чесц Пресв. Евхаристії, у котрих поволую ше шицки створеня, Ангели и людзе, же би дали чесц Исусу Христу, утаенному у Пресв. Евхаристії.

Святий Боже, святый крипкий
Святый безсмертний
Помилуй нас.
От повитря, глада, огня и войны
Сохрани нас Господи.

*

Небо, земля и вси зори (2.)
Все, що в свити, все що в мори.

Господеви поклон дайте (2.)
Откупителя витайте.
Кажда частка Хліба сего (2.)
Вичним житем є для него (человика).
Кажда капля з сей Чаши (2.)
Освящає души наши.
Всих нас з Богом зединяє (2.)
Райски двери одчиняє.

Народ шпива писні ту Чес. и Ж. Кресту.

Кресту Твоему покланяємся Владико,
И святое воскресение Твое, славим.

*

Древо трисвятое, бисам всим страшное
Предивное,
Христианов боронит,
Демони же прогонит,
На нем бо Спаситель
Сам Бог Откупитель
Разпят ся.

Руски народ особліво почита Матер руского краю, Пречисту Діву Марию и на Єй чесц премноги, прекрасни и барз милозвучни писні шпива. У тих писньох велича ше Божа Мати од Непорочног Зачатия до Успення, и ошпивую ше велі чудеса, з якими Преч. Діва помогла многим вирним.

Архангельски глас вопием
Ти Чистая Діво Богородице.
Радуйся Обрадованная
Господь з Тобою.

*

Под Твою милость прибигаем
Богородице Діво,
Молитв наших не презри во скорбих
Но от бид избавляй нас
Едина Чистая и Благословенная.

О Маріе, Мати Божа,
Зглянь ся Ти над нами,
Ми до Тебе прибигаем
З слезами, мольбами,

Ми до Тебе прибигаем
И сердя приносим,
И у Тебе заступницта
Молимо и просим.

Для руского нашего народу є Преч. Дива Мария тата капча, ѹо сполучує шерцо нашего народу з небом, котра трима наш народ добрым, религийним.

Народ наш призыва на помоц св. Архистратига Михаила, вожда небесних силох, котри станул против диявола и його побидил зословами: Хто, яко Бог.

Вишних хоров Начальниче
Михаиле Поборниче,
Ти їм передуеш, в неби торжествуеш
Земним пособляеш, пекло покоряєш,
Слава най лунає од небесних сил,
Най славить ся днес Божий Михаил,
Вожде пренебесний, князю безтілесних
Славен, славен, славен будь.

Медзи святыми найбаржей почитує наш народ св. Отца Николая. Барз улюблена побожна писня:

О кто, кто Николая любить,
О кто, кто, Николаю служить,
Тому святий Николай,
На всякий час помогает,
Николае.

Народ шпива ище писнї и гу другим святым, медзи нїм і св. Йосафату.

До Йосафата нинї
Скупим ся щиро враз,
А вон в лихой годинї
Розбудить виру в нас,
Вон через смерть ужасну
Проляв святую кров,
И в авреолю красну
Убрал престол Петров.

У покаянних писньох представлен гришини живот человека, живот процивни Божому закону, и поволує ѹе до поправи, до покаяния.

У писньох о шмерци, ошпивує ѹе време погребу, як чловек нїч до гробу не вежне, лем добри дїла буду му на хасен.

У писнї о суети швета шпива ѹе, як шицко на швеце преминуоче и маєток и слова, чесц и храбросц, а лем служба Христова принесе вичну радосц.

Ето вам, честни, мили браца, пару слова о наших руских религийних писньох. Читайце и шпивайце и далей любце своє религийни писнї, шпивайце їх з еднаку побожносцу и жаром шерца, найше чує по Домах Божих и ваших хижох миле шпиванє побожних писньох. Зос шпиваньом побожних писньох утверджує ѹе св. вира, отримує ѹе своя руска бешеда, людзе постаю благородни.

Слова Песталоция: „Сам ѿ звладац, за других жиц, веселу душу и благодарне шерцо указац: то доказує найяснейше же чловек религію ма. — Жем як небо кед ѿ мир гледа кед ѿ правдзе роби и кед ѿ мало жада.

Добри совит пре тих, ктори ступаю до стану малженскаго.

Кажды добро зна, же ѿ інш на тим швеце так радостно не започина, як стан малженски. И домашнї и родзина готову ѹе уж вечей тижнї пред свадзбу або питанками, да шицко як найкрасще випадне. На сам дзень свадзби и питанкох музика грае, людзе танцую, шпиваю, радую ѹе.

Але тото шицко трае лем кратки час. Вельораз ѹе зос свадзебним вешельем коньчи и радосц и спокой; по радосци слідуе жалосц, по найвекшей любосци страшне каяне и таки чежки живот, же би велі волели и саму шмерц, як таки живот. Не будземе на длugo описовац таки жалостни приклади, бо вони шицким добре познати як младым так старым. Ми би сцели да даме младим легиньом и дзивком єдну добру пораду, котра їх може охраніц од такого зла. А яка то порада, запитаю нас нашо млади? Добре прочитайце тоти слова и роздумайце о юх, та ѿ не будзеце каяц.

Хто ѿ готове на тот важны кроچай у своим животу, най слуха до Дух Святы гутори: „Ніч не роб безсовитованя, же биши познейше не бановал“.

Кажды легинь, кажда дзивка, скорей як ѿ поберу, най ѿ посовитую з Богом, з родителеми и сами зос собу.

Святе Писмо учи: „Добра жена є дар от Бога. Дом и богатство даю родителі; Бог дава брижину жену“. Тото исто вредзи и за доброго мужа.

а) Кед даклем легинь сце достац добру жену, або кед дзивка сце достац доброго мужа, теди їм нуждно горячо модліц од Бога за

тот дар так, як то робел млади Тобия. Послухайце ви легине и дзивки, як гуторел млади Тобия вибаней своеї жени скорей як ше побрали:

„Саро, стань, та ше помодліме Богу нешка, ютро и поюстро. Тоти три ноци с Богом ше здружуйме по св. молитви“.

Теды станули ведно и обидвойо ше модлели, тримали трондневницу.

Так маю робиц и християньски младенцы: девятницю коньчиц до матери Божай, до св. Йосифа, до св. Ани, до свойого патрона, а пред шицким до Св. Духа. Крем того пай ше вецераз висповедаю на тото намирение и пай приму святу причасц, пай слухаю службу Божу, а пред самим винъчаньем пай ше висповедаю зос целого живота.

б) Треба ше посовитовац з родителями.

Свято Писмо гутори: „Кед шлели шлепога водзи, обидвоме до ярку спадню“. Млади, неискусни людзе вельораз су подобни шлепим. Подобни су тим *купцом*, котры у карчми купую хижу, а не питаю ше, чи тата хижка у грунтовніци ище стой на тих людзох, котры ю предаваю; чи е не задлужена; як випатри тата хижка звонка и знука и т. д.

Добри християньски родителі близовно сцу добре своім дзецом и вони можу мирнейше ствар пресудзиц як младенцы сами. И прето добре робя тоти дзеци, котры ше з родичами совитую и модля од них благослов за женідбу.

Родителі немаю право свойо дзеци силовац, да ше поберу, и котри так робя, вельки грих робя пред Богом, але маю право и должностосц добре ўм совитовац.

Приповедала ми ёдна широта, як вона пред винъчаньем ишла на гроб своіх родительох и так ше модлела: „Апо, мамо, удзельце ми з неба свой родительски благослов за мойо винчане, да будзем щешліва, а и ви да ше радуеце мойому щесцу“. — Добре робела.

в) Треба ше зос собу совитовац.

Еден стари паноцец у бешеди о наших руских фамилийох, так ми гуторел:

Велью и вельораз ми жима пребегла целом, кед при винъчаню младенцы вигваряли слова: „же це не охабим аж до шмерци, так ми Боже помож и шицки святы“.

„Боже мой“, так гутори святы Йоан Златоусты:

„Кельо ше випитуем, кед себе слугу ёднаш... або кед коня купуш? Сцеш знац, чи тот слуга верни, роботліви и послушни. А береш го до служби лем на еден рок. А кед ци не по дзеки, по року му одкажеш службу и пошлец го од себе.“

Кельо паради робиш, кед себе коня выбераш? Опатраш го од грави до копитох, гоніш го пред собу, да видзиш, як бега, чи не копа,

чи е не шлепи; патриш му до зубох, чи не стари. Ище и сущедох ше питаши, чи нема даяку хибу... А прецо — так коньчи св. Йоан Зл. свою бешеду — так исте не поступаю и млади людзе пред свадзбю? Чом би добре не раздумали, чом да ше сами зос собу не посовитую, не оглядню на шицки боки, не прештудираю тога або тоту, кому ше цали свой живот сцу повириц и с ким жадаю у миру и любови жиц?“

Вечей як на шицко друге треба патриц на добру натуру и на чесноти младенцах и родительох.

Мудро раз сказал поганин Темистокло, кед го литали: „за кого воліш одац свою дзивку, чи за худобного, честного легinya, або за богатого нечестного?“ „Я волім“, отвітовал Темистокло, „же би моя дзивка мала мужа без пенежох, як пенежи без мужа“.

Млади легине и дзивки! Будзеце щешліви, кед послухаце тот совет, о котрим сом вам написал тоти даскельо слова.

Мале дзецко мала брига, вельке дзецко велька брига, кед нет дзецка, то найвекша брига.

СВІТСКЕ ЧТЕНИЕ.

Браца.

Загашме огень
у шерцох своїх.—
любов треба,
да нас греє...
Наша прецілосць,
од огня того да не стлее!

Огень нам
шицко спалі
и
опустоши,
а
любов нам
длуги живот ноши.

Засадзме злогу
до души своїй
и чувайме ю, да нам
не попрее...
Будучносць красна
з далёка нам ше уж шмее.
Браца,
ләм зложни
кед
шицки будземе,
теди
нашо идеали
оствариц можеме!

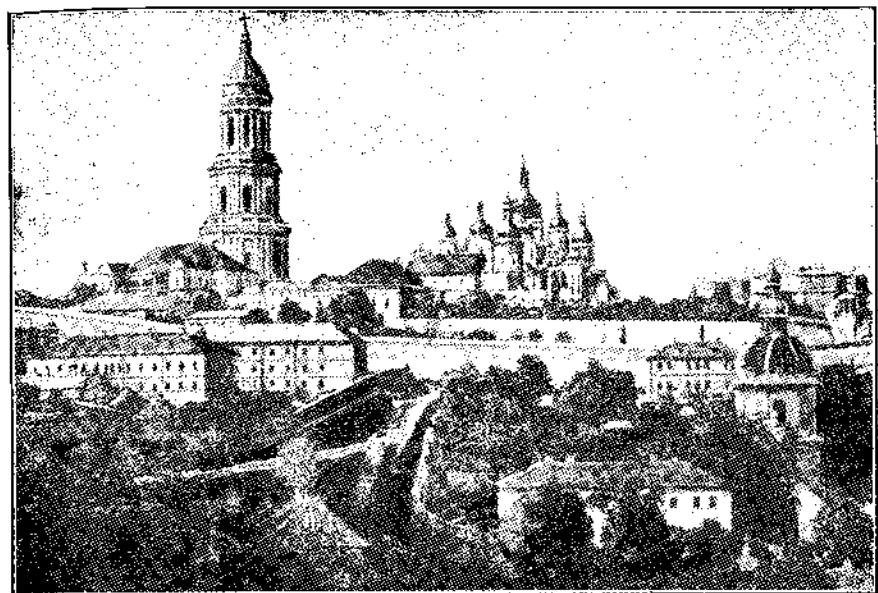
Я. Фейса.

Д. БІНДАС:

Даскельо главни часци з исторії Русинох.

Ми южни Русини у нашим прешлим и терашнім живоце чули зме, читали и учели ше о исторії цудзих нарохох, и видзели зме, як ше то поедини народы розвивали, напредовали и борели ше за свой обстанок, за свой живот, як ше борели за свой право и шлебоду.

У новых часох велью чуеме, читаме и учиме ше о исторії славяньских нарохох а особено о прешлости и борбох за самостойносць.

Київ: Печерска лавра.

и шлебоду наших найближших славяньских братох Сербох, Хорватох и Словенцох. О тим и наш руски Календар у прешлим року принес красну статю.

То шицко добре и хасновите было, бо давна пословица гвари, же история — то учителька нарохох. На прешлосци уча ше нови покоління як треба жиць. История нас научи не ләм як давно жили людзе, але и як треба жиць неўка, кед сцеме, да будземе у числу на предних народох.

Ми южни Русини до тэраз мало зме чули и читали о своей власнай рускай исторії, бо ми ләм мали конарчок руского племену, далеко од свога пняка.

Богу слава, гоч у яких обставинох — мишаніох нароах ми гарсточка, конарчок руского племену, — отримали ше до тераз у своїй рускій народносци, не претопели зме ше до цудзіх народносцох; отримали зме своё нар. руски обичаі з векшай часци, и не сцеме буц інъше як то, да нам и праділове нашо були Русини — часц гоч и найдальша руского роду!

Але ище не досц, да ше ми лем Русинами визнаваме, ми муши-
ме познац нашу прецлосц и розумиц тераазшньюсц т. е. такима буц,
жыц, змагац ше, да тото мено достойно ношиме.

Славни Краль Александар В. воину, котри його мено ношел, а
не справовал ище добре, то гварел: лебо ше одрекні того мена, лебо
го заслуж!

Так и ми южни Русини мушииме тото мено заслужиц. То краш-
не, же нашо отцове и праділове зачували нам нашу руску крев и
народносц, але ишеме забуд, же то ім не легко було. Мушели
ше вельо бориц з неприятелями своєї народносци, да нам тото до-
бро зачуваю.

Ми днешнє поколіне, уж не мame ту задачу, бо нам нашу на-
родносц ніхто не предруцує, але кажди брат славянськи припатра ше
на нас як ми живеме и радує ше нашему напредованю. Вони нам
живчліви браца, котри гоч свою державу з велькими жертвами осно-
вали и нас радо подпомагаю, бо знаю до значи, не лем у славянь-
ству, але и у швеце: руски народ.

Гоч як ше пати и мучи руски народ нешка (у своей матки),
гоч неприятелі славяньства славели триумф, же його моц зніщели,
то лем на час було. Нет такого большевизму, котри би руски на-
род зніщел. Вон дриме, пребудзи ше и моцнейши будзе як гоч хто-
ри народ на швеце!

Народи ше развиваю, жилю свойю периода, па так и наш народ...

Ми мушииме уж не лем то знац, же ми Русини, але и познац
славну прецлосц наших продіох, нашу историю и на ней ше учиц.
На прецлосци ше будує будучносц. Держави препадаю, але народ
не — нігда!

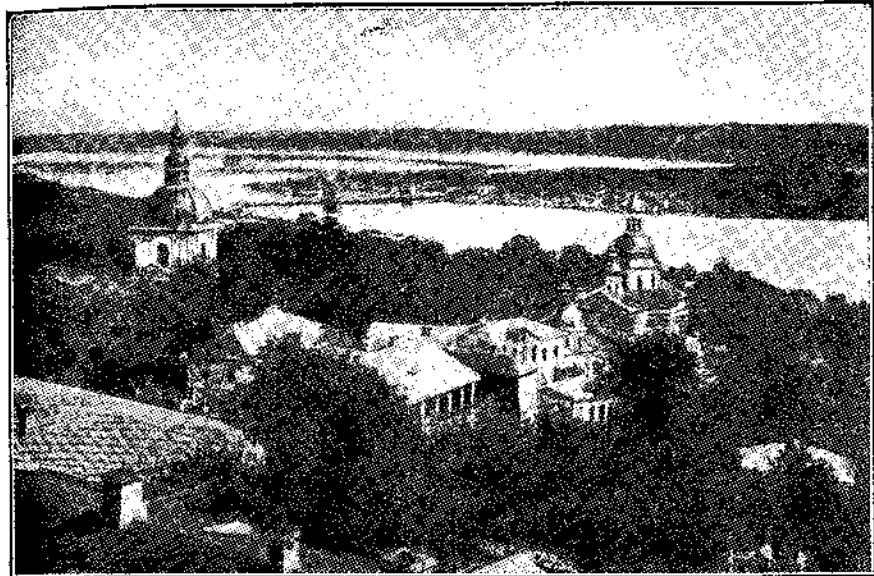
I. Початок рускей держави.

Нашо и наших прадіох праотечество пред вецей як 1500 ро-
ками були країни, жеми, цо ше находза поза Карпатами, там, дзе
нешка руски вароши Львов, Перемишль, Володимир-Волинський, Холм,
Київ. Там бивали теди шицки Славяне в єдно у вецей племенох. Сто-
роки познейше рушела ше єдна часц Славянох на заход и то: По-
ляки, Чехи и Словаки, а друга часц прецла Карпати и Дунай и на-
сели ше у южних крайох аж по Яданьске морйо. То були браца
нашо Серби, Хорвати, Словенци и Болгаре.

Граніца прадіох славянських ширела ше од Карпатских горах
по обидвох боках рикох Дністра и Дніпра, далеко на Пинських лесох,
од рики Припети Десни аж далеко ту поладню (югу) по Чарне Морйо.

Тота країна од віше була славна з богатима полями, желеними
лесами и веліма риками.

Од кеди лем постоя писани спомени, тоти краї наслені були. зос
славянськими племенами, котри у сродству були. Мена тих векших слав-

Київ: Рика Дніпро.

вянських племенох були тоти: *Поляне, Сиверяне, Волиняне, Дулиби, Бу-
жане, Уличи, Радимичи, Кривици, Виатичи, Словене, Деревляне...*

Тоти славянськи племена жили на пространих жемох и широких
степох (пасовискох), обколешени з густими лесами, непреходзяцім
блатом. На штред жеми каждого племену збудовали себе *град* (гор-
од), обградзени зос насыпану гліну, лебо обкопани — на одбрану од
неприятельох. Главному mestу — городу подложни були меньши вароши
и валали (села). Темель народного живота було *віче* т. е. Народна
Рада, котра ше старала о потребах и шору жеми. У потреби зос *ві-
човим дзвоном* зволовали громаду на пораду, а скадзали ше у глав-
ним граду лебо на полю. На вічу радзели ше о управи громади, о
миру або воини зос сущедами...

Так жили нашо праділове у найдавнейших часох: окреме, у мень-
ших племенох. Познейше почали управяц з поединіма племенама *князі*.

Племе, котре жило коло Новгороду поволали княза з поза моря и його братох з войском, котри запановали шором над поединима, племенами. Тоти князи волали ше *Русь*, а по їх мену и держава, котру основали *Русь*, лебо *руска*.

Народне придане и стари літописи гуторя, же у тих найдавніших часох пущели ше троє браца — князи*) по риці Дніпру и застановели ше на єдним красним месце и там збудовали себе град, котри назвали по найстаршим братови: *Київ*, котри на фришко славни град руски постал. Але як браца и їх фамилиї вимарли, настали медзи киевлянами незлагоди, та послали послох до новгородского князя *Рюрика* княза Варягох, да їм пошле князя... Вон їм послал двох своїх войводох (боярох) по мену *Аскольда* и *Дира*, котри як князи пановали над киевлянами и щешліви воїни водзели аж и зос Греками, одкаль ше врацали з богатим пліном.

По шмерци новгородского князя Рюрика, княз *Олег*, котри бул тутор малодобного Рюрикового сина Игоря, пущел ше р. 882. по риці Дніпру на юг, завжал Київ и назвал го *мац руских градох*. Од того часу постал Київ столични варош руских князох. Киевському князови повиновали ше князи з других градох: з Перемишлю, Холму, Володимиру, Галичу, Переяслави...

Перши руски князи отримовали свою власц зос силу, з войском. Вони зберали од народу дань кед приходзели до громадох, кед їм правду судзели, а то було у меду, скори, воску, овоци, бо давно ище не знали за пенеж. Тоти ствари вони меняли у сушедских народох за иньше, цо їм требало; пущали ше по Дніпру аж на Чарне Морио, до Гречкей. За тоти дані (порції) бранели князи жем каждого руского племену од неприятельох. Не раз воїну мали и медзи собу, брат проциво брата, син проциво отца и пустошли руски жеми.

Так було, док руски народ жил у поганьству. Накеди руски племена прияли християнство,** — пременел ше и живот руского народу.

II. Поганьска вера давних Русинох.

Познато нам, же пред Христом єдини народ Израелски верел правого и живого Бога; иньши народи находзели ше у велькай цемноти и душевній непросвищеноносци — у поганьству.

На швеце вельо ест таки натуральни появеня, котри rozум чловечески не мог так легко одгадац, обяшніц. То обично називаю людзе под меном *тайна*. Будучи непросвищени привидзovalи ше їм totи

*) Кий, Щек и Хорив.

**) Народне придане гутори, якс перше нашене християнськай вери на рускай жеми зашал ише св. ап. Апдрей. Вон на руских жемох глашал веру Христову, а на тим месце, дзе позднейше збудовани град Київ, поставил св. крест и пред рек славу того града и руского народу.

тайни у явишох небеских тілох: слунка, мешаца, гвіздох, кометох... А найвекша їм тайна була одгадац: яке призначене ма живот чловечески на жеми, цо судзене кождому чловекови на жеми, и до будзе з їм по шмерци?...

Прето, бо у стародавних часох людзе були цалком непросвищени и не розумели цо то небо, слунко, мешац, гвізди, жем и т. д. — прето у своїм незнаню представляли себе єдно-друге так, як ше їм то лем привидзовало.

Пороги риці Дніпра.

Так и. пр. видзели людзе, же слунко швици, огрива жем, роби ю плодоносну, почали слунко уважац як найсильнейше и найвисіше естество на швеце и величали го як Бога. Други людзе почали таку исту чесц давац и як Бога почитац *гром*, бо вон страшнє гірми, бліска, а по їм обично приходзя благословені и ошивижующи жем и рошліни — диждж. Треци людзе почали почитац як Бога *огенъ*, бо вон шицко ніщи и грее и т. д. То були поганьски вери...

До котрих од тих поганьских верох принадлежали нашо стародавни прадідове? З початку принадлежали гу тей вери, котра признавала за Бога гром. Того свого Бога назвали нашо прадідове *Перун*, а тото мено остало у нашим народзе до днішніх часох („Перун треснул, перун би до це треснул“...). Бога Перуна волали вони и *Сварогом*, т. е. котри ходзі по небе и посила на жем диждж и швижи вітры. — З временом почали нашо прадідове величац як бога и слун-

ко, котре ошвижовало и огрижало жем и назвали того Бога: *Дажбогом, и Ладо, Лид Ладо, Лид Лели*. Познейше почитали як Богох: мешац, гвозди, особено вечарні и раньшу зорнічку, потим: жем, воду, рики, озера, леси, древа и т. д. И витор тримали як Бога и назвали го: *Стрибогом*; Бога над статком волали: *Волосом* и т. д.

Души померших своїх почитали готово так як Богох, називали їх *Родами* або *Роженицами*, во чесц їх швета отримовали. Души інших Русинох називали *духами* и дзелели їх на *домашні, польски, лесово духи* и т. д.; души случайно утопених дзивчатох волали *водни духи* або *русалки*.

Во чесц и спомен своїх покойних отримовали *тризна* т. е. гoscини за померших (обеди). На тих гoscинех давали єсц и пиц, шпивали поганьски писні и танцювали. (То и нешка робя християне просьвіщени, кед танцую поганьски танци: „шимми“, „танго“, „чарлстон“) Вони думали, же живот умерших цалком подобни на живот живих людзох на жеми, и же померши буду єсц, пиц и забавяц ще. Прето кладли усолішим до трунох єдла и напой, котри вони за живота любели уживац. Так исте предмети, цо за живота любели (оружіє, коні, лси...).

Крем тих Богох виробляли себе Богох зос древа, гліни, каменю, стрибла, злата. То були *идоли, болвани, фигури*, котри мали сподобу чловеческу и нечловеческу, а ім таку исту чесц давали як богом Перуну, Дажбогу, Сварогу...

Тим богом кланяли ше нашо прадідове через своїх старших людзох у фамилиї, котрих волали: *жреци* т. е. *служитеle* богох, а вони таке значене мали, як днешні священікі.

Попри жрецох були ище и інші помочнікі їх: *чародїї, чаровники, знахори, врачаре, врачарки...*

Главни праздники во чесц богох, на хторих жертві приношили своїм богом були: *Коляда, Радоніца, Семик, Іван Купало, Ярило*, и т. д. При тих жертвованьох коньчели жреци вшеліяки чародійства, врачби... За жертву давали богом вшеліяки домашні жвири: овци, целята, воли, коні и т. д.; потим птици, особено когути, вайца, овоци, єдзеня и сличне. А кед служитеle сцели цошкаль вельке вимодліц од богох — давали богом и чловечески *жертві*, т. е. вони клали богом—идолом на жертву людзох и то особено *Христианах*, котрих вони барз не-навидзели прето, же ше Христианська вера волала: *служитеle диавола*.

Гоч од теди вишадзі у руских жемох заведзена Христианська вера, остали у руским народзе до днешка остатки поганьской веры, и як пред тисяч рокамі так и днешка глупавя цемніх людзох: врачаре и врачарки, чародійове, веря, же ест босорки и вони можу однімац кравом млечо, фамилий, дзецом, щесце... Кельо врачби и нешка при одаванкох, у брачним живоце, на хованьох?!...

III. Окресцене Русинох, княз Владимир В.

На место малодобного Рюрикового сина Игора пановал над Киевску руску державу його тутор княз *Олег*. Вон щешліво войовал зос Греками. Кед ше раз врацел зос Царгороду з богатим пліном и славу, ёден старец предрек князови, же умре од свойого миленого коня, котри за час войны дома остал и у туги за своим паном згинул. Княз сцел старца вишмейц и пошол опатриц косci свойого любимца, копнул до черепа глави коньской и гварел; чи од того черепа ма ми

Гуцули: Ношиво Русинох у Карпатах.

шмерц присц? У тим часу зйойчал, бо го за ногу укушел отровни гад, цо скрити бул у черепу. Помоци не було и славни княз нагло умар од отрови гада.

Його нашлідзел *Игор* (912—945 р.), котрому помогала у управяню з рускими краінами и племенами його жена *Ольга*, названа „Мудра“ (бо мудры совити знала давац Игорови). Вон 941 р. нещешліво войовал на Грекох. Прето ще бучели руски племена проців нього, а деревлянски княз *Мал* зос спревоцку го залапел и забил. У леше два древа нагнул и в едно звязал. Гу нім привязал княза Игора, а вец пущел древа, котри розтаргали нещестного княза.

По шмерци Игора панovalа у Киіву княгиня *Ольга*, на место малодобного сина *Святослава* (957—972 р.) Тот княз бул барз войовни.

Пред шмерцу свою подзелел руски жеми медзи трох своїх синох: Ярополка, Олега и Володимира, а тот остатні з временом запановал над шицкима рускими племенами.

Вон познати под меном княз *Володимир Великий* (980—1015 р.). Бул вон еден од найславнейших князів руских. З першу бул княз Новгородський, а як запановал над шицкима рускими племенами основав монну руску державу і завждал княжевски престол у Київі 980 р. Як поган любел войовац: запановал над шицкима рускими главними варошали як: Перемишль, Червень. Успішно встановив з Ятвагами, літовським племеном на Полісю і з Болгарами, котри жили над рику Волгу.

Найбаржей ше преславел з тим, яке і сам приял веру християнську і окресцел Русинів. О тим руски літописець пише: сущедски народи, котри ше дознали о славі Владимира,ажди посылали гу ньюму своїх послох і вихвальовали свою веру, да наведу князя і народ на ню. Княз зволал своїх боярох на пораду, котри му раєли, найпаше мудрих людзох гу другим народом, да превидза, котра вера найлепша. Посли обишли вельо краї і народи; на концу пошли до Царгороду. Там були на Служби Божій, а як ше врацели то гуторели князови Владимирови: „Хто покоштує сладке, по тим уж несце горке. И ми уж не сцеме буц погане.“ А бояре додали: „Кед би вера грецка не добра була, теди би ю не прияла твоя баба Ольга, наймудрейша од шицких людзох.“

Християнство уж було надосц розшате на Русі, а особено у Київі. У тим часу мал княз Володимир войну з Греками (989. р.) Напад на грецькі град Херсон і обещал, же ше окресци кед го завежме. То ше му удало, а понеже ше пред грецким царом понїжиц не сцел,— послал послох, же би цар свою шестру Ану дал му за жену. Условие було: да ше Володимир окресци. Й накеди цисаровня пришла до Херсону Володимир ше зос своїм дружтвом — боярами окресцел и повиньчал з цисаровню.

То було на хасен за св. веру, бо цали народ руски приял веру християнську, а и за Греків, бо ше тераз могли сподзивац миру од Русинів.

Володимир зложел мир з Греками, пошол зос Ану и священіками до Київу и там окресцел у риці Дніпру цали народ и розказал, же би ше вера християнська ширела по цалей рускій державі. Видал заповед позруцовавац поганьски идоли, и идола Перуна розказал цагац по варошу и затопиц у Дніпру. На место поганьских идолів будовал Володимир церкви а християнська вера розширила ше по шицких руских крайох.

Володимир привед первого митрополита до Київа, грека, и вельо священікох з Болгарії, бо там уж була вера християнська, а Служба

Б. одправяла ше з книжкох, котри на славянськи язик преложели св. апостоли и просвітителе славянськи *Кирил и Методий*. Тоти книжки и нешка пану у нас.*)

Да утверди нову веру, старал ше княз Володимир о розширеню просвіти, основовав школи. Літописець пише, же мацери плакали за дзецы, як да умарли, кед их до школи давали...

Володимир як христианин бул благи, добродушни княз. Любел вешеля и празники—госцини, а у тих вешельох и народ участвовал.

Прадки у Бачкей.

Прето го народ у писньох назвал „*Красне сонце*“ а Церква причислела гу Святым и назвала „Равноапостольські“... Умар 15 юла 1015. р. и поховані є при Київі...

IV. Селідба Русинів на подкарпатски гори (на Горніцу).

Уж на початку рускій київській державі почала обіца селідба народох зос Азії и зос восточних европейських крайох на запад и юг. Так ше рушели и вельо славянськи племена зос своєго праотечства и гледали себе інъши країни, у хторих з временом основали свою меньши-векши власни самостойни держави.

Історія пише, же ше уж пред VI. VII. століттіом по Христу рушели славянськи племена Поляки, Чехи и Словаки и населели жем,

*) Читай: Слав. ап. св. Кирил и Метод, Р. Календ. 1924. р. и — книжочку житие св. Кирила и Метода, п у тогорочним Календару: о ювилею св. Кирила.

на хторей и тераз жио. То западни Славяне. Тиж у тим часу за-
почало селене Сербох, Хорватох, Словенцох и Болгарох до днеш-
них их державох. То южни Славяне.

Гоч нет точни писани докази кеди ше нашо прадідове доселели на Подкарпатску Рус, писателе историй твердза, же ше єдна часць Русинох доселела там уж пред селідбу Мадярох а Хроника найдавнейшого историка руского Нестора и писмо веровистніка св. Бруни спомина, же коло 1000 р. по Хр. уж жили руски племена на Подкарпатию (на Горніці).

Нашо бачкоруски прадідове доселели ше на Подкарпатне ище зос западними славянами и то зос Словаками, и вони найстарши жите на Подкарпатской Руси. Прето су и нешка мишани у бивших мадярских жупаний; Земплин, Шарош, Боршод, Саболч, Гайду — зос западними славянами и то зос Словаками. Пре туто причину наш первесни чисти руски язик приял до себе велью зводи и слова бешеди словацкей. У тих країях (у днешній Чехословакії и Мадярськії) бешедую нешка таким истим язиком (диалектом) як ми коло 250.000 руского народу.

Нашо прадідове були пастирски и земледілски мирни народ, котри зос своїм статком, кед ше шніг отопел на високих горах, віше далей ишол, и обычно там остали, населяли ше, валал основали, дзе их жима знашла. То були меньши селеня наших прадідох.

Векши селеня настали аж за часу, кед Мадяре свою державу основали. Теди уж шицки Славяне та и Русини прияли веру християнську. Мадяре, поганьски дзви народ, прияли веру християнську од Русинох. (Мадярски краль св. Стефан). Мадярски кральове и князі зове дружели ше зос рускими князями, єдни другим помагали у воїнох и незлагодох державних. Кральове и князове мадярски женеви ше зос дзвиками руских князох. Таки родзински и приятельски звязи помогли тому, же ше на Подкарпатию Русини віше у векшим числу селели. Нашо найстарши народни писні и тераз ище споминаю рики Ондаву и Лаборец, дзе ше нашо прадідове перше населяли.

Уж за часох панованя краля Стефана I. жем населена з Русинами достала meno „Руске Княжество“ (Dukatus Russorum) а тедишині историки ю назвали „Руска Крайна“ (Reusmarkt) т. е. гранічни край. Жем була подзелена на жупанії; начальнік жупанії бул *вельмі*,, котому помагали *градски капитане*. Народ бул по-
звелени на *шлебодних газдох* (сабадош, libertini) и *кметох* (йоббаді).

Русини, котри служели у граничних градох як граничаре и у кральских дворох постали шлебодни од порції, велі постали дворяне, немение мадярски. Вони мали вельки права над крипаками — кметами. Кральове мадярски даровали своїм заслужним вельможом —

дворяном вельки часци густих лесох и широких пасовискох, а понене-
же тоти краї ище лем наридко були населени з народом, тоти *панове земледілци* (так ше волали) єднали роботнікох з руских сушед-
ских жемох и давали им так звани „телехи“, котри вони мали викер-
чиц, обрабящ и на них хижи збудовац. Таки роботніци ошлебодзеви
були од порції 6—12 роки, а веџ мушели порцию т. зв. „паньщи-
ну“ плацц. На таки способ ше легко насельовали пусты краї, а ро-
ботни руски народ ше радовал, же у нових країах могли найти мир-
ни и спокойни живот. Селене подкарпатских Русинох цагало ше аж
до конца XVI. століття (1600 р.).

Найвекше число Русинох доселел на Подкарпатску Рус славни князь литовски *Федор Корятович* 1394. р.

Вон зос свою дружину 40.000 Русинами приселел ше там, а краль Сигізмунд го радо приял и даровал му панства Мукачевске и Маковицке. То бул єдини и найславнейши князь руски на Подкарпатию. Умар на непознатим месце 1414. р. Бул справедліви, учени и добре управял з народом. Вон привед руских монахах Василианцох, у котрих ше манастирох коњчела дальша судьба руского под-
карпатского народу. Умар без потомкох, його добра нашлідзели цу-
ди немешски фамилий.

V. Селідба Русинох до Бачкей.*)

У XVI. и XVII. столітю т. е. пред 200—300 роки водзели ше вель-
ольйтни войни зос Турками. Даскелью раз були Турки у Пешту. Драга
Туркох на Пешт ишла баж през Бачку и кажди раз кед Турки ишли
чи там чи назад шицко рабовали, палели, ніщели. Прето и Бачка барз
велью церпела од Туркох. У биткох велью валали препадли, часто було
так, же не осталася ані єдна хижка.

Кед Туркох побито и вигнато з Бачкей 1718. р. миром у Пожаревцу, жем уж осталася шлебодна, але не було кому на ней робиц, не було людзох. Теди ше почало и селене до Бачкей. Ту були вельки добра державни и приватни. С початку мало, аж по 1748. р. почало
моцнейше селене. Найвекша часць Бачкей була заселена за часу *Марії Терезії*, австрійской царици (1740—1780.).

У часу Осифа II. сина Марії Терезії насельовали ше до Бачкей
найвецей Немци, хторим вон давал вельку помоц, лем да приду до
Бачкей. У патенту виданим 1782. р. стали таки обецунки за тих, що
спу присц до Бачкей: Шлебодне вероисповиданье, кожда фамилия до-
бие нову хижу и заграду, крем того добие досц жеми орачей и за-
шено, а гу тому статок и цо треба до обисца, шицко за дармо. Май-
строве добию серсам и 50 форинти. Найстарши син будзе шлебодни

* Тото по „Хроники“ Дра Г. Костельника друкованей у Р. Календ. 1921. р.

од катонацтва. Пре таки обецунки гарли ше Немци до Бачкей у вельким числу. Теди ше населела Торжа 1784. р., Червинка и Нови Вербас 1785. р.

Од р. 1785—1786. пришли до Бачкей даскељо езри запорожских козакох и населєли ше при Сенти. З нїх єдну часц вжал Осиф II, до войска. Зос других що остали, нет нешкa анїшлїду, вони ше помишли зос другима народами.

Р. 1787. населене ше у цалей Мадярской законъчело.

Кеди ше Русини до Бачкей населєли? Сигурно, же ше не населели нараз, ведно. До Бачкей (до Керестура и Коцура, бо то були перши руски колони) присельювали ше Русини през даяки 35—40 роки (од 1746.—1786.). Р. 1746. пришло 11 пари Русинох до Керестура зос околици Мишколца на Горнїци и населєли ше, як ше приповеда медзи народом, на Косцеліску. У векшим числу пришли до Керестура Русини 1751. р. и уж од того року маю ту свою парохию... У исте време приселєли ше Русини и до Коцура. — Медзи р. 1756—1766. мушели ше Русини приселїц до Керестура ище у векшим числу, як на перши завод. 1766. р. ест у Керестуре уж 278 пари, дорослих 1075, дзеци 309, шицкого ведно 1384 души. Теди ше приселєли Русини и до Коцура.

И после 1766. р. присельювали ше Русини до Керестура, але уж у малим числу. Єдни ше присельювали, а други висельювали. Не були шицки задовольни з новим местом и єдни ше вращали назад на Горнїцу, а други ишли на други места у Бачкей. Було так, же ше и назад до Керестура врацали, и зос собу приводзели ище других. Р. 1773. у Керестуре ест уж 311 фамилий а 1778 души, а 1792. р. ест 470 пари а 2100 души.

Спомедзи своїх сущедних валалох окрем единей Кули Керестуре перши населел и найшвидше роснул. Вепровач населени 1758—60. р., Лалит 1761. р., Філіпов 1762. р. а Коцур 1763. р. зос Русинами.

Русинох як и други народи приселела держава на свой добро. Держава давала доселеніком даяки полегченя, же буду шлебодни, же ше им да веций жеми под аренду, кед ше намножка, 4 роки буду опросцени од каждой порци, древо достаню на будоване хижки, винїцу, статок може предац, у шицким буду мац протекцию держави. Пре тити обецунки, же ше давало людзом векшу шлебоду, лепше полью а и шлебоду вироисповидания — Русини ше гарли до Бачкей, и у скорим времену населели Керестур и Коцур. Найвекша часц Керестура населена зос жупаний Земплинскай а Коцур зос жуп. Боршодскай.

Далей роснул Керестур так: 1838. р. было 783 пари, а 3749 души, 1859. р. было 4829 души, а у Коцуре 2300. — 1900. р. было у Керестуре 5098 души. — 1859. р. и 1900. р. ест скоро исте число

душих. Число ше прето не повишело, бо зос Керестура як цо и зос Коцура Русини ше повисельювали. Перше ше почали селїц до Шиду 1802. р. Веџ ше почали селїц до Петровцюх 1834. р. У першой половки 19. століття почали ше селїц Русини до Шайкашу, але за време буни 1848. р. посцекали. — До буни, док людзе були звязаны зос своїм паном, чежко ше було висельовац. По буни, кед шицки людзе добили шлебоду, пукли обручі, ктори сцискали людзох, по швеце ше отворели шлебодни драги.

Так ше почали селїц заш до Шайкашу (Дюрдьов) и нешкa ест у Дюрдьове 1800 Русинох, $\frac{1}{3}$ су зос Коцура, $\frac{2}{3}$ з Керестура.

И до Вербасу почали ше селїц Русини после 1848. р. векшином з Коцура, ест их преко 750.

У Новим Саду ест до 300 Русинох.

У Сриме биваю нешкa бачки Русини у Шиду. 1802. р. населел крижевацки владика 50 фамилий. Нешкa ест там Русинох коло 1000 души. — У Беркагове при Ішиду и Долу (новше населене Русинох з Подкарпатия) коло 819 души. — У Бачинцюх ест до 818 Русинох. Тамаль ше населели пред 50 роками. — До Миклошевцюх населели ше Русини по 1848. р. Тераз их ест коло 800. — До Петровцюх ше почали селїц Русини 1834. р. Нешкa ест там Русинох коло 900 души. — У Митровици (новше населене Русинох з Подкарпатия) ест Русинох коло 800 души. — У Славонії ест Русинох у Пишкоревцюх и околини коло 700 души, а у Раечним Селу 500. — У Керестуре до 6000 души а у Коцуре 2700 души. Шицкох Русинох бачко-сримских ест у Югославії до 20.000.

Бачки Русини, кед пришли спод Горнїци не шицки були єднаки газдове. Єдни мали по цалей сесії (4 ферталі), други по $\frac{3}{4}$, інъщи по $\frac{1}{4}$, по $\frac{1}{2}$ и меней, а були и таки, цо не мали ніч жеми. Газдоване ишло им споро, бо и справи газдовски не були таки як нешкa, а и людзе не знали так жем обрабяц як нешкa. Аж кед 1876. р. жем зогнато ведно, кед комасировано жем, од теди ше аж газдовство медзи Русинами дзвигло, так же Русини дошли и до пенежох и до жеми, и нешкa не лем цали керестурски хотар у рукох руских, але и скоро цала Била пустиня, а вельо ест салаши и на куляньским и червіньским хотаре. Так исте и у других валалох Русини рошню, дзвигаю ше и не лем доровную але и превисипую других зос свою вредну роботу, зос свою моцу за живот.

Русини народ од природи религиї, побожни, свою церкву, свою св. веру, свой обряд восточно-гречески люби. Кед Русини пришли до Бачкей мали лем два парохи, у Керестуре и Коцуре, хтори подпадали под Калочанске римокат. владичество до 1777. р. Того року Керестур и Коцур були присоединени гу крижевацкей епархії. Шицки

парохій руски бачки и сримски творя т. зв. Осечки викариат, основані 1777. р. на место владичества.

Од кеди ше Русини населіли до Бачкей мали своїх учительох, цо учили дзэци по руски. Школы були теды вироисповидни. У Коцуре ше отримали аж до конца світської війни. Так було и у Керестуре до 1899. р. Теды постала школа державна. Преподавательни язык на место руского постал мадярски. Руски язык не учили аж до 1919 р. Того року допущено шицким наційом у Кральовини Сербія, Хорватію и Словенцю учиць ше на своїм мацеринським языку. И Русини почали маць заш свой язык у школах... Язык мацеринськи найлегчейши язык. Щешліви тоти, цо ше на материнському языку уча!

По світській війні и ослободженю и соєдиненю южних славян до своєї власній держави Кральовини С.Х.С. и Русини оддихли почули чувство національної слібоди. Мала але пожертвовна руска інтелигенція зволала цали бачко-сримски руски народ на *вельку народну руску схадзку* до Н. Саду 2. VII. 1919. р. На тей прекраснай схадзки шицки руски валали заступані були. Собрани Русини основали перше свою *Rуске Народне Просвітне Дружество*, каторому ціль пестоваць руску свідомосць, браніць и стараць ше о рускій народній просвіти, чуваць и утвердзоваць нашу прадідовску виру грекокатолицьку, видаваць добри и хасновити книжкі и новинки. Тото Дружество уж видало веций як 10 красни книжочки, видава рочно наш Р. Календар и Р. Новини. Коло тога Дружства збераю ше шицки любитељі свойого народу, а школовани Русини жертвуя своєю знанію и науку своєму народові.

Браца Русини! Ту вам з часци написана наша прещлосць и тे разшньосць. Написана вона прето, да и ми южни Русини знаме, хто нашо праділове були и як жили. Уж з того краткого видзиме, же ми члени—часць величкого и славного руского народу. Нашо праділове славни були, а нашо руске племя ма близовну будучносць. Прето ше цешме у своїм, полюбме своєю добри народни руски обічаї, помогайме свою власну народну руску просвіту, а з тим себе поможеме и вични спомен у руским народу заслужиме!*)

*) Недостава нам места, да ше обширнейше здогадаме ище ёдного селеня Русинох-Украиньцох з Галиції, котри ше коло 1900. р. доселіли до Боснії (ест их там 6000) и Славонії (ест их там 4000 душ). То нашо власни браца по креві, а походза з істых крайох одкаль и нашо праділове. Вони ше у чежких обставинах доселіли и их живот нешка барз чежкі, бо су худобини а ніхто им не помога. Ми мушиме з німа буць узко вязани, познаць ше и помогаць им. Кеды нас будзе веќше число а зложнє — то лём нам будзе хасновац.

О тей селідби читай у Р. Календару 1922.

Габор Костельник:

Аероплан.

На високей гори, дзе ше роя хмари,
Одкеди швет швета, орли гніздо мали,
И тераз го маю — чи го маю нягац?
У нім ше орлята уча швет познавац.
Патра долу: ак би над препасцу обстац?
Патра горе: як би гу слунку ше достац?

Прилет гу нім оцец — ах, яке нещесце!
Кажде орле в гніздзе од страху ше треше?
„Апо, апо! цо то? чи не конец швета?
Попод небо якиш шаркань — шаркань лёта!
Форка, ричи страшни — чи сце не видзели?
Ах, ви нам о таким нігда не гварели!“

Здихнул стари орел, долу спущел главу:
„Дзеци мойо! вичну страцели зме славу!
Славу, цо нам Бог дал, та нам чловек однял,
И славу и царство!“ — так ше орел озвал.
„То не шаркань, цо сце под небом видзели!
Але тот, цо віше го бац зме ше мушели!
Бог му придал ключи од швета шицкого,
А вон, віше беснейши, Бога гоні з ньюго!
Цалу жем препалел — як цеглу у огню,
Та тераз и небо уж одніма Богу!
Огень, дим и смрод и шмерц по нім розноши,
Свою славу шеє, божу славу коши...“

Стари мудри орел дзецом так гуторел,
Кед вибачел, як ше нови швет ушорел.
Дзе летали орли, одкеди швет швета,
Та тераз машина ягод шаркань лёта.

21—22. V. 1927.

Мудросц — то шветло, мудросц — то моц
Працуйме, браца, дзень и ноц!

Д-р Габор Костельник:

Коні гуторя.

Веря людзе, же ест ёдна ноц у року, кед Бог розвязуе язик нёмим жвиром, та гуторя медзи собу. Ёдни веря, же то на Віллю, кед ше Христос народзел; други — же то на Желени Штварточ, кед Христос пре свой мукі през цалу ноц не спал. Чи так, чи не так, то чежко ствердзіц. Але ѿ людзе веря, та у тым віше даяка правда,

Можебуц же жвири нігда не гуторя. Але ест у людским живоце такі дні, кед чловек розумі, ѿ ше скрива у неміх жвирох, — як кед би му жвири сами о тим гуторели.

Бачи Петраш, пейцзешатрочны катона у велькай войни, оцец пецерох дзецах, верабожал ше, же вон чул, як коні гуторели. И точно наводзел, кеди и дзе то було. На Віллю 1917. року у варошику С. у Галиції — у хліве, дзе бул теди „военски коньски шпиталь“.

Бачи Петраш остал того святого вечара сам у хліве, же би мерковац на коні. Його пайташе, ѿ служели з нім, були з Галиції, та пошли на Віллю гу своім познатим у варошику. А бачи, Петраш тужел — ах, як тужел! Ту свята Вілля, а за горами далеко, далеко його жена і дзеци — през отца. Дзешкаль тераз шедаю гу вечери, та плачу... Бачи Петраш як кед би іх видзел, як плачу; та вера и сам плакал — лежаци на слами у хліве, поцме.

Трапели го віпеліяки думи. Чом то так на швеце, же вон ше не може бриговац зос своіма дзецими, але — як на ланцу привязани пес — муши служиц тим двацец „царским“ коньом, хтори ганьбу приноша не лем царови, але и кождому чловекови, бо су ёден горшадохліна од другога. Так іх война жедла! А можебуц ище пред роком не ёден з ніх пишел ше у кочу даякого спай.

Але ѿ там коні! Щак на войни ище горшэ страдаю людзе: Горшэ, вера, горшэ! Бо конь не будзе през цали роки у декунку — у блаце, у водзе, як нещешліви катона. Кеди то ше сконьчи? Кеди нас розпуша дому? Голем нас старших, ѿ маме дробни дзеци дома?

Чи то годно буц таке, о чим новинки пишу: же то уж остатня война, же — кед ше вона сконьчи — та будзе на швеце вични мир и справедлівосц и шлебода...? Наисце, такей велькай войни ище не было на швеце — хто зна, чи вона не будзе остатня? Людзе змудрею и подобрею, та... Таке себе предумовал бачи Петраш, а у тым ше у хліве медзи коньми озвал якиш глас — як кед би конь прегварел. Бачи Петраш злекнуты шеднул, та слухал: ѿ то будзе? А то наисце конь прегварел. А перше його слово було барз чудне „Мараната“. Бачи Петраш не розумел, ѿ тога слово значи, аж му я потолковал, же то старожидовске преклятство — зос св. Писма.

И дораз шицки коньове одповедли нараз: мараната!

А вец тот, ѿ ше перши озвал, гуторел далей:

— Я медзи вами, браца, найстарши, та міне припадло право у тей святей ноцы, же бим ѿ ше перши озвал! Чи сом добре слово выбрал, зос хторим сом вас поздравел? За давнейших роках мі ше інъшак витали. Але тераз преклінам нашу коньску сереньчу, а найбажай преклінам творца тей сереньчи — чловека! Мараната!

И заш шицки коньове одповедли: Мараната!

То одповедли и зацихли. Як кед би цошкаль чекали.

Тераз ѿ озвал ёден з ніх — найнещешліви (голем так ѿ видзело бачикови Петрашови):

Хтори сце, браца, мудрейши и осетнейши, та гуторце, бо време сцека, а мі жадни поради и поцешеня. Длugo то чекац на тоту святы ноц през цали рок! Горко нам тераз, чи то будзе лепшэ?

И заш шицки коньове одповедли:

— Горко! вера, горко!

— Можебуц же до року будзе лепшэ — ошмелел ше, прегвариц ёден з младших коньох, жеби, поцешиц своїх братох по креви, а найбажай себе самаго.

— И кед Бог да, та од нешка за рок заш ѿ привитаме по нашим стародавним обичаю зос словом „Хайре“. (И тото слово зос св. писма, а значи „радуй ше“.)

— Цо, ѿ ти плечеш, хлапче? видурел ше на ільго найстарши — тот, ѿ бул розпочал бешеду?

— Най гутори! най гутори! — обставали за младим даскељо гласи.

— Шак тераз наша шлебода, а време сцека — та чкода би го було страциц на зваду. Цо кому у шерцу, та най гутори! Брацику, ноль лем погутор, як ти то думаш? Зос хторей страни видзиш нове слунечко? — А, то кратка бешеда! — почал ошмелени тот млади.

— Як знаце, я не одталь родак, але споза фронту, зарабровани. У нас там шицки людзе гуторели о вичним мире — „лем кед побиєм неприятельох, та на целей жемі постановиме вични мир и справедлівосц.“ А кед сом ѿ нашол по тей страни, дзе ви, та сом и ту тога исте чул не раз и не два разы. Тота велькай война ма буц остатня! Та гоч хтора страна надвлада, ваша чи наша, за нас коньох то будзе шицко ёдно. Побидителе возстановя вични мир и будзе щесце на швеце.

Ах, я о нічим інъшим и не думам, як лем о тим: кеди то ѿ врачи тога мирне време, кед ше газда в недзелю по поладню одвеже на полью по фатюги, а коньови з младых чуткох лем так млечко будзе

чуриц по пискох, а скора на нім будзе ше щвициц, як червени дукати... Заш так, як дакеди було. Война щыцко погубела! Але ище кущик, та ей придае конец — раз на віше!

— О, ти магарцу ёден! Чкода, же ши з коњского роду! — так почествовал бешеду младого коня найстарши конь.

— Ище ши премало плеви жедол, премало це вона джобала по ноздрох. Кед ше устарееш, та лепше познац тайну нашого жи-вота и нашого газди, до трима песц на нашим карку, а ноги на на-шим бруху.

Браца, не бранім вам думац, як сцеце спрэведац ше и лудзиц. Але спревоцка провадзи на концу конца до препасци. Знайце правду уж и з далека, та ше приспособце гу һей, же би вас спревоцка не влапела до своеї клѣтки.

Вични мир? Медзи людзми?... О, знам я туту прыповедку — стари ми ю прыповедали. Людзе ше віше лудза зос ню. Бо то ше найвецей гутори о тым, чого нет. Кедже дацо ест, та цо о нім пры-поведац, кед мож на нъго патриц зос очами?

Вични мир медзи людзми?... А цоже то людзе? Фаркаш, медведзе, тигриси? — Ище премало!

Чловек то кат щыцкого, цо жив на жемі. По його жилох чече крев, вищицана зос щыцких животинъох. Ані птахи у воздуху, ані риби у воді, ані швидконогі жывір на жемі од ільго не уцекне. Вон ма на щыцко способы — страшны и мили, але сигурни. Щыцко вон сце поесц, щыцко ё — а нігда му не досц! Фаркаш лем лапа овци, та іх ё. А чловек себе хова овци, же би іх на остатку заклал и поёдол.

О, кельо киррави жерту падаю кажды дзень на його стол! През яке морію смертельних мукох и стуканьох преходзи чловек з ёдного дня до другого! Його живот — то езром шмерц! А вон ше ані не стреше, як би то ніч, як би того ані не було, лем дайого брух сити!

Цо? Чи могло бы то йому преходзиц през кари — през цалувичносц? Шак чловек ніч інъше и не роби, лем віше воює процы цалаго швета! Убива, дави, штреля, реже, точи крев дзень на дзень през милосердия.

Браца, чи и небо мало бы буц процы чловека таке безсилне, як жем? Не! не! Не было бы теди ніякей правди, ніякого вімсценя на швеце. Розумице тераз? Не може жем резац людох, та вони ше сами муша резац и штреляц... Так ім небо судзи! Так мушки буц! Крев за крев, живот за живот! И кед уж людзе превельо креви разляли своїх подвладных, та приходзи шор на іх саміх — приходзи, вімсцене, бо мушки присц! Крев за крев, живот за живот, война за войну!

Од пресиценя людзе ошала, як кед би ше збешнели, та муша дерлиц тоти страшны муки неёвой шмерци, яки муки кажды дзень вони наручуя на свойх подвладных. Война за войну, шмерц за шмерц!

Але найгоршее, же и ми, коњове, гоч лем суху сламу ёме, мушиме пре чловека так страшне церпиц и трапиц ше. Мараната! Мараната!

— — — — —
Бачи Петраш мало од страху не умар. Бо не лем же чул, цо інъшим людзом не дане чуц, як ніеми жвири гуторели, але и тото, цо чул, було барз страшна правда за чловека. Нігда вон о тым и не сцел гуториц. Лем мнё ше зверел — так, як на спрэвядли, бо — зна-це — велька тайна то вельки огень у шерцу, та чловекови легчайше, кед ю дакому прида.

Хроми дябол и у пекле горши од другого.

М. ФИРАК:

РУСКИ ШВЕТ.

Руска жем и руски народ.

Познаване руского краю и руского народу у нас барз слабе, скоро ніяке. Ми навики думац лем на себе, на тих даскельо тисячи Русинох у Бачки и Сриме и барз часто забуваме, же руски народ то не тоти двацет езри Русинох у Югославії, але же ми лем малючки конарчок велького руского древа цо рошине на сиверу од нас и котре свойю конари розширело од горох Карпатох по Чарне и Каспійске мор-йо и гори Кавказ. Там наша отчина, там жилю *мільйони* наших бра-тох, цо су з нами истей креви, истого роду и языка. И наша ё длу-жносц да тот руски край, руски швет чим лепше упознаме, да го ве-ц можеме полюбиц и поштовац. А цо найважнейшое: лем докладне поз-наване руского краю и народу да нашей рускосці, нашему рускому патриотизму и нашей рускай свідомосці тварди фундамент, праве со-держание и животворну моц. Бо сам наш, най так повем „бачвано-сримски руски патриотизм“, без живей и свідомей звязи з цалим руским народом, з опшчеруским патриотизмом нема смисла и ніякого вігляду на будучносц.

То ми ше видзело потребним повесц, да наглашым вельку важ-носц познаваня руского швета — рускай жеми и руского роду, за

нас. Зато сом себе вжал за задачу подац читателью „Руского Календара“ голем на кратко найпотребнейши видомосци о нашим Руским Швету.

I. Руска жем.

Положай. За руску жем береме шицок тот простор, на котрим у *векшини* живе руски — українски народ. Тот територий ше вола єдним словом Україна, а наш народ українски. Тото меню ма наша жем ище од єденастого століття и воно є вешка нашо національне меню. Други мена, як цо Руснак, Горняк, Галичаник, Волиняк, Кубанец су лем провинционална мена и означаю лем єдну часц нашей жеми зос котрой дотични чловек походзи.

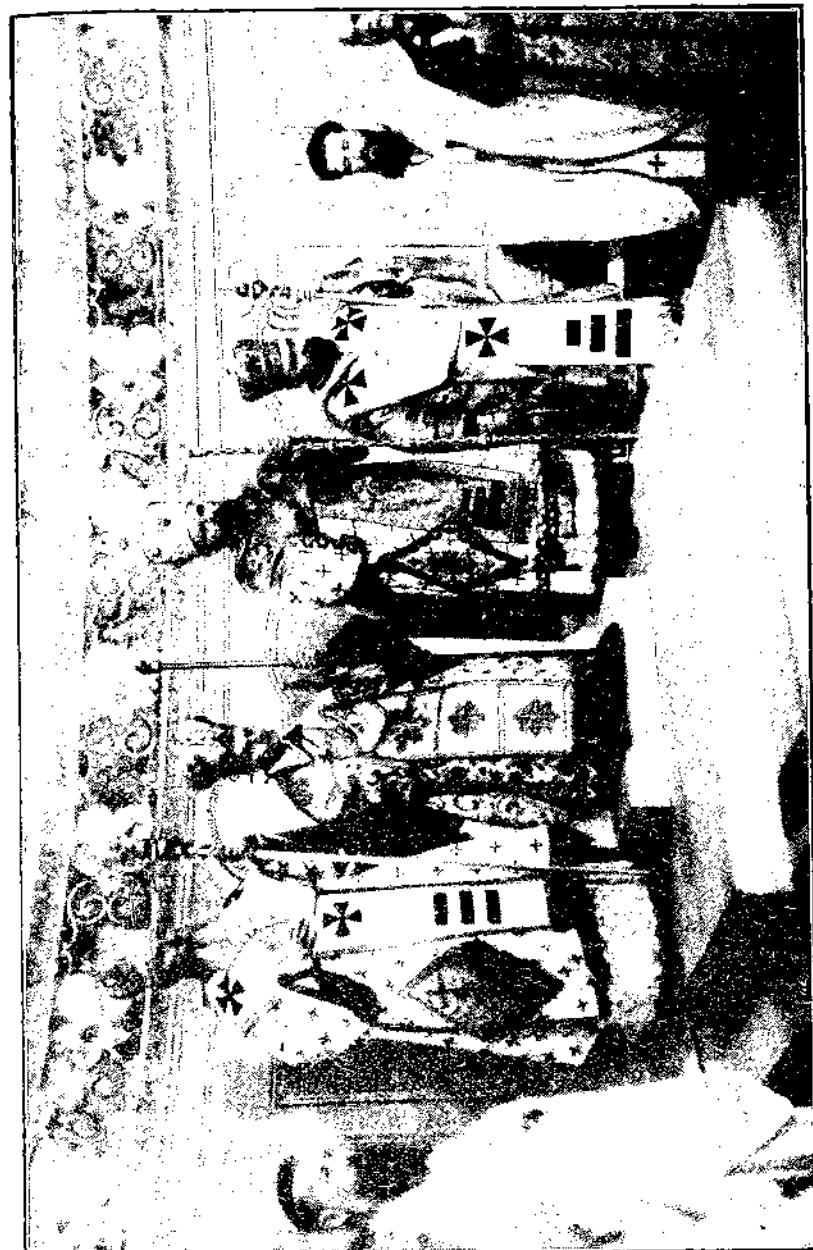
Наша жем, Україна, лежи у веших часци на востоку Европи и то на юговостоку. Найдалей на западу лежи баж тот край у Карпатах, одкаль нашо стари до Бачки приселели. То уж под Високу Татру, найвисшу гору у Карпатах, а отамаль росцагла ѿ Україна аж по гори Кавказ, цо на меджи Европи и Азii и по Каспийске морю. На сиверу є меджа позната Биловежшка пущча, рика Припять, а далей напроцив Москальом нет географской медї, ту руска територия приблїжує ѿ московским варошом Курск и Ворониж. На югу є граніца Тиса (на Горніци), рика Прут, Дністер, Дунай, Чарне Морю и гори Кавказ.

На западу гранічи наш народ з Словаками и Поляками, на сиверу з Билорусинами и Москалями, а на югу з Мадярами, Румунами и з кавказкими народами.

Цали тот територий ма коло *еден милион км.²* Силна то жем, два рази вешиха од Французской, три рази вешиха од Енглеской. Велька є наша Україна, та не лем велька, але и красна и богата.

Гори и рики на України. Вельки гори нема Україна велью, але зато є вона скоро цала покрита з ніскими грунками, цо як габи на морю дзвигаю ѿ и падаю долу. Лем над Чарним Морем є жем цалком ровна ягод Бачка. На западу су високи гори Карпати, з велькими лесами. Найвисша гора у руских Карпатах є красна, у писньох виславена Чарна Гора висока 2060 метри. На востоку су високи, найвешихи гори у Европи *Кавказ*, на меджи України и Азii. (Найвисши верх Елбрус 5630 м. лежи поза українску територию). На югу полуострова Крим у Чарним Морю ест гора *Яйла* (1520 м.).

Главна руско-українска рика є *Дніпро*, о котрим велью шпиваю руски народни писнї. Дlugоки є 2100 милї, виліва ѿ Чарного Моря. У старих часох ище за панованя руских князох бул Дніпро главна драга, по котрой ишли руски тарговци з Кїева до Царгороду и царгородски приходзели до Кїева и других руских варошох. У XVI., XVII. и XVIII. вику ношел Дніпро ладі („чайки“) славних українских

козакох, кед вони ишли на войну проци Татаром и Турком. Дніпро то национална руско-українска рика.

Друга велька рика є *Дністер*, що виходзи у Карпатах. Вона цече през Галицию и Бесарабию и виліва ще як и Дніпро до Чорного Моря. Так исто до того моря цече велька рика *Дон*. Далей су векши рики *Буг* (западни) цече до Балтийского и *Буг* (южни) до Чорного Моря, *Припять*, що цече през величезни барища, *Десна*, *Пррут*, *Кубань* под Кавказом и вельо други. Окрем рикох ест на України вельо озера, особено у Галиції.

Жемово богатства. Руска жем, наша Україна, то найлепша, найплоднейша жем у цалей Европи. Коло два трецини цалей жеми ест так звана чорнозем, котра барз родна. Пред войну давала Україна 420 милиони метери вшеллякого зарна и кромплі. То би було 84000 хайзібани у кождим по 50 вагони; з німа би могол наоколо пасац нашу жем и ище би остало. Зато ще и Україна вола „европейски гамбар“. А ище вельо вецей би вона родзела, кед би ще жем лепше обробяла. На жаль, нашо земледілци на України обробяю жем на стари способ, як и їх дідове. Причина іх заосталосци у тим, же не маю своєй держави та ще ніхто не старал, да іх поучи, не було надосц земледілски школи на руским языку. Стара московска влада ще о тим барз мало старала, а нова большевицка ище меней. Щею на України найвецей жита и ражи, меней кукурици, у западних крайох садза вельо кромплі у южних доган, а коло Чорного Моря и под Кавказом ест вельо виніци. Од земледілства живе 87% Русинох. Ми дакле чисто земледілски (хліборобски) народ.

Та окрем родній жеми, котра ест и остане найвекше богатство руско-українського народа, ма наша жем и у себи вельки богатства. Totи *подземни богатства* рускей жеми то железо, угле, нафта и соль. Железа ще викопе на України рочме 50 милиони метери. Вельки копальні железа су коло Кривого Рога, над рику *Дон* („донецки базен“), дзе ще исто виконує найвецей угля, 200 милиони метери на рок. Нафти ма Україна найвецей у Европи, находзи ще у Галиції (коло Борислава) и под Кавказом. Соль ще копе у Галиції, над *Доном* и виніма на брегах Чорного Моря (з води).

Окрем того ест ище на України вельо други минерали, як бронз, манган, живе стрибло и др., лем жаль, же шицко того богатство идзе на хасен цудзим людзом, котри маю у своїх руках копальні тих мінералох. Нашо людзе пре свою непросвищенощ не знаю ценіц тот подземни скарб, не знаю го сами зос жеми виняц, але предаваю жем цудзим, Немцом, Жидом и др. за мали пенеж, а вец кед на іх жеми Жид справи копальню иду гу ньому на роботу, место да сами буду газдове тих копальнях. Шицкому є причина у недостатку просвіти,

а то и не чудо, бо велька векшина Русинох були до войни под московску державу, котра ім не дала *ані еднай школи*, але силовала іх, да ще уча у московских школах на нераумлівим и цудзим московским языку. Народ без своіх школах муні у просвіти заостац за дружгими, що маю свою школи и свою державу.

Індустрия ще на України розвила лем у задніх роках и то на гло, а при тим вельо начкодзела домашньому ремеслу. Так було вшадзи, же з розширеньем фабричнай індустриї домашнє ремесло прерадало. Русия, котра мала под свою власцу 9/10 українскей жеми сперала розвиток індустриї на України, сцела да ще вельки фабрики устанавлю лем у Москвой, але ипак мушела допущиц, да ще дапоедни вельки фабрики осную на України, и так ест на України вецей як двасто цукрово фабрики, по шицких варошох су вельки млини, ведей як сто фабрики догану, вец железні фабрики, рафинерії нафты фабрики скла, ширки и др. Ипак Україна вие остане у векшини земледілска жем, а то є и лепше, бо така жем є више мирнейша и людзе су здравши, бо нет вельких фабрикох и варошох, дзе живот барз не здрави, и людзе ще губя.

Тарговина була у рускей жеми у старих часох, док ище Руски народ мал свою державу, барз розвита. До Кієва, главного места рускей держави, приходзели тарговци з целого швета. Тераз тарговина не така и шицки маю у своїх руках Жидзи, Москале, Греки, як цо и індустрию (вельки фабрики) обладали Немци, Англійци, Белгійци, Жидзи и Французи. Тарговина ще водзі главне на варшарох, котрих є на України 4000, од того еденац вельких варшарох за целу державу. Найвекши су варшаре у Києву, Харкове, Полтави, Бердичеву, Львове.

Україна вивожує найвецей жито (два трецини шицкого жита, бувша Русия вивожела з України), статок, угле, железо, цукер, соль, нафти и древо з Галиції). Увожує вшелляки фабрични вироби: платно, сукно, машини. Найвецей жита вивожело ще з України до Московщини и там ще барз тунью предавало, зато мушели Русини драго плащиц за койяки дробни и не баш найліпши фабрикати московски. Так вихасновали Москале нашу жем и наш народ и зато вони ніяк не сцели допущиц, да ще наш народ подзвихне и да сам запанує на своей жеми. Зато не дали Русином-Українцом школи на родним языку, зато не допущели друковац руски книжки и новини, бо ще бали, же би наш народ не пришол гу себе и зруцел московске ярмо. Так исто робя и терапії жидовско-московски большевики, нізач не даю, да ще Україна одтаргнє од Москальох и да будзе самостойна держава па да сама газдує на своей жеми, зос своїм добром.

По революції у Русії 1927. року проглашени Русини-Українци свою самостойну державу, але ще Москале такой на іх дзвигли и

сами большевики, котри кождому народу признали подполну шлебоду, руцели шицки своё сили на Україну и по двух роках кирявей борби з руским национальним войском завладали заш над руску жему и у креви задавели руску шлебоду.

То исто вредзи и за Полякох. И вони по розпаду Аустриї та-
кой пошли, да силом завежню Восточну Галицию, дзе нашо бра-
ца преглашали самостойну державу. Поляком помагали Французы, во-
ни їм дали катонацох, муницію и шицко, до за войску треба, же би ше
вони борели з большевиками. Поляки не пошли проци большевиках,
але нападли Русинох у Галиций. По седеммешачней лютей борби, у
котрой нашо катонаци робели чуда, з голими руками ишли на од-
глави до петох наоружаних Полякох, мушели ше нашо вимучени, ви-
кровавени, гладни и боси уступиц ше пред дзешец рази векшу силу
Полякох и Французох. Знаю Поляки, же у рускай Галиций находза-
ше неизчерпаеми жридла нафти и солі, а у Карпатах непремерані ле-
си и зато ше так на ню завжали.

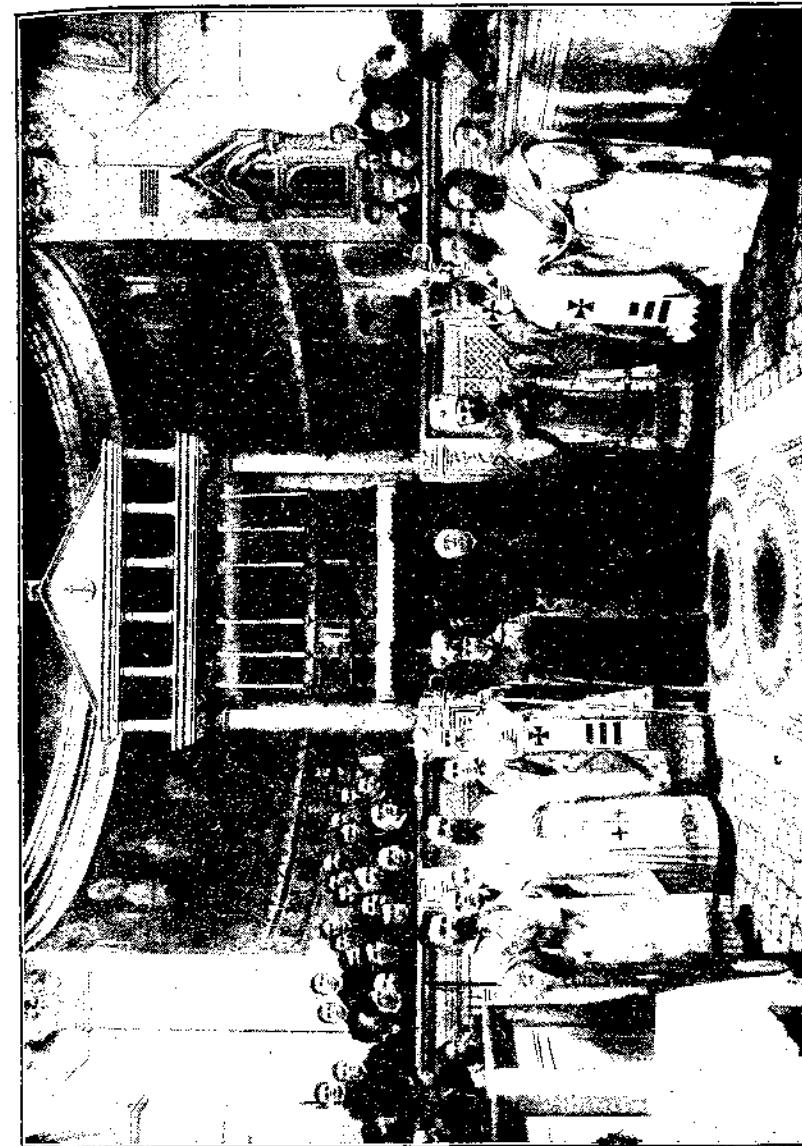
Так ето богатства нашей роднеи жеми є една од главних при-
чинох, чом ми нешка не мame свою державу. Але ище векша при-
чина, чом наш народ нешка не свой газда на своей богатей, Богом
благословеней жеми, то недостаток рускай национальнай свидомосци
и руского патриотизму. И лем моцна национальна свидомосц и на тей
свидомосци збудована национальна культура може наш руско-українски
народ привесц до обещаней жеми... до власней самостойней держави.

Нігда тото, брату, не забуду!

II. Руски народ.

Велька, чудова прекрасна и богата жем руско-українскаго на-
рода, наша славна Україна. А чом же руски народ так худобни и за-
остати? Чом то так же нас Русинох так мало у швеце познаю, не
любя, не поштую?

Вельки и важни то питаня и не раз так сами себе питаме. Ве-
лько би о тим гуториц, бо велько є причини тому, але найважнейша
ест у тим, як гвари наш учени географ проф. Рудницкий, же наш на-
род од давних часох жил на такей жеми, до була виставена нападом
вшеляких дзивих народох. Україна то капура Европи. През ню при-
ходзели дзиви азиятски народи, пустошели ю, народ забивали. Укра-
їнски народ цали 1000 роки борел ше з тими народами, у тей борби
витрошел свойо сили и на концу страцел свою державу. Сущедни на-
роди, особено Москалье и Поляки шедзели себе мирно на наших пле-
цох, наберали сили и кед наш народ уж до края витрошел свойо си-
ли, теди вони нападли на Україну, подзелели медзи собу руску жем
и вжали ю под свою власц. И так нешка руски народ служи подзеле-
ни другим и нема свойо держави.

Кед непіка запитаме дакого у швеце, що то руско-українськи народ, та увидзиме же вон не зна, гоч зна за кояки дзвіни народи у Азії і Африки, лебо пове, же ест дзешка якишик Руснаци чи Рущняди, Малороси чи Рутени, але то є лем едно племе московського народу, а дахто пове і так, же Руснаци то Поляки або Словаки. Правда по воини, а особено по борбі за слободу, котру Українці водзели од 1917. до 1920. року українське мено і український народ дакус баржей познате і поштоване але ані з далека не так, як би требало з огляду на численосць нашого народа.

А чом то так?

Зато, бо московські учени, пишемніки і політики уж вельо роки гуторя швєту, же ніякого рускоукраїнського народу нет, а ест лем єден „руссій“ (т. ѹ. московські) народ од Карпатох до Камчатки (Камчатка полостров на Сибірі на Вельким Океану). Окремого руско-українського язика нет, а ест лем „малоросійське наречіє“ югасох і кондашох, для котрих воно добре, але до школи, церкви і урядох його ніяк не мож допушиць.

Єдно време так исто Поляки гуторели, же Русини заправо Поляки і т. д.

Зато не чудо, же нас у швеце скоро ані не знаю. Ми сами мало даваме о себе знаць, а швет радо слуха наших моцних сушедох Москальох і Полякох. Але найвекше зло у тим, же ше медзи нами знаходзи вельо таких, що сами сцу буц Москальями, Поляками, а у нас ту Сербами, Мадярами чи Хорватами. Ганьба ще свого роду і своєї бешеди і думаю, же су тим лепши і векши. То є нашо найвекше зло і ганьба. А причина тому несвидомосць народна, непознання свого народа.

Зато кажди од нас муши вше паметаць, же *руско-українськи народ то вельки самостойни народ, що ма свою богату і широку отцовщину од Карпатох до Кавказа, ма свою славну исторію, свою народну культуру, свой прекрасни язик, літературу*. Вон з початку мал самостойну свою державу, а веџ запановали над нім цудзи народи, Поляки і Москалье. Тераз вон сце заш ясиць своїм самостойним животом у власній державі і буц медзи першима народами швєта. Без власній держави наш народ не може ше право розвиваць і напредоваць і зато ю неодлуга муши маць.

...На цалим швеце живе нешка вецей як штераць мільйони Русинів. По вириест коло пейць мил. грекокатоликів, а остали су православни.

Розщелене руско-українського народа.

Препатрели зме руску жем з далека, у цалосци, а тераз опатриме ю з блізка, ей поедини краї, як на ней руски народ розселени, як дзе живе і укажеме главни вароши.

Найзападнейша часць рускей жеми вола ще Лемковщина. Лежи вона у Карпатах под самими Татрами, котри су найвиши карпатски гори. Народ там живе худобно, бо жем каменіста, родзи лем кромплі і овес. Лесу уж нет вельо, бо вирубані, нет ані добрих пашнякох за статок і людзе отамаль ходза койкадзи по роботох, а вельо иду до Америки. Але тоти людзе — волаю їх Лемки (бо гуторя „лем“ як нашо лем) — барз тварди, тримаю ше своїх обичайох, своєї народносци і свойога язика. *Отамаль ще доселели нашо стари до Бачкей*, там наша ужша отцовщина.

Далей гу востаку на южній страни Карпатах є так звана *Подкарпатска Рус*. Скорей той край припадал под Мадярску, тераз є у Ческій і мал би мац свою автономію т. є. сам би мал зос собу владаць, але Чехи до нешка Русином того права не дали і як ше у заднє време указує, сцели би там Русинів преробиць на Чехах та їх чим далей вше баржей прицискаю. І там народ барз худобни і у щицким заостати. По воини ще і там подзвигла дакус народна просвіта і народ вше баржей постава свідомши свого права. Кед го Мадяре за тельо століття не помадярели, тераз Чехи ані тельо не успию, лем пребудза гу себе ненависць у народзе.

Главне место Подкарпатської Русі є Ужгород (20.000 житељох). Вон є центром цалого народного живота поткарпатських Русинів. Ту столує руски грекокат. владика, губернатор, ту є товариство „Просвіта“, главни руски банк, гімназія, руска учительська школа, торговельна академія, ту виходза вишеліяки руски новини, книжки і т. . Друге важне место є Мукачев, дзе є стари манастир Василянох. Други су вешки вароши Хуст (у векшини руски варош, док су други жидовско-мадярски) Берегово, Ясинє, Севлюци.

Русини под Польску.

На сиверній страни Карпатах лежи Галичина (Галиція) вельки і красни руски край; тераз спада под Польску. Народ є і ту худобни, бо нема жеми котру забрали польски магнати. У Галичині нет валалу без польского „пана“, що обично ма вецей жеми як цали валал. Народ ще вельо селі по швеце. У Америки єст коло пол мільйона, у Бразилиї 40.000 а і у Югославії, у Босні, Славонії коло 15.000. Особено худобни народ у карпатських горох (так звані Бойки і Гуцули. Зато є галицькі Русин національно освідомлени баржей як Русини по других краюх. Народна просвітна організація є у Галичині барз розширена. Там єст вецей як 2600 читальні „Просвіти“ по валалох, а исто тельо вишеліяки союзи кооперативи. Галицькі Русин уж похопел, же лем у організації є моц народа і цо Поляки баржей прицискаю, тим ще вони баржей гарню до громади. У 1918. р. основали вони власну „Галицьку Республіку“, але Поляки промоци

Французах окупирали Галичину, а руска галицка армия по седеммешачнай кирвавей борби мушела прейсц на восточну Україну за рику Збруч и то лем прето, бо нестало муниций. Нешка наша браца у Галичини лем чекаю першу нагоду да ше можу витаргнун зпод польскай сили на шлебоду.

Главне место у Галичини є стари *Львов* (220.000 жит.), цо го основал славни руски *кralь Данило* и дал му меню свого сина Львова. Львов є уж од давна глава и шерцо цалей западней України. Ту є галицки митрополит, ту су централі численних культурних, господарських и політических организаций. Дзевец железнци зос цалей Галичини сходза ше у Львову. Вон є найвекше торговельне и индустріяльне место у Галичині.

Други важни места у Галичини су *Перемишль* (55.000) на риці Сян, дзе є руски владика; *Станиславов* (60.000) ма тиж владическу столицу. *Коломия* (45.000), *Тернопиль* (40.000), *Дрохобич*, недалеко до Дрохобича находза ше вельки копальні нафти и солі. *Стрий* (35.000), ту є централа млякарских задругох и велі други. Вароши у Галичини су у векшини жидовски и зато су досц неушорени.

На сивер од Галичини лежки *Волинь*, а вец *Полісє*, *Подляшie* и *Холмiчина*. Тоти краї спадали до войны гу Росії, тераз су под Польску. Ту уж народ православней вири, непросвищени (бо не мал свой школи, лем московски), на Волині жем писковита (сейки), на Полісю су величезни барыща (найвекци у Европи), народ вшадзи худобини, бо жем залапели польски magnati як и у Галичині. Ипак при вибранкох до парламенту у Варшави выбрал народ скоро зошицки. Недал ше Поляком спревесц. Ту су вароши (тиж у векшини жидовски) *Лук*, *Рivne*, *Острог*, дзе у XVII. вику була славна руска висока школа Академия до ю основал княз Константин Острожски, далей *Холм* на польско-рускей граніці, *Пиньск* ультред непреглядних мочарох, на Подляшу *Била*.

Тоти краї муша тераз велью вицерпци под власцу, бо Поляки би сцели наш народ у тих крайох зотрец, зпольщиц. Жеми не даю Русином, але населюю Полякох и польских добровольцох. Школи за водзую польски, рускому языку ніякого права не признаю, руских патриотох завераю гоч зач. Та шицко то дармо, живи, свидоми народ: неда ше зотрец. И поляки не зотру Русинох, лем тим горше будзе за ніх, кед раз придзе дзень обрахунку.

Большевицка Україна.

Найвекша часц рускей жеми находзи ше нешка под большевиками. То так звана Большевицка Україна (службено ю большевики волаю Українска Соціялістичка Советска Република). Та вона не самостална держава, але цалком одвисна од московских большевикох и

жидох. Ма вона коло 400.000 km² и коло 29 мил, жительюх, але велью ище рускей жеми остало под москалями у московской большевицкой республики. Баш того року вжали Москале од Большевицкой України найбогатши край над дольним Доном, дзе су вельки копальні угля и железа.

Рика *Дніпро*, найвекша и свята руска рика дзелі туту большевицку лебо восточну Україну на два вельки часци: лівобережна Україна по лівим и правобережна по правим боку Дніпра. На правобережнай України су вельки вароши *Каменець Подольский* над Дніstrom, у котрим дружей бивала руска влада 1919. року, кед большевики завжали Киев. Далей є *Бердичев*, скоро зошицким жидовскем местом, *Житомир* и *Винница*. Над самим Дніпром на брегу коло варошчика *Канева* єст гроб найвекиго руского поета, народного препородителя *Тараса Шевченка* з вельким високим крижком, котри ше далеко видзи.

На правим брегу Дніпра у шерцу рускей жеми лежи главне руске место стародавни золотоверхи *Київ* (500.000 жительюх). То найславнейше руско-українске место. Шицко, цо наш народ ма найлепше, то є собрано у Киеву. Ту є Українска Академия Наукох, найвекше учене дружтво, українски университет и други високи школи, найвекци напо писателе и учени жиу у Киеву. Вон є душа и розум цалей України, руска чесц и слава. Ту є славна красна церква св. Софії и велью других, а на брегах над Дніпром єст славни на цалу восточну Европу монастир Печерска Лавра, до котрого приходзели процесії не лем з цалей України, але и з далекей сиверней Московщини. А большевики тераз монахах вигнали и цали монастыр зруйновали. Знаюци цо є Киев за руско-українски народ, вони го сцели понїжиц, не сцели, же би вон бул главне место українскай большевицкой держави а выбрали Харков на лівим брегу Дніпра бліжей гу Московщини за центром своеї держави. Але Киев не мож понїжиц, цали народ зна, цо бул Киев пре цалу руску историю и нешка ютро вон заш будзе владац над руску жему и заш постане глава шицких руских местох.

Док по правим брегу Дніпра жем досц грунковата и у сиверней часци ма дакус леса, лівобережна Україна є ровна, без лесох и барз плодна. Ту є найвекши варош *Харков* (300.000 жит.), котри є нешка главним местом Большевицкой України, у нім бива большевицка українска влада. Други вельки вароши *Полтава* (80.000). У тих сиверних крайох України є жима барз оштра, жем чарна и барз плодна.

Над рику Дон лежки грунковати край, дзе ше копе велью железа и угля и других минералох, то є *Донецки базен*. Валалох ту мало, жем не так плодна, але зато ей подземни богатства величезни. Край над Чарним Морем (*Чорноморски низ*) до недавна бул ище пусты степ дзе росли лем вельки трави, же ше чловек на коню могол у ніх

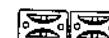
скриц. То є жем славних українських козакох, що у XVI., XVII., XVIII століття жили по тих степах, на єдним острову на Дніпру мали свою утврджену Сич, жили шлебодни, од нікого не одвисни и непрестанно воєвали с Турками и Татарами, що жили на півострову Криму, и часто нападали на Україну. Тераз є то найплодніша чарна жем у Європи. Ту ще уродзі найвецей жита, жем ані гноїц не треба. Над Чарним Морем є велики варош Одеса (600.000), котри таргув зос цалим шветом. Далей су ту велики вароши Херсон и Ніколаїв (обидва по 100.000 жит.), горе на Дніпру Сичеслав (на місту, дзе була ко-зацька крипосць Сич) ма 220.000 жит. У нім є велико железних фабрикох.

Півостров Крим, що бул за велико століття татарски, нешка є уж скоро на пол руски. Прешлого століття почали ще нашо людзі тамаль селіц, а Татари ще заш висельовали до Турскей, так же нешка на Криму 42% Русинох. То є найюжнейша и найцеплейша руска жем. Сиверна часц є ровна як стол, а на югу дзвигаю ще такої з моря до 1520 м. високи гори, що по татарски волаю Яйла. З под Яйли єст велико малих варошикох з красними хижами (вилами), до котрих ще сходзую людзе з цалей восточней Европи на лічене и на одпочинок, бо клима там барз блага, а сам край красни и здрави. Ту рошню уж южни древа и рошліни. Жими скоро ані нет.

Подкавказки край то найдалей на восток положена руска жем. Пред 134 роки преселела там московска царица Катарина українських козакох, кавказки народи що там наридко жили, виселели ще и вимарли и так там нешка 80% Русинох, а нови віше далей приселюю. Главне место у тим краю є Катаринодар (100.000 жит.).

Так сом ето ту на кратко описал нашу отцовщину и наш руски народ. Велька є наша руска жем — мільон км², силни су богатства и чудова є краса нашей жеми, велики є наш народ — понад *штерац* мільони и зато мушки буц красна и щесліва наша будучносц. Жем наша ище не вихаснована, народ наш ище млади, здрави и полни животній енергії. На то треба да паметаме ми Русини у Югославії, да ще кріпиме на духу при думи на величину и моц нашого народа. Упознайме руску жем и руски народ, бо кед го добре упознаме, мушеме го полюбиц и горди будземе, же зме косц од косци, крев од креви руско-українського народа, — будземе свидоми Русини!

З роботу не лем заробиц мож, але очува роботного чловека од тисяч злих напасцох лінівства.

ОСИФ:

При мачохи.

Боже мой, Боже мой,
Як то ми барз болі,
Кед ми моё браня,
Одац ще по волі.

Не браня ми шицки,
Як цо брані ми мац,
Хтора ще віше гніва,
Кед ме приду питац.

Ма моя мачоха
Свою дзвівку власну,
Та не люби видзиц
Коло ней ми красну.

И мой оцец гварел:
Же ми досц да талу;
— Но витри ще дую
По моїм орману.

„Немож ткац“ мац гвари
Бо робота вола:
Ша в жиме кратки дні,
А в леце: — до поля!

Мойо шерцо мегке,
Ніч то не завидзи:
Же пре ей дзвивочку
Шицко беру Жидзи.

И з найхудобнейшим
Щесца би я мала,
Кед би мац од шерца
Благослов ми дала.

И ми таку смутну
Хлапци иду питац,
Вера ще ма матка,
Вера, за до гнівац!

Гоч ніч мац не будзем,
Дайце ми на волю,
Уж я себе найдзем
През вас красшу долю!

Дябол не оре не шеє — леєм лає.

ОСИФ:

Месар Дюра.

I.

Давно то барз було, а ище и нешка стой коло драги камень уж досц нагнути гу жеми, ягод да плаче, же є у цалим краю сам. Уж вельі роки прелецели прейг нього, вельі дижджи, шніги, мрази. Уж вельораз коло нього садзена и оберана кукурица, вельораз житко кошне. Маховина го обросла, а од вілізаних щуханих словох якошик ще ище з велику позорносцу може прочитац мено: Дюра — але ве-цей ніч, гоч видно же мушело буц велико того койцо написане. И каж-ди кто коло нього прейдзе ще запита: що то? Хто ту лежи? А млад-

ши швет одвитуе: не знам. Иньшак о тим бешедую старши людзі хтори зос смутком гуторя о днёх іх дідох, кед не было ніч бізовін, кед ше крадло, забивало, кед жандаре ище слабо даць могли и шмелі. У таких обставінох жил и месар Дюра у юним срімским варошу зос жену Илю и штворо дзеци. Не был богати, а боме ані не мали таки брушиско вельки, як цо нешака видно же маю месаре по варошох. Не. Дюра ше и одвіше старал о тим, да зароби хлеб и обличиво свойому семейству. Вон ище як хлапец пошол од мацери гдевици за месарского шегерта. А мац не мала ані кус жемі, лем свою хижочку з юним облаком — як два калапи был вельки — и то надом закриту. А Дюра был найстарши син у мацери. Кед оцец умар было му дванац роки, праве школу виходзел. Мац мушела од надніц витримовац и обдзивац шицких. А Дюра был чувствени хлапец, знаю вон уж тераз цо то брига, цо худобство, та уж себе думал, да и вон дагдзе пойдзе голем за кондаша, да не будзе мацери на карку, кед уж гевти двойно — Ганьча и Данил — нігдзе ніч не можу. Мац ще тому зрадовала, же то таке даць з дзеца вишло. Но было ей жаль, да го да баж за кондаша. Ховала го правим християнским духом, та би ей жаль было, да ше при швіньях научи лац и брехац, як то знаю велі други млади койяки кондащики. И кед мац першираз пошла до варошу, надумала даць Дюру дагдзе до роботи, за шегерта. Обиходзела вона дутяни, но ніхто не мал дзеку вжац гу себе дзецко худобней жени. Жалосна ше врацела дому. Уж гледала и кондашке место за Дюру, но стало ше иньшак.

Кед месаре у валале куповали статок поеднали двух легіньох, да ѹм одженю статок дому. Так трафели и на Дюру. И вон пристал гонц и пошол ше ище и з мацеру порадзиц. Мац му дозволела и вон з легіннями одгнал статок. Не было дармо, бо му баж крашне заплацели, а ёден му ше ище и опітал, чи би не сцел месо ту розношовац по хижох. Кед ше з мацеру порадзел пошол до варошу. Хто щешлівши од нього и його мацери!? Ма свой хлеб, а годзен дараз даць и сам мац. Крашне Дюра напредовал, вишлебодзел ше, та кус и до пенежох дошол. Ходзел крашне облечени, чисто, ліца мал червени, перша здрави, руки моцни а разум бистри. И на мацер не залуп, та би ю од свойого келью телью помагал.

II.

Дакеди то иньшак было у Сріме як нешака. Леси и гущави широком, а велью. Орало ше и шало, келью швет думал же му достане до нового. Звичайно было, же ше швет спрэвед. Нігда на валале не доставало хлеба и другого пожывленя. Швінку хто забил, был перши газда, а худобнейшим оставала — крадза. Дзе цо могол, дзе цо видзел,

украднул. Крадли и таки цо були фертальоше. Кед би себе одховал даяке прашатко, пришли бы щетніци и одведли го за порцию.

А по валале з вечара ше грало, танцовало, шпивало. Кед би то кус сціхло, а танціше гайд по люцких обісцох, да даць злопча. Було звади, було біткі ютре, жандаре би сцели да правя шор, но виновнікі би посцекали до лесох, бізовни же ѹм там ніхто ніч не годзен. А у лесох би ше таких пайташох досц назбераю, а як не шмелі и не сцели зайці до валалох, то би путуючих гарали на драже. Кус по кус то постали прави збойніци, пре пенеж и пожывлене почали и забівац. Воднє слабо дакога рушали але в ноци ше вони тримали шмелі, як даяки князи.

Так преходзели часы. Дюра ше оженел, а по тим з помоцу свойого доброго майстра отворел власну месарню. Добре му ишло. Не стекол велью, але телью віше мал, цо му за роботу и за живот требаць. Бог го и з дзецими обдарел: штворо за шейці роки. Ходзел Дюра и гледал туні статок и за себе и за своіх пайташох, та му и вони роботу сцели и знали наплациц. А вон ше не бал, же го дахто, окраднє, оплячка, або забие. Правда же патрел же да нігда сам не ідзе, але нож и фокош за обрану зато мал віше зрихтани. Ягод да знал же го воднє ніхто не руши, а в ноци — ша вон в ноци нігдзе не пойдзе! Того ше Дюра тримал, бо знал, кед би ше змеркло, а да е не дома, же би жена цалу ноц з дзецими не спала, но модляци би його чекала. Видзел вон любов своей любимей Илі гу ньюому. Бо го раз ноц влапела на драже, а почало падац, трескац и бліскац, а вон премокнути ступел до хижі, а то жена з дзецими пред слику Ісуса Христа клечи и модліш ше.

Слава Ісусу Христу, мили мойо! Я ту живи и здрави, Бог небесни вислушац вашо молітви. Нігда вецей оцец не остане в ноци нігдзе, да ми мирно можеце спац и росніц, да ше оцец у вас цеши.

А знаце, апо, цо зме нове чули!

Цо, Боже!?

Же бабова Ганьча умарла!

Вецка ютре шицки там пойдземе, же не будзе падац. Треба да Ганьчу до гробіка випровадзіме.

А дзеци ше радовали бо пойду до баби, буду ше по бабовей загради бавиц, оганяц, черешні таргац, годни и даякого ташка влапиц, та го положа до клітки, цо ѹм даровал оцов майстор.

Ютре були шицки у баби. Ганьча лежала под греду бляда, ценка, вітрапена и висушена од ёфтики. А видно было и по баби же и вона ма ёфтику, як и ей други син. Ані не чудо, кед мушели у влажнай хижкі бівац, а слунко заправо ані не могло закукнуц до нізкей хижі. Аж тераз вдерело Дюрові до оч вельке худобство, у хторым жила

мац, Ганьча и Данил. Шердо му пукало, кед знал, же ім не мож помочи. Но да спаши и предлужи голем мацери живот, гуторел ей по хованю, най преда тути хижку, а най прииде гу ньому та най на дзеци меркуе, а за Данила ше тиж остара, найдзе му дагдзе добре место дзе будзе, правда, робиш — ша то кажде муши — але будзе мац ѿсц и будзе мац у здравим спац. Но ту му першираз мац пригвари.

Не, сину мой! Ти не знаш, цо мне тата хижка. Волела бим ножом до шерца себе джобиц, як ю предац. Ша я з твоім оцом фалатки з валькох зберали, да можеме дакус муроав, после зме набивали, а и прути сом зберала по лесох, дарла свойо худоби шматки и боляци руки, да ю и оплещеме. Так то тата хижка з моїм знойом из креву будована, я ю даклем не дам другому, сцем у неї и умрец и будзе ми милше як у найкрасшай палати.

Да, брату, озвал ше, Данил, анї мне ше оталь не сце исц! Але лепше вам при мне будзе!

Старай ше за свойо дружтво, Дюро! Ми уж и ту вижиреме!

Смутне пришол, но ище смутнейше пошол Дюра з родимей хижкою надумал вецей мацер допатрац, гоч знал, же и ей конъчина не далеко, бо себе лем скашлюе и ледво диха. Ефтика вше єднака. Як у худобстве так и у богатстве горша є од холери.

III.

Прешло то даскельо роки. Поховал Дюра и мацер и Данила, ходзел по вашарох, куповал и предавал статок. Кущик ше и помог. Купел себе хижку же не мушел уж жедляриц. У роботи му уж могла и жена помагац, та бул кус шлебоднєйши зохабиц обисце на дзень на два.

Не одлуга будзе вельки вашар у В. Дабоме же ше и Дюра на ньго зобрал, бо ше добра нагода не шме нігда препущиц. Кед пришол и тот час пошол Дюра зосвойм сушедом на кочу на вашар. Накуповал статку досц, а попри тим и койцо за обисце. Дробеняву дал сушедови на коч, а сам оджене статок. У його беганю по варошу и вашаредзеньшвидко преходзел. Не бул Дюра ище анї на пол драги, а то слунко уж шедало. Немирно ше Дюра оглядаль, але цо знал, мушел лем далей исц, бо да го ноц не влали у леше. Першираз Дюра осетел, же не добре поробел, же му ше нешкя не требало з вашару рушац. А и жена му вецейраз спомла, же волі дагдзе ноцовац як по ноци путовац, бо ноц лем ноц. А вон муши ище през лес прейсц, а баж то не добре, бо хто зна цо ше у леше крие.

Уж гвіздорки почали виходзиц, мешац ше коло ніх круцел, но було то якошик смутне. А и випатрал мешац: киряво. Дюра тераз уходзел до леса. Статок идзе драгом, но и вон уха напина кед ше кеди некеди зачуе оштри крич сови, а як витрик задуе ноши сущацо

суhi лістки. То ше Дюрови привидзовало, ягод да цале войско ходзи. Не попатрал до леса, бо му ше привидзовало, ягод да з поза каждого древа хтошка викукуе. Анї не знаюди моцно сциснул свой фокош у руках, а жимни му зной чоло облівал, а власи аж горе ставали. Пришла му на разум жена и дзеци, як ше тераз дагдзе модля за ньго.

Цо то?! — Привидзело ше му, як да конь дзешка далей заречочал. Но можебуц ше спрэвед, бо му нерви барз напнути. Привидзело ше му, же уж идзе през тот лес вецей як два годзин, а то не было анї поляна годзина. Одыхнул себе легчайше, кед збачел край леса. Прешол уж и лес а ніч ше не трафело, но нараз почне една крава ричац. Гейно, шаруля, Бог це дал, ша понагляй!

И шаруля ше змирела. Пошли уж од леса дас на гони жеми. Такой ту и ёден груньчик, та док його прейдзе будзе комотни. Праве вон на груньчик пукне пушка, а Дюра ше кирвави вивраци на жеми лем прэгварел:

У мне пейц форинти! Збогом, мили мой!

Якошик троме пожалели же пре пейц форинти забили человека, но дармо, уж го не ожию, а вони статок одженю.

Ютре перши коч цо надышол, нашол забитого человека, врацел ше до валалу и явел нешесце. А Иля немирна замодлі свойого сушеда, да ю вожи опред Дюри, бо як сушед гуторел, Дюра би мушел ище в ноци сцігнуц дому. У валале зачула нешесце и бидна такой знал, же нігда вецей живого мужа мац не будзе.

А и народ з валалох гарнул у цалих процессіях патриц место нешесца и забитого. А кед Иля збачела мертвe цело мужово, спадне гу ньому як мертвa. Не рушела ше од нього, док го не кладли до труни и до гроба не спущели. Од жалю за любим мужом ошивела смутна гдовица за тидзень, ягод да на ю мраз спаднул, а штири шираки як штири куковички закукали за своим отцом.

О ёден мешац бул уж на Дюровым гробе красни вельки спомен камень, а през велі роки ше вше нашло на Дюровым гробе венец квіца на дзень його шмерцы.

Боль ё една часці блаженства.

М. МУДРИ:

Везув и Помпей.

Не дармо ше гвари, же человек на тим швеце стой медзи небом и пеклом. Человек у штредку на жеми, над нім небо, а под нім пекло. Тоту правду крашне нам розшвицуе огняни вулкан Везув. Кед ше человек найдзе на верху його кратеру, теди го нараз обидзе чув-

ство страха и радосци. Кед попатри на єдну страну, теди му ше укаже прекрасна слика. Доклягод око допера видзи пред собу правжемски рай. Вон стой на вишини од 1200 метри, а под ним на далеко и широко указує ше белаве морјо: напульски залив, котри ще рахує гу найкрасшим на швеце. Пословица гвари: „Видзиц Напул и умрец.“

По морю тисяци барки пліваю, а острова на кожду страну, як даяки вельки галий. Блізше при тебе видзиш вароши, валали, леси, ви ногради, железници, як ше круца по жеми. Слунко над тобу швици витрик задувує а шнігово гори з далека, як да сцу хладвиц воздух коло тебе. Вшадзи живот, красота. Чловек не може одорваць погляд с красней природи. Ужива, и у думох преходзи историја тога краја.

Кед ши ше напатрел красоти божей, обрациш лицо својо в процивну страну и нараз ше найдзеш пред дзверми пекла. Як страшна пременка за єден час: — Пред тобу ше отвори глїбок котел од єдно сто метери, а широки по єдних рачунох 600, а по других и вецей метри. Ти стоиш на верх крисла тога котла, цо ше вола вельки Везув, и патриш пред собу єдну не проповедзену страхоту. У штред котла дзвига ше єдна копа од чарнога гару, висока до 60 и вецей метри а з ней ше кури раз жовти, раз били, раз чарни гости дим. На верх копи є отворена велька дзири, мали кратер, з котрой бухци и огенъ и гар и дим. У копи гучи праска и бухци. Ти слухаш як мурчи и дує страшна гора опколена димом аж до хмарох. А цо видзиш у страшним котлу около горячей копи? Видзиш як зос тисяци дзирох буха горуци били дим. Як да шицко гори, вре под тобу. Хто зидзе долу зос крисла кратера дас 50—60 метри до котла, нараз ше найдзе при дзирох, зос котри дуфа горуци дим. Кед сцеш можеш пробовац ухпаць руку до дзири, да видиш, яки печаци дим. Но хто то зроби, як цо и писатель тих шорикох поробел, такој у моменту муши поцагнуць руку назад, бо дим пече як огенъ и рука би му дораз скварчела. Чловек шедне вроспатра, а шерцо му дурка у першох. Пред очами му жовта шалітра, червена як крев, затим чарна лава од розтопеного каменю и гар. Кед задуе дакус незгодни витор, дораз ше найдзеш штред дима и шицко шмердзи по шалітре. Теди ше путник забера и патри, да цо скорей видзе на крисло кратеру, да дакус одихне од страху и набересто чистого воздуху.

Таки є Везув, кед ше вола мирни, кед гваря за ньго, же сциха роби. Але кед вон почне огенъ ригац зос себе, теди нет там живей души у блізини, бо би нашла там свою шмердзу, як цо ю нашли 1906. року велько прешмели туристи, котри сцели видзиц Везув з

блізка, як руца огенъ и лаву. Тераз ше на то меркує, да нікто не идзе блізко, кед ше Везув збури. Там є державни Обсерваторий у блізини, дзе су наученяци, котри меркую на жилу його. Накеди почне баржай дуркаць зоднuka, дораз ше дава на знане и кажды найуцека, кадзи зна.

Теди ше напольні тот вельки котел од 600 метери зос розтопеним каменем, цо ше вола лава, и почне чечиць долу зос гори, кадзи му лепша драга. 1906. року була барз велька провала Везува. Теди виллял зос себе на 15 километри лаву на 4, 5 до 6 метри високо, и заруцал даскельо валали и дошол аж до варошу Мария Анунциата. Тота його драга видзи ше и нешкада барз добре. Остал памяток на вики, кед то други даяки вибух заш не засипе. Талиянє направели на гори мури зос каменю, да затримує лаву, кед ше гарне долу, да людзе можу посцекаць и спашиць дацо свойого.

Не звичайни живот ше ведзе и водзел коло тей гори. История тих краёх коло Везува барз цикава.

У старым вику Везув, як нам приповеда географ Страбо, барз за длуге време не давал о себе знаки живота. Думали людзе, же уж умар, па ше населели блізко коло нього и жили весело. Але 63. року по Христу нараз ше пребудзел почал жиць и робиць свою работу. Перши пришол страшны потрес жеми, котри загубел шицки валали коло себе, и з часци два вароши Херкуланум и Помпей. Но 24. августа року 79. по Христу, вибухнул іпце зос векшу и страшнейшу силу, и теди заруцал и тоти два вароши Помпей и Херкуланум, цо були далеко од нього 15 и вецей километри. Тоти вароши остали засипани з лаву вецей як пол друга тисяча роки. По плану почали откоповаць тоти два вароши аж 1860. Тоти вароши постали дас 60. роки пред Христом, а тераз викопани зос лави указую нам, як жили теди людзе на швеце. Пред очами нам стой цали варош, да так повеме таки, як бул, лем му хибя людзе.

Од того найвекшого вибуху року 79. по Христу, па до нешкада роби Везув віше, па ше прето вола живим вулканом.

Од теди ше рахуе 50 вельки вибухи до нешкада. Року 1872. виллял зос себе Везув лави на єден километр широки и до шециць метри грубо на далеко 15 километри аж до месточкa Себастияно. Но ище векши вибух стал ше 1906. року. Теди Везув сам рознесол свою главу; зорвал зос себе свой верх, зруцел го долу, и напольнел зос лаву и каменем цалу доліну под собу аж до варошу Торе Анунциата на грубо вецей метри. Тото опустостопене видзи ше добре и нешкада. Два валали остали заляты од нього. Но чловек є таки, як дзецико. Кед прейдзе страх, вон ше лем заш радуе, скака, бави и свойо кончи. Так и людзе, коло Везуву. Кед прейду дні страху, вони ше

заш лапаю до своеї роботи. Садза лозу до того гару и лави, цо им Везув зос самей утроби мацери жеми наруцал. Вино з тей лози спада медзи найлепши вина на швеце. Не чудо кед му 'материя вишла з под самого шерца жеми, и прешла свойо очисцене през огень и трешню. Тото вино вола ше Лакрима Христи, Слізи Христово. Посчаток му походзі од болю и жалю, но зато вецка розвешелі шерцо человека, як цо и слізи Христово спасение принесли роду чловечем.

Наўколо Везува по плодных долінах и брежкох жию розшаты у валалах и варошчиках до сто тисячи народу, котри ше ані не питаю, чи то Везуву право, чи не. Вон ше на іх часта грошки и указуе им свойо огняни зуби и жовту пару, цо кажды час виходзі з його гарла, як знак гніву-грожні, але людзе сцу указац, же ше го не боя. Вони ше цискаю аж под його ноги, под його гагор, и не даю ше разставіц от ньго, гоч ше вон як гніва. Чловеку там добре, гоч го Везув дараз и покаре пре його вельку шмелосць и дерзосць. Яка кончина будзе, не знац. Чи Везув вистане и престане дихац, и помали замре, як стари чловек од старосці, чи ше ішце дараз похлопи и стреше як лев и поруца по жеми зос себе дзеци людски, цо му ше відрапали на хрибет, — то укаже будучносць.

Раз ше уж стало таке сличне чудо у старым вику по Христовым Рождству 79. року. Везув уж давно и давно не давал од себе ніякого знака живота и людзе 'думали, же их стари неприятель умар, або заспал на вики, па ше дали весело до танцу по його брежкох и долінкох. Побудовали ше там красны варошчики, медзи котрыми були найкрашы: Помпей и Херкуланум. Помпей бул главны варош за провінцыю, а з Херкуланом числел коло 40.000 жительлох. Які то бул красны варош можеме ми нешка опатриць, бо нам го ўдзення Везув заруцал зос лаву таки які бул, и аж тераз не давно викопали го зос жеми. Було то 24. Августа р. 79. по Хр. Тот дзень бул страшны суд за Помпей и Херкуланум и други валали коло ньго.

Того дня почал Везув зос себе руцац огень, лаву и гар з таку силу, же то швет не паметал, ані не знал за таку страхоту. Вароши остали за 2000 рокі уничтожени. Аж тераз ше коло іх будую нови домі. До тераз мушелициху буць, бо их Везув учіткала так надлugo.

24. дзень Августа, 79-го року поХр., бул судні дзень за Помпей и Херкуланум.

Римски спісатель Пліній, котри ше з далеки пріпратрал на тот вібух Везува, описал нам на длуго и широко тоти страшни часи Помпеля. Перше ше тресла жем и гірмела зоднuka и дубонела, же людзе од страху погибали. За тим такой почал бухац Везув свою страхоту: руцал зос себе густы чарни дым, котри падал як даждж на шицки страны, и зацагнул зос чарну хмару небо так, же постала од дня

цемна страшна ноц. Не видзело ше пальца пред очами. Людзе сцекаюци зос дзецими и женами збивали ше у вріску и йойку ёден до другога, падали на громаду и давели ше. З гори ше сипал непрестано віше у силней сили густы цепли гар, помишани зос дробним камень-чом. Тота маса шицко под собу по мали залівала и загребала и правела вельки теметов. За тим ішицким почала ше на бідни вароши и валали зос гори ляц текуца лава: розтопени камень; як да даяки малтер, да шицко залеё по верху, же би іши не видзело, цо нараз поробел стари страшни Везув. Заграбол як гроб велько валали и вароши и узіхнул. За його длом осталася пустиня и нема цишина.

Хто засцігнул сцекнущ спасол живот, а іншак нашол свой починок у горуцым малтеру, у лави и гару, котри досцігли вішину до шесці и пол метра. За пар годзін остал варош заграбені у жеми, як да го там ані нігда не було. Нестало живота, а на верх засипу шедла мерзота запущеня и нема шімерць... Хтори людзе остали у живоце, тоти сцекли гет далеко од места препасци и страху, да го вецеій нігда не видзва, а варош остал сам у жеми през пол други тисяча рокі, же ше за ньго ніхто ані не питал. Аж у новим вику почали ше ученыци интересирац за ньго, и почали го откоповац. Точно систематски по плану почало ше откопавац аж 1860. и до нешкіше вікіупе, але робота ішце зошицким не готова.

У главним е отгребени, и ми нешкі можеме патриц пред собу на свойо очи, ёден стари варош, ёден препаднуты живот, таки які бул, кед у нім живи людзе бивали ішце велько рокі пред Христом. Вон е таки, які бул у часу свойо несподзвіданей препасци, лем ішце, кед би ше людзе пребудзели и гу нам прегварели. Варош остал зачувани цалком, лем му верхи, повали, стрехи звалени под силну терху чежкей лави и гару. Мури и хижне намесцене остало так, які було у часу свойого живота. Могло ше так зачувац прето, же густа лава и гар не препущали влагу и воздух, па ше так шицко твардо заткате могло добре очувац до нешкі.

Хто віше лем на себе дума, тот слаби. Моцни цали свой народ ноши у своім шерцу.

Лешник на брегу.

З под брегу вода чече чарна и мутна,
Валя ше, з цихима бие габами.
Випатра як бара даяка смутна;
По ней квеце пліва з водним ружами.

На брежку чува стражу ясен млади.
Коло нього ліпи давни, сторочни,
И били бреги даваю хлатки —
Гестині краша кружок шветочни.

Ту, док слунечко горуце пригрива,
И зос жита ше препилка оздзива,
У жице жовтим коса оштро дзвині:

Витрик ту прекрасни писеньки шпива,
У хлатку ту сама радосць зпочива,
И пчола зцихучки леци и брині.

М. В.

Писню ми гудаци заграйце . . .

Писню ми гудаци заграйце,
Танец най затанцуем:
Писню радосну и веселу,
Най лярмам и звискуем.

И писню ми по тим заграйце,
Най шерцо з жалю млее,
Най забудзем шает тот цали,
На младосць и вешеле.

Знайце, же салаш свой не предам,
Ща нігда сом го немал!
И питам, кому о тим брига,
Же стечи сом го не знал.

Дараз то и я бул веселши
Певно як в днєшнім чаше.
Та и писня ми дараз ваша
Бринела милше и краше.

Знайце и салаш би я дал
Дараз за писню вашу:
Нешка! Гей чи то не живот,
Гоч баж и през салашу.

Заграйце ми гудаци писню,
З ногами най преплётам!
Прешлосци, любови, младосци,
З писню най ше споминам.

Заграйце ми писню гудаци,
Най кричим и звискуем:
Гей, таки бул то дараз живот,
Прешол — и не бануем.

Заграйце ми писню гудаци,
Най шерцо з жалю млее:
Гоч знам, писня ми ваша нігда
Зос шерца болі не зне.

Лем так, най живот далей чури,
Як вода цо оцека,
Гей, жице ше нашо понагля,
И младосць од нас сцека.

Ша приду фришко знам цихота,
И приду крехка старосць,
И шицко нам вона загорчи,
Цихоти нам будзе надосць.

И теди нам писня уцихнє,
И душа нам ше змири;
И вельо раз ше спомнєме
Як то дараз зме жили.

М. В.

Робота єдна од найвекших благословох. Хлеба да тому
хтори роби, але не лем йому, але и його семейству.

АНТОНЬ МАТАСОВИЧ:

Пекельна баба.

Преложел: Осиф Костельник.

I.

Барыца малая уж штверо дзеци, а и пиятому ше наздавала. Вона и ей Осиф маю покус свойого маєтку, но робя покус и люцке, та би могли шумне жиць, не по паньски, але ані не по худобнє. Правда же треба вщас стануць и поздно легнуць, але робота би Барыцу тельо не убивала, да нет дзецох. Нема їх на кого зохабиць, та двойо однеше, а двойо принесе. Зохаби їх у хладку, а кед дакус часу прейдае, роби и не роби, бо ей думи при дзецох. Найменьше ше розплаче, а други за нім. Док з другого краю до ніх дойдзе, могли би и поумераць.

Якошик и була щешліва зос своім Осифом. Не указовал ей вон Бог-зна яку любов, як цо то знаю хлопи указовац своїм женом, але кед дагдзе дадо чежке, вон ей помага. Помагал ей и дзеци ношиц на польо, а док іх вона улагойовала, вон би и ей и свой шор вигнац. Бул вон моцни чловек, та дзе цо долапи, там ше то и позна. Но вона ані кус за нім не заоставала у роботи. Лем в ноци, як Осиф легне, так рано стане. Ей сон, кажди час дзеци прериваю, та вецей дриме як шпи. Иньшак бул Осиф як дзецко: не зна ні з чим управляц, не зна дзе цо стой, цо ма за чим исц, та Барица мушела и його и свою бригу провадзиц.

Прето ше за ню бала андя Ева, ей мац. Барица була ище як дзивка слабого здравля, та ше ей мац бала, же ю убию дзеци, кед ю общедню. Зато ей и гуторела, кед ю одавала, цо други жени робя, роб и ти, бо хтора нешкса сце дзеци? Но Барица була богобойна та ше бала гриху. Добила едно дзецко, а вец друге. Ева ніч не гуторела але кад видзела, же уж и треце на шоре, злекла ше за дзивку. Ева не знала, цо то дзеци. Мала лем Барицу саму, а едно дзецко як ані едно. У роботи ше не барз таргала. Не мали Бог-зна цо, але ше жицдало. Так би могла даклем и Барица свою младосц прэжиц. Нагваряла дзивку, най будзе як и други жени у валале, но Барица гуторела:

— Мамо, ша як би я могла зопрец живот тому, цо му Бог дава?

Вона ше не бала дзецох. Правда же дзеци велька брига, але за кождым дзецком була віше здравша и моцнейша. Так же от гевтей слабкей дзивки постала животна и моцна жена. То видзи и ей мац, же жени, хтори маю дзеци, же су віче моцнейши: То Бог жени одредзел та ей и сили дава. Але Ева на иньшіе дума. Вельо ест муки, док іш дзецко на власні ноги дзвігне. Вона знала яки бриги чекаю ей единіцу. Тоти ше бриги с кождым дзецком векшаю, а не меньшаю. Сановала свою дзивку, та кед чула же би могло буц и штварте, гварела ей:

— Дзецко мойо, цо ши задумала? Дзе твой живот, дзе твоя младосц? Така млада, а так це дзеци общедаю? Будзеш мац з німа вельо бриги и криж не гоч яки!

Барица не слухала свою машер, бо любела дзеци, як тото найвекш; так токо, до го лем чека. Вона ше му так радовала як дзецко даякей дарунки, за хтору не зна ище як випатра. Думала себе: чи будзе хлапец, чи дзивче; яки будзе мац очка, яки власки, и модлела ше святей Пречистей, да го іщешліво ма.

Но мац приходзела з дня на дзень и нагваряла ю, да патри цо други робя. Посила гу ней и други жени, да ю вони нагваря, бо то не страшне ані не чежке. У валале недалеко од церкви стара баба, баба Полка, хтора ше до тей роботи розуми, хтора уж превелі жени ментовала бриги. Най и вона ідзе гу ней.

Кед Барица чула тото меню, аж мрази по ней прешли, ягод да ше бешедзе о отровним гаду. Яку ю запаметала, така є и нешкса: зогла ше, до жемі патри. Ані зуби не ма, а помедзі бради и носа нет ані за три пальцы. Очі ей мутни як у мертвей риби а чловеку нігда до оч не попатри. Гваря, же вшеліяк жила у младосци, та ше од того огорбела. Свою роботу роби уж трицец роки. Приходза гу ней жени, а вона себе кажды рок бере на душу до трицец, штерацец, а можебуц и вецей дзесцінъски души. Пре ей живот и роботу клоня ше ей людзе, та ю иньшак и не волаю лем: пекельна баба, бо кажды зна, а и сама вона, же ю пекло чека. Зато ані до церкви не ходзи, ані ще Богу не модлі, та ані тераз, кед уж моцно отарела. Пре пенеж записала свою душу дяблу. Плаца ю як дохтора, но вона нема од того хасен, бо здравля нет па нет, здравля, тога найвекшого Божего дара.

И гоч ю швет нешавидзи, иду шалени жени гу ней, ноша ей пенеж, а да пита, дали бы ей и вецей. Цали валал зна за ню, но ніхто ю не руша, бо скоро ані нет хижі, зос хторей гу ней дахто не пришол. Паноцец дзвігнул суд проци баби, но ніхто не сцел швачиц, як ше вона записала дяблу, так ест и велі валали, цо ше дяблу записали. Машери не сцу дзеци, оцове не сцу синох и прето умераю през свойого племя, а на гробах їм рошне покрива и коровче.

Барыци було барз чежко, же ю власна мац гоні на зло, на таке дапо, цо вона не може зробиц. Бо кед попатри на свою чада, на тоти люби главки, на сладки ручки и очка, шерцо ей од любосци баржай задурка, та сама себе шепта: Як би то мац могла забиц, зніщиц? — и побочка шицки тоти главки и очка.

Кед ей мац заш о тим гуторела, одвитовала ей:

— Мамо моя, не можем. Душа ми моя не да, най іх будзе кельо Бог сце.

— Але дзивочко, дзеци вельо коштаю. Кед одрошнюю убию и вас и обисце.

— Най убию! — гвари Барица — хтора хижі богатіша, цо дзеци нема? Щешлівна є бізовно не!

II.

И штварте дзецко росло и квітло, як ярні квіток. Барыца го дойчела та кус ослабла. Но так було при кождым дзецку, а кед го одлучи, швидко замоцнєе и зачерьвені як червена ружа. Правда же мала дробни дзеци, но було добре, бо шицки були здрави.

Кед наймладшому було ше йшці мешаци, похорели ше ей шицки дзеци. Перше найстарше, гевто пейцрочне, а вец шицки шором. Цали валал хоровал од осіпкох, та зашли и до ей обисца. Тройко дзеци хорвали и тото штварте на першох. Аж тераз осетела, цо то брига

и терха. Дзеци стукаю, плачу, а вона не зна, хторе би скорей улагоела. 'Дзень-два би ше то могло поднесц, але то ше оцагло скоро два мешаци. Найгоршее было в ноци. Осіф ше стрепе до посцелі як пняк и до рана ше не руши. Вона дакус прилегне, але накеди завре очи, ёдно ше яви. Лем цо го улагої, заплаче друге. Так то ішло ноц на ноц.

Трапела ше Барица як Йоб, але ніяка тужба не вишла з ей устох.

— Прейдзе и то — гуторела. — Матко Божа, лем ім зздравля дай!

Но зздравле барз слабо доходдзело. Ёдно децко з плачом завадзalo другому, та кельо іх хорота не убила; убило іх не спане, як Барицу так и дзеци. За тоти два мешаци інъше ані не жадала, лем, да може раз заспац и преспац голем штварцину ноци. Так ше ей видзело, же би ей було легчайше и же би нова сила до ней вошла.

Правда же даскельо ноци ноцавала у ніх андя Ева, да дзивки помогне. Но накеди ше дзецко яви, Барица уж була при ньому, а заправо други ані не могол ублагац хори дзеци.

Медзитим ше наздавала и пиятому. Кед ю таку слабку ей мац попатрела и подумала же ище ёдно придзе, душа у ней умерала. Була ей единіца и думала же ю вона похова, же ей вона запре очи и на гроб квеца насадзи, най ше видзи, же дакого мала. А так вдери до ней заш слабосц, звалі ю до посцелі и до гроба, та ю будзе мушки мац до чарней жемі дац.

— Дзивко, ша уж превельо! — гуторела мац з дня на дзень Барицы.

— Мамочко, не можем! — однімала ше.

— А и ей муж гуторел:

— Ша и нас було вельо, та зме нешкі шицкі хлопи на месце.

Но мац не преставала, але віше баржей дзивку напастовала. Од неспаня и слабосці осталася Барица, ягод да не зна за себе. И цо далей віше меней ше могла браніц од мацери. Не, нігда би вона не могла зніщиц свою дзецко, але тото, цо приходзі, не требало баш буц. То себе подумала Барица у своіх бригох, но ніч не спомла ані мацери ані чловекові.

Тих дньох ше похорела и сущеда прейг драги Стаса. Хорота ше цагала длugo, а ніхто право не знал, цо е. Барица и Стаса були пайташки іще з дзвівоцкіх дньох, та кед дзеци кус приздраві, пошла Барица гу ней. Стаса лежала чежко хора, а и на ней ше видзело же вельо церпи. Схудла як деска, ліца ше ей сцагли, ягод да су з ножком поорезовані. Вона мала лем ёдно дзецко, уж досц вельке, але ше по валале бешедовало, же трираз — штирираз ішла гу бабі Полкі.

Кед Стаса збачела Барицу, розплакала ше. Вжалася ей руку до своій и гуторела:

— Шестричко и пайташко, чежко то, шицко у мне гніе.

Були самі у хижі. Кед ше кус змирела, дзвигла ше кус на посцелі и шепта Барицы:

Вельо іх маш, шестро, але ніяк неізд гу Полкі, же би ше и тебе не стало так як мнє. Раз, двараз прейдзе, але кед неволя придзе, то нужда, же ше ані повесц не може. А и грих то, вельки грих за-биц свойо а невине.

Барица патрела на свою пайташку и зожалело ше ей. Така млада, а уж ше под ню гроб отвера. Да було шицко як треба, мала би свойо дзеци, та гоч и умре, цо Бог да! Но так лем гине, умера, та цо ю хорота трапи, ту ей ані совист не да міра, так же ше то не може поднесц. Двараз волала паноца, да ше висповеда, но міра не нашла. Сцела, да спомне и свой вельки грих, але го не могла вигварыц, ганьбала ше, а кед сцела отвориц уста, да го випомне, ягод да ей дахто уста заткал. Сама Барица то знала, але и ей кед то спомла, власели ю корчи и почала кричац, ягод да ю колю.

Злекла ше Барица и три дні ягод да ані при себе не була. А мац ю и далей нагваряла:

— Будзе ци легчайше. Не мушиш вецей нігда лем тераз зроб!

Дзеци приздраві, але мацер и далей муча. Так ослабла, же ше ледво на ногах тримала.

— Дае ше я подзеем — почала Ева уж інъшак — кед це младу до гроба звала? Дае ше подзею дзеци твойо, широтки твойо? Вон себе жену приведзе, але дзеци нігда вецей мацер мац не буду!

Так ше поносавала Ева, а Барица слуха и бої ше. Кельо є витрапена, муча ю хори дзеци, тото, цо приходзі, тото ю ма ище баржей вимучиц. Приходзі и лето, а з нім и роботи. На роботу будзе мушки пойсц гоч є slabka и гоч под шерцом ноши. Справди цо то з ней будзе?

Бала ше Барица шмерци не тельо пре себе, кельо пре дзеци. Найстарше ма лем пейц рокі. Дробни дзеци, кому іх зохабі? Бої ше Барица хороти, бої ше и шмерци, але ше бої и гриху, а слова пайташки Стаси віше ей гуча у ухох.

Правда же люби дзеци, не досадзели ей и не були би ей чежки, лем да не було хороти. Да не ослабла, не було би ей ані чежко, а так Бог зна, цо ище може буц. В ноци лежи, не шпи, думи ю муча. Лем того пиятого да тераз нет! Мац ма право, але тот грих векши и чежши, як човека забиц, бо забиваш свойо, по ані креста нема, цо ані слова не може прегварыц.

— Дзецко мойо, ида! Цо скорей то лепше! Познайшее будзе барз чежко! — нагварела ю мац.

Барица не може пристац, а мац ей не да міра. Як би було да пойдзе гу Полкі, а да ей не да ніч зробиц? Мац би ше змирела.

Тота ше дума попачела широтей жени, та надумала так и зробиць. Но кед пойдзе гу Полки, тота ю не зосце пущиць легко. Барица ще того бала, але пойсці пойдзе.

А ёдного вечера ше Ева росплакала як диждж, аж слиза, слизу здоганяла.

— Кед умреш, дзе ше з тима широткамі подзеем? Буду глядаць, а мацері не будзе. Я стара, дзецом велью треба, а як ім поможем? Дзивко моя, кед не думаш на себе, посануй мацер свою!

Бул уж вечар, а Ева плаче. Барици шерцо пукало и так надумала пойсці. Ніхто ю не увидзи!

Пошла коло хижох. Понагляла ше ягод да по жирячки ходзіць, огляда ше, чи ю дахто не збачел. Не зна цо пове Полки. Але ідзе не става, лем да цо скорей прейдзе.

III.

Уж недалеко, ішце даскелью хижі до церкви, а веџ трэца штварта хижка баби Полки. Прейг драги ідзе еден чловек. Барица го не позна, бо ё далеко, а ноць цма. Але придзе бліжай, а вона ше ганьби, да ю препозна, и да видзі дзе ідзе. Зато ше понагляла, да дойдзе до церкви, та да ше до ней скрие. Цалком ше злекла, а и шерцо ей цо од страху, цо сёд понагляня барз дуркало. Щесце же церква була ішце отворена, та могла до ней зайсці. Було цма, лем през вельки облаки приходзело покус блядей шветлосци, але у церкви свеедно було цма. Лем пред олтаром було кус росіцвицене. У тым шветлу збачела Барица на олтару слику святей Пречистей, як трима малого Ісуса на руках. Ліцо ей було міле и святе, а тераз ше привидзово Барици, же ё смутне и жалосне. Клекла Барица пред олтар, да ше помодліць, но не могла ше модліць лем зашептала:

— Матко Божа, ти знаш, же не ідзем од свойі дзекі.

Чи була длugo у церкви Барица ані сама не знала, але кед виходзела, було ей ягод да не става на свойі ногі. Кед доходзела гу хижку баби Полки, пришло ей на разум, же жени, хтори то робя записую свою душу дяблу. Од тей думы ше Барица зашл злекла, але уж була пред хижку баби Полки, та не могла назад. Кед вошла до двора и попатрела чи ёсті дакого, привидзі ше ей, же цошка страшне прыбегло гу ней. Ані не бул пес, ані мачка, ані чловек, а ипак вельке и страшне. Барица не зна, чи патри, чи ше ей то лем привидзі, а того, коло ней скака, ягод цо пес скака коло чловека, кед ше му радуе. Барица ше од того злекне, скочи пред хижні дзвери, да войдзе до хижі. Но у хижі ше вельке число таких гадох валяло и нацаговало, ягод кед ше мачки бавя. Вона стала ані жива ані мертвава на хижных дзверах и Бог зна, цоби з ню було, да ше не явела ёдна била рука, хтора пред ню стала и виведла ю на драгу.

Од бабовей хижі бегала Барица през цали шор як да ю ногі не ноша, а привидзово ше ей, же за ню цале войско бега и кричи. Кед добегла до своєй хижі, спадла прейг прагу як през души.

Швет відзел, як у ноці бежі жена, та думали же даяка ошадлела. Сувiedи ше збегли гу Барици. Дзвігли ю с прагу и положели до посцелі. Ніхто не зна чи жив чи не, ані цо з ню було.

IV.

Но Барица жила. Лежала не знаюци за себе, а веџ ше ей през сон привидзело, же чуе пацері. Сцела ше помодліць, але ше не могла ані рушиць ані уста ростворыц. По тим ше ей привидзі ішце яснейше, же дзвоня на умарте. „Хто умар?“ питала ше. Жена, бізовано жена! Теды зачудла глас: Баро, Барице, пайташко моя!

Отворела би очі но не може, а ипак видзі же при ней стої жена. Хто то? Сташа!

— Пришла сом, пайташко, да ше одпитам од тебе — гутори Сташа, але не з устами, але якошик інъшак. — Я мертвав! — збійчала Сташа, а була страшна, така страшна, же Барица не видзела ніч страшнейше крем гевтих бидлох у Полковай хижі.

Йойчаци пошла Сташа фришко од ней дзешка далеко, високо, кадзи чловечя нога не може да дойдзе. А пать, гевта красна била рука зяви ше заш и одведзе Барицу. Идзе Барица кадзи ю рука водзі а не става на ногі, але ше дзвига помалючки, ягод да цела нема. „Боже, чи я не умарла?“ питала ше и ідзе за билу руку.

Дошла дзешка як на суд, але нет нікого, лем Сташа ту стої. Стої и треше ше як прут. То суд, страшны Божи суд.

— Сташо, — вола ю вельки глас, а нет нікого.

— Чуем, — озве ше вона.

— Чи ти то познаш? — пита ше ей глас, а една хмарка, велька як дзецко кед ше родзі, стане пред Сташу, облапі ей ногі як дзецко кед сце, да го мац вежнє на руки. И дзецко плакало, так плакало, аж да косци реже.

— Не познам, — гутори Сташа.

— То душичка першага твойого чада, цо ши го зніщела. Воно плаче за кресценьем, през хторого ши го забила скорей як пришло на швет. Воно плаче за животом, а не було би ци чежко, бо би жило лем три рокі, и було би красни ангельчик Божи, хтори би ше за це модлел. Знаш тераз?

— Знам — йойчи Сташа.

А чи тога познаш? — пита ше заш тот глас, а друга хмарка прыдзе и стане пред ногі несудзенай свойі мацері.

— То друге дзецко — здихні себе Сташа.

— Да! И воно плаче за святым кресценьем, а жило бы пе-
роки и было бы други ангельчик у царстве.

— Боже, Боже, — заплакала Сташа.

И треца хмарка пришла, а тото бы дзецко жило седемнац рок
З нім бы ще мац натрапела и вельки смуток мала, але Бог бы прия-
ей болі, да ще ей просца грихи. Пришла и штварта хмарка ей дзецка
од хторого умарла, кед го зніщела. То бы бул пан. Вон бы дотрима-
 свою мацер, а ей ангелки бы за ей душу вимодлели покой. И ище бы ма-
ла дзеци и зос шицкима бы була щешліва и вельку бы старосц дочекала.

Так гуторел Стаси невидими судия, а вона плакала и кричала,
же ще ані витримац не могло. Бо то бул суд праведни и прето страшны.
Штверо невинни чада, цо плачу през креста, обиходза коло ней як
дзеци коло своеї мацери. Крем того даскельо мали цини облетую
коло ней як мотилі коло лампи. И тоти цини ще залетую до ней, як
да би дацо сцели. И питал ще ей страшни судия:

— Знаш ты, цо то?

— Не знам — одгвари Сташа.

— То цини дзецах, хторим щи ще не дала зачац, бо и то страш-
ни грих и чежки як и гевтот перши.

Аж мрази прешли през Барицу, цо то Сташа поробела. Лем пре-
то, же бы ей було легчайше, не дала живот тим, хторим го Бог сцел
дац, гоч и сама прияла живот и шицко од Бога. Вона бы тераз шиц-
ки тоти дзеци притулела гу шерцу и тисяч раз бы сцела зношиц шиц-
ки трапези, лем да ще може врациц назад на жем. Но уж не скоро,
а вични судия судзи оштро но справедліво.

И глас судій скричи:

— Склонь ще!

А душа ей нестава зос судища. Препадла Сташа глібоко, глібо-
ко до цемноти, там дзе дябли паную.

Барици було ягод да вона сама нестава, а якишик мили глас ей
прегвари:

— Гибай, да видзиш!

И била ю рука одведла и ягод да ще ей отворели очи. Под собу
видзи Барица свой валал, як лежи у сну, бо ноц. Но мало хто мирно
почива, бо коло хижкох ще дябли бавя. Недалеко од церкви хижка пе-
кельней баби, а коло ней ще найвецей чорти бавя. Кедигод прииде
даедна жена гу ней, одведзе чорта зос собу до обисца, а з нім и прек-
ляство и препасц, па прето не маю нашю валали, обисца щесца и
Божого благослову. Патри то Барица и жаль ей за валалом, цо бы
мог квитнуц и напредовац, а так му Бог посила зло и кару, док ще
людзе сеть Бога и гу ньому ще обраца, да вимодля пребачене за ви-
ни свой. Коло хижкох ще бавя чорти, а над валалом ще як легки

хмарки — бараньчатка пошоровали цини неродзених дзецах и плачу-
за животом и за святым крестом и преклишаю мацери свой. Іх клят-
ви ноша нешесце, розгоня мир обисцах и кожди благослов. И велі-
мали цини як водово цветы летаю над валалом и залетую до хижкох.

Страшне то Барици патриц, а мили гевтот глас ей гутори:

— Теди жена найвецей вредзи, кед ма цо вецей дзеци. Цо їх
вецей ма, то ей и душа вецей вредзи пред Богом, бо церпеня маце-
риню, то благослов за ей душу.

Барица була полна непроповедзеного щесца, бо ето вона роби-
то, цо Бог од ней жада, а вон жада, да прейг женох напольни цар-
ство зос щешлівима душами. У тим щесцу вишол кожди страх зос
ей шерца.

А била ю рука одведла и далей и указала место готовене за
бабу Полку, долу, дзе пекальни огні горя, кадзи огняни хробаци хо-
дза и гадни ще гадзиска до клупкох плету.

— Тоти гади — гутори глас — чекаю бабу, да ей очи випиваю,
да ей косци ламу, а хробаци да ей цело точа. Страшна ю кара чека,
бо з чортами и прекляством зашала валал.

Барица ще таргла. И ледво цо то поднесла, а била ей рука ука-
же место, дзе збачела Сташу як ю желени пламені палія. Штири га-
ди перша ей цицкаю, а пияти ей преходзи през шерцо, хторе не сцело
мац порода. Стаси да очи вискоча од мухох, але вискочиц не можу.
Огень ю палі, гади грижу, а то не будзе годзину-два, але роки и ро-
ки, през цалу вичносц и нігда ані еден час не будзе легчайше. Ша-
лена жена! Убила свой живот и живот своїм дзецом, а зач. За пар-
ноци, цо би не преспала пре дзецинськи плач и за гевто мало добра,
цо би го на дзеци потрошела, и за гевто даскельо годзини шпиву и
вешеля, цо би ей дзеци одняли. Пре тово, а не пре іншіе убила свою
душу на вики. Голем да ще добре висповедала, дакеди бы ще ей душа
по мітарстве змирела. Але ані то не зробела, але з рока на рок ци-
ганела паноцови у споведзи, кед ще ей питал чи ма таки грих. Прето-
ма церпіц на вики.

V.

Нестало билей руки, а Барица вецей ніч не видзела. Почала ще
будзіц и чула бешеду. Кед отворела очи, видзела лампу. Іще була
ноц, а у хижкі шедзи ей муж, мац и жени зос сущедства. Дзеци нё шпя,
а гевти тройо векши шедза на посцелки як зохабени широтки. Ёдна
жена приповеда як Сташа умарла.

И трецираз Сташа волала паноца, да му пове грих, цо го тельо
затайovala. Но було уж нескоро, бо кед паноцец пришол, була уж
здравнета. Скорей як умарла барз ще велью трапела. Шкропели ю и
зос пошвечену воду, а вона ще руцала ягод гад, кед го руциш до огня.

А кед уж цалком ослабла, та ей уцисли до жимней руки швичку, рука ю гет и скричала: „Патьце, патьце, пришли по мне“. Потым зричала як жвир, кед ю колеш, и була готова.

Барица отвори очи и дзвигнє ше на посцелі. Шицки пришли гу ней,

— Пайташки мойо, ви не знаце, чо я видзела! — гвари Барица, а найменьше дзецко заплаче. Ева крохи гу коліски, да вежне дзецко, а Барица однёс свою чадо з мацериних рукох.

— Гет, мамо, ви сцели... — але вецей ніч не гуторела, да не ода свою мацер пред щудзім шветом.

Дзецочко, хторе іще ніч не знало, препозна свою мацер, дзвигнє гу ней свою ручки и ошміхнє ше. Ягод да ще Барици небо отворело, притулі дзецко гу себе, а око ей спаднє на слику святей Пречистей, Марія трима дзецко на красней билей руки. Барица препозна туго руку, хтора ей не дала, да пойдзе по злу, и хтора ей указала шицко таго, чо видзела. Полна щесца зневе Барица свойо дзеци з посцелі, приведзе іх пред слику святей Пречистей, клекнє пред ню и блажена привары:

— Матко Ісусова, дзекуем Ци!

Знане лем тэди вредзи, кед баржей оспособлюе за роботу.

ГАВОР КОСТЕЛЬНИК:

Валалски чловек.

Бачи Янку! Бачи Янку! Як шицко прешло, а док тирвало, та ше видзело, же нігда не будзе мац конец. Бо то за широту и худобного живот длуги, гоч ё наисце недлуги. А Вам сереньча так судзела, же сце були широта над широтами, худобни над худобними — през хижі, през жени, през дзецах, през родзини. Нічий, лем валалски. Валалски чловек — як валалска врана!

Зос тим сце ше и хвалели пред панамі и грожели ўм (дабоме: по мадярски, бо тэди панове у нас по мадярски гуторели):

— Их керестури сулетиши!*) Еделиньски Янош! Мага нем!**) Шицко ми іше и нешкіа пред очами як кед би лем віщера було, гоч уж 18 рокі, одкеди сце леглі до чарней жемі.

Вишли сце коло поладня зос паньскай карчми“ (зос тей старей, яка тэди була), подшмелены зос паленку. Та іше стретли панох, та гу новтарушови:

*) Я родзени у Керестуре!

**) Ви не!

— Но, пане новтаруш! чи будзе тот петак Еделиньскому на доган? Добры сом Вам чловек! Видзи Бог! — Та сце пальцы на очи кладли, а вец зос німа на небо указовали. А кед новтаруш франтовал (шак то йому не было першираз, ані остатніраз) та сце ше муштровали, свою криву палічку горе дзвигали, вельки свойо оберва щуляли. як фаркаш уха, та сце му грожели:

— Их керестури сулетиши! Еделиньски Янош — иде валов!*) Мага нем! Пакуй ше одкаль ши пришол! Новтаруш ше шмеял, але хто Вас не знал, та ше вера могол не гочяк праху наесц.

А вец надишол Андри-дзвонар, бо ишол дзвоніц на поладнё, та сце ше заш зос нім муштровали:

— Андрию! Видзи туту палічку? Кед я умрем, а ти ми не цин-цин, але бом-бом! Бовкні ми Андрию, зос велькім дзвоном, як чловекові! Шак я не хлапец, не легінь! Я чловек, гоч сом не жегніти! Розумиш? Запаметай себе! Бо станем зос гробу, та це іще и на другу ногу подхромим!

Такі сце трапезі мали, бачи Янку! Цо другім щешлівшим, саме приходзело, Вам о тым лем як да ше шніло, та сце ше за нъго мушели бориц. И зисцело Вам ше — голем таго на концу конца. Андри Вам бовкнул зос велькім дзвоном. Але кед би сце були умарали даскељо рокі познейше, у велькай войни та вера би Вам Андри лем цінгілинггал, бо тэди шицкім так предзванял — и дзецом и легінью и газдом. Велькі дзвони война вжала! Бачи Янку! Най ше Вам тераз и таго остатніе зисци, чо ше чловекові може зисциц, кед уж над нім трава рошне. Обецал сом Вам, же Вас опишем. Та не мам міра, док свойо слово не сполнім.

* * *

Не чудуйце ше, любезни читаче, че ше я так сердечне озивам гу покойному Еделиньскому Янкові. Шак вон за міе віше бул „бачи Янко“, бо през вецей рокі у нас жил, а до шмерци до нас приходзел як до свогого дому, и нераз ме, як дзецко, колімбал на своїх косцатых рукох и надзэрал ше зо мну. Чудни бул чловек! Але іще дзешецраз чуднейша була його сереньча — доля.

Народзел ше як газдовски син, а вец якош шицко препадло: и родзина и жемічка и хіжа. На посцелі ше родзел, на посцелі и умар. Тельо шицкого. А през цали свой живот ноцвал у люцким хліве, на слами. Не бул ані параст, ані ремешельнік, ані тарговец, ані жобрак. Бул валалски чловек, чо закуковал до кождай хіжи, до кождай души, шицко знал и шицкім судзел. Бул шалені кепкар, и мудерец ведно. Створел го Бог, же би ше людзе з нъго ошміховали а вон з лю-

) Ту (до Керестура) припадаючи (чловек).

дзох. Нераз му моя мац гварела: Яй, Янку, Янку! шицки людзе це лем з шаленого маю, „Вайнаги“ це презиваю, а ти шицких шаленима робиць.

А вон ше лем шмеял и зос руку махал:

— Но, андъо, дайце покой, но! Мало то на швеце удешени людзох! Але спервоци не бул таки. Як 18-рочного хлапчика вжадо мой оцец до нас — гу овцом. А вон лем зуби іцирел, ніч не сцей робиц. Бул як дзиви и наисце шалени.

Цо думаце! На порвазок мой оцец го вязал, и так го цагал засобу на польо. А вон, кед були людзе по драке, та подбеговал гу майому отцови, же би людзе не обачели. А кед не було нікого, та ше цагал на порвазку як целе, кед го веду на вашар. Теди го и пра людзми помали виробел. Вибачел, же и газдове и „мудри“ маю свой ньюго кепкар и мудрец, а шалени остал на ньюму спомен з младосця. Везол мой оцец коч слами учительеви Кузмякови, чо випарпал як Авраам, а бул учени мудрец як Соломон. Учитель и Янко були на кочу. Учитель, як учитель, вихвальвал науку, рахунки, як то учени людзе шицко знаю вираховац. Янко лежал на бруху на слами, поківал зос главу, виширел очи, та гвари:

— Га, пане учитель! Кед ви так мудри, поведце ми: Кельо ми роки, бо я сам не знам?!

— Идз ти, магарцу шалени! — одповед пан учитель увредзени, а Янко штурел твар до слами, та ше шмеял и шмеял... То були початки його кепкарства ище теди, док у нас служел. Престал виширйовац зуби, а почал виширйовац очи — не так пре шаленство, як пре кепкарство, же би людзох зводзиц и вицагнуц ўм з души тото, чо у ніх шедзи. Ай, Боже, чо вон ше намуштровал нас хлапчох — мне и брата Янка. Кед зме ище були дзеци! Пришол зос валалу, та гу нам:

— Но, хлапчи, зберайце ше, пойдаецце служиц! Ти, Яни, старши, ти пойдзеш до Палка — швині чувац. У Палка вельо швині! Достанеш кожушок и бочкори и батог — красни вельки батог; торбу и сланіни до торби и хлеба. Па лем торбичку на себе, па лем па лем пукнеш зос батогом, а швині сами буду исц. Цоже? Не чежко, не чежка робота! Лем ше зберай, такой це одведзем!

А ти, Габрик (так гу мнё), ти пойдзеш до Германа, до жида, до дутяну. У Германа ци добре будзе; будзеш есц цукру, кельо сцеш, а робиц не будзеш ніч. Лем будзеш дутян заметац и полівац. Цоже? Не чежка робота! Но, фришко зберайце ше, пойдземе! Дайце-но ўм, андъо, шматки (так гу нашай мацери)!

Зацал зуби, виширел очи, и так патрел на нас, наказующи нам зос очами, же то не шала, але же то так муши буц. Ми патрели то

на ньюго, то на мацер, а мац нам джмуркала, же не, же бачи Янко лем шміх роби. На концу ше бачи Янко розшмеял ки-ки-ки-ки, аж ше од шміху заходзел и заплакал.

— Ей, андъо, же ви то не даце хлапчох муштровац — най би дакце служели у люцкого (тото слово вигварял роззагаюци!) Цоже? — так гуторел, шмеющи ше, и кивал зос главу на боки.

Оз达尔 не скламем, кед повем, же то так було стораз — віше так, а віше інышак, бо бачи Янко койцо нового додавал, видумовал, же би випатрало, же то тераз уж наисце.

Дакеди нас виводзел на двор, та нам казал на летушнім паліцім слунку, лежац зос одкритым брухом на жемі.

— Ту лежце, не шлебодно ставац! Цо? не будзеш? Петнайстога Феркова кутя се прода! Так муши буц!

„Петнайстога Феркова (то значи: нашого отца) кутя се прода!“ — то були за нас страшны слова. Бачи Янко їх нароком гуторел по сербски, же би нас, як цудзи, лем'на полі зрозумени, баржей страшели.

— Хлалці! петнайстога Феркова кутя се прода! Так муши буц і на петнастого! Петнастого будзе война! Дзела вицагню на бегель, на грунок. Па лем пушки раз, и цали Буджк (так ше волала уліча, при кторей зме бывали) завалі! На петнастого! А я и Янко Циган и Цап будземе по пойдох сланіну зберац! Петнастого конец!

И ліпел на нашу хижу койяки картки — желени, червени, жовти, уж кеди яку, та нам указовал, же уж одредзени тот петнасти, кед будзе война и кед ше „Феркова кутя прода“.

И то було оз达尔 стораз. Мац ше уж и вадзела зос нім:

— Идз, Янку, преплашиш ми дзеци!

А вон ше шмеял и шмеял ки-ки-ки-ки и ке-ке-ке-ке, кивал зос главу, махал зос руку:

— Но, андъо, дайце-ле покой, но! Думам себе нешка: чом вон так робел? Гибаль лем прето, же зос тим свою сереньчу-долю нарушовал іншым, а од ніх брал їх лепшу сереньчу — голем у шали, голем у думох, голем на кратки час. Вон то служел у люцких людзох, вон лежал на твардей жемі, вон не мал свайго обисца, та го цешело, кед могол голем дзецим наказовац так жиц, як вон мушел жиц; а вон тераз заповедал, як газдове заповедаю. И — цо думаце! — як точно випророквал, не Керестурови, але велькай Русії, же будзе война, же буду валали валац, же газдом буду хижі одберац, а худоба — „пролетар“ — будзе сланіну зберац по люцких пойдох...

Ніхто так верно того не випророквал, як вон. Цо чуствовал, та тога и гуторел — а широ, як дзецко. А то на швеце вельо було и ест таких, хтори так исце чуствовали, як вон, лем же не шмели так широ гуториц. А кед пришла згода, та зробели так, як чуствовали. Зависц худоби страшна!

* * *

Женел ше Еделиньски Янко. И иньши му радзели и сам сцел. Шак у Керестуре не чловек, хто ше не ожені — ані му з вельким дзвоном не обычай предзваняц, кед умре. Неженети оставаю лем шалени и таки даяки.

Не сцел остац бачи Янко шалени, та ше барз сцел оженіц. Лем же и ту не мал сереньчи. Ходзел и до Сриму дзешикаль, а кед прышол, та гварел мойому отцові:

— Бачи Ферку, за мне ше жена не родзела!

И дал покой, мушел пристац на то, же остане неженети. Але зато иньших віше женел — и дзивки и легинъюх и гдовици и гдовдох.

Женел и женел, а віше пре кепкарство. Вицаговал з людзох, цо у ніх шедзи?...

Славне у Керестуре, як вон женел Михала Пашовога. У Коцуре. У найбогатшого Шваба. Цали чуда прыповедал о тым Еделиньски Янко (дабоме шицко было видумане, лем то була правда, же вони двоме були у Коцуре). Як слунко, гоч уж було пред вечаром, тей недзелі у Коцуре не могло зайдыц, бо Пашо пол бока сланіни вимасцел на сваю чижми, та ше так швицели. Як ше цали Коцур збегол патриц на Пашово гачи, ценки-ценючки, а 40 рифи широкі. Як були у Шваба — у кривей хижі на угле — на вечери. Яка дзивка Швабица була красна — власи як пачески, а шицки зуби вонка з гамбох. Як ше червенела, як кед велька лампа з округлім гнатом гори. Як у Паші шерцо било, як кед вельки цінгалов дзвоні. Як ім давали на вечеру пироги зос сиром, вельки як калапі. Як Пашо забул уста у Керестуре, та ані не прэгварел, ані не ёдол. Як вец пошли до швабскай карчми, та Пашо на чудо танцовал — віше коло надзіка, а на надзік не стане — до рана. Як рано, кед кравар пукнул, пришла служніца, та шицки дески виметла на уліцу — лем надзік остал не розшипіни.

У дружтве, при паленки у карчми бачи Янко любел зос тым людзох забавяц и шаленима іх робиц, кед ше дахто дал. А прыповедал так, же наисце требало мац разум, же би му не вериц — же би вилучиц тото, цо правда, од того, цо видумане.

— Га, цо? Не верице? Думаце, же не правда? Иста правда! Шак я там бул, питайце ше людзох! А вец, кед зме з карчми вішлі, рано, та зме вдерели на Торжу, па бегельюм. Горуцо було. Гайд, гварим Пашові, Міхале, окупайме ше! Шак ши ше вімучел, кед ши през ноц фурт танцовал! А вон гвари: Я? Ніч ми, як кед би сом през цалу ноц спал! — Таки бул легінъ! А кед зме ше зоблекли, та Пашо заруцел свойю гачи на телеграф. Од слупа до слупа на телеграфе віша гачи! Гварим вам: 40 рифі! Нігда сце таке не видзели! Злати руки, цо іх шили!...

Наисце було так, же тот Пашо бул барз ніяки легінъ. Барз любел бул танцовац, але лем як медведз дзвигал ноги.

Дабоме вецей було у дружтве таких, хтори знали шицку правду, та ше лем шмеяли и Янкові паленку плацели. Але трафял ше и таки, хтори уверел. Аж теди бачи Янко бул на коню! Ище му вецей койцо плегол шаленого, та ше шмеял и шмеял — дабоме з того, хто уверел.

А кед прышол до нас, та ше уж при капурки кикотал.

— Янку! уж ши заш дакого зробел шаленим, кед ше так шмееш! — прывітала го моя мац!

А вон пре шміх не могол до слова дойсц. Кед ше дакус умірел, прыповедал нам, як му тот и тот уверел, та го нашлідовал: віщирел очі, твар себе зробел глупу, глас пременел, та повторйовал: „Га, Янку, так то було наисце? Так Пашо танцовал? Га?“

И заш ше бачи Янко не могол стримац од шміху, ківал зос главу, махал зос руку, як кед би ше од мухох одганял:

— Андъю! То не шицки мудри! Не шицки маю разум, гоч ше и хвала, же су газдове!

Таки бул чловек! На сваю шаленства пробовал шаленство иньших людаох. Як вігнуте жвератко, цо шицких людзох шмішніма указуе, кед ше збліжа гу ньому. Ёст цо о нім не лем пісац, але и прыповедац (бо знаце, же у пишме не мож так шицко погуториц). Кед служел у богатого газди, у Палянки, та ше вешені врацал раз з поля на кочу на добрих конъюх. Пред нім ишли ище два кочи того газди. У драже стретли філіповскаго Шваба, цо ше везол з Керестура до Філіпова.

— Галт, Прутер (стань, брату)! — Янко на ньго.

Шваб станул, а Янко му почал ламано по сербски (бо Швабі лепіше разумя по сербски) круциц главу: чи би не купел жем под аренду?

— Я! Я! зрадовал ше Шваб, та ше пита: дзе тата жем?

Янко му указуе з батогом найблізшу жем (дабоме же люцку).

— Добра жем! Перша класа! — хвалі Янко, а Швабові аж ше очі швица. Заценел Янко не велью, же би Шваба прілапіц. Зишол з коча та и Шваба вола з коча — опатриц жем.

А було теди блато, колеса по осовині лезли на драже. Знал Янко, обешеняк ёден, же Шваб у папучох и у білих батошох, прето го и цагал з коча. Зишол Шваб, а Янко у чижмох го водзі по ораніни, кадзи найвекшє блато. Затрапал ше Шваб, по колена ёдно блато. Уж ше Шваб брані, же не пойдзе далей, але Янко, пес, му видумуе: же там далей жем купцік нізша (лапош), та най Шваб опатри, бо го не сце спревесц. Розішли ше на ёдним форинце. Янко Швабові толковал, же не може вецей спущиц, же ше мушки жени порадзиц... Гевти два кочи, цо були на предку, стали, та ше прыпратрали на комендию.

* * *

Не любел Еделиньски Янко служиц, не любел ані робиц. Не на то бул родзени! Шак його сереньча була як сереньча врани, а врали, же би поскорей сконьчиц и шицких віше наганял до роботи. Не любел, же би вон робел, а інъши не. Барз сцел буц неовишни у жи-воце, а не було як, та ше віше прецинали и кружковали його два драги у живоце: єдна, по хторей сцел исц; друга, по хторей мушел исц.

Ішче кед у нас служел, та ше кажди рок питал на „урлауб“, Чежко то врани през рок буц у єдним валале!

— Бачи Ферку! Пуште ме, пойдзем дагдзе! И ходзел до інъших валалох — до сербских, до мадярских, до швабских и за Дунай до Карловгох. Кеди як и кеди нач. Обично бул и по мешацу робел там при тлачтби в леце, або при кукурици в ёшені. З такей роботи прінесол себе заробени пенеж и кояки печива та медовніки. Медовніки пороздавал нам, дзецов, бо вон сладке не єд. А пенеж дал одложиц моїй мацери и подзелел го: тельо на чижми (бо ідзе жима), тельо на калап, тельо на били шмати — а цо му остало, то було на дуган до пипки.

Познейшie, кед уж нігдаe не служел, то му бул оздаль едини векши заробок през рок. И віше пенеж давал одложиц моїй мацери и віше го єднак дзелел. Дзбал за себе, подрани, як жобрац, не ходзел нігда. Надраги не ношел, лем віше у гачох — чи лето, чи жима. Кед путовал по жележніци або кед бул у карчми, гоч и през дзень, та думаше, же шеднул дараз? Нігда! Віше лем стал, бал ше и дотикац лавки.

— Та чом не шеднеш? Шедні, ноле! — муштровали ше зос нім тоти, чо го добре познали. А вон ше ошміховал:

— Дайце-но покой, но!

— Лем ви шедде!

— Шак шедні, чо стойш!

— Я не шеднем!

— Та чом не шеднеш? Янко махал з руку, же би дали покой, а вец вижубронел:

— Може буц дацо!

— Та цо може буц?

— Уши! — ледво вижубронел Янко.

Таки чистотни бул.

— Одкаль ци тоти медовніки? — питала ше му моя мац кед пришол зос своєй вандровки.

А вон кивал з главу на боки та ше кикотал и з руку махал:

— Добра жена мадярка ми дала! Гварел сом ей, же мам ту дома жену и пецеро дзеци, та ми надовала.

Цо не мал, а сцел мац, та о тим думал (як и шицки людзе). А о чим думал, то сцел, же би голем цудзи людзе тово уверели, та ўм тово и представлял як правду. Керпел себе зос тим свою ліху сереньчу.

Доокола познали го Мадяре и Серби и Шваби. Сербом и Швабом гуторел, же му меню „Дюра“, та го волали „велики Дюра“. А Мадяре го волали „Янош“. Єдного дня пошол Янко з валалу, а на други дзень ше уж врацел.

— Дзе ши бул? — Питали ше го мойо родителе.

А вон по своім обичаю махал з руку и кикотал ше. Приповедал, як бул у Милитичу вина куповац. Ходзел од Шваба до Шваба вино пробовац; закапарел — але дабоме през пенежох — ту єден гордов, там два, там заш аков. Циганел ім, же його брат ма у Керестуре карчму, а вон дораз ма надисц та виплаци вино.... Вечаром Янко сцекол зос Милитичу поцме. Ноц преспал под брадлом на полю.

Інъшак Янко не бул циган, лем пре кепкарство, кед ше сцел виказац, же вон таки газда, як и други людзе; або кед других сцел зробиц такима, яким бул вон сам. Раз прінесол бачикови Пулькашови литру паленки з дутяну. Стретол го мой оцец, та го пробовал.

— Дай ми, Янку, дакус ше напиц! Не будзе познац! Лем раз лігнем! Долеши води, шак ест студня по драже!

А Янко, вера, не дал. Ані сам не лігнул зос ней, гоч як любел паленку, ані другому не дал.

Але зато кед кладол брадло зос Пулькашом, та го добре вімуштровал. Слама була овшанка, длога того року. Пулькаш стал на брадле, а Янко сламу ношел на видлох. Теди іще бул моцни чловек, набрал на видли тельо слами, же би досц було до коча до драбинох, та зос ню не коло Пулькаша, але просто на самого Пулькаша.

— Бачи, чи добре руцам? — удавал Янко невиноватого.

— Добре! добре! Лем ти ю Янку, дай! — одповедал Пулькаш так, як кед би зос язиком рубал (бо таку мал бешеду). А Пулькаш бул мали чловек, та го Янко зос сламу віше цалого прируцел.

Фу-фу-фу — отресал ше Пулькаш зос слами, а Янко, пес, віше просто на ньго, и давел ше од шміху. Таки бул! У тих Пулькашових — то були милосердні людзе, през дзецих — Янко спал у хліве до шмерци.

По роках ардза худобного, прездомного живота влапела ше до Янка, гоч яки бул моцни чловек, та го помали едла — як желеzo кед е. Не могол Янко уж так ходзиц (тужел ше на ногу у клубе), та вера престал ходзиц до цудзіх валалох.

* * *

Карчма була Янков дом. Ёдна, друга, треца, штварта — шицки, цо були у валале. Шак карчма — валалске обисце, а Янко бул — валалски чловек. Карчма, лиц, вашар, дзе дружтво, дзе мож з людзмі кепкариц и напиц ше — то Янка цагало гу себе. Врана себе збераёсц, дзе найдзе. През ёдно време гу остатку бачи Янко бул „цензар“, дознавал ше, дзе ест дацо на предай — целе, швині, жито, кукурица, та водзел там тарговцох, же би себе легкозаробиц даяки сексер на паленку.

Пондзелок — лияц. У паньскай карчми гучи, як кед кошніцу порушаю, та пчоли гуча и бриня. Еделиньски Янко там — шак пондзелок за ньго як кирбай! Ходзі од стола до стола, од ёдного дружтва гу другому. Ту бешедуе о цени, о тарговини, там ше вадзи, там заш кепкари. Не шеднё, лем ходзі и стой, лапа паленку, як кед хлапци ташкі лапаю.

— Михал бачи! Михал бачи; — кричи Янко на ёдного старшого чловека, цо ше дараз виношовал зос своім газдовством, а тэрэз не ма грайцара при души — купце мі пол дечі паленкі!

— Но, кед ви мне не купице, та я вам купим, же би сце знали, же Еделиньски Янко не жобрак! Качмар, дайце пол дечі паленкі тому газдові!

— Цо? Ти мне будзеш плаціц паленку! Ты — ёден Вайнагі! — увредзел ше бачи Михал.

— Я газда бул и будзем, а ти лем ёден Вайнагі віше бул и будзеш! — виношел ше бачи Михал.

Еделиньскому не требало вецей повесц. З початку посмутнел, а вец скочел як опарени:

— А! таки сце чловек, бачи Михал! Уж не будзeme людзе!.. Я Вайнагі? Я Вайнагі?... Шак ви горши, як Вайнагі! Єст вас таких Вайнагох досц!... Таких Вайнагох досц! Таких Вайнагох досц! — Кед тогуторел, бил ше зос песцу по першох, же аж дуднело (такі мал обичай, кед ше вадзел), и такой охабел бачика Михала, та пошол до другой хижі.

Ніч Еделиньскага так не болело, як тога, кед му ше дахто прэзвил, же в „Вайнагі“. Зос таким вон уж не ставал до бешеди, и гуторел о нім: Ніяки чловек! Не чловек сом му! — Ище и дзецом не даровал, кед му ше презивали „Вайнагі“. Такі дзечі называл „лила“; а котры були гу ніюму добри, та іх любел и называл іх „моі мілосердне“ и дзелел ім, цо на пляцу од людзох достал — яблука, грушкі, помаранчата, бомбоні.

После шоладня по пляцу оставаю у карчми лем тоти, цо або любя пиц або добре тарговали, та ше вешеля. Тэрэз за Янка згода

лиц — так, чи так. Дружтво веселе, франтую, кепкаря. Ноле, Янку, попріповедай: як ши зос Пулькашом брадло кладол; як ши Швабові жем предавал; як ши у Мілітичу вино куповал; як ши Пашу женел... Янко пріповеда и пріповеда, шмееш ше, розклади зос руками, щулі оберва, вицірюе очі, а пол дечі паленкі віше наново пріходзі пред нього. Плаца му.

А вец нове видовиско. Подпіти людзе — шалена бешеда. Ёден ше хвалі кельо може випіц, другі ше хвалі, кельо може дзвігнуц, треті ше хвалі зос зубами: нігда го іще зуби не болели, а мог бы іздаль и железо розкүшиц...

— Цо? Ви? — маха Еделиньски Янко зос руку, же то не вредзи ніч, цо ше тот хвалел зос своіма зубами.

— Не годни сце таке зробіц, як я! Патъце-а! — И вжал груби винов погарик, одкушел з нього добру частку, похрустал скло на крули, виплювал, вицірел очі на того, цо ше хвалел зос своіма зубами, як кед би му сцел повесц зос очами: Ноле ты таке зроб!

Дружтво ше розшмяяло, та вера були такі, цо наставали на того, цо ше віхвальoval:

— Но, тэрэз мушиш спробовац скло похрустац, бо інъшак, твоя хвальба не вредзи ніч!

И наісце — цо людзе не робя пре шалену ганьбу?! — вон одкушел з погарика, кельо мог, почал хрустац скло, але ше порезал, крев му почала чечиц зос устах... Аж тэрэз ше Янко розшмяял — кі-кі-кі и ке-ке-ке-ке! На конец карчма осталася празна. И Янко вішол з карчми — дабоме же подпіти. Не пияни, лем подпіти. Нігда не превершал туту меру (голем я не паметам) — віше мал „свой гради“. Идзе по уліцы, оначі ше сам зос собу, розклада з руками, дзвіга палічку... Шицки людзе у сваім даме, при сваіх дзецох, а вон не ма дзе пойсц. Чи себе о тым Янко роздумовал, же ше так оначел сам зос собу, чи пре людзох?

И пре ёдно и пре другое, лем не знац, цо го баржей пекло. Пришол Янко до нас, та ше почал надзерац зос братовіма дзеціми — з хлапцамі. Же то вон ма хижу, жену и пеццеро дзечі: трох хлапцох и два дзвічата... Але братово хлапцы уж знали його бешеду, та му одноведали: Ей бачи, не плётце, не плётце! Не маце ви ані жену, ані дзечі, ані хижу! Були мі там, дзе ви шпице — у Пулькаша, у хліве! — А Янко ше заш розшмяял, почал махац зос главу на бокі, та гвари гу іх мацери:

— Га, видзиш, Юло! Не мож то уж таких спрэведац! То уж ма свой розум! То уж мудре!

Вец шеднул у приклече на стольчик, та почал мої мацери пріповедац о людзох, цо му пре пияц на розум приходзели. Вера іх

претресал! Тот таки, а тот таки; еден скупи, други шалени, трети неудешени, штварти ма розум, як дзеци... А жени!... Ки-ки-ки-ки и ке-ке-ке-ке!

— Цо думаце, андъю! Тота и тата у ренди масло на пияц прынесла у замасценей ренди, як онучка! Ки-ки-ки-ки!... — А заш то та — ке-ке-ке-ке у кишені под сукню, сами форинтоши — ки-ки-ки-ки таки як два песци (и указуе на свойх лесцох) — ке-ке-ке-ке. Та дзвигта сукню на пияцу, та себе з порвазком завязуе кишеню, же би ей не украдли. А кишеня масна — як жобракова торба! Ки-ки-ки-ки — як два песци, сами форинтоши! Ке-ке-ке-ке!...

Андъю, мало то удешених людзох на швеце, гварим вам!

* * *

Лемже то бачи Янко не вше приходзел до нас таки розшмечяни. Шак не кожди дзень у тижню пондзелок! Було и так, же и по три дні не едол, бо не мал цо. А чи думаце, же пошол дагдзе питац хлеба? Нігда!

Пришол до нас смутни и цихи. Шеднул на стольчик у прылеце, або стал при дзверох. Не шмеял ше, з дзецми ше не надзераля, не кепкарел, не гуторел, лем шедзел, або стал.

Мац уж знала його обычай, та ше му лита:

— Янку, едол ши дацо?

А вон лем зос плецами дзвигнул, але ніч не гуторел. Одрезала мац вельки фалат през цали хлеб, дала му, та го гандруе:

— Янку, яки ши шалени! Та цо не повеш, же ши гладни, цо ше сувиш! Шак оздаль ци людзе не даю умрец од гладу!

— Дайце-но мира, андъю — но!

Дайце мира! телью повед, вжал хлеб под реклу, та такой одходзел.

Але на дворе обачел го мой оцец, цо вше бул вельки кепкар, та кричи за нім:

— Янку! А ти цо? Украд ши дацо, же так сcekаш? Ноле, цо там маш под реклу? Дзекеди Янко ше не обращал, лем сcekал. Видно було, же му ше не сцело ані франтовац, ані гнівац, лем ёсц. Але дзекеди станул, та чекал. А оцец му одкрыв реклу, та му гвари:

— Го, Янку, шак ты не жобрак, же би ци людзе хлеба давали! А кед сцеш жабрац, а ти крашне стань пред дзвери, поздравкай крашне, прежегнай ше, помодлі ше „Отченаш“, та жобрай: Газдинько, модлім дас фалаток хлеба або сланіни!... Але дзеже ци торба? Шак то жобраци не ходза през торби! А ти хлеб под реклу скриваш, як кед би ши краднул! Яки же ши жобрак? Пале-па! Пале ти ше го-па:

Помахал Янко з главу, та гвари:

— Ей бачи Ферку, вше сце єднаки! Яки сце були пред трицец роками, таки сце и тераз! Же то вам ше лем сце!... Га, бачи Фер-

ку, знаце ви цо? Кед ви пойдзеце жобрац, та и я пойдзем! Поме обидвоме!

— Па цоже? Я пойдзэм! — гвари му оцец.

— Дай-ле туту палічку! Пале так! Опар ше оцец на палічку, як кед би бул хроми, и зос побожным жобральным гласом почал ше жегнац, як то уж жобраци робя: „Во имя отца“... — трираз. А венка зос любезнім, ласковым гласом пита: Газдинько злата, дайце ми дас фалаток хлеба або сланінки!

Янко ше аж заношел од шміху.

— Но, вера, бачи Ферку, вше сце єднаки! Же то вам ше так сце! Нігда Янко не приставал зос жобраками и не жобрал. Шак пропади того борел ше през цали свой живот. И до церкви прето не ходзел. Гу жобраком не сцел ставац, а гу газдом не сцел ше цискац, бо и шмати не мал таки, як газдове. Лем раз на рок у Велькім После приходзел до церкви — споведац ше.

Питац од людзох — питал: петак на доган, сексер на паленку и таке дацо. Але не жобрал. А и кед питал, та вше так даяк закруцел, же то йому спада; або притым муштровал людзох.

Була у нас пані дзиячка з Горніцы, та до шмерци мишала бешеду. Гуторела „што“ место „цо“; „буде“ место „будзе“ и таке іншэ. Вибачел то Еделиньски Янко, пес у таким дачим, та длуго мучел паню дзиячку, кед ше зос ню стретнул:

— Пані дзиячко, будзе тово пол заяца Еделиньскому? Худобны сом чловек, а моя жена и дзеци би барз ёдли заяца!

Дзиячка му обецвала:

— Буде, буде, лем як пан дзияк застрилят!

А Янко, пес, далей ю муштровал:

— Што, пані дзиячко, што? Тово пол заяца буде што? Еделиньскому — што? Буде — што? Мойо діти барз любят заяца!

И наисце раз принесол од дзиячки заяца, але кед го наішо дома упекли, та не сцел ёсц.

— Я таке не любим! Я лем зос сиром галушки — то мойо!

* * *

Кед Янко до нас приходзел, док бул іще здравши, та му мац вше винасла даяку роботу:

— Янку, ідз коні напой! Янку, ідз накош бетеліни швіньом! И таке іншэ.

Але гу коньчини, кед Янко уж не мал векшай моци, та го мац пратала дзеци колісац.

— Янку, у коморы дзецко плаче, ідз го поколіш, най зашип!

Пошол Янко, легнул на бунду, та колісал дзецко и шпивал — баржей себе, як дзецку. Цо го трапело през цали живот, о чим у

души, у укрицу вше предумовал, о своім худобству, о своім широтству и шаленству, о щесцу інъих людзах, та тераз на самоци поцме у комори о тим и шпивал. Сам себе складал писні, як знал. Заправо не было то шпиване, лем гласнейшэ жубронене зос захриплым, грубим гласом. Я подслушал даскељо такі його писні, та іх паметам. Шпивал Янко:

Одведз ме, Боже, одведз од тей велькай думи,
Да не скочим до того бегелю!
Ой — до того бегелю!
У бегелю барз глібока вода,
Задавим ше у глібокай воді,
Ой — у глібокай воді!
А тот Дафи*) вельку клюку ноши,
Вон ме з того бегелю вицагне!
Ой — вон ме з того бегелю вицагне!
Шицки людзе буду ше чудовац:
Задавел ше Еделиньски Янко!
Ой — Еделиньски Янко!
Одведз ме, Боже, одведз од тей велькай думи,
Да не скочим до того бегелю!

Його шпиване випатрало так, як кед би пияни чловек плакал, нарикал, поносовал ше. Подслушала моя мац, цо Янко шпива, отворела дзвери од комори, та го гандруе:

— Янку! цо плещеці таке, цо ніч по нім!
— Но дайце — но міра, андъ — но! — Янко ше телько озвал.
Дзвери ше заварли, а Янко почал інъшу писню:

Ілько Марков вон то добры газда,
Штири коні у хліве му стоя!
Кед гной веже, кед ідзе на польо,
Пред Бредера вше зос кочом става,
Напіе ше пол дечи паленки.
Кед ше з поля до валала враца,
Пред Бредера заш зос кочом става,
И заш пие пол дечи паленки!
А кед придзе гу свойому дому,
Його жена пред нього віходзи,
Крашнё йому капуру ствера,
И kraшнё го на капури вита:
Яй, Ильку, та дзе сце так длуго були?
Полудзенок уж давно готовы!
Ой!

*) Наісце волал ше Дафе, а бул управитель шлайсу на бегелю.

А я не мам на швеце нікого,
Ані жени, ані своіх дзеюх,
Нігда не мам гу кому прэгвариц,
Лем віше люцки дзеци колішем...

А вец Янко жуброняци по пейц-шейсц раз гуторел сам зос собу:

— Я не мам нігда нікого! Нігда нікого на швеце! Нігда нікого!...
Можеце себе, любезни читаче, думац о Янку, цо сцеце; але кед ше
таке чуе, так то сциска за шерцо. Шак и Еделиньски Янко бул
человек!

* * *

Барз ше Янко у остатку трапел зос свою шмерцу. Лем кед би
Бог дал, же би длуго не хоровал, бо дзе будзе лежац, хто му будзе
служіц? Люцким людзом на бригу!

Але го у тим Бог небесни вислухал. Ёдного дня достал сом у
швеце од брата Михала таку картку:

„Давам ци на знане, же бачи пайташ Еделиньски умар. Вову-
торок ше похорел, а в суботу внощи на дванац годзини умар. Ані
сушеди не знали, же ё хори, бо лежал у хліве у Пулькаша. А ў
суботу андя Баранова одведла го до юх хижі и так тоту ноц oddал
Богу душу. Нікому не досадзел зос свою хороту и скорей тидзень
ше висповедал.

У Керестуре 28. III. 1909.“

Верице, чи не верице, я ше так розплакал, як кед би мі дахто
родзени умар. Езри карточки достал сом одтеди, и шицки їх огень
жедол, але тоту карточку чувам! Вона мі велью гутори не лем о
чудним Еделиньским Янку, але и о чудним божім Прovidінию.

Наказовал мі бачи Янко нераз, же я го мам ховац. То ше не
могло стац, але кельораз сом пришол дому и пошол на цінтор и
мертвых опатриц, вше сом пошол и на його гроб. Лежи блізко при
меджи цінтора з тей страни, дзе була Пулькашова вініца. За живота
чувал Янко тоту вініцу, але внощи сцекал до валалу. Бал ше ноцо-
вац блізко при цінторе. А шмерц му гварела препитац ше зос тим
местом...

През штири рокі кожного лята вше сом нашол Янков гроб. А
піяти рок, кед сом пришол на цінтор зос свою жену зос швета, не
могол сом вінайсц Янков гроб. Посцерало ше писмо на крижiku!

Бул май. Били, розквитли май — як млада, кед ше ідзе вінь-
цац, Нігдзе май не такі красни, як у Керестуре. Квітню и пахню
багрени над цалим валалом и над цалим цінтором. Як били, мегки,
пахняци шмати небесных ангелох, цо чуваю умартих, так звисали на
багреноех на цінторе били квіти. Як кед би святе райске небо обняло

тих, цо уж дошли до конца, до котрого и ми живи идземе, чи сцеме. чи не сцеме, чи думаме, чи не думаме. Моя жена принесла у руках ружи, та зме на кождым гробе наших милих положели по ёдней. И Янкови зме ёдну призначели. На жалосц, гоч як сом ше старал, не могол сом препознац його гроб. Та сом гварел жени: Знаш, цо? Руц легко ружу — пале тадзи, та дзе спадне, най будзе Янкови. —

Ружа спадла пред криж ёдного гробу, а ми обидвойо прегварели: То Янкова ружа!

Чловек таки як красни гарчоц, кожди дзень ше баржей губи и гланц траци. На конец пукнути розпадуе ше и руцаю го до доліни.

Пастир и баран.

Бул раз ёден вредни пастир,
Цо мал овци кельо-тельо.
Кажды дзень их пасц виганял
И мерковал на ніх вельо.

Медзи німа мал сикана,
Цо бул красни мали били,
Та го учел тукац з главу,
Як ше то барани били. —

Спущел пастир свою главу,
Та го учи: „Тук, сикан, тук!“
А сиканьчик мудри, млади
Добре хопел слова „тук, тук!“

* * *

Раз так вигнал пастир з рана
Заж овечки пасц на траву,
А тот сикан уж як баран —
Водзел овци з вельку славу.

Кадзигод воі бренкаюци,
Шицки овци за нім ишли,
А слухали го зоз дзеку.
Та и тераз за нім пришли.

Так при рички на травички
Шедзел пастир витрапени,
Спущел главу, та задримал,
Видзел баран виучени...

Станул пред нім на три скоки,
Та го мудро розплатруе —
Спущи главу як научел,
Та же газду обрадуе...

Праве пастир главу дзвигнул
И попатрел зоз сна горе,
А баран баш теди добег,
Та пастира „тук“ по чоле

А пастир го нагнівани
Зграбал уж за рог спод бради
И замахнул з нім прейг глави,
Та знім нараз „бух“ до води.

Але попри велькай гирі —
Векша чкода, чуйце, шицки,
Бо му поскакали овци
За бараном шицки, шицки...

* * *

Як тот пастир вельо робя;
Не думаю вельо людзе,
Кед ше до дачого даю,
Же яки то конец будзе.

М. Федоренко.

Хто привик на роботу, баржей вистане од геверования
як от роботи.

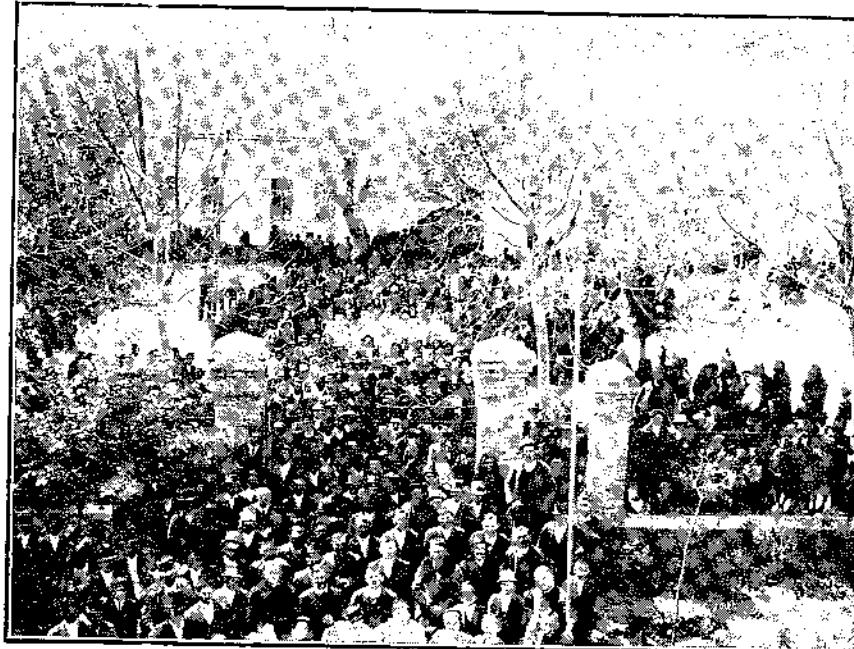
д-р М. БОИЧ:

Новы дзвони у Дюрдьове.

Даскељо нашо слики у тогорочним календару указую нам яку зме вельку славу мали прешлого року у Дюрдьове.

Добровольным жертвам парохиянох назберала ше досц красна сума пенежы и наручели ше такой три новы дзвони.

На вельки вовторак 19. априла припровадзели зме нови дзвони зос жабальской агенціі зос вельку учасцу народа у красней процесії. Коchi на хторих ше вожели дзвони були богато украшени і оквицени: над кождым дзвоном була оправена турня зос венцох. Сами Жабальци ше чудовали як Руснаци знаю тото шицко прибрац и украшиц, а кед дзвони сцигли до валалу, тей радосцы не було края, бо ше людзе уж ледво дочекали кеди уж раз будземе и ми мац свойо

Нови дзвони приходза (Дюрдьов).

дзвони да нас своім гласом вешеля, на молитву гу Богу зволую и наших покойникох оплакую.

Нешчліва война однесьла нам три дзвони але на нашу вельку радосц заслугом и усиловносцу О. пароха Біндаса бул нам іпак ратовані найвекши дзвон 12 метери чежки. То за нас бул вельки капитал, бо да зме нешка мушели таки вельки дзвон наручовац коштал би нас телью як шицки три нови в єдно. Пре то зме должностыя вельку благодарносц панотцу Біндасу, же нам тот вельки дзвон віратовал. Тот дзвон бул наручены зос Пешту 1910. р. за паноца Максима Граніловича а пошвецени ё св. великомученику Георгию и видава глас „dis“.

Други дзвон, хтори зме тераз наручели чежки ё 678 кг., а пошвецени ё Пречистей Діви Марії и ма глас „g“.

Треци дзвон чежки ё 383 кг., пошвецени св. Архангелу Михаілу, ма глас „b“.

А штварти дзвон нашему св. священомуученику Йосафату ноши и образ Найсв. Шерца Христоваго чежки ё 272 кг. и ма глас „c“.

На сами вельки штварток по велькай служби Божей оконъчело ше благословене дзвонах торжественім способом. При тей нагоди паноцец пред церкву отримал одповидне слово, подзековал шицким даровательем, хтори офорвали на возвеличение дому Божого и ви-

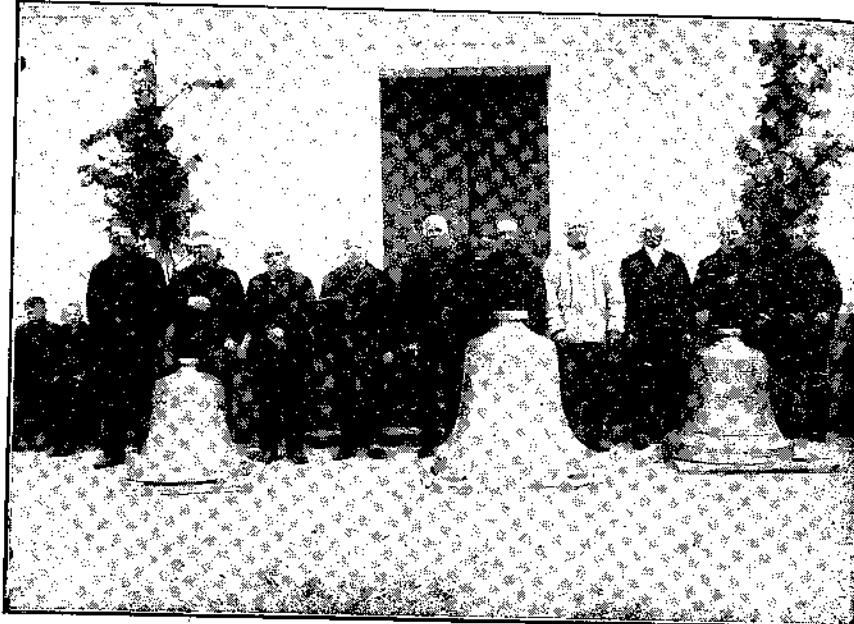

Кумове и дружки при дзвонах (Дюрдьов).

модлел благослов Божи над шицку парохию. Веліх очи були орошени слізами радосци а велім и слізами жалосци, кед ше паноцец опомнул у казаню наших милях покойникох катонацох, хтори у тей світськай войни порозшли свойо косци широм швeta.

При благословенію дзвонах здзечне ше явели за кумох даскелью фамелій, хтори іменовали свойо дзеци, да при тим красним обряду буду шведкове того велького и знаменитого чину. Кумове були: Штефан Сабо-Дайко син Янка и Апола Копчански дзвівка Михала; Нестор Ерделі, син † Васіля и Юстина Гаргаў дзвівка Михала у Америки; Микола и його шестра Февронія Макаї, дзеци Миколи Макаї. Дораз ше по благословенію дзвони и дзвигали. Народ знатижелно патрел як тата робота монтеру легко ідзе и кед остатні дзвон вошол до турні монтер зос погаром вина наздравел народу а кум дзвона

Штефан Сабо-Дайко руцал зос облака пенежи за хторима ше дзеци грабали, хто вецей улапи. Тот призор фотографовал наш сликер Янко Чапко хтора слика остане у милей памятки на будущи часи. При тей прилики сливковали ше шицки людзе по вецей раз, вец кумове, церк, одбор, дідове, легине, дзивчата, крижаре, школьнаге зос векших школах и т. д. кажди стан по окреме даз даяких 30 фотографийох, хторы ше зачуваю за нашо поколеня на памятку того радостного дня.

Дідове при дзвонах (Дюрдьов).

На жалосц целога валалу не удало нам ше да нас нови дзвони на Вельку ноц зос своім радостным гласом поволаю на весели празник Воскресения Христоваго бо монтажа дзвонах не була добре удесена и мушели змея длугши час чекац док нам ше дзвони гу звоненю удесели. И ледво змея дочекали тот радостни час кед шицки штири дзвони у красней гармонії зашпивали славу Божу и дюрдьовски руски народ на молитву до нашого храму зволали. Най нам дзвоня длugo радостни часы, да нас од ляду и огня чуваю и наших померших до вичного царства одпровадзаю.

Хто на време чека — того време не чека.

М. Федоренко:

Жымски чувства.

I.

Вие витор у коровчу,
Приповеда тужним гласом
О желеней лётней трави —
Украшеней з гвоздочками:
Понад ню сом ше радовал —
Мишац сом ше з ей диханьем
И танцовал тадзи вшадзи...
Ліце ше ми радовало,
Шейтаючи ме тримало —
Радошне ше теди жило!
Теди людзе отверали
И облаки а и дзвери...
Я им бочкал шором ліца
Од слунечка подшмелени
И радовал ше зоз німа...
Але пришла жовта ёшень;
Зжолкла трава, зжолкло лісце.
Отаргала лісце з древох.
Остали лем голи прути — — —
Людзе дзвери завераю,
А на облак войсц не даю!
Жем ше скрила под шніг били,
Та ми маржню боси ноги...
Дармо плачем и жалуем,
Дармо дуркам до облака,
Дармо ше я людзом модлім;
Най ме пуша да змарзнути
Руки, ноги кус огреем...
У тей жими, ни, предо мну
Завераю людзе дзвери,
Затикаю на мне облак,
А на твари ше ми слизи
На цомпліска замарзаю...

* * *

До облака витер бие —
Цо хладнейше, баржей вие:

Благодарносць людска кратка
 А не длугше приятельство !
 Док им робиш и помогаш,
 Обходзкую коло тебе.
 А кед треба тебе дацо,
 Дармо модліш, нет ци вери ;
 Завру на це двойі дзвери.

II.

Дзе ци, дубе, дзе ци лісце,
 Цо ше влеще желенело ? . . .
 Дзе ци, дубе, тото лісце,
 Цо ше з вітром вешелело ?
 Дзе ци лісце, цо ше влеще
 На конаркох так гомбало ?
 Ані шліду тому лісцу,
 Цо ци главу так крашело ! . . .
 Пошивела твоя глава,
 Печарнела твоя скора.
 Жалудзи 'с це жем прияла,
 Скрила з лісцом поховала . . .
 Вец нацагла понад щицко
 Смертну билу плахту широм.
 Лем стайонне твойо цело
 Роздарло тоту плахту.
 Лем стайонне твойо цело
 Дзвига горе шиву главу
 И стопорчи ю до неба . . .
 Понад тобу небо зблідло,
 Бо го стара жима бие,
 Аж ше прах зоз нього кури . . .

* * *

Шніг то пада ци на главу,
 Та од нього вона шива ;
 Вон поховал и жалудзи,
 А и лісце, лем охабел
 Тебе дубе за знак людзом,
 Же ше и им таке уйдзе !

III.

О мой мили, премили !
 Цо то с тобу, цо ше стало ?

Гет чарнейше твойо цело
 И хладнейше твойо шерцо,
 Твойо цело, як було ! ?
 Скрил ши ше ми до куцика
 Лем ци пипка вигаснута
 До повали стирчи с кута.
 Шупел ши ше до куцика —
 Як да цело ограц рихташ —
 А я гу це на широко
 Дармо ширим своё руки
 И облапиц цепло це сцем . . .
 Дармо дзвігам своё перша
 Од преслатких чувствах гу це —
 Дармо волам тебе, мили,
 Бо ши цихо, хладни, цихо . . .
 Ша гу кому ше подзеем,
 О мой мили премили ?
 Вонка кури шніг, ни, били,
 А ту нука тиж так жимно !
 И єдине шерцо твойо,
 Цо так цепло гу мнє было —
 Цо ме щиро ту вше грало,
 Охладнуло за змарзнути
 Мойо перши до их грало ! . . .
 Сцисло ше ми ту до кута
 Лем му стирчи по повалу
 Длуга пипка вигаснута . . .
 О, огрей ме, чуеш мили !
 Зогрей, мили мой нигрику,
 С цеплим шерцом мой пецику !

IV.

Мили, мили, слухай слова,
 Я ци булькам, мила твоя . . .
 Щицко цихо, а милого
 Чарне ухо мертвое глухое,
 Бо лем вонка витри вею,
 Мойо шерцо вше лем баржей
 Жалосцею . . .
 Скаменело оздаль шерцо,
 Мили, твойо од тей жими
 Як цо руки, ноги мойо ? — —

Заш ши цихо лем чарнєе
Цело твойо и прициска
Ше до кута...
Мили, мили, що то с тобу?
Сгасло твойо ясне око,
Цо ми живот улівало —
Твойо ухо оглушело,
А серденько охладнуло?
Ни я при це у жалосци
Слизи леєм и змарзуєм
Ше од жими...
Лем дзекеди здихнє чежко
Цело твойо с хладним витром
Та и сладке ци шептане,
С котрим ши ми уж вельораз
Шептал любко о любови —
Цихо — цихо...

* * *

Лем даремни мойо слова
З витром граю писню жалю,
А зоз твоей ме утроби
Вию гласи до жалоби... --

Мудри чловек не правоци ше ані з величима панами, ані з празніма главами.

БОГДАН ЛЕПКИЙ:

ПОКОЙНИ.

— Не плач, Ільо, не плач: Шицко у Божей руки. Ваш покойни уж дзешка у небе. А святы бул покойни, най с Богом спочива. Я вам вще готорим, же що добре, того длugo на швеце не пожие. Такой го Господь Бог гу себе вежне. Та не плач!...

— Так цешела валалска кума Юла младу вдовицу Илю. Але Иля ані не патрела на Юлу, ані не слухала, що вона готори. Шедзела при облаку на дубовей лавки з очми червенима од слизох.

Вщера лем що поховала мужа. Млади бул и добри, барз добри! Штири роки ведно прежили и ані ю з пальцом не рушел. Жили по божому, не лем по людскому. Кед ту нараз його звалело. Коле го

и коле и под першами сциска и очи му мутни и дихац не годзен; до тижня и умар.

Іще док лежал под греду, док го ховали, людзе, дзияци, шпиване, то ище якошик було, але кед умартого на теметов одвезли, а Иля ше сама дому врацела, теди уж не дай Боже! Гоч бий зос главу до мura. Таки жаль, таки смуток, така пустиня, же аж за шерцо лапа. Цалу ноц вона прешедзела на лавки, рано не едла, полуудзенку не варела та би и до тераз ище гладна шедзела, да не тата Юла. Юла на ню покричала, вигандровала, присиловала ю, да випie погарик падленки з попром и пое фалаток хлеба.

— То ци поможе — гуторела — нука це разогрее и веселосци дода. Без веселосци чловек жиц не годзен. И шицки створеня так исто, и статок. Попатъ но-ле на коня, лебо и на куру. Док ё веселе, та добре, але кед лем схилі главу и почне думац, уж не добре. Так воно дума, дума, док не здохнє... Но, Боже дай здраве! — и Юла пре веселосц наспала други погарик.

Але Иля не сцела пиц и Юла випила сама.

— Голубко моя — провадзела Юла далей заедаюци горку падленку зос хлебом — не таки ище оставаю вдовици, як ти, та якошик жиу. Оставаю стари, хори, оставаю худобни, оставаю таки, що маю громаду дзеци, та якошик жиу по Божей волі, и не нарикаю, як ти. А ти голубочко, як тата тополя. Млада, здрава и не худобна. Най лем придзе пущане, буду ше легине однімац за тобу. Вибереш себе такого, же лем! Ані една дзвінка лепшого не достане. Бо котра ше може з тобу ровнац?! Увидзиш!

— Не сцем я того видзиц — одповедла Иля — и знац за нікого не сцем, а пущаня волім не дочекац. Нет такого, як бул мой покойни.

— Ого, чом да нет, — шмеючи ше одповедла Юла, — ест ище лепши. Чом да не? То лем так з початку жаль зос тебе готори. Почекай лем мешац-два, док ше млада крев озве, будзеш ти іншаку шпивац. Забудзеш, дзвінко моя, забудзеш.

— Забувайце ви себе, кед сцеце — разгнівано одповедла Иля — а я не годна.

— Не мам кого, дзвінчко, о немам — гуторела Юла. — Мойого старого ані зос кияком не забиеш, а мой перши, покойни, дзешка ше уж давно розпаднул. На Михала прешло двацет роки як умар. О, плакала и я, горко сом плакала и то не дзень и не два, а вец сом іпак забула. Цо лем чловек не забудзе?!

На час ше бешеда урвала. Юлу цошка запекло у горле и вона ше мушела одкашляц и винлювац попер, що озда зашол на „криву драгу“. Илі заш досадзело слухац Юлу, вона ше обращала гу облаку и патрела на двор.

Змеркало ше. Жимска ноц спущала ше на жем. Чарни ше дым дзвигал горе и розплінул ше на молчавим, шивим небе. Широки, мокри фалаточки шніг сипали ше на жем як зос решета и покривали зос собу шицко. Од леса дул витор и засиповал шнігом драгу.

Неприємно було на швеце и смутно и жимно. У таким чаше чловек найрадше сцека до хижі, ту пецу, ту милей особи. Иля не мала ше ту кому притуліц. Тот, цо ю вешелел, пошол од ней а драгу ту ньому шніг уж задул. Чежко дойсц.

— Нино, — озвала ше Иля — слухайце нино, чи покойного мож видзиц?

Юля попатрела на младу невесту и злобно ше ушмихла.

— А нач то тебе знац?

— Бо я би го сцела видзиц. Голем раз.

— И ти би ше не бала?

— Прецо? — Ша вон ми бул так добри, най лем приїде кед зосце, я би барз сцела.

— Ти би сцела — вец добре. Послухай. Вежні швеценого цеску и нош го под ліву пазуху за три дні, лем меркуй, под ліву (пазуху), а вец го, кед пойдзеш спац, полож под главу, та приїде.

— Озда наисце приїде?

— Так людзе гваря и мнє так стара баба Ержа научела.

— А ви сами не пробовали!

— Нё. Мой сам приходзел, аж два раз.

— Наисце?

— Ша гварим ци, же гей. Такой по шмерци пришол. Не витримал длugo. Послухай, кед ши любопітліва знац.

Стара ше откашляла, отарла з рукавом уста и почала приповедац. Гуторела зос якушик вельку повагу, вецей шептаючи як глашне. Час до часу преставала и патрела на Илю, яки вплив ма на ню ей приповедане. Дакеди ше зос свою суху руку дотикала ей окружлого рамена и непрестано ше заверала, же правду гутори.

— Вера божа, же бул, — ой бул, голубко, баш таки други дзень по хованю, На штварток по Михалу ми його поховали, а на пяток вон гу мне пришол. Вера божа, пришол... Я баш райбала. Тельо ше тих рендох призберало, цале брадло. А шицко нечисте, шицко нечисте. Подумай лем себе, вон пол рока у посцелі лежал. То не так, як твой, цо згаснул як свичка; мне мой добре намучел, най му Бог того не памета... Стала я при кориту, засукала рукави, та райбем, а райбем — и райбем. Не сце ше пущац, як обично зос хорошого, аж ме зной облял. Змеркло, я зашвицела лампу и райбем далей. Гоч и до рана, але порайбац мушим... Не знам уж, кельо було годзин, але рано не було, по валале ше лем дагдзе швицело. Шніг свики

кушик попадал и вонка ясно, ані лампи не треба. У сушеда пес бреше, зос турні ше чує сова, думам себе — не будзе добре. Сама сом у хижі, самучка, кущик неприємно. Але я райбем, вше райбем.

Кед чуем, у приклече цошка зашушкало як миша. Драпнуло по дзверох, як мачка зос лабу и вошло... Чуем, стой. Вера боже — стой. Огляднем ше — вон. Вера божа — вон. Таки били, як мур; кошуля на нім виши, як на дески, руки як палічки, лем ше очи швица як дуплова верба. Обични умарты. Стал себе сегінь при дзверох як широта и стой. Таки смутни, так якошик чудно на мене патри... Але я ніч, райбем. Уж лем даскељо фалати мам, не охабим іх. Добре тебе, думам себе, немаш цо робиц та ходзиш. А при мене, пале як, яку ши ме охабел, треба добре рукави засукац. Чекай дакус, док скончым та вец будзем з тобом бешедовац... А вон ци, голубко, стой и з места ше не руши, як колік. Райбем я та райбем, ище лем два кошули, ище єдна, ище плахта, кед чуем, цошка застукало, як дзецко — оглядам ше — а його нет. Препад. Досадаэло ци чекац, думам себе, га? Цо-же ци знам? Сам видзиш, же немам кеди...

Ту вона зплод ока попатрела на Илю. Иля лапала кажде ей слово и лігала. Очи ше ей швицели. Юла ше откашляла и заш почала.

— То було раз, а други раз пришол на дзевяты дзень. Заспала я вечар по роботи та шпим. Знаш, як то наш чловек: наробы ше та шпи як пняк. Яка робота, таки сон. Так и я. Шпим себе та шпим, та шпим, кед ше нараз пребудзим. Ага, не добре сом легла, думам себе. А можебуц ми мешац зашвицел до очох. Але яке! Ані мешац, ані піч, лем вон.

— Вон, чуеш, вон, мой покойни. Лежи при мене на посцелі, як ё длугоки. А од нього таке жимне бие, як зос пивніци. Ані духа зос себе не пущи. Дабоме, як умарты...

— Погуторела би я себе зос тобу, думам себе; ест кеди, не чкодзело би, але нечисти тебе най зна, а кед... Не, не дурна я, не... Обрацім ше я од нього поціхи, а теди кед лем замахнем зос ліву руку — а його як да ані не було. Лем шу-шу-шу, як птица по дрэву. Пошол, дзе му спада, а я себе далей заспала...

— Од теди вон гу мне не приходзи. Чи го не пуща, чи може му криво на мене. Не знам. Ані ми ше нігда не пришніе. А можебуц, чуєце, видзи, же сом ше за другого oddala, та уж у мене права нема. Хто го зна!

На дворе уж вишли гвізди, мешац виплівал на небо, село заснуло.

— Уж ми време дому. Позно. Загуторела ши ме, широтко.

А не забудз на цеснок. Вон це од злого зачува, а кед ё добри, веџ придзе. Попробовац не зачкодзи.

Замотала ше до хустки и пошла.

Длugo, длugo шедзела Иля на лавки при облаку и пильно патрела до кута у хижі за пецом. Вона вшеліяк сцела, же би ей покойни прішол тут ней, але сам, без цеску.

Кед му чежко, а пуща го, веџ придзе, муши присц, а кед не, та най и так будзе; кедишик ше увидза.

З українського Мих. Ф-ак.

З курами легай — з когутами ставай.

Я. Фейса:

Уцихніце струни...

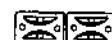
Уцихніце струни
док ше шердо змири;
дайце отпочивку —
дайце покой лири.

Нешка сце прогласно
писню забринели;
гласно и жалосно,
як сце сами сцели.

Тераз цишише бриньце,
нач да ше чуєце,
кед и так — писню
шерца лем граєце.

Сциха струни мойо;
сциха ми лем грайце
и ви уж вистали —
та отпочивайце...

А кед баж поцихи
грац не сцеце, —
грайце баржей — грайце,
та гоч ше урвеце.

Я. Фейса:

Єшень на валале.

Слунечко уж не так грее
як до в лёце пригривало;
на древох уж лісце преє,
а вельо и опадало.

Даєдно ше ище трима,
док уж баржей не захладзи,
и не придзе векша жима...
Смутни валал пусте вшадзи,

у заградки нет уж квела,
цо за красу людзом служи; —
нет уж — лем єшенски ружки.

Уж и паучини лёца,
а витрик их розношуе,
и вшё — вшё х ізднейше дує.

Дурни кождай ствари лем юну страну видзи: лебо добру
лебо злу. Мудри обидва видзи.

Д. БИНДАС:

Союз руских школярох.

У прешлим року 1927. зробели ми Южни Русини ёден вельки и моцки кроцай у нашим просвітним живоце и то кед ше нашо мили руски школяре зложно удружели до сплюзу руских школярох.

От давна зме ше жалели: же нас так мале число, у цудзим швеце лем ше оруцую з нами, школованих людзох лем даскельо маме, а до школох мало дахто давал свойо дзеци, бо драготня, а гу тому Русин чежко дойдзе до звания, служби... Тоти обставини вельо раз нас старших застарали: цо будзе з нами, кед не будземе мац довольне число своїх учених — школованих людзох, хто будзе народу верни совитник и водя у вшеліяких з'годах и незгодах живота його ?!

Боже провидінне, котре провадзело наших прадідох у тисяч роках прешлосци нашей, остало ше за нас и тераз у тих судьбоносных часох. Нашли ше велі добротворе нашого народа, котри допомогли у остатніх 10—15 роках велім нашим младым хлапцом у окончаваню их науки. Лем тому щесцу можеме дзековац, же ми нешка

уж можеме нараховац коло 120 руских школьніа на висших і средніх школах.

Шумне то число, але коже число, лем теди може мац даяку вредносц кед воно ведно збите у громадки. А нашо школьніе не лем по родзених валалох але ище баржей по местах свойого николовання ширцом ше по швеце находза. Нет того варошу у нашей державі, дзе би не было наших школьніа. Крем Загребу, котры ше от руских населеніях далеко находзи, нашо ше школьніе нігдзе не находза

Школьная сходка у Коцуре 1927. р.

у векшим числу. Находза ше вони вішадзи по швеце: У Ческословацкай (Мукачево, Либієвицц...), у Польскай (Львов, Бучач...), у Австриї (Інсбрук), у Італії (Рим), у Французской (Париж)...

З того видно як наш народ розшати и на далеко еден от другого — так и нашо школьніе. Требало их позберац до юного клубка, же би у своім будучым жывоце себе и свойому народу на хасен були.

При других народах препородзене народнаго жывота зробели баш школьніе. У нас то не могло так буц, бо зме їх лем мале число мали. Зробели то нашо старши народолюбци, кед основали 1919. р. Руске Нар. Прэсвитне Дружтво. То лем початок таки бул.

Накеди обачели нашо млади школьніе свойю руски книжочки — новинки прывітали свой родзене слово и мож повесц ошвижелі, обновіли нам нашу просвіту. Еден пред другим баржей ше змагали, да и сами участвую у тей духовній роботы за свой народ и його пи-

совню. На фришко ше зявели з їх младых шерцох чувствени, полни з любовию гу свойому пісні, новелки и инъши писаня...

Прето мудро зробели нашо школьніе, кед ше у августану прешлого року зишли у Коцуре на свою школьніску сходжу, на котрой ше упознали и удружели до свойого школьнісского союзу. Була то перша явна сходжу нашей младей интелигенціі а братски совітования тримали през три дні у найкрасшим шоре и злоги. Не без причини отримане то у Коцуре. Бо ягод цо центрум РНПД-а муши ше наход-

Перши одбор союза руских школьніа.

(Председнік: М. Буила, богослов; подпредн.: Янко Орос, ст. медицины; секретар: М. Рамач, правник; касир: О. Тимко, гімн.; отборнікі: М. Орос, богослов, Я. Ерделі, технікар, Е. Полівка, технікар.)

циц у Керестуре, у нашей чисто рускай дідини, а прето е РНПД-о не лем керестурске, але власносц шицких Южных Русинох, так потребно было указац дзепоедним заведзенім Коцурцом, же и союз руских школьніа, гоч е у Коцуре основаны и його председнік у Коцуре — и вон е власносц шицких южных руских школьніа. Мудро отписал на прывіт руским школьніа П. Др. Г. Костельник: *пейц пальцы на руки окреме ніяку моц не представляю але ведно вони песь.* То вредзи за кажды союз — организаціі, так и за нашо РНПД-о и за союз наших руских школьніа.

Велька важносц и значене полагаме на тулу зложну организацію наших руских школьніа. Ягод цо нашо РНПД-о з нашого народу виросло и лем народу ма служиц, — так и тото найновіше дзе-

ко нацей рускай просвіти з народу походзі а принцип — програм його перши и найглавнейши ё: *за народ руски жыць и робиць*. Нашо числені рускі студэнты — то наша надія, у ніх наша будучносць положена, вони буду раз шором кожды водзьове нашай рускай просвіты. Прето кожди честны Русин сердечно прывітал іх союз и радуе ше іх младкей одушевленей амбіцыі за народ. Най Господа поблагослові іх плани, най ше обегую вшэ у добрым!...

Хто сце другога познац — най започне от себе.

МИХАІЛ РАМАЧ, юриста:

Наш задаток.*)

Честни пані и панове! Ви шыцкі добре розуміце значене нашай нешкашнай схадэки. Шыцкі мі пришли до Коцура зос істу думу. Шыцкі чувствуеме и видзіміме, же нам ё свята службасць, да принесеме жертви на олтар народнага добра. Кед вежнеме, же нашо дотэршні моці були потаргани, наша робота була даяка або ніяка, нашо дзвигане и школоване кождаго окреме, вец ясне же и нашлідні того не можу буць плодні. Пре то и тот велькі візлив розличнага воспитаня, особено на нас школьнаго, велькі ё и чежкі. А же би того вецей не була мушиме ше организація. Нам треба една чисто наша руска организация, хтора ма нас вязаць твардо и развіваць у нас наш національны понос и даваць нам надію на лепши дні. Организація, Союз Рускіх Школьрох ма остаць у животу нашым зос „Р. Н. П. Д.-ом“ тот главны слуп, тата главна точка, хтора нас, як младых интелектуалзоў у нешкашносці и будучносці ма тримаць повязаных и даваць нам ведно моці и волі за роботу як на нашым усовершаваню а ведно будзе и тот фокус од хторога ше маю зары лепших днёх и красшаго живота розширйовац и швициц.

Кед добре преучиме нашо положене, нашо обставіни и нашу виру ясно ше указуе, же мі таку организацію мушиме збудовац. Попатриме лем коло нас націй, хторы маю свой школы штредні и висши (університеты), дзе вони одховую свой людзох, свідомых и роботных, хторы вец беру на себе водзене своеї націй. А чи мі мame голем даць од того найвекшаго народнаго капитала? Не! Пре то мі мушиме по возможнасцях наших збудоваць себе ёден кружок, дзе би ше могли нашо школьнаго у національному духу одховаваць. То ма буць „Союз Рускіх Школьрох“.

Тоты три главны вопросы, т. ё. чежкіе положене, нашо обставіни и наша вира, маю випольніц мою нешкашню бешеду. Бе кед их

* Бешеда на гл. схадэки рускіх школьнаго.

добре упознаме, та кожди од нас, хторы ма у себе дакус свідомосці, наисце озбільно вежне важносць и вредносць „С. Р. Ш.“ Зос „Р. Н. П. Д.“ Наша организация ма жвератковац нашу як духовну так и культурну моць о хторей овиши служжина нашаго живота, як ёднай націі. — Попробуем цо виднейше виложыц мой погляд на тати три главны точки, хторы жвераткую нашу душу, бо вона хоруе у остатні часы прымающи и добры и злыя страни, особено остатні, нашаго неповольнаго штредку.

Яке нашо положене и ў чём вонно диктуе? — Вельо раз сом

На сінокосу. (Представа школьнаго у Дюрдзіве 1926. р.)

мал прилики чуць од саміх наших бачікох іх мнінне о нашым положенію. И вони сами видза, же наисце мі барз чежко стойме. Першее мі ше находзіміе у морю цудзінства. Нас опколюю вельо народы. Крем того мі як мали народ овисні од других не лем у экономским державным погляду, но на нас штредок у остатні часы такі велькі вплив ма, же пре малу непредумалосць мі годні ше задавіць у тым морю. А хто будзе виноваті? Па ёдино мі сами. — Хто нам поможе, кед же мі сами не будземе робіць на нашым полепшваню. Пре то баш и думам, же мі мame тераз вельо горшее положене од наших предкіох, бо теды були іншакі прилики, хторы им ишли на руку. До нешкі ше іще находзіміе у таким критичным положенію, же нам барз вельо сцелосці и роботы треба потрошиць, да ше помедзі нами довардзе шор и любов, хтора владала давнейшее. Пре то добре ше мушки

розумиц важносц „Р. Н. П. Д.“-а, хтору воно ма у нашим жывоце. Але баш то є найгоршэ, же ше дзялносц охабя на даскелью особы. Мушиме ше шыцкі коло нього позберац, бо воно ё единна наша нацыональна ведніна. То нешкашні прилики од нас пажадую. Бо кед лепшэ опатриме напредоване у кождым погляду нашо и народох, хто-ри нас кружка, видзі ше добре велька разліка у напредованю нас и других народох. Док до недавна ми скоро стали на истым нивоу зос другима, нешка тоти народы барз велью од нас одскочели. А тераз наш народ не видзі добре значене интелигенцыі и іх кружкох, организаций. А то ёдино може зробіц за ёден народ його интелигенцыя, хтору ми за тераз барз малочислену маме.

Видзі ше у кождым народу вельке старане за науку, за школы, Кажды и вшадзи ше стараю мудерци, домолюбци, да цо баржей дзявіню культурну високосц у своім народу, бо зос ню баржей вихасную и полепшаю и економске богатство жемі. Культурни и моцны народы нешка ище баржей по лабораторыйах маю масу учэнякох, хторы там преучую, же на яки способ би ше наука могла применіц у праксі. Пре туту причину істи народы пошли так далеко и у економским по-гляду. Док у нас то нет. А наша вредносц, односно нашага земледілца, ё велью даремна а хасен меньши. Дакле и ту заоставаме. Ето, тераз видзиме же мушиме и ми за науку, кед сцеме пойсц напредок.

Кажды народ ма ёдну ведну думу, нацыональну, за хтору вон дава непреповедзены жертви, кед вона придзе до питання. Але исто вон ю не лем тэди чува и чувствуе, кед ше вона находзі у опасносці, но ведно у миру вон ше стара да ше вона цо лепшэ виражы и випольні. То ё тата народна, нацыональна вира, идея у хторей су облапены шыцкі народны жады, думы, надії. Презней ёдна нація не може жыц.

Яка наша вира? Чи мал и ма наш народ даяку жаду, общу, хтора дава моци и вяже ёден народ, націю до ёдного клубка? — Тото питане, тот важны и чежкі вопрос през хторога ёден народ не може обставац попробуем, як го я задумуем, виложиц.

Було то давно. Нашо преднікі ще рушели од свойх братох и пошли до широга швeta гледац лепшэ место, лепши прилики за іх потомкох. Іх не бунелі ані чежкосьці, лебо неполовольны часы, но оставали у твардей віры, же ёдино, кед ім уж чежко, да голем будзе дакеди іх унуком, праунуком добре. Дакле, то іх була тата важна, найважнейшыя, кождодзена дума, идея, ціль, цо вецей вони з ней створели прави култ народны, хторы ім през цали живот випольнівал іх жады, брал шыцкі моци и трапезы и іх отримовал як націю. Но наисце, кед ёден народ страси тот найвекши и ведни идеал, вон препада, траци ше. През тей нацыональней святині не можеме ані ми остац, бо на кеди ю страціме, береме цудзу.

Нажаль, у остатні часы видзиме, же ше почала траци тата наша надія. Баш прычини тому процивни, бо жиєме у лепших обставінках, як тэди и могли бы зме мац велью вечей віри за лепши часы. Але то ё, же ми чуствуеме цошка нове же приходзі и воне мушки присц, бо ше на ёдним истым нивоу не може стац. Зос несвидомей глубокосці нашага живота родза ше, творя ше новы шветла, новы идеали, хторы ми привесц до живота мушиме. Шыцко тата цо зме до нешка поштовали и тримали за нашу найвекшу вредносц, воне после прешлого часу презвредносне випатра, або зос малку вредносцу, лебо як мотив лебо тиж точка прешлого живота и ми го рахуеме уж до исторіі. Приходзя новы вредносці, шветла, идеали, хторы заменюю стары.

Не твердзім за шыцкіх, але у векшини наша вира, наша надія пра-пада. Нас занеслы нешкашні часы на тельо, же ми сами не знаме добре цо сцеме, односно ёдна часц наших. Бо гоч нас як мало ест, ест нас запевно трохікі: першое, тоти у хторых свідомосці моцна, вец індиферентных и наостатку, хторы іші уж цалком затрацели лебо траца. А то уж недобры знак. Зато нам школьнім баш тата найвекша должносты, же да таго дзеленя помедзі нами не стане. Народносці ше не состоіт у числе леботи ў культурным, политыцкім чи економским положеню, но вона вираз духовных и тілесных, особено першых, одликох поединага народа.

Пре тоти причини, як видзиме, пред нами стоі велькі и чежкі задаток. Зато ше ми першее мушиме добре наоружац, пре то баш и будзе тата организация, хторей ма буц ціль не лем да нас саміх дзвига и збліжуе, але ведно же да зос ней почина, ідзе кожда робота, діянне за народне добро. Но час уж да и ми мame голем минимално таку ёдну организацию, хтора нам ма заменьовац шыцкі просвітні установеня. У тым ма добывац наша школска младеж, шыцкі тоти науки, хторы нам недоставаю пре нашо народне положене, лебо тиж малочисленосц. А вец далей ведно зос руку Р. Н. П. Д.-а ма свойе знане, хторе зме добили у школах лебо тиж у самім кружку, лебо ти заш плоды Р. Н. П. Д.-а шыцкі помедзі народ, же би наисце было хасну, а не да воне остане лем дружтво на паперу. Дакле, мame ше старац, же да го до реальносці уведземе, т. ё. да му даме живота и себе амбіціі, же би воне наисце ношело жадані плод. Думам, же би ше тот успых найлепшэ и найскорей могол посцігнуц, кед би воне ишло ведно зос Р. Н. П. Д., односно як лем секция його, а тэди нам ані подпора не будзе хабиц. Но іншак, його препасц невіходна. З ёдним словом наша програма и задаток ма у главним буц істи як и програма Р. Н. П. Д. лем з туту разліку, док ше Р. Н. П. Д. стара о шыцкіх наших народных потребах, дотля ми мame помагац Р. Н. П. Д., да тот програм зос успыхом и легчайше виводзи. — То пре то думам, бо нас школьніх ест мало. А исто мame и мале число интели-

гендій. А крем того кед уж так стойме, не находзим за вредно, же да ше таргаме. Єдино у слоги посцигнеме и тот циль и задаток, хто-ри себе береме основаньом того дружтва.

Попатриме, шестри и браца, шлебодно до очох нашого положеня и увидзиме, же воно нам пове, ясно нам диктуе, же то едини способ нашей лепшай будущносці. Але ведно не шме нас застрашиц ані драга гу тому посцигнуцу красного циля. Вона є полна препятствох, хтори нам буду кажди дзень на драгу ставац и завадзац нам. Але и то треба добре да знаме, же нет успиху през труду и муки. Робиц и робиц, а зтим ведно шириц и дзвигац не лем нас членох союза, но пойсц до народу и кождому Русинови укореніц до креви ведну любов и роботу на общай ствари! То нам ма буц гасло. Вец муши буц и успиху, але барз мушиме мерковац и не гледац го напредок бо за виведзене вельких стварох треба моцна, камена воля хтора є не лем моментана, импульзивна, немирна, несцерпеліва, хтора кричи и дораз гледа шицко або ніч, но хтора є подобна роками исц за свой цильом и задатком. Треба нам велька витирвалосц. А вец думам и твердзим, же и над нашым народом зашивца красни и лепши часи,

Обераци хороти.

Каждому и неукому чловеку позната розлика оберацей од необерацей хороти. Уж давни народы знали, же зарази уходза, уношу ще до тіла чловеческого з вонка и представляли себе тоти зароды зарозах як живи ества, хробачки, котри нападаю на чловека и размножую ще у зараженим целу (организму). Як видно таке понятие зблізко було науки о тим вопросу, котри скрити остал науковому лікарству до пред 60 роки прешлого століття, кед вельки французки учени Пастер утверdzел же зарод заразних (инфекционих) хоротох то дробнючки живи ества, котри пренашол ище концом 17. століття голандски учени Левенгук, а волаю ше *бактерії, микроорганізми, микробы*. Познате, же ще не мож од каждого микрода хороту обрац. Треба знац же кажди микроб, бактерия, микроорганизам не чкодзи шицким животином. Наприклад од азиятской холери можу ще похориц лем людзе, а ані єдней животині бакцил (отров) тей хороти не може начкодзіц. На дифтерию (хорота у гарле — гуга) можу ще похориц людзе, а од малих животинъох особено швині, голуби, кури; слабо ще можу туту хороту обрац миши а патканьом вона ніч не чкодзи. На гефтику заш можу ще похориц меней-вецей шицки животині. Склопцы од отровеней рани, напр. кед чловек пребие ногу на гвозду, можу влапиц чловека а од животинъох лем коня. На маларию може ще похориц лем чловек и комар (суньога) и то не шицки.

З того видно, же кед даяки микроб (отров) падне до оч, гарла, вosa лебо до нукашнього организма т. е. до креви, нукашніх органох теди у єдним случаю як чловек так животиня може ще похориц на заразну — оберацу хороту, а у іншым случаю не похориц ще. Прецо то так? То прето, же ше сам организам як може бори зос микробом, котри до ньго вошол: очи кліпкаю и випущаю слизи, з котрима микроб выходзі вонька; нос ще чисци з киханьом, гарло з кашльом и т. д.

У тих случайох, кед микроб уходзи до креви лебо до нукашнього органа наступа цали шор нукашніх пременкох (реакция) у организму, котрим циль зніщиц микроби лебо их отдаліц зос организма. Кед организам вируци лебо зніщи заразу, теди ще не похоре; але кед ще организам не може ошлебодзиц зарази, теди наступи зараза — обераца хорота, котру уж лічиц треба, а дзекеди ані лікарство не помога а чловек лебо животиня загине.

Прето, же би зме не погинули, не умарли, же би зме ще не заражели (не обрали хороту), же би зме здрави були потребно нам храніц ще и не допущиц неприятеля (бактерий, бацил, вонще заразу) войсц до нашого цела, уселіц ще до ньго и размножиц ще, да не отрови нашо цело, нашу крев подобно як чловек котри пие алькогол (опойни напой) з временем себе и розум отрови.

А як ще храніц? От отрову алькогола ясно же го треба зохабиц, не пиц, не опивац ще, а от бактерийох, котри цали живот чловека провадза кус чежше ще храніц, але возможно. Отвіт на вопрос як ще храніц дава наука, котра ще вола *медицина* (лікарство).

1. Перши и главни способ є *изолация* — отдалене обратого хорого от здравих людох на време, котре лікар (дохтор) одредзі, а здравому чловеку заказано дотикац ще хорого, до його хижі заходзіц, з нім ёсц, пиц, спац док хорота трима а и по тим еден час. Служиц и лічиц хорого лем таки персони можу, котри ще хороту не оберу (*иму-ни су*) лебо уж прешли през таку хороту як цо на пр. тифус, холера, чума (куга), осипки и т. д.

2. *Дезінфекция* — унічтожене заразного зароду по розказу лікара у часу хороти и по тим а то ще коньчи зос виварівованьом (з лугом) або спальованьом шматох и інших предметох, котри хори хасновал (употребиц физически и хемическа средства).

3. Кед здравого чловека не мож охраніц от зарази, теди як хорого треба добре лічиц, да ще зараза претне, загаці, да ще не разшири як епідемія (порядка). Уж и пре морально-вирски причини не шлебодно хорого, котри би и умрец могол, препущиц го його судьбы. Не шлебодно лем так гуториц: „от Бога ще не мож одняц. Кед Бог сце, та умре, а кед не, та остане.“ Бо гоч то правда, же без Бога віч не може буц, зос св. Писма знаме, же чловек муши сам себе лю-

биц, а веџ чувац себе и свойо дзеци от злого, та и от хороти. Вельки грих роби тот, хто свойо здраве и здраве других не чува. Тот гриши проци V. заповиди Божей, котра гвари: „Не убий!”

Доказано, же найвекши приятель, товариш заразних (оберающих) хоротох — то нечистота: нечистота нашего цела, очох, рукох, ліца, нечистота у хижки, нечисти ручніки, посцелі, лавори за умиване и патос. Кед ногци нечисти и кед человек не умива руки з мильлом, а лем так кущик оплока з воду, бодай було, — то анѣ не умиване, так ще лем блато (бруд) на рукох розмасци.

Доказано, же найвекши неприятель заразним (оберацум) хоротом, іх лікар — чистота. Прето обераціх хоротох нет у таких оби-
сцох, дзе людзе меркую на чистоту, дзе ше віше умиваю з мідлом
и щетку, дзе велько меркую, да у хижі шицко будзе чисте, особено
посцель, ручніки, дзе хижку кожди дзень добре вилуфтираю. Луфті-
ране хижі за наш народ барз важне, бо ми як да не знаме, же об-
лаки не лем нато, да у хижі видно, але и нато, да ше до хижі кожди
дзень напушча чистого швіжкого воздуху, а цо найглавнейшэ, да ше
шицка челядз не сциска до ўдней хижі, як то баж у нас обычай, же
обисце ма два, три хижі и 6—8 посцелі, а шицка ше челядз сциска
у ўдней хижі и шпи на ўдней, лебо двох посцельох, а гевти лем за
параду. Треба уж раз, да вецей меркуеме на чистоту у своім живоце;
на чистоту цела, хижі и шицкого, цо у живоце требаме, з чим ше
служиме. Людзе віше сами виновати, кед ше похоря на обераці хо-
роти, бо кед ше чловек добри стара за чистоту, не може ше обращ-
хороту. У крайох, дзе людзе вецей меркую на чистоту — там барз
мало обераці — заразни хороти. З того шицкого слідує, же при заразно
хорим *муши буц* найвекша чистота.

5. Кажди здрави чловек найлегчайше ще може очувац от каждой оберацей хороти так, кед жив умереним животом и з нїзчим не ослабије својо животни сили, бо кажда неумереноц гоч у чим, чловека слаби. Прето обераца хорота лапа ще його скорей, як того, котри жив умерено.

6. Же би обераци — заразни хороти не розширили ше як епидемия (порядка), на то не досц усиловносц єдного человека, але нуждно, же би шицки участвовали у вилічованю и застовеню оберацей хороти дзе ше вона укаже. Кед ше шицки у валале не буду старац, да ше хорота цо скорей затаманї, теди даремни буду стараня поединих людзох. Прето чувайме ше од каждей оберацей хороти. Родителі, чувайце свойо дзези, да ше от других не оберу, бо стара позната правда, же легчайше ше од хороти чувац, як ше лічиц от ней, а ище и прето, же ше лем здрави чловек може чловечески чувствовац, може радостно, задовольно жиц, бо давна пословица гутори: *у здравим целу — здрави дух!*

Статистика.*)

*). За виучованням культурного та спільнотного життя подільських народів велику важливість має статистика. Числа, кел су точни, велико гуторя та поучую. На темасю таких числах може всього упознанн: як живе поєднаний народ, які є моцні, чи напрелу, чи назаду, а мож пілодавці та то яка то будочності може чекати. — Ошвальччи, як і з тип доложим кам'янським на зданні нашеї Просвіти та занятий переселенцями та іншими ученими, поберем сом того чиста з даскільїв вдалося, іде нашою Южною Румунією. — Напомним, що числа, а Банківських вадах зважати су зос гаражанських математиків, а Соціалістичні зос ісследових Редактором.

Шандикого	
Приросло	
Русины	92
Немцы	42
Мадяре	27
Сербы	10
Цыпкого	59
Русины	94
Немцы	64
Мадяре	86
Сербы	84
Цыпкого	97
Русины	61
Немцы	38
Мадяре	20
Сербы	13
Цыпкого	89
Русины	92
Немцы	12
Мадяре	57
Сербы	20
Цыпкого	23
Русины	12
Немцы	14
Мадяре	12
Сербы	7
Цыпкого	30
Русины	19
Немцы	8
Мадяре	52
Сербы	4
Цыпкого	30
Русины	3
Немцы	3
Мадяре	2
Сербы	2
Цыпкого	3
Русины	45
Немцы	16
Мадяре	15
Сербы	9
Цыпкого	35
Русины	46
Немцы	15
Мадяре	15
Сербы	9
Цыпкого	35
Шандикого	47

1916.

1917.

1922.

1920.

1921.

1923.

1924.

1925.

1926.

1927.

1928.

1929.

1930.

1931.

1932.

1933.

1934.

1935.

1936.

1937.

1938.

1939.

1940.

1941.

1942.

1943.

1944.

1945.

1946.

1947.

1948.

1949.

1950.

1951.

1952.

1953.

1954.

1955.

1956.

1957.

1958.

1959.

1960.

1961.

1962.

1963.

1964.

1965.

1966.

1967.

1968.

1969.

1970.

1971.

1972.

1973.

1974.

1975.

1976.

1977.

1978.

1979.

1980.

1981.

1982.

1983.

1984.

1985.

1986.

1987.

1988.

1989.

1990.

1991.

1992.

1993.

1994.

1995.

1996.

1997.

1998.

1999.

2000.

2001.

2002.

2003.

2004.

2005.

2006.

2007.

2008.

2009.

2010.

2011.

2012.

2013.

2014.

2015.

2016.

2017.

2018.

2019.

2020.

2021.

2022.

2023.

2024.

2025.

2026.

2027.

2028.

2029.

2030.

2031.

2032.

2033.

2034.

2035.

2036.

2037.

2038.

2039.

2040.

2041.

2042.

2043.

2044.

2045.

2046.

2047.

2048.

2049.

2050.

2051.

2052.

2053.

2054.

2055.

2056.

2057.

2058.

2059.

2060.

2061.

2062.

2063.

2064.

2065.

2066.

2067.

2068.

2069.

2070.

2071.

2072.

2073.

2074.

2075.

2076.

2077.

2078.

2079.

2080.

2081.

2082.

2083.

2084.

2085.

2086.

2087.

2088.

2089.

2090.

2091.

2092.

2093.

2094.

2095.

2096.

2097.

2098.

2099.

2100.

2101.

2102.

2103.

2104.

2105.

2106.

2107.

2108.

2109.

2110.

2111.

2112.

2113.

2114.

2115.

2116.

2117.

2118.

2119.

2120.

2121.

2122.

2123.

2124.

2125.

2126.

2127.

2128.

2129.

2130.

2131.

2132.

2133.

2134.

2135.

2136.

2137.

2138.

2139.

2140.

2141.

2142.

2143.

2144.

2145.

2146.

2147.

2148.

Щипкого	Припросло	Умарло	Шипкого	Р. Керестур																			
				Коцур	Дюрдьов	Н. Вербас	Митровица	Бачинли	Шид	Беркасово	Петровци	Ст. Вербас	Р. Керестур	Коцур	Дюрдьов	Н. Вербас	Митровица	Бачинли	Шид	Беркасово	Петровци	Ст. Вербас	
Русини	218	101	97	3	40	40	44	28	52	40	208	98	86	11	38	35	44	23	52	42	42		
Немци	1	18	—	125	—	—	—	34	1	14	—	108	—	—	16	—	—	—	—	—	—	37	
Мадяре	5	—	53	—	—	—	—	17	2	16	—	33	—	—	15	—	—	—	—	—	—	22	
Серби	9	—	—	38	—	—	—	77	3	103	—	34	—	—	79	1	103	5	—	36	—	70	
Родзело ше	2	110	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Шипкого	225	130	207	187	—	78	—	—	—	168	21	131	189	167	—	69	—	—	171	208	124	205	
Русини	120	48	45	1	22	16	22	16	19	27	114	81	33	2	20	21	36	163	20	103	46	45	
Немци	1	18	—	99	—	—	—	30	—	18	—	103	—	—	1	12	—	83	—	—	—	—	
Мадяре	8	—	18	—	—	—	—	7	3	16	—	28	—	—	13	4	17	3	16	—	—	5	
Серби	4	82	4	—	18	—	—	48	—	72	4	21	—	—	52	—	1	82	3	—	36	—	
Шипкого	121	78	127	122	—	34	—	—	—	112	117	115	137	—	42	—	—	110	108	76	190	108	
Русини	98	53	52	2	18	24	22	12	33	13	94	17	53	9	18	14	8	719	22	98	39	52	
Немци	5	—	25	—	—	—	—	4	—	4	—	—	—	—	10	—	—	10	3	—	46	22	
Мадяре	—	1	—	35	—	—	—	10	—	—	—	5	—	—	—	—	—	3	1	3	45	—	
Серби	—	2	28	2	—	20	—	—	29	—	3	31	11	—	13	—	—	27	—	21	2	—	
Шипкого	103	52	80	65	—	44	—	—	56	94	16	84	30	—	27	—	—	61	101	48	70	97	
Русини	442	2552	1813	1307	05	—	782	—	—	758	5038	2569	866	1397	23	—	789	—	7805	1362	608	1918	1437
Немци	39	819	1442	30	—	—	—	—	—	1884	40	815	1442	35	—	—	1894	39	823	1442	81	801	
Мадяре	104	557	901	638	—	—	—	—	—	512	103	557	901	643	—	—	514	106	558	871	688	—	
Серби	11	87	3245	282	—	—	—	—	—	1955	11	903	276	299	—	—	—	1382	11	903	297	295	
Шипкого	5096	4025	5162	6280	—	—	—	—	—	5190	5192	4041	5246	6310	—	—	—	—	5170	5282	4089	5316	6407
Припросло	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Шипкого	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Припросло	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Шипкого	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

1923.

1924.

1925.

Виды овощей	Помидоры	Русини		Немци		Мадяре		Серби		Шицкого		Русини		Немци		Мадяре		Серби		Шицкого			
		Кг	шт	Кг	шт	Кг	шт	Кг	шт	Кг	шт	Кг	шт	Кг	шт	Кг	шт	Кг	шт	Кг	шт		
Лук	185	185	152	199	216	—	—	90	—	—	—	188	188	152	199	216	—	—	22	18	18	18	
Кукуй	111	111	21	139	57	15	—	—	—	—	—	126	126	48	44	2	20	18	—	—	30	3	
Дорогород	83	83	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	13	1	—	—	—	—	—	—	—	
Митровина	36	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	79	5	—	—	—	—	—	—	—	
Бауманн	35	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
Беркасово	40	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
Луна	37	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
Р. Кебедев	46	46	53	53	—	—	—	—	—	—	—	1	1	21	21	21	—	—	—	—	—	—	—
Г. Бербас	47	47	21	21	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
Ц. Бербас	53	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
С. Бербас	46	46	62	62	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
Шицкого	176	176	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
Р. Кебедев	16	16	44	44	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
Шицкого	114	114	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
Р. Кебедев	30	30	3	3	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
Шицкого	62	62	18	18	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
Р. Кебедев	836	836	1908	1908	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
Шицкого	5309	5309	2027	2027	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	

1926.

Кед ше двоме пайташе або знамци стретню дагдзе, перши слова з їх усток чуємо: як жиеш? Цо нове? Пайташ одвитує у кратких словах, но таки кратки одвит ше другому товаришowi не пачи. Вон сце вецей да зна о тих стварох и тих людох, що му познати. Сце да зна пицко, як Руснак гвари, од кореня до нашеня.

Так то ми пицки робиме, то нам природзене, усадзене глібоко до інерца. Свойо сцеме цалком упознац! А чи не добре робиме? Добре, цалком добре! Цо би сце поведли за такого газду, хтори не. Зна кельо ма метери зарна, кельо ма статку у хліве и т. д.?!

Яки зна кельо ма метери зарна, кельо ма статку у хліве и т. д.?

I.

Кед ше двоме пайташе або знамци стретню дагдзе, перши слова з їх усток чуємо: як жиеш? Цо нове? Пайташ одвитує у кратких словах, но таки кратки одвит ше другому товаришowi не пачи. Вон сце вецей да зна о тих стварох и тих людох, що му познати. Сце да зна пицко, як Руснак гвари, од кореня до нашеня.

Так то ми пицки робиме, то нам природзене, усадзене глібоко до інерца. Свойо сцеме цалком упознац! А чи не добре робиме? Добре, цалком добре! Цо би сце поведли за такого газду, хтори не. Зна кельо ма метери зарна, кельо ма статку у хліве и т. д.?!

Яки зна кельо ма метери зарна, кельо ма статку у хліве и т. д.?

то газда! Ша вон дурни, кед ані то не зна! Та йому бізовано уж одшпиване у його газдованю! У його обисцу може, кед так газде, ронтоваць хто як сце, бо газда чкоду не збачи.

А ето до недавна и ми так вишатрали у своім обицім народним и просвітним живоце, так исто як и тот газда. И ми не познали, а може буць ані нешкя не познаме себе, свойо, свой народ и його добро. А у чим ше состої тогто народне добро або народне иминie?

Народне добро твори илицко, по чим ше єден народ розликує од другого, як: язик, облечиво, вира, обичаї, гадки присловки, приповед-

Пр. Владика Діонізій на Ниагарі (Амер.)

ки, писні. Шицко тогто мame ми дакле так познаць, як газда цо позна свойо обисце. Лем теди ше пове, же зме добри газдове т. є. добри Русини.

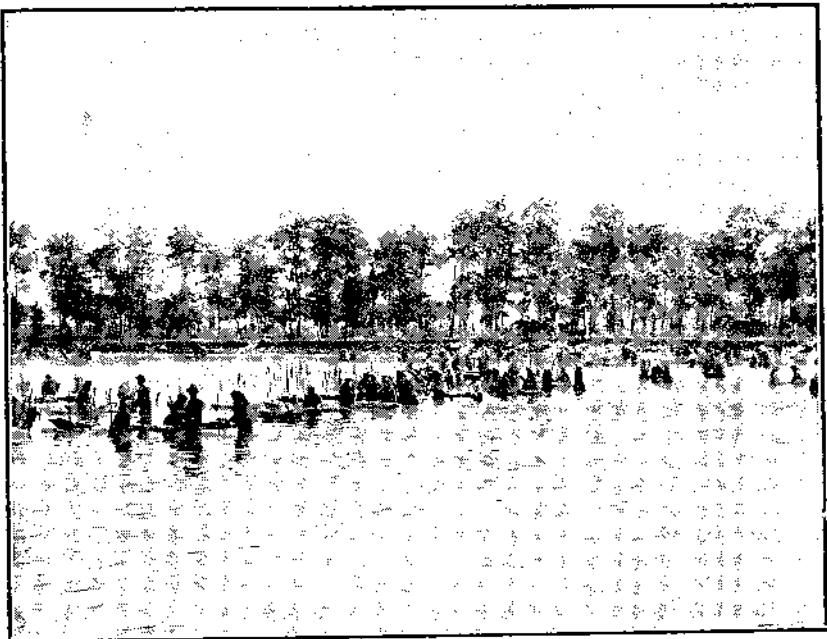
За отримане нашей нації до тераз найвецей зробела церква. Но ми сцеме и далей пойсц! Ми сцеме, да будземе добри газдове — добри Русини, сцеме да шицко свойо упознаме, да так найдземе ище на єдну тварду точку у нашим народним жицу, на хтору будземе упераць свою рускосць. У часох борби то за нас барз важне. То значи за нас високо дзвигаць свою національну свидомосць, хтора не да чловекови да ше гоньбы одгека рускосци своей и да так на себе напагне преклятство изминника (издайника) свогого народа.

Упознаць себе значи упознаць и недобри боки нашого живота, па їх на темелю того упознання патриц треба одклоніць, па гоч и одрезаць з цела нашого народа. Так ше ище баржей укаже наша любов гу просвіти и просвіщеному животу.

Таку єдну стаемну точку нам да и упознане наших народних писньох, наших шпиванкох. И вони вельо принешу за возбудзене нашей рускай свидомосци. Гайде дакле гу нім!

II.

А цо нам писня гутори? Гутори нам у красним, сладким, легким и мацерињским стиху шицко тогто, цо нас провадзи през тот наш жемски живот. Од коліски — як ше гвари — провадзи нас писні до жимного гроба. Писні споминаю и нашо дзецинство и нашо

Конопи перу (Керестур).

бависка, споминаю дзивотство и легинство, вец худобство и богацтво, малженски стан и живот у нім, ту су и широти през оца и мацери, ту и свадзба, піміх, жаль, цемніца, катонацтво, Америка и т. д.

Кажды хтори препатрел тогту нашу першу тераз видану збирку, зборнік наших народных писньох, легко збачел же найвецей писньох вест под титулом „любовни писні“. Ест іх коло 130, дакле добра половка виданих писньох. Ту є у главним приказани мирни, цихи, домашні живот Русина, його чувства, його идеали, його попатрунки на швет, док гевти други писні су окремносць, на хтору пада друге и иньшаке шветлю. Ище ту спомнem, же тоти свойо викладки надкладам гу гевтому, цо уж спомнунте у предсловию гу народним писнем.

III.

Фундамент народного живота є фамелия. З того фундаменту пойдземе и ми у своїм розпатраню. Любов створела фамелию, вона ю и отримує. У фамелії су родичи и дзеци. Яка є любов медзи німа? Писня о тим барз крашне гутори. Мац крашне хова свой дзеци.

У своїх словах до іх гу дзецом посила ідзе вще за тим, да дзеци пойду по добрей драги, бо кед би знала же пойдзе ей дзецко по недобрей драги, шпива му ище малючкому над коліску:

Вера бим це порубала
Страком, враном поруцала...

Же дзецко пойдзе по добрей драги од тераз би го до фатьюлох окружала. Фатьоль є полюбени при нашим народу, бо кед сце указац да кому свою любов и склоносц, та ще у даякій функції спомина и фатьоль. Но писня ідзе и далей указуюци на вельку мацеринську любовь, кед гутори же ще мац и по своїй шмерци стара, бригує за свою чада. Вона їм зос гроба благослов дава, вона гутори ище живому отцови, да на ніх меркує, да іх з обисца не гонї, гоч ще баж и ожені другираз. Едина є ей брига:

Лем ми мої дзеци не розожень...

А руски дзеци знаю указац свою любовь гу родичом. То осо- бено теди, кед ще уж сами найду на тим швеце, кед іх чежкосци жи- вота иочинаю лапац. Теди одходза дзеци на гроб своїх родичнох, да там достаню потіхи. Бизовно то красни приклади любови. И хорвацки шпивак шпива

Rod bo samo koj' si mrtve štuje
Na prošasti budućnost si snuje...

А и у живоце так робя руски дзеци. Руски син поштує и зос своїм шерцом отца и мацер, но ту свою любов указує и формальним способом, кед гутори гоч отцови гоч мацери: ви апо, ви мамо. Велью и превелью у тим слову виповедзене. А то бизовно родичи и заслу- жели. Ище єдно вибива ясно з нашей писні, же ще з правди за дзецко, хторе недобре, гутори: удало ще на отца. Чом так? Бизовно зато, же народни шпивак бул ошвечені, же ще чловек скорей як жена на животней дражки пошпоци. Ща кельо ще хлопох лем на пице дало? У тим баж и находзиме причину дальнему и глбшему паданю од зла гу злу, од злого гу горшому. Ту дакле находзиме хибу на на- цім народним животу. Треба ю лічиц. Идеально бы було, кед би зме- щицки могли буц „трезвеняки“ т. е. да ще цалком одрекнеме алко- голу, но як то готово да так повем невозможно, ипак як людзе, хто-

рим розум дава красу, маме буц доеден медзи тима, цо мало або штредне уживаю алкоголь. А чом ще маме процив алкоголя бориц?

Зато бо пияніца не убива лем себе — кед ще раз дал на пице, нема од нього ніхто хасен — але убива и своїо дзеци, хтори не можу да при отцови-пияніци дойду до красного и шорового воспита- ня и одхованя, па вец не чудо, же таки дзеци у найвекшай часци шедза по арештох, и да іх чловече дружтво од себе одрилює як губавих. Крем того пияніца дава приклад и младшим, па на тот способ вон губи свою околину и так чкодзи и цалей нації. Чи вец таки чло-

Конопи перу (Керестур).

век не заслужел преклятство свого народа? Пиянство причина и ху- добству, як матеріяльному так и душевному. Прето ще и борели и боря перши синове нашого нарodu на подкарпатской Русії (Горніци) у першим шоре процив алкоголу. Кед вон будзе згнати на наймень- шу мирку, дораз порошне и богацтво и просвіта. Карчми на Горні- ци тримали у векшай часци Жидzi, а зато гутори еден наш шпивак:

Кажды бида лем од Жида;
Кань ще Жида, міне бида!

IV.

Интересантно є, як наша писня гутори о богацтву и худобству. Ідеал є дзивки одац ше за богатого:

Лем я ше рихтуем за такого служку
Цо ма штири волки и з ферталем хижку...

То є и право. Руснаци су паради, а кед любя тото званне, муша и исц за тим, да маю жеми, да можу указац свою способносц у роботи. А искусство нам гутори же зме добри роботніки. Писня „загучали гори“ гутори же є прави живот: жиц коло приятельох, коло красней натури, есц варени и печени гушата и курчата, а пиц: воду зос Дунаю — вино зос Токаю. Як видзиме красни живот. А цо ше одноши на токайске вино, воно є познате по цалим швеце. Родзі коло Токаю, з того боку Карпатох, а гваря, же ше того вино пило лем на дворох бывших габсбурских владарох.

Но попри красному животу, стой и живот худобных. Но худобства єст веций фели, як писня гутори. Ёдно худобство маме, кед чловек сам на швеце, кед нема нікого, па гоч не знам яки бул інъши його материяльни маесток:

Я худобни бо немам нікого
Лем над собу Бога єдиного...

То є правдиве худобство, цо го церпя широти и гдовици.

Друге худобство у тим, же чловек нема материяльного маестку, нема ферталі жеми. Гото худобство ми воламе правим худобством. Воно є по писні препрятствіе да ше поберу дзеци, цо ше любя (кед ёдно богате, друге худобне), воно шеє мержню проців тих, цо дацо маю. Оталь вибиваю вельки соціяльни вопросы: вопрос надніци, вопрос одношения газди гу роботнікови, вопрос порцій (державней даци), вопрос аграрней реформи и т. д.

Худобни ше зна у своім худобстве и поцешы знаюци же його худобство не вичне як и богатство другого, бо шицко на швеце не-стаемне и гу пременком швидке:

Бо твойо богацтво на годзину на два
А мойо худобство на Бога сподаба.

Но гоч ше з тим и цеши, ипак худобство чежко зношиц. З худобним ше швет оруцує, нема нігдзе места. Но кед худобного и широту ніхто несце:

Придзе гу нам ангел з високого неба
Та каждай широти месточко погледа...

То є утіха худобного и широти, а кед ше ані з тим не поцешы у сарказму гутори, же:

Мирно легне, мирно стае,
Ніхто му ніч не украдне...

Но єст у писні ѹще єдно богацтво и худобство. Богацтво є у численних и добрих дзецах не питаюци за други материяльни одношения. О тим гутори писня: Хто газда, хто газдиня?

Дружтво ловарох у Керестуре.

Не тот чловек газда цо красни коні ма,
Лем тот чловек газда, цо добрих синох ма.
Не тата газдиня, цо велью кури ма,
Лем тата газдиня, цо добри дзивки ма.

Таки понятия о богацтву и худобству и нешта шветом владаю. Но ипак ше гевто штредне понятие найвеций хаснуе.

V.

Чесці рускей дзивки ше високо дэвига, а и дзивка свойо достоінство високо дэвига:

Не зато ше старам же ме шугай не сце,
Лем ше зато старам же ми губи щесце...

Шицко дзивка поднеше и пречерпи, але добри глас и ей дзвоцтво найвецей вредза. А и правда. Дзвоцтво то шицко до дзивка ма, то ей найвекше богацтво, хторе писня вола! Желени венок, з білай ружи венок, злати венок. Раз страцени желени венок, нігда ще не навраци, а боль за нім нігда не престава. З тим болью ше и до гроба лега, а зато таке негцесце ёдней персони, може буц добра наука другим, як писня вецейраз наглашую.

VI.

А яки запреки кладзе писня, да ше двойо не поберу? Писня зна за два: худобство и сродство (род). Худобство ше найвецей раз спомина, дзе ше двойо не можу побрац, бо:

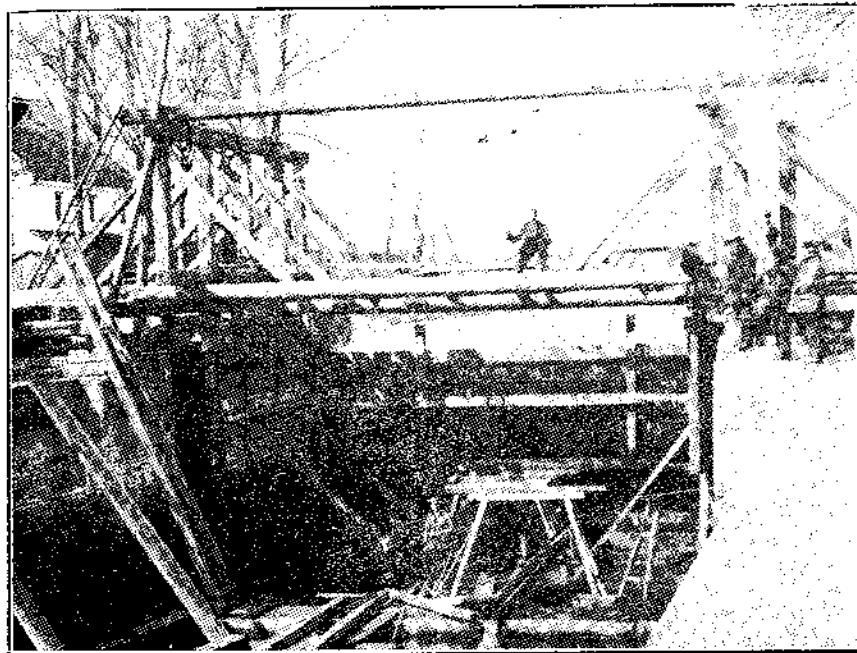
Оцец и мац радую ше талу
Радую ше талу на мне беру кару...

Сродство ше спомина лем у писні „плела дзивка“. Сродство як знаме и нешка е найвекша запрека. Ёст вельо причини, чом ше браній близшим побрац, а крем того звичайно ше и то става кед ше родзина побере, же ше їх потомство дегенерира. А кед ше то стане, кому є векши жаль? Чи родичом чи цалому народу? И наш народни идеал як и других наційох ма буц: *ховайме себе здраве потомство*, а зато ше муши дальша крев мишац. У интересу цалей нашей нації треба ище пошкa спомиц. Кед дзецко виходзи школу, чека го робота. Хлапец идзе з отцом до поля, а дзивочка у доме роби коло мацери. Мац ше ма остарац о тим, як ю порихтац за живот, за одаванку. Ма дзивче буц полне зос знаньом, цо за живот треба, цо за хижу, за обисце треба. Чежка то трапеза мацерина. Дзивче младе, ище и бависко на розуме, але и одаванка швидко прибегла. Цо то шеснац рочки! А чежки е стан малженски особено за жену. Знаюци то гутори легинъ:

Зволюй себе, дзивче, при своєй мацери,
Док приидзеш гу моей звольовац не будзеш...

Кельо вельо маме у тим правди? Задумайме ше до того. Одана у шеснац роках або и скорей. Тераз ше почала найлепшие розвивац и тілесно и душевно, а брак жада зрелосц як тілесну так душевну. Дакле ту стоя два опреки и то вельки опреки ёдна процив другей. Невеста уж треба да зна шицко, а справди не зна, ані не може да зна. А чого ше обисце трима? Же невеста зна шицко! И аж тераз права чежкосц приходзи. Як наймладша ма найвецей роботи. Ма перша ставац, задня легац, ма увариц, попомивац, позаметац, шор провадзиц зос живину, треба дацо ушиц, оплатац, треба обилц, опцагнуц, треба и на полью пойсц, а гу тому кед и дзеци общедню, не чудо вецка же невеста уж у двацстим року барз устарена випатра.

Шицко ше то ошвеци не лем целу невестином, але и потомству хто-ре будзе віше слабше и слабше доходзиц на швет. А барз мало ёст таки швекри, цо би невесту посановали, цо би подумали, як то ўм було чежко, кед вони були невести. А муж? Ша и вон ище млади и скоро ніч не зна, та ей ані вон не зна помочи ані поради дац, а до главне и його ма невеста послужовац и приходзиц гу ньому з якимшик решпектом, бо му муши двоїц, гуториц му: ви. Тото при нас и найнездоднейше. Муж и жена су еднаки, створени едно за дру-

Шлайс на беѓлю у Керестуре.

ге, но тей еднакосци нет, чим мути едно другому двоїц. Ту уж вецка едно вельо висше, як цо би требало да будзе. Нігда ше нікто од нас так сладко и од шерца не напріповеда с даким кому двої, як зос верним пайташом, хторому не двої. Не правда? А муж и жена маю буц найлепши и найкрасши товариши. Но дараз ше и то стане же жена мужа и намагарца, а коло магарца близовно не швечи и тово: двоїц,

У тей дакле віщасней женібki и одаванки е едно вельке зло, хторе ше муши кеди-теди викореніц. Скорей 20 роки би не требало ані женіц ані одавац. У 20 роках може дзивка уж знац шицко, може буц и добра мац, хтора е способна да да и здравих потомкох, и да шор у обисцу на задоволене шицких провадзи. Ша младе 16 рочне дзивче ше ані не зна ужиц до жица невести. Под терху брач-

нога живота не чудо же младкей невести не право, же сде шлебоду, яку мала при своєй мацери. А як ю може найсц? Да зос мужом виселя зос отцового дому або да невеста зохаби. Заж два страшни послідки вщасней женібі. То ше барз часто трафя (става). А цо ше з того става? Дзе велё дружтво и вельки маёток, кед ше розиду и подзеля, кажди за себе будзе худобенки. Велью будзе кишенки, але кажда худа, велью будзе гамбари але шицки празни. Док були ведно могли жеми куповац, а кед су окремне, дошли до того, да ю и предаваю, да так віше баржей худобнею. А кед ше синове малого газди розиду, близовно же обставини ище чежши и велью и велью смутнейши. Но тому злу легко бы ше могло стануц на карк, кед би нашо фамелії мали моцну и строгу руку оца. Но такей руки ше при нас мегких Руснацох мало найдзе. Лем тим способом би ше стало на край и розсипованю обисца и охабяню невестох.

Но и красни послідки ше найду у вщасней женібі. Вона створела нашого человека цихим, мирним, чуварним и роботним, па и на вельку висосц дзвигла наш морал и отримала го до нешка. Швеча то и писні. Препатъме и добри и зли боки вщасней женібі, па увидзиме, же зли боки су моцнейши, дакле наш просвітни задаток ма буц и ма исц за тим, да ше стане на край вщасней женібі и одаванки.

VII.

Писня гутори и о тим як легинь модлі дзивку, да за нім чека, док до рокох не дойдзе. Но вона одвитуе:

Я би чекала рочок, пол друга,
Ти би ме не вжал, ганьба би була...

Ту видзиме же при дзивки над любову уж надвладал разум, надвладал страх пред тим, чо ше можебуц уж веліма стало. Писня на веліх местах дава дзивком совит: да нікому не веря. Як да писня гутори: видзиш же легинь не зна чо гутори? Одкуд вон може буц на себе близовни, а ище ані швета право не видзел?

А як е зос красу? Писня гутори же легинь видзи красу у тим, кед дзивка віше ушорена, шорово облечена, кед у обисцу шицко порай, пороби, кед е на ногох до цмей ноци, кед е не пишна. То справди ше може волац краса! Нет красоты дакле за легиня, кед ше дзивка хвалі кельо мала питачох и з келіма ю уж оглашовали, бо ту лем пиха. За хтору дзивку од 16 рокох уж знаю дзевец-дзашец вали, тата близовно не будзе добра газдиня и добра роботніца, добра жена и добра мац!

Дзивка ма иньшаке понятие о красоти. Ей главна красота цела.

За красним би сцела чекац и по три роки и пошла би за красним гоч як далеко до швета, а же бимала пойсц за бридкого, гутори:

На краю валала
Рика ше розляла,
До ней би сом скочела...

VIII.

Ище ше огляднеме на одніманку, хтору споминаю нашо два писні „на поточку“ и „плела дзивка“. Ёст два фели одніманки: на силу,

Вредни церк. роботніцы (Дюрдьов).

кед дзивка не сце пойсц, а другу одніманку маме, кед дзивка пристава да пойдзе з дому през знаня и дзеки родичнох. Нашо писні споминаю лем тогу другу одніманку: одніманку зос дзеки дзивки, але през знаня и дзеки родичнох. Такі одніманки и нешка паную и по Срімке, но не медзи Руснацами. Чи то було дакеди при нас, я нігда ише ні од кого не чул. Писня на „поточку“ идзе и далей и шпива о тим, же легинь уж з дзивку сцека (дзивка на то пристала), але дзивчино браца го здоганяю и несудзеного шовгра забиваю. Вони су як даяки чуваре доброго гласа іх хижи и іх шестри, и за добри глас обисца и шестри и крев лею. Як сом уж наглашел таке дацо у нас нешка не пануе, а и за

прешлосц думам, же ше то исто може повесц, то ше може вжац, же тоти писні настали под впливом люцких писньох, або су преложени з другога язика и з другой нації, па ше лем у нас, але лем „як писні“ удомели. Зос животом дакле немаю ніч!

Тераз ше огляднеме на вояцки и америцкі писні. Войско служиц скоро кождому од нас досудзене, па зато и воно ма яке таке діствоване у нашим животу. Америка заж важна пре висельование з оцовщини, да себе чловек у ней погледа дочасне щесце.

IX.

Векша часц вояцких писньох гутори о вербованю. А у чим є тото вербоване, або „вербунг“, як писня гутори. У тим, же *хто сцел* могол ступиц до войска, а зато бул плацены. Дакле плацена вояцка служба. Таких добрей дзеки воякох вола писня: вербункоше. Дабоме, же тото ступане до войска не було баж такой таке шлебодне, бо кед требало вецей войска, теди ше не питало хто сце присц до войска, але ше хлопох лапало, особено по валалох. У таких случайох хлопи сцекали и скривали ше по лесох и горох, а кед би даеден бул влапени, гварело ше, же и вон добрей дзеки ступел до войска; же є вербункош. Нешка нет вербования, бо *кажды* ма войску служиц: обща вояцка должносты. А як вербункош виходзел зос войска? Чи виходзел, кеди сцел, чи мал служиц докля бул способни, чи ше го могло за пенеж вименіц?

Писня о тим гутори на двух местах. На едним месце, кед сце мила да за „сто злати“ вине милого з войска. Но вон ей одвите, же то не возможно гоч би и двасто дала. Дакле вименіц ше не могло з войска! На другим месце заж вояк гутори, же ше враци, док „катонацки муштри“ научи. Но я би повед, же тото уж нема баж ніяку звязу з вербованьем, але зос нешкашнім войним системом, системом общей вояцкой должносты. Према тому вербункош могол служиц лебо докля бул способни, лебо на яки ше час обвязал служиц, кед ше вербовал.

А цо гнало людзох, да ше вербую. Найвецей то було нещесна любов, або даяки други причини з обисца: як незлагодзене з родичами або братами, або худобство вельке, або незадовольство зос своим званием. У главним тото исто гоні и нешка людзох до жандарох. Думам же мало ест таких, цо баж з одушевленьем за тото звание ступаю до нъго.

А як жие вояк? Яки го думи провадза? Ище як „регрут“ сцу вони да себе зволюю, даю себе на волю. Чежки ше ім видзи живот вояцки. Дабоме же чежко зоз шлебоды, хтора у доме влада ступиц до такей велькай дисциплини. Регрутси себе дома зволюю, а жени ім гваря, же буду звольвац, док хлопи пойду. И жени сцу да дакус буду

шлебодни. А у чим буду себе жени звольвац? У тим же себе наваря циберей:

Гарчок циберей то є душа моя...

Як видзиме, жени маю барз малючки захтеви.

Цо ше на саму циберей одноши, вона нешка уж виходзі, кед и не вишла з наших руских обисцох. Стари людзе ю барз хвала и свою тілесну снагу лем циберейовому діствованю приписовали. Дабоме же тата хвала и одвише ласкава за циберей, но добре діствоване ма циберей у горучави и спекоти, бо и засицуе чловека (карми) и смяд одганя, так же чловек не муши велько до себе води ляц, да му аж почкодзи, як ше то нешка часто зна трафиц за горучави. А легко ше циберей прави! Положи ше отруби до води и пущиц треба да скишне и циберей гогова. Требало би ю чувац прето, же є попри своєй хасновитосци и *наш руски напиток*.

А яки ма бриги млади катона? Писня іх 3 спомина: 1.) Чи ше му дзивочка не ода, док ше вон не враци? Дакле брига негочяка. Но ту мушиме спомніц же ше дакеди велько служей войско служело, не так як нешка. Було служеня по даскелью роки. 2.) Оженети вояк ше стара за дом. Як ше у нім газдуе? Як дома жию? Шицко най му жена у писму опиші:

Одпишти мне, мила, одпиш дораз писмо,
Оздалъ бы ми даяк, по тей пошти пришло...

Наивне сватане! Вон ище не бизовни на пошту, як цо є и иньшак старши швет (и нешка) не бизовни на шицко новотне, цо ше до жывота уводзи: аэроплан, железніца скорей, автомобіль и т. д. Но воякова біда є ище векша, кед подумаме, же гоч и жада, да му о шицкому жена пише, вон то не чита бо не зна. И так му други читаю и з його ше больюх и смуткох шмею и видрижню. То скорей ані чудо не було! Велі ше научели у катонацту читац и писац, а кед то знали, досц було же могли постац и учитеle по валалох. Од тедишильного же учителя иньше не гледало, лем да дзеци през рок научи букви, но часто ані то не поконьчели як треба. Нешка є иньшак; кажде дзецко муши знац читац и писац, па державна брига идзе и за тим да и тоти старши, цо су неписмени, научи читац и писац у „аналфабетских курсох“ цо ше у тих часох тримаю. 3.) треца брига воякова:

Бо худобных до войни збераю,
Богатши ше златом одплачаю...

Вояка мучи: чом можебуц богати не служи? Не рахуе вон же тот богати можебуц ніякого здравля! Або кед уж богати служи, кажде його олэгчане ше худобному видзи, як то лем пре масну ки-

шеньку ше стало, па гоч ше то полегчане можебуц и цалком случайно стало. Но того было віше и будзе, док швет тирва, як и вопрос войни. Бешедує ше о вичним миру, но каждый патри да ма цо векше войско и цо лепше оружие. Зос лярму ше спу дакле закриц зли плани.

X.

Америцких писньох мame у тераз виданим зборніку осем. Мало писні, але є велько у ніх виповедзене. Чловек зохабя дом и у нім чадо своё и жену свою. Цо будзе з ніх, док вои будзе у швеце пре роки и роки. Чи іх дакеди увидзи? Чи му ганьбу не напешу зос своїм животом? — То думи, хтори провадза каждого „Американца“. Вон ідзе до Америки, до тей „жемі злата“! Ідзе и упознава страхи Океана. Вон аж тераз зна цо то буря на морю, цо страх за живот:

А на Океану лем так кажди кучи,
Хто ше не знал модліц, та там ше научи...

Так крашне то базовно ані юдна писня на швеце не виповедла. А зач чловек ідзе до Америки? Цо го там цага? Ідзе зос думу да упозна лепши живот, но вон упознава не лепши, але тот найгорши живот, живот таки яки є живот бідла:

А так ме прагали як мулу до штверци...

Од такого живота дабоме же чловек муши сцекац:

Поме, браца, поме до нашого краю!
Бо у нашим краю так людзе думаю,
Же у Америки пенежы скартую...

Тако Америки швет приповеда, але правда барз далеко од того. Хто бул у Америки тот зна як то и тот може повесці:

Же до Америки най ідзе лем блазен...

Мушиме и то ище спомнүц, же не каждый чловек зло у Америки прейдзе. Ёст и таких цо справди у ней нашли свой щесце, но шпивак это найволж якошик, да лем цемну страну америцкого живота прикаже. У тим мал потполни успих. Іх примитивносц и очивисна правда глубоко ше лапаю шерца чловекового. Нашо дакле америцки писні маю у себе окремну красоту, хтора ше состої у приповеданю реальных згодох.

При законъченю ище дакус поопатраме дзепоедни формальны страни у нашей писні. Опатриме на приклад: хторе квице наша писня спомина, хторе найчастейше? Хтори числа спомина?

XI.

Од числох найчастейше приходзи число 3, потым числа 2, 12, 7 и 100. Число 16 ше спомина лем кед ше бешедує о дзвівки и ей ода-

ванки. Число пейц (5) приходзи лем у звязи з пальцами. Крем того ше споминаю числа 4, 20, 200, 300 и 1000.

XII.

Од квеца ше найчастейше спомина: фиялка и лелія. Вец приходзи ружа, рузмарін або розмарія и рута. Интересантно же ружа ёна на першим месце, але фиялка, ягод сімвол рускай скромносцы, донизносцы, бо у нас ше справди пихи мало найдзе.

XIII.

Іще спомнем діствоване прадкох на нашу народну писню. Вплив прадкох як хлапцовско-дзвівоцких так и прадкох женських є вельки. Прейг прадкох ше наша народна писня шери од обисца до обисца, од валала до валала и так през цали наш народ. Но прадки крем того су за писню важни и по тим, цо су жридла веліх наших писньох. Ту ше дакле и писні ствараю и зато су прадки поставени як насловна слика гу зборніку наших народных писньох.

На веліх людах лем по қалапу мож познац, же главу маю.

М. ФЕДОРЕНКО:

Алегория.

Ідзем през престанка...
Далей, гэт, ме нога ноши.
Уста сухи. Гамби прею;
Уж ні чоло зной не роши. —

Сили капу зоз крочаю,
Очи зоз кліпканьем цмею,
А у мозгу слики велі
Цело баржей вще лем грею... .

Слунко пече понадо мне,
Палі ми прах под ногами,
А нэт хладка ані дома,
Цо би мой бул, гоч зоз слами.

У заспаней ноцней цихи
Швет ми моя хладна хижা,
А кров небо зоз гвіздами,
У ней посцель ми жем швижа.

Мал я хижи три уж — красни.
Першу младосць збудовала,
Кед лем перши пупчок гнала —
Пришла буря, ю зваляла. —

Кед ше друга уж рихтала
С кровом закриц свойо мури,
През ноц цалком ей нестало;
Стала там, дзе вода чури...

А з ровнії: з бурі, з води
Медзі гори, ни, желени
Справел сом у заветрини
Трецу; мури ей камени...

Там фалати з ней ще видно
Зароснути з желеняву,
Швет ще ганьби з ділом своім,
Па их цалком скріє с траву.

Ніч ми иньше не остало
Лем паліцу вжац до руки
И запущиц ше до швета,
Зношиц так животни муки.

Швет ми тераз здзечнє дава
Свойо хладни, мертві перши,
Же бим на ніх одпочивал,
Вші кед слунко дзень заверши.

Бо лем теди, у тей цихи
Швет ми моя хладна хижка,
Кров ми небо зоз гвіздами —
У ней посцель ми жем швижа.

М. ФЕДОРЕНКО:

За щесцом.

Ношели ме мойо ноги
Уж по непознатых крайох —
И по брегах и по долох
И по польох и по гайох.

Не по драгох лем неплодних —
По пустиньох през живота,
Але и по оранінох,
С котрих пахнул дух живота.

Око мое розпатрало:
З брега долу на ровніну,
А з ровніни ше дзвигало
Заш до гори на висину...

Ораніни сом придавал
Зарно свойо на множене,
Але ми не поврацала
Ані дате ей нашене.

Бо вше дули витри сухи,
Жадни хладней капки води
И так од смияду марли
У розвитку млади плоди.

Зоз батогом неуспиха
Жем ми цело вицинала,—
Заш сом зарно до ней запал,
Але гордонъ лем вигнала...

Церень ранел ноги, руки —
Слунко, вітер смияд гнали
На мене, док ми мойо муки
С твари горки зной залівал.

Од тей жеми ше одривам,
Од ей церня и од зною,
Дзвигам горе ше под хмари
И будущносц чекам свою.

М. ФЕДОРЕНКО:

Час.

Лёци час нестановими
Поверх горох, по ровніни
И охабя шлід видими
Каждай жемней створовини.

Ланц то ёден през карикох,
Длужина му непозната,
Котра трима нас жемнікох,
Док у целу крев зограта.

Створовини — не карики —
Ланц тот цали составяю.
Іх майстрово вични руки
Непрестано преправяю.

Маш стануц на пол драги — воліш ше ані не рушиц.

Даскељо думи о нашым культурно-економним напредованю.

У нашым вичним стараню за насущны потреби поуздаме ше на нашо власни сили, леб чекаме помоц од наших бліжніх. Вопрос дружтвеного уредзеня состоі ше баж у тим, же чи тоти нашо потребы за живот буду намірени сд саміх поединцох по принципу „хто як може“, леб чи ше за іх будзе старац цале нашо дружтво по принципу „шицким веднак“.

Тоти соціялни вопросы, правда за тераз не возбудзую душевносц наших земледільцах, вони о іх мало раздумую, но тоти вопросы іх живот з дня на дзень погоршую.

Число нашага рода рошне з рока на рок, а хотар наших валадох віше исти. Жэм, котра дораз лем даскељом тисячом давала хлеб, тераз ма карміц три — штири раз вецей души. Послідki тому збачиме у способу обрабяю жеми и у велькім висельваню з наших валадох. Висельване стримуе наш культурно-економни розвиток,

Кед правда, же культура ёдного рода може ше ценіц по фабричных комінох, теди ми од культуры нешкашніго времена барз заостали, бо наш род за индустрію за нешка ма ище барз мало порозуменя. Причину тому треба гледац у нашей ёдней карактеристичнай особини — у нашым індивідуализму.

У нас кожди ше грабе зоз страсцу за богатством и у тей борбі за благом свойого бліжнього скорей би зме упрепасцовали, як помогали. Вельо найдземе приклады у живоце нашага рода, кед зме себе самим чкодзели, лем да начкодзиме нашим родзеним братам.

Кажды сцеме зоз своїма власними руками збудовац нашо богатство, баж зато и не можеме буц богати.

Богатство рошне там, дзе чловеково руки замені машина. Але машина ше виплаци лем при велькай продукцыі, лем при употребліванию велького капитала. Велькі индустрыйски капитал назмагац ёдному чловекові у нешкашніх временах готова невозможно, зато наш род економно не годзен дотля напредовац, док наш особни, індивідуални капитал не здаме ёден на другого, док го не претвориме до дружтвеного капитала.

Понеже ше бойме, не вериме ёден другому, зато у наших валадох лежи велькі мертві капитал и так у нашым богатству, гоч зме яки вредни, ми здня на дзень худобнейши.

* * *

Наш нешкашні економно-культурни степень в степень развитаго земледліства, котре ше развіва до тарговини. Там зме од прилики, дзе бул запад на початку нового историйскаго вика, леб виповем у слики: починаме жиц нашу младосц.

Каждому познате, же младе тіло крехке. Розумным животом таке тіло мож помогнуц до краснаго розвитка. Цо вредзи за поединца, то можеме повесц и за род. Ми можеме наш народны розвиток помогнуц до найкрасшаго квитка, но нерозумним животом можеме з нього створиц и коровеч.

Чловек розумне битие. Розум то його сила, с котру вон влада сам зоз собу и зоз його животом. Идеал чловека так не може буд друге лем то, да його розум будзе до векша, цо моцнейша сила у його животу.

Наука, котра уж и до тераз непреповедзено вельо жертві вжала од чловечства, ма ёдини ціль, да зоз нашаго розума направи цо моцнейшу силу. Так наука нам средство, с котрым управляеме з нашым животом.

Задумайме себе галию на безконечним морю. Галия ідзе тамац, кадзи ей кормань тримаю.

Русински ручны работи
на виставки у Вербаше.

Розум кормань, наука корманьош галий людского живота.

Шицко цо составля галию, за ню то необходно нужно, але цо вредзи и найлепша галия на морю през доброго корманьоша?

Цо вредзи людски живот през доброго розума?

— И так за шицко ще трудзиме, шицкому даваме вредносць може буць и барз вельку, лем баж за наш розум, за нашу науку дзбаме найменей!

Велько мame родзених мудерцох, котри думаю же, кед зваю чытаць и писаць, зос тим вони ученши од мудерцох чловеческого рода.

Таким я тоти слова не пишем, я ще обращаю на тих, котри веря, же живот безконечне морйо и зато и содэржанне науки муси будь безконечне, да би зме могли одкрыць шицки тайни вичносци.

Преучыц, порозумиц цалу знаносць людску, за то живот ёдней особы премалочки. Наука жыве зос животом чловечества, вона створена не од особи и не особи, але од людзох и людзом.

Зато не задумайме себе мудросць, котру немаме, але стварайме себе волю, берме себе труда, времена и жертвујиме, да даю научиме.

Потому культурно-экономічному напредованю драга: „Здруженима силами борме ще за нашу науку — за нашу найвекшую силу!“

Е. Г.

Велька хижка з малих цегло є збудована.

Важносць вири за нас.

Мушим дораз на початку надпомнук, же не думам винесць у моей статті росправу о вири греко-католіцкай як такей, лебо тиж виношиць ёй первенство над другим, но будзем пробоваць приказаць у правым значению ёй улогу, хтору вона ма у нашим живоце як Руснацох.

Жиреме у часох науки и индустрії. Шицки зме шведкове вельких пременкох и величезных винаходох, хтори меняю цалком не лем чловечески погляд на швет, саму жем, но и сам способ живота. Исто настали и политически пременки, хтори цалком дали други напрям дальншому положению. Велько проблеми достали свой прави, одвит, але ведно вони зос своім ришенем отворели нови. Особено на соціяльнай страни, дзе ще ище прилики погоршали.

Тот дух времена, тоти прилики не обишли ані нас. Видно ясно, же наступело и помедzi Русинох живице мишане, векши интересоване и трудзене за розуменъем днешніх приликох и рбота за полегчанъем и ушоренъем свойого живота. У часох кед ще шицки народи обрушили на науку да ю примене у пракси, у часох кед ще за науку да-

ваю и найвекши жерти, почал и наш народ розумиц ёй праве значение и ведно зос ню примац не лем добры страни, але ведно тот дух штредка таке діянне ма и приноши нам баржей тити зме примеси нешкашнъого часу, як и ёй добрей страни. Бо наука вона ё добра. Вона лем на хасен идзе. Ма свою и практичну страну. Ноши свойому штредку не лем духовне задовольство, але ведно и материальне. Яка велька разлика помедzi ёдного народа зос високу культуру од слабшого, не лем у духовним, але и у экономским погляду.

Пр. Владика Дионізій у Детройту (Амер.).

Не треба исць далеко до прешлосци, же би ще могла видзиць разлика медzi наших преднікох и нас. Лем кед попатриме на нашого діда и ёдного младого чловека, ту нам ё виписана цала прешлосць и будущносць. Скоро зме прешли зос ёдней крайньосци до другой. Зос крайнього консерватизму преходзиме до одвише шлебоднаго либерализму, през глубшаго раздумована, же чи наисце за нашо чежке положение, за нашо слаби обставини то будзе през злого діства. То би добрэ было, але лем у тим случаю, кед би зме векши позор мали на шицко. Бо такі наглы прогреси ноша зос собу и добри и зли пошлідки.

Мушиме мерковаць, же да нас дух штредка у своїх напредних ідеях цалком не однеше. Бо не значи, же баш шицки тоти напредни ідеї ноша лем плодне и хасновите напішеннє, но видно, же ёсть велько и зли боки, хтори шею отров. То особено ще указуе у соціяльнай страни, дзе чловечество барз велько страда. Не гуторим, же да и на далей

останеме на истим нивоу, але шицко тото пренесец, пресадзиц цудзе одразу невозможно. То єдино може лем чкодзиц.

Терашні Руснак занесени зос тим напредним идеями так далеко пошол, же ше вон цалком траци. Вон забува, же ми як мала нація и же нам отаргнуте тото право, як цо го маю други народи, хтори маю свою державу. А тиж лем його занесли державни, общи роботи и ствари, же забува на свой дом, на своє чежке положение и обставини и тот главни способ цо вецей слуп дотерашнього живота, помоцу хторого ше ми лем могли так чисто отримац. А то наша греко-католицка вира. Бона маисце кед вежнеме с правом ей можеме дац тута главне место, гоч ше ту муша вжац и други околносци.

Бона ма за нас двояку улогу. Перше коњчела ей праву должност т. е. старала ше о нашим духовним животу, а друге вона, як єдина наша ведніна, специяльно наша руска, заменьовала шицки тоти недостатки, хтори не маю народи зос свою державу. Уж сом горе надпомнул же вона була од найважнейших факторах у нашим националним очуваню. Далей. Бона мала и ма туту важну улогу у живоце нашим и у соціальним погляду, т. е. розвивала скорей и нешка любов, свидомосц и ведно коњчела туту високу культурну мисию. Прето ше наш погляд на ней застава.

На наш щесце, же судьба одредзела да ми будземе гр. кат. вири. Бо нашо дідове не розумели сигурно ей праве значене. Правда, вона нам найпогоднейша. Прето вони по их доселеню друго ше мучели, док не задоволеи свойо найпотребнейши требования, а вони єдини могуци були у тедишиніх часох, да ше у вирскім погляду голем им випольня. Зос кождай страни прицискані, вихаснововані, нашо преднікі у ней находзели тото прибіжище, дзе єдино могли виловесц свойо болі и церпеня и надії за лепшими днями. Ту мушиме брац глібокосц нашей религиозносци. У ней вони нашли, же да заменя туту празноту и охабеносц зос моцу свойого национальнаго живота. Найглавнейши слуп отримованя вони нашли у ней и вона була и е вираз нашего национальнаго, духовнаго и культурнаго живота. Бо думам, же да зме були римо.-кат. або тиж православней вири и так баржей овисні одиніх (вирских главарох) и подпадли под векши утицай. А розумно, же бы було векших пошлідкох.

Тераз можеме пресудзиц обективно важносц вири за нас, особено хтору заслужуе у национальнім погляду. Бо у тедишиніх часох, кед национальне чувство — свидомосц не була на тельо моцна религия була тута моцна слуп, коло хторого ше ми зберали. Па цо вецей и у нешкапіні часи вецей раз е религия вельке преприятство, на хтору ше дава векша повага як на народносц.

Но ми нешка не видзиме ей праву важносц занесени напредним

идеями и находзуюци ше у цалком другим штредку и приликох. Бонешка и нас занесли идеї и випатра нам, же у часох науки и индустриї, же вира мушки попушиц. Баш процівно, бо сама вира подпомага науку и да вона моцнейша велью би ше зла вируцело зоз дружтва.

У животу Руснацох у полним значению може ше видзиц моцне дівство вири. Цо вецей маме чисте национализироване єднай обіцей ведніни. А ту заш мушиме причини брац о нашей независимости, бо зме ту були нерушані. Пре то и народне криве тримане за национальны вири, як мадярска — место р. католицкай, лебо ти серпска место православней и т. д.

Ясно можеме видзиц и ведно дзековац найбаржей нашей твардей религії, хтора нам була не лем духовна звяза з Богом, але нам вона ведно допольньовала шицки недостатки, хтори су народом векшого числа дани, окончуюци ведно и культурну мисию и дзвигаюци нашу свидомосц, брала и найвекшу у нашим животу. Бо кожди Руснак проходзуюци гу сятому олтару у молитви, ведно приходзел на тото сяте и єдине месточко, дзе ше могол чуствовац и волац діловским меном, бо му то частейше ані у самим дому було незвозможно. А думам же вона и надалей будзе мац туту важну улогу, бо ми нігда не можеме ані шніц о даяких векших ведніх, дзе би ми домінірвали. Єдино нам вона остава у тей своеї улоги и твардо уверени же ше вона не противи напредованю чловечества на полю науки и индустриї. И далей нам вона остане тот моцни слуп нашого живота як Руснацох.

М. Рамач.

Молитва — то порция души.

О хмелю.

Войново и повойново часи примушели наших земледельцах, да ше крем зарнового шаца змагаю и о інъших продуктох, котры зос жеми и з помоцу жеми можу достац, же би им жем цо векши ха-сен принесла.

У нас тарговина на найменьшим степену ше находзи, бо тарговцах наших на пальцы мож почитац. Остава нам єдина жем, на котру шицку нашу надію полагаме у нашим национальнім газдовским напредованю.

Доказане е, же саме зарно (жито, кукурица, овес) не вше довольно наградзи вельки труд земледілца, бо воне овисне не лем о добрей роботи, але и о хвилі и ценох зарна. Прето нашо земледілцы уж роками пред тим почали фабрични шаца ховац, як н. пр. конопу,

цукрову цвиклу, цикорију... Једен час то добре було, але организовани вельки капиталисти фабрикох на фришко збили цени и тим продуктом и нешкада земледелец уж ледво край з крајом зложи, кед войдзе до галова фабричнога. А живот роботника и земледилца лем и далей чежки, бо не мож настарчиц на порциј, газдовски справи, шмати и друге ћо треба до обисца. Правда скотоводство почало ће кус баргей дзвигац а особено млекарство у нас шумне напредује (н. пр. у Коцуру було у 1927. аж пејц млекари). На жаль, нигде сом не чул, же би ће земледилци удружели до сојузах (крем у Беркасове, где п. учитељ Дудаш основао млекарски сојуз), котри би лем ћи на хасен були.

Прето не чудо је ће нашо газдови и мали и векши у остатних рокох дали на ховане хмело, рошлени, котра на малим простору жеји може до тераз не чути хасен принесц газдови. Садзене хмело уж у каждим нашим валаље познате, з њого је уж велј нашо людзе помогли а велј то жадају посцигнуц. Нешка то уж најважнейши вопрос у земледству, а од њного вельо завиши нашо национальне газдовске напредоване.

Лоньски наш Р. Календар уж писао о садзену хмеля, а пре важносц јого не почкодзи з нова ознаймиц наших честних газдох о тим вопросу, же би ће ніхто не спревед, а кажди кому возможно хмель садзиц, же би му вон и богати хасен принес. Тото ћо далей напишеме то вжате зос шумней книжочки, ћо ю нашо министарство земледелија видало: „I. Терјан: *Поучник о таеню хмела*“ — а тиж и зос ињших газдовских жридилох.

I. На ћо треба найбаргей уважиц при ховану хмела? Понеже ће ховане хмеля найбаргей уплачује садзене јого ће з рока на рок више баргей умножује. Р. 1926. було у шицких државох где хмель садза 70 тисячи гектари засадзени зос хмельом. Теля поверхносц зос хмельом довольна да видоволје у шорових рокох цалу шветову потребу. Пре переноспору, котра ће того року појвела у Баварској, цена хмела је барг зиско дзвигла. Але у случају, кед би за хмель наступел заш шорови уроджай мож ће обавац, же пре обиљносц уроджаја хмеля наступи мојна конкуренција у тарговини зос хмельом а тоту конкуренцију витрима лем најфинији квалитет. Прето кажди наш хмеляр муши буц обачни и садзиц лем најлепши квалишет хмело, же би могол витријац тоту конкуренцију, бо ће з нашега држави седем осмини хмело вивожује до ињших државох.

Клима и жем у наших крајох (Бачки и Сриму) добре ће отвирити за хмель, та зато треба крем добреј файти хмело и најлепшу жем вибрац. Лем на таки способ уплади ће садзене хмело и у бу-

душе, бо шаце кукурици и жита легко менјац, але кед би наступела тата конкуренција хмело и кед би хмеляр пре недобри квалитет хмело мушел зњшовац хмельнік, сушару и т. д. до чого уложел вельки свой капитал, було би то за њу го права препасц.

II. Преџо ће хова хмель? Хмель то фабрична рошлена. Хаснује ће за отримоване пива, котрому дава смак и запах и прето ће при вареню пива барг потребни. Хмель ће хова пре жолтозлати праџок, котри ће вола лупулин. Вон ће находи на дну квитових листох (патри образчик 1а) а вельо таки квитово листочки волају ће гиризда (сербски шијарица) (обр. 1б). Тот праџок ма у себе етеров елей, танину, горки материј и алколоиди.

Добри хмель мушки мај шумну желену фарбу, збиту и не пребарг длуѓу гиризду. (2½ до 3½ смт.)

а коруново листки ценки и фини јак гадваб. Гиризда мушки мај вельо финога и пахњацога праџку. Недобри хмель пахне јак цеснок, а таки нигде не потребую, лебо му пренјизу цену даваю.

За пиво употребљоју лем женски квти, бо мужески не дава лупулин, а прето лем женску рошлени ховају. Мужески рошлени мушки ће вишади витаманџ, бо оплодзени хмель траци у своје вредносци.

Зос дзивога хмело, котри ище пред Христом винашили на Кавказу, одховали днешњи племенити хмель. Нешка јест коло 100 фели (сорти) хмелоу.

III. Фели хмело су главни два: 1) хмель зос червену лозу и хмель зос желену лозу. Розликује ће хмель на:

- 1.) Вијастни хмель 105—120 днј;
- 2.) Стредњо вијастни 120—140 днј;
- 3.) Поздни хмель 140—170 днј.

1.) Вијастни хмeli су: чески „затечко-раковницки червеняк“. Зос затечкога хмело виховали тоти фели: шпальски, швејцарски, галички, штаерски, седмоградски и руски. Дзепоедни бельгийски, немеци, англици и американски сорти тиж спадају ту вијастним фелом.

2.) Полувијастни. Найлепша фела је „семишак“ вихован зос уштецкога хмело и вон ужива најлепши глас на швејцару, а хова ће у Чехословакије.

У густей жеми пријатна ће барг добра фела „дубско-емишенска“ зос желену лозу.

3. Поздни хмель. Вон највећи роди. Тоти фели слабо ће от-

Обр. 1а.

Обр. 1б.

римую проциво переноспори. Ту спада „савински“ (словенски) и „ба-
чки“ (у Войводини) хмель. У Войводини садза чески и савински фели.

IV. Клима и жем. Хмель барз осетліви на климу. Хмель лю-
би благу яр, през нескорих мразох, не одвише цепле лето и благу
ещень. Хмель пожадує велью влаги и рошне буйно и фришко. През
єден цепли дзень и ноц може ластар вигнац 30 см. Квице потребує
цеплу, суху хвилю и ноци цепли. Молга барз чкодзи кед хмель квіт-
не: гириза заостане, вшеліяки хороти нападню на лозу, лісце и квет.
Витри, бурі и ляд велью чкодза хмелю. Хмель люби шветлосць и воз-
дух. Рошне до 600 мет. висини над морійом.

Найлепша жем за хмель є глібоко обробена и добре нагноена.
Иловача и пісковита мишана зос гумусом и вапном жем найлепша
є за ховане хмелю.

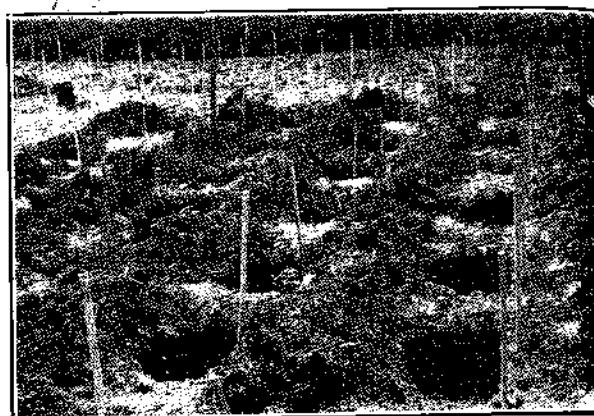
Важне є, же
би корень хмеля
могол легко и глі-
боко розвиць свой
кореня (до 5 метри
глібоко). Барз суха
жем не добра, але
ані одвише влажна,
под хтору вода ста-
емно високо стої.

**V. Пригото-
влене жеми под
хмель.** Найдзвін-
ніше шаце пред
хмельом є луцерна
и бетеліна (треби-
коніна). Перше ще у августрі плітко зугори, а вешені глібоко на
40—60 см., але так же би мертві жем не пришла горе. Найлепше
оране є з мотором. Жем през жиму набере довольно влаги, а кед
ще з яри осуши мож подерляць и означиць долінки з кольчками (обр. 2.)

У наших крайох треба садзіц 150—160 см. у квадрату чокот
от чокота, бо у густих шорох не ма хмель довольно шветлосци, не
розвие ще правило, лупулин остава желенши, запах слабши, гиризи
легки. У моцней жеми садзи ще ридше, а у худей густейше.

На 1 гектар

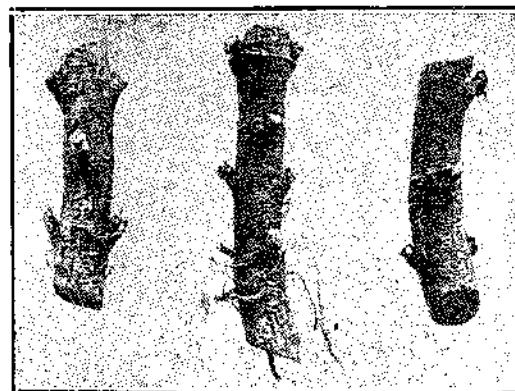
При далекосци:	приходза чокоти:
од 145 см.	4.760
„ 150 „	4.444
„ 160 „	3.906

Обр. 2.

Места за долінки означаю ще з кольчками у простей лени. З
яри ще викопу долінки 50 см. глібоко. До ніх ще насила мишани уз-
рети гной а на нь го здрава жем. Накеди жем оцеплее мож почац
садзиц, але ту мерковац треба, же би кореня зос здравей и добрей
фели були, котри добре родза.

VI. Виберане хмелю. Тота робота найважнієша при садзеню
хмелю, бо лем добри и фини еспап отрима конкуренцию. Скорей як

Обр. 3.

дозрее хмель треба прейсц през хмельник и позначиц лем тоти чо-
коти, котри маю найвецей и найкрасши гиризи.

Лем на таки способ мож осигурац добри нови хмельник. З яри
ше режу садніки зос чокотох 3—4 старих. Жем ще отгарнє и орезує

Обр. 4.

на способъ как то познейше описане. Кажди таки саднік мушки мац да персцені очка (4—6 очка) а груби найменей 2 см.

Грубши садніки су лепши, а муша буц здрави и без хробачкох з рилами, котри под скорку и знїща саднік. Таки одрезани саднік треба спалїц.

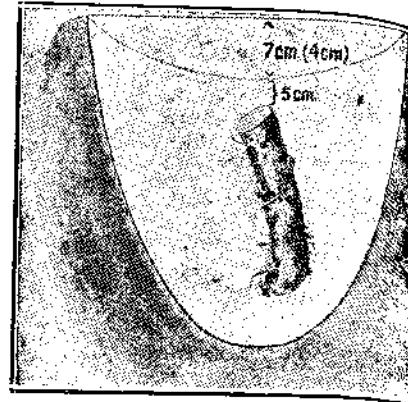
VII. Садзене. Найлепши хмель садзиц з яри и то истого дня кед ше чокоти орежу, же би садніки на слунку и витру не висхли.

Хмель ше садзи з руку. З лїву руку ше направи у долїнки ярчок, до ньго ше положи саднік и с праву руку ше посадзи. З обидвома руками ше пригар-
не и поприциска жем коло нього. Главне мерковац и на то, же би пупча не були долу обращени. Горні персцені садніка приходзи 8—12 см. под жему, а веџ ше на 4—5 см. з глїну загарне — и с тим садзенеоконъчене.

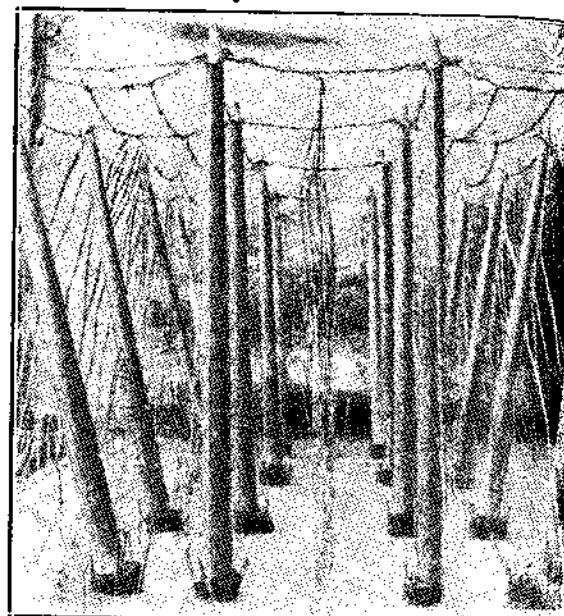
Цепле ярне слунко на фришко вицагне червено-желени ластари с под жеми, и о 14—20 днї шицки садніки треба да виженю. Кед даєден заостал, треба опатриц и нови засадзиц.

VIII. Способ и материя за окружоване хмелю. Накеди хмель вирошне 50 см. поверх жеми вон глєда, же би ше коло дачого окруцел. Хмель ше окружуе на право.

У нас ше обычно окружуе коло дроту. Тота робота мушки ше точно оконъчиц, бо пре найменьшу хибу може витер погубиц хмель-

Обр. 5.

Обр. 6.

вік. На 1000 чокоти треба 42—46 древени слупи длиги 9 метери а груби 14—16 см. Слупи ше так закопаю до шорох, же би медзи 4 слупи пришло 64 чокоти. Добре их треба убиц а на верху покапцац з дротовим циновим галовом коло 300 кили на гектар (патри обр. 6.)

По при каждом чокоту на 15 см. од чокота закопа ше ценки дрот, коло котрого ше окруци хмель и утвердзи ше горе на грубим дроту. То згоднейши способъ як по старим у нас заведзеним обичаю на кольчки привязовац порваз (шпаргу) и на дрот вязац.

Дальши роботи у хмельнику тоти: гноене зос фабричним гнойом окоповане и знїцов иско-
рову з култиватором и змотику, огартане кон-
цом мая лебо початком юла. У влажных роках добре хмель скорей и ви-
ско огарнуц (обр. ба).

IX. Гноене. Кед ше в ешенні хмель очи-
сици от лози, огарне ше и погної зос хлівним гноем, с котрим досц
кажди други, треци рок
гноїш и то на еден гек-
тар 300 до 400 метер-
центи. Ище лепши е гной,
компост (мишани гной).
Крем хлівного гноя
в ешенні хмель и зос Томасову муку и вапняним
азотом (кальциум циана-
мид). Кед ше хмель оре-
же, чокоти ше закрию на ценко зос глїну и на то наруца гною (коло
20 кили на еден чокот).

Каждого штвартого року и то пред гноеньем зос хлівним гно-
йом гної ше зос вапном по гектару 15—20 мтр., бо хмель вине зос
жеми рочно коло 160 кили вапна по гектару, а зарна лем коло
25 кил.

Жем, котра ма у себе вапна видава найлепши квалитет хмелю
(запах, смак).

Кед ше в ешенні не гноело зос Томасову муку и вапняним азо-

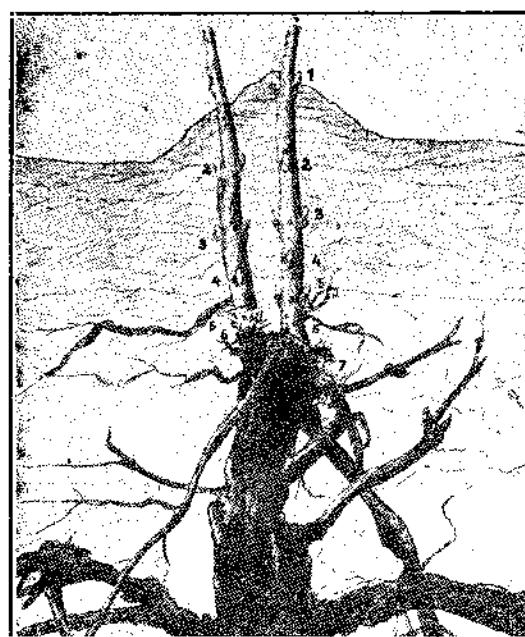

Обр. ба.

том, теди ше на яр гної зос: суперфосфатом и калийову солю, а у юлу зос чилску шалітру. На еден чокот:

калиумовей солі	55 грами
або	
кайнита	150 "
суперфосфата	65 "
або	
Томасовей муки	130 "
вапнianи азот	50 "
або	
амоніум сулфат	50 "
и	
чилска шалітра	35 "

Гной дійствує на квалитет хмелю. От азоту буйно рошне, а кедо превельо даме може и начкодзиць, бо гиризида нарощню превельки и празни, запах ослабне а прашку барз мало.

Обр. 8.

Моцни чокоти, ко-
трим глава уж високо дошла под жему, орезую ше до глави (точ. 7.
обр. 8.) а при слабих и дворочних чокотох орезую ше на други лебо

трети персценъ очкох то ест шицки же ластари поверх другого лебо
третого персценя орежу (точ. 5. и 4. обр. 8.), же би с тим рошліна
замоцнела и бліжей гу верху дошла. Орезоване на перши персценъ
очкох конъчи ше так, же ше ластарки орежу поверх первого найнішого
персценя (точка 6. обр. 8.).

При орезованю майме нож барз оштри, же би цо меньши ра-
ни ластару задали. Шицки фатюги орезац треба, але корене не шле-
бодно рушац. Орезоване барз важна робота при хмелю, бо от нього
овиши обычни лебо слаби плод.

По оконченим орезованю за-
криє ше чокот знова зос гліну и
погної зос гноем на 5 см. грубо.

Ярне слунко на фришко вицагне
рост хмелю, вирошнюю ластари, од
котрих вибереме лем 2—3, округаме
их коло дроту (порвазу), а еден
лебо два охабиме у резерви.

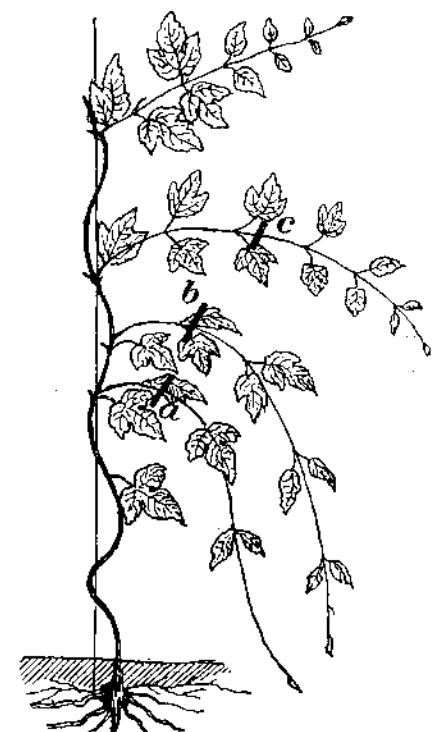
Непотребни ластари не шму-
ше з руку оламовац, але з оштрем
ножком одрезовац. Кед би ше да-
ден округени ластар замарзнул лебо
зламал, вон ше одреже, а округи
ше други зос резерви.

XI. **Оламоване** долніх ла-
старох. Долні ластари до 1·5 метра
високосци обычно су ялови. Ола-
мую ше так (з ножком лебо з нох-
цом): найніші ластар оламуе ше
поза першу пару лісца на ластару
(обр. 9а.), верхні поза другу пару
лісца (обр. 9в.) а шицки дальши
ластари до 1·5 мет. високосци поза
трету пару лісца (обр. 9с.).

Долне, здраве лісце не шлебодно оламовац, як то у Войводини
хібно робя.

XII. **Оберачка.** Хмель квітне 8—14 дні. У шоровим року до-
звева коло 15—20. августа (полувщасти хм.), а поздни 10—14
нї позднейше.

Хмель треба оберац у часу, кед гириза [ма найвецей прашку].
Кед шишарица добре заварта и ей коруново лістки одно на друге доб-
ре приставаю, кед шущи на дотик з пальцами, кед вежмеме до гар-
сци даскельо гиризи и счишнеме а рука нам остане мастина и гириз-

Обр. 9.

ди заш свою фурму достаню, кед гиризду наздлуж преполовиме а у корунових лісткох полно златно жолтого пахняцого пращку — теди настава оберачка хмелю.

Недозрети хмель ма фарбу жаленей трави, а оберачка такого хмелю зробела би вельку чкуду у чежини и квалитету хмеля. Оберачку хмеля на фришко треба оконъчиц, бо хмель фришко презре. На презретим хмелю випадає лупулин, гириза пожовкне и почервени. Презрети хмель траци велью у цени.

Оберане треба чисто и добре оконъчиц, кажду гиризу окреме обрац зос конарчком 1—2 см. дужини, а ніяк не шлебодно оберац цали конарки з лісцом. Не добре обрати хмель траци на цени. Вельо дижджу кед хмель квитне и зреє чкодзи квалитету хмеля.

По оберачки не шме хмель длugo стац у меҳох, але го цо скорей однесьц до сушари.

XII. Сушене хмелю. Хмель ма у себе 50—75% води. Же би ше длugo отримац могол непогубени, треба го висушиц так, же би у нім остало найвецей 10—12% води.

То ше конъчи зос сушеньом в хладку, и на уметни способ у сушарох. Нешка уж ридко дахто употреблює перши способ, але лем сушари. При сушеню у сушарох треба барз мерковац, же би ше лупулин не спражел и не поцемнел. Цеплота у сушари не шме буц векша од 40° С, бо при векшай цеплоти траци свою моц и вредносц. Напроцив недосц осущени хмель легко ше запалї и погуби, утраци добри запах и фарбу.

Хмель ше суши у сушари зос сухим воздухом. Сушари так випатраю: дулу ше находзи пец за огень, циви — канали през котори жимни воздух преходзи и комин. Над пецом ше находза поверхни (конденсаций 3—4) за сушене хмелю, шалузини и отвор за виход воздуха. Шишарки ше висипу на горнї поверх 10—12 см. грубо. Ту останю 1—1½ годзини. Оталь ше спущує хмель на нізши други поверх а вец на перши и вшадзи остава 1—1½ годзин. На концу ше положи на найнізши поверх, дзе ше охаби док ше цалком не висуши а вец ше вагонети вицагню, хмель висипе на чисте место и кед ше охладзи згарта ше до громадкох а по 10—12 годзин до векших громадох да влаги нацага до себе. Тоти громади треба раз-двараз на дзень (рано и вечер) розгартатац, да ше хмель вивитре. — У сушари треба мац голем два термометри, с котрима ше мера цеплоты. По осем дньох пакує ше хмель до балох, скорей го щалітрую, да ше лепше отримац так пресую до плеховых гордовох. На таки способ одложени хмель добре ше отримац роками.

XIV. Приход. Хмель то рошліна, котра витрима у хмельнику 15—30 роки, и уж перши рок у нас родзи. Єй приход завиши от фай-

ти, гноеню и способу обрабяня. У иных державох бул приход та-ки на єдним гектару:

	У добрих роках:	у слабих роках:
У Жатеку . . .	9,5 мет. 2 мет.
„ Уштеку . . .	10 " 1·5 "
„ Полепи . . .	12 " 2·5 "
„ Баварской . . .	12 " 2 "
„ Польской . . .	14 " 4 "
„ Белгій . . .	20 " 8 "
„ Англій . . .	36 " 20 "

За нашу державу нет точней статистики. Рахую, же у нас родзи 5—15 метери по гектару.

XV. Як ше уплачує ховане хмеля? Пре нестаемосц цени хмеля, здаба його обрабяне на лутрию. Цена хмелю в дзекеди аж чудне висока а дзекеди пре обилни уроджай така нізка, же хмелляр не може зос хмелю ані свой уложени пенеж виняц.

Остатні 20 рокі цени хмелю таки були:

Рок:	цена 1 килогр.
1901.	коло 2, 10 дин.
1904.	" 5, 50 "
1905.	" 1, 55 "
1908.	" 1, 05 "
1911.	" 8, 60 "
1915.	" 2, 10 "
1922.	" 22 — "
1923.	" 130 — "
1926.	" 105 — "

Кед вежмеме, же у 1926. р. у нас на 1 гектару зродзело 10 метери, теди бул у тим року приход зос 1 гектара 100.000 Дин. Не треба забудц, же у других державох тот рок слаби бул за хмель.

Понеже тарговина зос хмелем то велька шпекуляция, найлепши хмель предавац, кед е сухи у громадох.

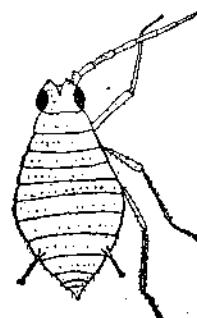
XVI. Хороти на хмелю. Вельо чкоди прави хмелю витер. Прето ше не препоручує хмель садзиц на витровитим месце. Кед ляд повредзи лозу треба ю орезац спод ранетого места на главним ластару, же би спод первого пару лісца нови ластар вигнала, котри ше далей будзе розвивац, лебо ше употреби ластар, котри уж цали постой.

Неприятеле хмелю. Хмель не ма велью неприятельох, але и тоти можу вельку чкуду зробиц, аж и зніщиц хмель (переноспора у Баварской). Лем добре обробени и у гнойней жеми моцни хмель може ше отримац од тих неприятельох, а слаби ше легкі подава хоротом.

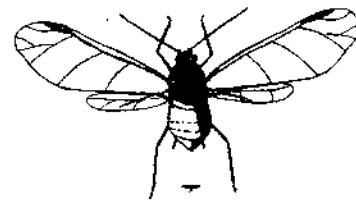
Хмельнік и його околина муши буц чисти от каждого корову и тараски, бо ше у тим коровчу множка и ховаю вшеліяки чкодліви бу-

би (богары), котри по тим преходза на хмель. — Дзепоедни таки чкодлівци жию на лісцу, други на кореню а іншы на гіриздох. Ёст их коло 40 фели, а з помедзи іх спомнеме даскельо найглавнейши.

а) *Лісцова вша*. Тата вша на наших хмельнікох вельку чкоду роби готово кожного року. Вона жие зос лістовей юшки, котру зос длугим рилом вицищуе зос лісца (обр. 10a). З яри налетуе на хмель и унічтожуе му лісце аж до ёшні, а в ёшні отлетуе на бліжши дрэвка (шліўки, черешні) и там остава аж до яри.

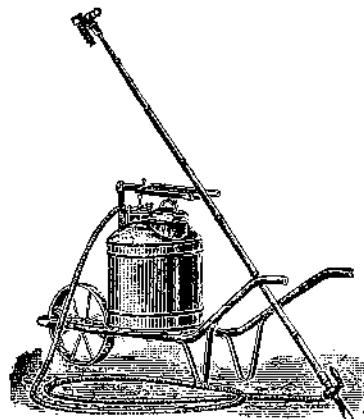

Обр. 10a.

Обр. 10b.

З яри, концом мая па до половины юна указуе ше на хмелю *кридлата вша* (обр. 10b). Тата мушка населі ше на младым лісцу.

Обр. 11.

Обр. 12.

На долней страни лісца вилягне живи били млади, котри фришко апрошню и вец су жаленкави и без кридлох.

Тоти вши ше так фришко множа, же у 6—8 тижнях шицко лісце закрите зос вшами. Вешени безкриллати вши вилягню кридлати женки, котри назад одлетую на овоц, там ше множа до яри а вец заш приходза на хмель.

Вши можу вельку чкоду зробиц на хмелю. З німа ше появі на лісцу (найвецей кед хладни ноци) *мана* т. е. лісцова (сладка) юшка

Обр. 13.

котру зос себе видаю вши, а так исте и *садза*, котра є чарна и прецагне ше по лісцу. Од вшох хмель висхнуц може.

Обдрана: Накеди ше з яри кридлати вши назбераю на лісцу а уж нови не долетую (коло 10. юна) треба хмелю *шпрыцоўц з дагановым экстрактом*. На 100 литри води дадава ше 1·5 кили простого лебо чарнага мідла и ўдну килу дагановага *екстракту*. На туту роботу ёст окремии шпрыцли (обр. 11.).

По оберачки треба такой лозу з лісцем спаліц, же би ше не плодзели кридлати женки. У роках кед нет тоти чкодлівци, лоза ше охаби да дозрее, бо то за корень добре.

б) *Переноспора*. Тата хорота на хмелю р. 1926. Знішала половину уроджаю у Баварскай а явела ше и у других державох и у нас.

Познац ю мож так, же ше на верхнай страни старшого лісца укажу неправильни пеги (обр. 12.) а на младшим лісцу су блядо желени. Явя ше то и на 10—12 дньовых младих ластарох: лісце ше им подкруци, почарнее и о даскелью дні вигине. Ластар достане фурму, котру у Баварскай и Ческай волаю „бубиконф“ (обр. 13.).

Переноспора ше ширі найбаржей у влажнай, дижджовнай хвилі а може и на гиризду прейсц. Суша ей чкодзі.

Хора рошліна заостава у росту, члени на ластарох су кратши, лісце слабнее и почина ше сушиц. Кед хвіля суха и жем добре нагноена хмель на фришко гу себе придзе и з нова рошне. Найласнейше за хмель, кед у квицу його хвіля влажна, бо то найбаржей начкодзи гиризди, котра не віда досц прашку (лупуліну). Теди пада доход 50—80%. Фарба гиризди меня ше зос желеней на таркасту, цемно червену, а вец цалком почервені и отпадне (обр. 14.).

Обрана. З яри накеди ше укажу заражені ластари треба их дораз з ножом одрезац а спаліц. Незаражені хмель, накеди досцигне висину ёдного метра, треба пирскац з бордовску воду. То ше повторює кажди 14 дні. Кед хвіля суха досц трираз пирскац.

Найважнейше то, же би ше перше пирсане оконьчело на време, бо кед ше пущи, да ше хмель заражи, пирсане не помога.

Першираз ше пирска з мишаніну моцну 0·75%, другираз зос 1%, а третираз, кед уж рошліна подросла зос 1·5%. По оберачки лоза з лісцом ше спалі.

Зос хильнікох зараженіх з переноспору не шлебодно хмель предадзовац.

Правене бордовской води. Потребни два гордовики, ёден меньши, други векши. До первого меньшого налее ше 50 литри води и у ней разтопиме $\frac{1}{4}$ кили белавого каменку. До другого гордовика улееме тиж 50 литри води и у ней загашиме $\frac{1}{4}$ кили негашеного вапна. До того векшиго гордовика лееме мишаніну зос первого гордовика а по при тим вше мишаме. На тот способ ше прави бордовска вода моци 0·75%. За мишаніну од 1% бере ше 1 кила белавого каменку и 1 кила вапна, а за 1·5% бере ше $1\frac{1}{2}$ кили белавого каменку и $1\frac{1}{2}$ кили негашеного вапна.

Обр. 14.

Вшеліячина.

Окончене юбилея 1100 народzenia св. Кирила у Риму.

Як познато читателью нашого календаря з Руских Новинох тэрэшні Папа Пий XI. видал посланіе на шицких славянских архиепископіох и владикох, у котрим ўх вола, да найторжественнішым способом оконьча юбилей Апостола Славянского, Святого Кирила. — И торжества ше започали. Але близовно ан' ёдно торжество не будзе торжественнішее окончене од того, цо зробено у Риму, у горватскай церкви св. Ероніма. През три дні кончели ше там богослуженя зос казанями и вше было полно швета. Кончели ше богослуженя на старославянским, латинским и греческим языку, а евангелия ше и апостол читал под латинску Службу Божју на горватским языку.

Приношим дзекотры образы з тих богослуженьях. Цала црква з нука и з вонка була рошвицена зос електрику.

Пошвецене Преосв. Павла Гайдича на владику Пряшовскаго.

1.) През $4\frac{1}{2}$ роки управлял наш Преосвящени владика зос нашу епархию и зос Пряшовску. На 25. марта 1927. року пошвецел вон свойого наслідника за Пряшов. По одредzenю самого Папи Римскаго, Пия XI., пошвецене ше мушело оконьчиц у церкви св. Клемента у Риму, дзе поховані св. Кирил. При пошвецованию содійствовали Преосвящени нашо владикове Йосафат Коциловски з Перемишлю у Галичини, и Константин Богачевски зос Америки, з Філаделфії.

При пошвецаню прибивали медзи другима: Кардинал Синчero, секретар Восточнай конгрегациі, Архиепископ гречески Пападопулос, Мармаджи, нунций Пражки, владика Дербин, директор ориенталного институту, шицки нашо священіки и богослови, а так исто священіки, богослови шицких славянских институтох. Крем тих превельо других. Приношиме з того пошвецаня у нашим Календару обраски.

2.) На тим истим месце мало пред тим бул пошвецані Болгарски владика.

3.) Як пишу новини мал буц у истей церкви тих дньох пошвецени треци владика и то наш владика пре Грекох у Цариграду и околици. Але сами православни Греки зажадали, да ше тово пошвецене оконьчи у Цариграду, да и вони можу видзиц. И Папа радо на то пристал.

Найвекши богаче на швеце.

Новини „Ньюоршки Тимес“ видали статистику богачох у 1927. р. Найбогатши **Форд**, котрого волаю „моторов краль“. Кед му понукли 1 мiliярду долари лем за його моторово фабрики, вон понуду сдబил. Крем того ма іншаго маєтку у вредносци од 150 милиони.

600 милийони вредзи маेतок Рокефелеровей фамелії, у чијх руках готово шицки жридла витрийону. Рокефелера волаю „витрийоновъ краль“.

После тих двох богачох виноши статистика ище 13 таких ѿ маю найменей 100 милийони дол. Рочилда, за котрого и нашо людзе чули, статистика не спомина, понеже члени тей фамелії окреме газету, а ені ёден нема 100 мил.

1.000.000.000.

Так ше пише милиярда. Кед би ше 3 милияди златных доларох направела ёдна куля, требало би 6.000 хлопох да ю подзвигню; а кед би ше сцела тата сума пенежох превесць, требало би 64 вагони.

Зос швета.

Рим. Святы Отец влеце кождай недзелі прима паломнікох з ўсіх парохій Римскай и трима їм науку. Парох приводзіць своіх вибранных вірнікох до Ватикану и там з німа слуха казань св. Отца.

Француска. Там ше тэраз поправляю тоти шицки церкви, котры подчас войни були почкодзены. Робя то сами вірнікі зос своіма приносамі. Держава не дава на то, бо францускі католікі немаю свою католіцкую странку у парламенту, котра би владу на то присиловала. Подобно як и у нас.

Англія. До тэраз у Англії не шмели католікі мац свой дзвоны у турніох церковных. Католіцкая странка у парламенту виробела, же тот закон пременети и нешкана ше уж кладу дзвони по церквох и славя Господа Бога.

Низоземска. То краіна чудесна. Ледво там трецина католікох, але вони добре организаваны. Ёст их коло два милийони. Католікі там выдаваю 32 свой кождодневны новини. Вони маювшадзи свой віроісповидны школы, котры провадзя монахи, монахіні и отворени світскі людзе католікі. Гэт край од Бога благословені, гочь є іншак барз худобны. У тей жемі отвераю самі католікі ёдну нову школу у Тілбурку. Там ше буду вуччоўца шицки знаносцы, котры звязаны з народным господарством и тарговину. По пейц рочней науки можу ученікі складаць докторат.

Немецка котра ма два трецины обивателькох протестантох и безвіроцох, мала прешлого року 14.000 самоубийцох. — До чого водзі безвірство.

Шпаньольска там маю католікі кождого року одредзены ёден тидзень, кеды шицки добри людзе збераю за добры християнски католіцкі новини. Тогорочны тидзень принесол пол друга милийона песьетох. Шпаньольцы знаю, кельо вредза добри новини.

И у нас одредзены за то праздник св. Петра и Павла. Цо ше на тот праздник назбера у церкви и по домох, од того половіка ідзе на католіцкі лист целого швета, а друга половіка як подпори за выдаване добрих католіцкіх новинох. *Не забувайце на тутою свою должності читателі Р. К.!*

Америка. И там ше уж жалую, же ўм дзеци погубени. До тэраз там не учели дзеци катакис у державных школах. Тераз уж видза англіканцы, же без катакису не мож дзеци затримаць да останю добры, и жадаю, да ше катакис запровадзі до шицких школох. Вони уж видза, же лем католіцкі школы, дзе ше учи катакис, принося красны успіхи и добре віховую дзеци... У нас би велі сцели, да ше катакис забрані у школох.

Австралия. Там ше католікі барз добре тримаю. Найвекши и найкрасаві церкви у Австралиі, то католіцкая катедральная церква у Сіднею. Вони там маю не лем красны церкви, але и прекрасны школы, вішліяки семинары, модерні шпиталі и другі добротворны заведения, пре бідных, пре старых людзох, пре шлепіх, глухих и т. д.

Шицко то роби велька їх дарежлівосць. Вони велько барз жертвуя, и Бог ўм ище вецей дава.

Дарежлівосць трима и нешкана шицки місій по паганьских краіох.

Дарежлівосць трима и нешкана велькі заведения, семинары.

Котры народ велько даруе, тот велько од Господа достава.

Принц Гіка пред 20 роками прешол з православнай віри на католіцку. 1922. року постал священіком. Од того часу живе и жертвуе ше за найбіднейших по велькіх местах. Сам быва у худобней хижочки, да вецей може жертвоваць за своіх худобных и бідных.

Не треба напомінаць, же того человека любя и почитую не лем бідны и худобни, але и шицки, котры го познаю.

„Цо зробице ёдному од малих, мнё сце зробели“, гварел Господь Ісус Христос.

Розширилане добрих кніжкох и новинох

Англія. У самой катедральной церкви у Вестмінстэру за прешли три роки предано 72.934 добры кніжочки. — Кельо розширили другі церкви! Кельо школы, монахи, монахіні, добры людзе!

Наслідуйме, че добре видзиме у других. Кед зли людзе зло гваря и ширя, кажды добры человек муши добре гвариц и шириц на шицкі страни.

Словаки маю дружтво св. Войтэха, котре выдава добры кніжкі пре народ. Од 1920. року видало и розширило таго друштво до тэраз 1.645.000. Вони ма у 1198 местах свой одборы, а членох ма 50.394.

Хорвати маю дружтво св. Єронима, котре ище веци ма членох и ище веци добри кнїжки пре народ видало, а и тераз видава.

Словенци маю свойо подобне дружтво св. Могора. Пред войну мало того дружтво 98.000 членох. До тераз воно видало цале Святе Писмо ростолковане зос красним обрасками, яке не маю ані векши народи. — Крем того видало и далей видава добри кнїжки пре народ. Кажда фамелия ма свою бібліотеку.

Не будземе напоминац други вельки народи. Спомнеме лем то, же ми засновали Руске Просвітне Дружтво. Кажди прави Русин мушки буц членом и жертвовац за того дружтво, да цо скорей назбераме и ми нужни капитал, да можеме видавац добри кнїжки пре наш народ.

Хто нешка нема свою просвіту, тот препадне.

Америка жертвовала прешлого року на мисії 350,000.000 наших динарох. Най ше кажди читатель пред Богом запита, кельо вон до тераз жертвовал на туту вельку циль. — Ми шицки пред Богом обовязани, хто кельо може, жертвовац за обращене поганох, за виховане добрих місіонарох, за семинари, за школи, за шпиталі и т. д. и т. д.

Німечина видала закон проци видаваню недобрих и бесчесних кнїжкох. Не чкодзело би то и у нас.

Як толкую Мурини у Африки диждж и бурю.

Вони думаю, же у хмарах пребива еден чловек зос свою жену. Вони ше веци раз повадза. Муж лае жену — и теди гирми. Случи ше, же чловек зос гніву и заплаче, и теди пада диждж. Але тот плач кратки, прето и диждж кратки, скоро престане. Але кед ше жена розгніва, теди бліска и бліска на шицки страни. А кед ше росплаче, теди плаче и плаче длуго и диждж пада два и три дні.

Ані зоз сто руками не можеш позберац, кельо розсипац можеш.

ПОСЛОВИЦІ.

(Позб. М. Ч.)

Чловек без правей шлєбоди —
Ягод риба без води.

*

Хто витрима, тот надвлада.

*

Без борби, нет побиди.

*
Не чесно буц у своїй отчизни странцем.

*
Отчина кождому наймилейша своя, а мнє моja.

*
Дзе краян не люби краяна, там ма страного за пана.

*
Нігда не забудз, же гнів и ненависц не тельо будзе чкодзиц ближньому, як тебе самому.

*
Ми би мали велью мира, кед би зме ще не бриговали, цо други гуторя, а цо нас зос шицким не обходзи.

*
Капка води не руши млинське колесо, а цверенка не дзвигне метер; але велью таки капки ведно гоня вельки мліни, а велью цвереньки ведно дзвигаю велью метери.

*
Хто свойо шерцо ноши на языку, може присц до опасносци, же го виплювнє.

*
Не гутор шицко, цо знаш, але знай віше, цо гуториш.

*
Глупи сам пред собу ше хвалі, а мудри шаленого (хвалі).

*
Найбогатши є ощадни, а найхудобнейши є скупи.

Загадки.

(Позб. М. Ч.)

1. Понад воду стой дідо с червену браду, хто іде, не прайдзе, да браду ущипне.
2. Білючке польо, гуска по нім оре, а чарне наше не лем мудри го шеє.
3. Цо то за створ, же ані чловек, ані жвир, а ма баюси.
4. Два чатра, два слухаю, штирме тупкаю а седемсто гвізда.
5. Маленька, кругленька, видзи ще не сильна, Од ней чловекови є шмерц непомильна.

6. Слунечко заходзи, грашок розруцує,
А кед стане рано, його зазберує.
7. Пришла била пані зос шивеньким паном,
Поля нам покрила зос билим жупаном.
8. Виходзім зос моря, у ваздуху летам,
А кед кус охладнем, такой на жем спаднем.
9. Чом не пада диць два дні єден за другим?
10. Цо бега през ногох, нігда не отпочива и не врати ше?
11. У хторим мешацу єдза людзе найменей?
12. Хто перши обишол швет?
13. Млекарица треба да одмера зос велькай посуди
4 литри млека, але ма меру лем 3 литрову и 5 литрову.
Як одмера 4 литри?
14. Ні старому, ні младому не да приступиц до дому.
15. Є у нас баран, цо ма сто ран.
16. На огню ше пере, а у воді ше суши.
17. Якого звания на швеце найвецей?
18. Лецело през кридлох, а спадло през ногох.
19. Садза у штредку, древко доокола
У злей годзини и тайну вивола.

Розвязки загадкох.

1. Калина з овоцом.
2. Папер и писане.
3. Рак.
4. Конь.
5. Кулька.
6. Роса.
7. Жима з мразом.
8. Пара водна.
9. Бо ноц медзи німи.
10. Време.
11. У фебруару, бо ма найменей дні.
12. Мешац.
13. Млекарица наполні перве меру 5 литрову. Зос тих 5-ох литрох наполні 3 литрову меру, а вилее до велькай посуди. Тоти 2 литри, цо єй остали у 5 литровей посуди, вилее до 3 литровей, а 5 литрову посуду заш наполні. Тераз до 3 литровей долее єдну литру, а у 5 литровей остане 4 литри.
14. Пес.

15. Пняк, цо на нім рубу древо.
16. Воск.
17. Докторскога; кого стретнєш, кажди дає докторску раду.
18. Шніг.
19. Клайбас.

Загадки.

Кс. Л.

- 1.) Чарне дзецко сом пшевтлого отца
Птица сом през кридла
Дзвигам ше аж до хмарох
До плачу приведзем през бригох
Кед на швет приздзем розидзем ше на шицки страни.
- 2.) Кажды хто патри — не видзи ме,
А кед не патра — видза ме,
Бешедуем през да бешедуем
Не рушам ше, а ипак бегам.
- 3.) Я ніч — а ипак егзистирам,
Бивам на найскритших местах,
Ученяк ме позна — шалени ме керуе,
Ніхто ме не видзи — нігда ме не чую;
По непременальному закону престанем буц, чим ше гутори.

Ребуси.

1.) **P**
M

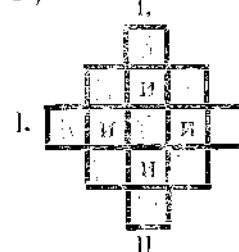
2.) **B**
3

3.)

2 **Ц** **И** = **1**

Виполячки.

1.)

буква

слідує вояну

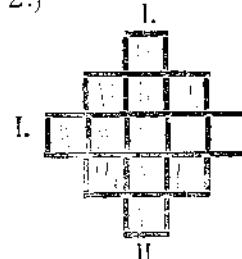
II. славянски апостол

вични варош

буква

Крижком и уздуж исто.

2.)

буква

ніхто ю нам зазтунац не може.

І. на ньго пишеме

гора у Сербії

буква

ІІ.

Крижком и уздалуж исто.

Шахово загадки

по конським скоку.

1.)

чес	дзиц	то
го	не	дзиц
хто	ко	хо
сце	во	сам

2.)

Пер	шимер	луй	ва	по
и	бу	за	ци	ци
до	ши	не	ша	у
за	пер	ха	но	ше

1.)

Одгатки тих загадкох принесеме у Руских Новинах у мешацу марта 1928. Од читательюх тоти котри добре отгадаю загадки, най их пошлио на тоту адресу: „Руски Календар“ Куцура, парохия, до 1. марта 1928. року. Шицким добрим одгадачом мена видрукуеме у Р. Новинах, а три найлепши добио и награди.

Вщас узврете — звичайно и вщас погніте.

Нашмейме ше!

Цыганова радосц.

Мал цыган двойо прашата, од котрих му едно здехло.
„Там здихаю, дзе ест!“ кепкарел цыган.
Трецого дня здехло и друге прашie.
„Слава Богу, престал здех!“ цешел иш цыган.

Вельке панство.

Дротар: Кед би я цар бул, не платал бим еден желеzни гарчок спод милионн динари.

Жобрак: Кед би я цар бул, масц бим пил, садло едол и на шену на кочу бим спал.

Пастир: Кед би я цар бул, у гадвабних гачох бим ходзел а сланіну бим з колачом едол.

Цыган: Кед би я цар бул, надраги би ми були зос червеного баршоню а плати би на іх були зос жаленого гадвабу.

Мидло.

- Цо ши купел, Ицик?
- Мидло.
- Нацо? На умивање?
- И, но, на предай.

Совистни служнік.

— Пане, барз вам дзекуем доброту, принес сом 20 Дин. длуство.

— Верде ми, же я уж и забул, же сце служні.

Длуснік: О, о, чом сом то не знал рано.

Муж: Ти ми гварела, же у твоей фамелії нет шалени.

Жена: То сом ци гварела ище скорей, як сом за це пошла.

У карчми.

- Чи ши плацел?
- Не. А ты?
- Ай я.
- Та цо вец чекаме ту?!

Скупы путнік.

Путнік: Гей, бачи, за кельо ме одвежеце до варошу?

Кочиш: За пейдзеніят динари.

Путнік: Даекуем! Лем то сом сцел знац, кельо зашпоруем, кед пешо пойдзем.

Добре обстал.

У Сриме поедиали ше на роботу троме Руснаци у ёдного газди Серба, а вон ше им пита: „Како се зовете?“

Перши: Я Янко Неваляни.

Други: Я Грицо Неради.

Треці: Я Митро Лаган.

Газда: Уж видзим як сом обстал, кед сом на таких людзох наишол!

При адвокатови.

— Пане, цо думаце чи можем пре таки случай (рэповед...),
ко мам з непрыяцельством суд достац!

Адвокат: Гей, близвно.

Вон: Здрави будзе, не треба ми ніч, то рбота мойого противніка, одпoved вон.

Днешні дзеци.

Двоме хлапцы 7—8 рочны нашли на пойдзе стару годзину и радзели ше, цо би то за машина могла быц. Старши мудро одгадал: Близвно то даяки давни радио!

Оглашка.

Сушед ше пита сушеда: цо бубновали?

— Сушед: та то, же ше на недзелю по поладню на 4 годзин будзе предавац паньска карчма под аренду, але кед би теды диждж падал — та ше будзе предавац пред поладнем на 11 годзин.

Вецей жемі — вецей длуства.

У пэнежнай кризи препаднути мали газда, котруму остало лем 4 ланци жемі и вельо длуства, пита ше ёдного богача: ти кельо маш жемі?

Богач: Я мам жемі вецей як 300 ланци и шыцкого богато.

Газда: А кельо же ты маш длуства, кед тельо вельо жемі маш?

Чудне ми то, же моя далека родзина ту быва на велькім шоре, — а блізка родзина шыцка у Америки.

Чудны времена.

Ніяк не можем похопіц, кеды ше ми родзіц требало, бо кед сом бул мали, та сом вше лем ціху бул и слухал, бо ше теды так швечело, да старши гуторя. — А тераз кед сом остарел заш мушым буд ціху и слухац, бо тераз лем ёлади гуторя!

Мали мудрец.

— Апо! чи ме ўшме п. учитель карац за таке діло, котре я не зробел?

— Ша знаш же за таке не покаре.

— Та теды, апо, ви напишце мою рахункову задачу.

Розумели ше.

— Ані би сце не верели, свату, же ест таки пси, цо мудрейши од газди.

— То мне гуторице? — та баш и мой таки.

Цо би вон жадал?

— Жыда ше питали, цо би себе найбаржай жичел?
Да мам тельо разуму, як Руснак по вашаре, одпoved жыд.

Не разумели ше.

Адвокат: Чи знаце лисац?

Чловек: Не.

Адвокат: То вера не добре.

Чловек: Баш прето сом ані не научел.

Гладни рок.

— Но, пайташ, цо ши полуудњовал вщера!

— Готово ніч.

— А цо ши вечерал?

— То цо остало од полуудзенку.

Шмишна надія.

— Уж мой син наисце дохтор будзе, то я уж верим.

— Як то?

— Бо уж так подло подписьве свойо мено, же то уж ані у патики не можу пречытац.

Давна жарта.

— Хто видумал телеграф?

— Близвно дротар.

— Як то думаце?

— Та чи сце видзели дараз телеграф през дроту.

На кирбаю.

Домашні водзі кума по полуудзенку до карчми, дзе пили до рана. Рано плянтаючи ше видзя ясносяц. — Ніта ше домашній кума: цо то, чи слунко, чи мешац?

Кум: Хто би то знал, я не з того валалу.

Забудліви професор.

— П. професор, и у такей красней хвилі амрел ноша?

— Гей! Забул сом го дома зохабиц.

— Кельо ма роки мали Яни?

— Оздалъ три, бо три зуби ма.

— Е теды моя швекра лем ёден рок ма, бо ма лем ёден зуб.

Весели шведок.

Суддия: Ви оженети?

Шведок: Не.

Суддия: Неоженети?

Шведок: Не.

Судия: Можебуц вдовец?

Шведок: Не.

Судия: Та до триста катох, теди якого сце стану?

Шведок: Я млади.

Чудни жобраци.

Неми: (гу шлепому): Познаш того пана, до ци еден динар дал?

Шлепи: Не, нешка сом го першираз видзел.

Глухи: Тераз чуем того человека першираз правду гуториц, а и тераз цигані.

Цыганов одвит.

— Видзел ши уж дараз мешац водне?

Цыган: То не, але гвозди сом уж видзел.

— Кеди?

Цыган: Кед ме жандар позауха лупал.

Цо вредзи наука.

— Прецо сце таки смутни, п. професор?

— Як бим не бул смутни! Седем языки бешедуем, а жена ми нігда ані єдно слово не да прегвариц.

Нет хиби.

— Але, Марчо, меркуйце дакус, бо шицку мачанку вилееце ми на шмати.

— То не хиба, пане, ище ест надосц у кухнї.

Женідба.

Оцеу: Ферку, та оженел ши ше.

Син: Чию же сом вжал?

Оцеу: Петра Югасового.

Син: Та не сцем я Петра, але його дзвікву Кату.

Можке мац правду.

— Але то припознаце, же оженети людзе дружей жиу, як не оженети?

— То спревоцка. Оженетим ше лем привидзуе длуги живот.

Майстрове.

Ципелкар (шустер): бешедуе у своім дутяну зос кравцем (саблом), а у тим преходзи тамаль еден його служнік у нових ципелох. Ципелкар гвари:

— Прето му шкрипля ципели, бо их не виплацел.

Кравец: Але чом му не вища и шмати?

У патики.

В ноци на З годзин пребудзи хтошка патикара и пита за пейц динара руменцовога тею. П. патикар гніваць одпове:

- Прето сце могли и рано присц.
- Правду маце, п. патикар. Та вец рано придзем.

Не муши ше модліц.

У школі ше пита паноцец школьнік:

- Чи ши ше звікли модліц, Наталко?
- Гей, кожди вечар.
- И твой брацікове и шестрички?
- Гей.
- А твоя мамочка?
- И вона.
- А твой оцец?
- Вон ше не муши модліц, бо кед вон лега, уж іше рано.

Віше єднак гутори.

Судия: Ви маце двацетри роки?

Обвиненна: Гей.

Судия: Ша и пред двома роками сце так исте гуторели.

Обвиненна: Пребачце, я на суду не гуторим нешка так — а ютре иньшак.

Сден стари муж приповеда

- У двацет роках стану малженскаго лем єдно жалуем.
- А то ѿ?
- Же сом ше оженел.

— Чи маш радио?

— Не мам, жена го вируцела з обисца. Не могла поднесц, же би дахто непрерывно бешедовал, а вона да ніч не може доповесц.

Нешка ме першираз пребудзела моя Векер-годзина.

- Як то?
- Жена ми ю до глави руцела.

Газдиня: Не чуецце, Марчо, ту якаш фарба горела, таки запах?

Служніца: Бизовно сце ше гу шпоргету опарли.

— Оцец, мац и дзецко — шицки ведно двацет роки маю. Як то може буц?

— Чуйме.

— То барз ёдноставне. Дзецко, лем ѿ ше народзело, мац дзветнац рочна, а оцец ёдно рочни доброволец.

Жидовска крев.

Богати але скупи жид сцел найсц дурнога, котри би му наполи задармо порубал дрэво. Прето поволал свойого худобнаго сушеда тиж жида и гвари му:

„Я купел дрэво, а ти го руб.“

„А кельо будзеш плацц?“ — пита ше тот.

„Гм! Гой-у (гой то жидови кожди чловек, котри не жид) заплатил бим лем 50 динари, але тебе як жидови дам 100 динари.“

„Кедже так, дай ти мне 50 динари а за други 50 поеднай гоя. Конечно кед вежнeme, дрэво будзе ёднак гориц, чи го рубал я чи гой.“

Не порозумел.

Пришол до дохтора якиш чловек да го дохтор опатри, бо бул слаби. Дохтор му гвари: „Дораз вас препатрим, лем першэ знайце калап.“

„Не нужно — гвари чловек — ша я у глави нечувствуем ніяку хибу.“

При препатраню цемніци.

Директар: „А ти чом осудзени?“

Раб: „Зато же сом мал шаленаго адвоката.“

Хора и дохтор.

Хора: „Пане, я мам страшны катар. Віщера сом кіхнула озда и седемдзешат раз. Модлім Вас, чо би ви зробели, да сце то видзели?“

Дохтор: „Седемдзешат раз бим вам повед: на здравле.“

У вагону.

До вагону, дзе бул лем ёден стари паноцец на ёдней станицы вошло веций особи. Якаш жена место да поздравка, дораз почала лац паноцох. Людзе ю почали читкац, але вона и далей лярмала. На то ше ёден путнік озве гу панотцови: „чом ви, отче, дацо не прэгварице и не умирице туту жену; чом сце цихо?“ На то паноцец лем телью одповед: „Кед магарица почала бешедовац, теди пророк бул цихо.“ (Св. Писмо).

Добри школяр.

„Нешка наш пан учитель ставел таки вопрос, на яки мали лем троме школяре одвітовац“, гварел син мацери.

„Сигурно и ти бул медзи тима трома?“

„Ша дабоме!“

„А ѿ ше вам пан учитель питал?“

„Питал ше, хто розбил очко.“

На судзе.

Жид (гу судийови): „Патрице, тот параст ме покалічел, вигнал на мне коні.“

Судия (земледілцови): „Цо можеце повесц на свою одбрану?“ Земледілец ше не озива.

Судия (жидови): „Цо с тим чловеком, чи вон можебуц неми?“

Жид: „Яки неми! Ша дас дзешец раз на мне скричал, да ше склонім, бо ме прегажи!“

Попек ше шміховалец.

Янкови ше живікло.

Міхэл: „Меркуй, же биши ме не прелігнул!“

Янко: „Гоч бим и сцел, не шмем, бо ми дохтор заказал есц швініну.“

Стародавна загадка.

Аз есм из землї создан, — из чрева моего мнози насытишася, — и умрох и не погребоша мене, — и кости мої по землї валяхуся, — и пси не ядоша кости мої.

— Цо то?

“(Ляпун)“

Добре порозумел.

— Еден пан наручел по телеграфу у тарговца за свою умарту жену венец з чарну пантліку и так написал:

— На пантліку видрукуйце зос златима буквами: „Спочивай у миру!“ на обидвох боках, а кед ище будзе места: „до побаченя на другім швеце!“

Другі дзень достал венец а на пантліки на ёдней страни бул тот напис: „спочивай у миру на обидвох боках! а на другой страни: „Кед ище будзе места, до побаченя на другім швеце!“

— Видзіш туту жену, я там бул, кед ше першираз почала вадзіц зос своім мужом.

— Кеди то було?

— Пред 10 роками. Я ўм бул староста.

Ані на найвекшее скло не увидзиш далей, як кед до себе попатриш.

Записник

**IX. главней рочнай схадзки Р. Н. П. Д. отриманей
20. августа 1927. р. у Шиду.**

У мену Рускай Чытальні у Шиду отвера схадзку п. Яков Ерделі і прывітуе шыцкіх присутніх у першым шоре госьцох і дава слово председателю схадзкі, а подп. Р. Н. П. Д. о. Д. Біндасові.

I. Предс. о. Біндас гутори о значэнню, задачы и дотэршней работі Р. Н. П. Др. и виклада програм схадзкі.

II. П. Мих. Нярады, II. тайник реферира о работі у прэшлім року. Відано: 1.) „Рускі Новіні“, 2.) Жытіе св. Кирила і Мефодія“ од преосв. владики д-ра Нярадыя, 3.) Рускі Календар, 4.) Народны Пісні. Вельо старання уложел Одбор Р. Н. П. Др. на то, же да ше рускі школскі книжкі одобрыя, цо и посцігнул. Споміна чежкосці Р. Н. П. Др. особено зос финансіяльнай страни. Найлепшэ преходзі Календар, котруму тераз цена зніжена на 15 д. и того року будзе ше друковац у векшім числе. Поволуе шыцкіх, да матерыяльно потпомогнію Дружтво. Апеліра на Русінох зос Сріму, у першым шоре на рускіх учителькох, да питаю од влады за рускі дзеци рускі школы. На концу споміна, же Дружтво у прэшлім року потпоровало матерыяльно ўдзел рускага школьнага.

П. проф. Майхер гутори, же у Сріме не мож хасноваць рускі школскі книжкі, бо нет рускі школы. Модлею ше рускі школы, але дозвола не прышла.

О. Павіч гутори о важносці роднай школы. Наш державны Устав дава меншинам права на народны школы. У школы дзе ёсць 30 рускі дзеци, маю Русіни право на свой класі. То муши народ захтеваць у школ. одборах муши Русіни захтеваць, да ше за рускі дзеци купя рускі шк. книжкі.

Реферат тайника прыято.

III. П. О. Костелник чыта преподаване: „Русин у пісні і живоце“. Преподаване було барз добре виробене и барз поучне и Предс. о. Біндас предлага, да ше воно видрукуе.

П. профессор Майхер предлага, да ше видрукуе у Календару. — Прыйто.

IV. П. О. Фа, II. касир дава увидомене о станю каси. Приходу у прэшлім року было 168.064 Дин. у гістовых пенёжох, а у паперох 182.577 Дин. Розходу у готов. пенёжох было 120.905 Дин., у паперох 69.287 Дин. Остава на 31. XII. 1926. р. у касі готовы пенежы 47.259 Дин., а у паперох 113.290.50 Дин.

Увидомене п. касира прыято.

П. о. Бесермині зос Шиду предлага, да ше рускім школьнага даваю потпоры. Предс. тово предложене подпера. — Прыйто.

Предс. предлага, да ше на рок 10. ювілейна рочна схадзка отрима у Рускім Керестуре. — Прима ше.

Евентуалія:

1.) Предс. віноши предложене зос Дюрдьова од членох Р. Н. П. Д. да ше Р. Н. П. Д. остара, да ше оснуете ўдзружна централа за рускі кредитни задруги.

О. Павіч наглашуе потребу кредитных задругах за наших худобнейших людзох. Най ше найпершэ осную у поєдиніх валоах задруги по систему Райфейзена, а вец на концу оснуете ше за іх ўдзружна централа.

Предс. о. Біндас гутори, же не мож такой ніч створиц, але треба о тым думаць и на тым робіць, да ше до слідуючай главней схадзкі може уж з дачім конкретным виступіц.

У начелу схадзка предложене прима.

2.) Предс. віноши предложене п. Якова Ерделя зос Шиду да напо „Рускі Новіні“ буду або цалком неполітическі, лебо пай ше у політицы приклоня ўднай странкі.

Предс. о. Біндас віяявлюе, же „Рускі Новіні“ були од початку строгі неполітичны и нестронкарски и такі буду и на далей. — Прима ше.

3.) П. богослов Буйла, предс. новаоснованого „Союза Рускіх Школьярох“ обраца ше на Р. Н. П. Д. зос молбу, да Дружтво вшадзи и у шыцкім помага рускім школьнага у іх народных и просвітніх змаганьох. — Прыйто.

4.) П. Яков Ерделі модлі п. редактара „Р. Н“, же би дал упути, як треба писаць до новінох. — Предс. о. Біндас дава потребні порады.

Предсідат. чыта прывіти послані главней схадзкі: од Преосв. Владыкі, од предсідателя Р. Н. П. Д. о. Мудрого, од „Украінськага Товарыства Просвіты“ у Загребу и од о. кан. Надя. — Шыцкі прывіти прыяли присутні зос „Славно!“ Прыйто, да ше Преосвяшенному Владыкові пошиле подзековане, п. предсідательству о. Мудрому, исто так да ше пошиле прывіти славному рускому піснікаму о. д-ру Габрові Костельникові, Укр. Тов. Просв. и пр. Архід. Надю.

Предс. прывітуе присутнаго на схадзкі проф. д-ра Тихага, що зос Чеськай пришол віучоваць живот нашаго народа. — Прывітуе присутнаго представника власці п. пристава Бучана.

Зос паволанку додальнай просвітній роботы и подзекованьем присутнім за учасці на схадзкі заключае предсідатель главну рочну схадзку.

Нато шыцкі присутні стояці шпіваю гімну „Я Русин бул, есм и буду“.

У Шиду, 20. августа 1927.

О. Михайло Фірак, в. р.
тайник Р. Н. П. Др. и пісъмводітель.

Дюра Біндас, в. р.
предсідатель схадзкі.

Именник членох

Руского Народного Просвітного Дружтва. (Зложел: Осиф Фа).

Почестни члени:

Текуще число	Членарское число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
1	1	Д-р Дионисий Наради, владика	Крижевци	500	—
2	2	Церква пр. кат.	Руски Керестур	10000	—
3	3	О. Михаил Мудри, парох	"	1250	—
4	4	О. Димитрий Надь, каноник	"	500	—
5	5	Михал Папянков	Руски Керестур	500	—
6	6	Янко Гафич	"	1250	—
7	7	Владислав Поляк, новтаруш	"	1500	—
8	8	Михаил Колошний и ж. Маря Томаш	"	1250	—
9	9	Аврелия Поляк, новтарушка	"	500	—
10	10	Анди Надь 295.	"	500	—
11	29	Михаил Ол.ар 219.	"	500	—
12	266	Антон Акшамович, р. кат. еписк.	Дяково	500	—
13	270	Георгий Бесермені, тарговец	Миклошевци	1250	—
14	181	О. Дюра Биндас, гр. кат. парох	Дюрдьов	500	—
15	233	Ана Буила	Коцур	500	—
16	401	Янко Бучко, банкар	Америка	2000	—
17	237	Михаил Бурчак	Петровци	500	—
18	176	Д-р Михаил Гайнал, адвокат	Жабаль	500	—
19	241	Вилмош Гайлэр	Пекла Пуста	500	—
20	224	Дюра Гербут 130	Руски Керестур	500	—
21	96	Илько Гербут	"	500	—
22	202	О. Мих. Гирйовати, парох и ж. Ирина	Раєвосело	1250	—
23	93	Дюра Джуня 229	Руски Керестур	500	—
24	418	Михал Джуня и жена Маря р. Олеар	"	2500	—
25	98	Михал Джуня 238	"	500	—
26	244	Дюва Юля Джуня р. Говля	"	500	—
27	242	Дружтво Живого Ружанца	"	500	—
28	657	Дружтво Благей шмерці	"	1000	—
29	238	Дружтво Св. Кирила и Метода	"	500	—
30	173	Михал Ерделі, тарговец	Нови Сад	500	—
31	234	О. Никола Ерделі, священик	Шид	500	—
32	175	Янко Ерделі	Дюрдьов	1250	—
33	172	Д-р Янко Житник, лікар	Нови Сад	500	—
34	58	Янко Колашний 407 бул. I. кл.	Руски Керестур	1000	—
35	582	Митро Киш мл. и ж. Веронка	Кула	1000	—
36	581	Симеон Кишельто	Америка	1000	—
37	177	Йоаким Костелник уч.	Миклошевци	500	—
38	174	Оскар Лабош, апатикар	Нови Сад	500	—
39	171	Евген Макай	Руски Керестур	500	—
40	223	Янко Макай	"	500	—
41	95	Ана Малацко р. Пай 309	"	500	—
42	94	Янко Малацко 399	"	500	—
43	151	Лудовіт Махмер	Торжа	500	—
44	583	Мишка Махмер	"	1000	—
45	235	Філіп Махмер	"	500	—
46	240	Карло Матолчик	Пекла Пуста	500	—
47	585	Ширия Мари	Америка	1000	—
48	268	Дюра Мудри, наймладши	Миклошевци	500	—

Текуще число	Членарское число	Членарське число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел
				Дин.	п.
49	614	614	Осиф Надь, церк. касир	Руски Керестур	2500 —
50	419	419	Габор Надь и ж. Маря, родз. Шовш	"	1000 —
51	420	420	Мойсей Надь и ж. Веруна родз. Рац	"	1000 —
52	26	26	Янко Надь и ж. Юла родз. Мудри (бул I. кл.)	"	1000 —
53	92	92	Янко Надь (Надьордя) 295	Петровци	500 —
54	441	441	Петро Надьордь	Руски Керестур	1000 —
55	197	197	Янко Надь 619	"	500 —
56	245	245	Іля Олеар	Миклошевци	1250 —
57	267	267	Дюра Орос и ж. Ана	Руски Керестур	500 —
58	199	199	Янко Орос	"	500 —
59	97	97	Денчи Пап, тарговец	Нови Сад	500 —
60	11	11	О. Дюра Павич, парох бул. I. кл.	Руски Керестур	1000 —
61	225	225	Глова Феркова Папгаргай 216	"	500 —
62	243	243	Глова Ана Папгаргай родз. Костелник	"	500 —
63	222	222	Михал Паплацко	Бачинци	500 —
64	239	239	Михал Папуга млади	Брчко	1000 —
65	578	578	Мирко Прогаска и ж. Веронка	"	500 —
66	396	396	Др. Андрей Шептицки, митрополит Івано-Франківський	Львов	2000 —
67	371	371	Школяре држ. осн. школи	Руски Керестур	1000 —
68	42	42	Василь Сабадош 471	"	500 —
69	41	41	Янко Сабадош 471	"	500 —
70	198	198	Мафей Сабадош	"	500 —
71	226	226	Андрі Сабов 410	"	500 —
72	152	152	Ана Сегеди	"	500 —
73	216	216	О. Владо Сегеди, парох и ж. Мелания р. Олеар, бул I. кл.	Митровії	2500 —
74	269	269	О. Никола Сегеди, декан	Пишкуревци	500 —
75	461	461	Янко Сивч и ж. Борка	Америка	1250 —
76	650	650	Автон Сакач	Амер., Кант. Ох.	1000 —
77	265	265	Церква гр. кат.	Дюрдьов	2500 —
78	43	43	Дюра Шимко (Виславски)	Руски Керестур	500 —
79	59	59	Дюра Шимко 241	"	500 —
80	137	137	Михал Шимко 206	"	1250 —
81	232	232	Др. Янко Шимрак народ. посланик "Загреб"	"	500 —
82	236	236	Янко Шовш 232	Руски Керестур	500 —
83	38	38	Др. Франьо Штолц, адвокат	Кула	500 —
84	235	235	О. Дюра Миклові, священик	Миклошевци	500 —
85	365	365	Владислав Цикайло, апатикар	Вел. Бечкерек	500 —
86	509	509	Симеон Лендія, благайник	Бачинци	1000 —
87	514	514	Микола Гирйовати ст. и ж. Ганя	Миклошевци	1000 —
88	515	515	Микола Гирйовати мл. и жена Ганя	"	1000 —
89	650	650	О. Шакалей	Америка	1150 —
90	651	651	О. Антоний Кнапік	"	1150 —
91	470	470	Маря Надь р. Дудаш 295	Руски Керестур	1000 —
92	474	474	Николай Миклові	Америка	1000 —
93	156	156	О. Др. Гabor Костелник, професор всеучилища	Львов	500 —

У тъмелитечни члени I. клас:

Текуще число	Членарске числа	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
1	218	О. Александер Абодич, парох . . .	Стари Вербас	50	—
2	376	Никола Абодич, чиповник . . .		500	—
3	263	Дюра Арва 438 . . .	Руски Керестур	125	—
4	183	Кирил Арва . . .	Дюрдьов	50	—
5	217	Анди Арва! . . .	Стари Вербас	50	—
6	30	Анди Арнолд, патикар . . .	Руски Керестур	50	—
7	313	Лудовит Арт, тарговец . . .		50	—
8	319	Стефан Балант 411 . . .	" "	50	—
9	158	О. Георгий Бесерменй, парох . . .	" Шид "	50	—
10	110	Петро Бесермински . . .	Стари Вербас	50	—
11	27	Дюра Бобик . . .	Руски Керестур	50	—
12	56	Гр. кат. Богослови . . .	Дяково	50	—
13	283	О. Мирко Бонч, священик . . .	Конур	50	—
14	135	Анди Будински, бочкораш . . .	Руски Керестур	50	—
15	274	Анди Будински . . .		50	—
16	145	Анди Будински . . .	Бела Пуста	100	—
17	321	Дюра Будински 173 . . .	Руски Керестур	150	—
18	190	Евген Будински . . .	Дюрдьов	50	—
19	275	Мелана Будински р. Киш . . .	Руски Керестур	50	—
20	282	Никола Будински, учит. . .	Конур	50	—
21	220	Осиф Будински, сниккар . . .	Руски Керестур	100	—
22	189	Янко Будински . . .	Дюрдьов	50	—
23	278	Александер Буила . . .	Конур	250	—
24	288	Георгий Буила . . .		50	—
25	187	Янко Буила . . .	Дюрдьов	50	—
26	311	Габор Венчеловски . . .		50	—
27	72	Йовген Виславски 329 . . .	Руски Керестур	50	—
28	124	Янко Виславски 329 . . .		50	—
29	67	Янко Виславски . . .	" "	50	—
30	130	Газдовскe дружество . . .		50	—
31	357	Теодор Бурчак . . .	Петровци	150	—
32	66	Янко Гарди . . .	Руски Керестур	500	—
33	134	Яким Гайдук 210 . . .	Руски Керестур	50	—
34	296	Янко Гарди . . .	Петровци	50	—
35	262	Дюра Гербут 143 . . .	Руски Керестур	250	—
36	663	Дюра Гербут . . .		500	—
37	665	Гана Гербут родз. Папута . . .	" "	500	—
38	168	Иля Гербут 33 . . .		500	—
39	25	Маря Гербут уд. Сабов . . .	" "	50	—
40	168	Михал Гербут 33. . .		50	—
41	426	Йовген Горняк, кухар . . .	" Коцур "	50	—
42	425	Михал Горняк, кухар . . .		100	—
43	423	Юла Горняк, Финдрик . . .	" "	100	—
44	424	Якоб Горняк, кухар . . .		100	—
45	317	О. Йозан Гранилович, вице-архидиакон	Нови Сад	50	—
46	212	Осип Губаш, уч. . .	Беркасово	50	—
47	64	Евтен Гудак . . .	Руски Керестур	250	—
48	40	Янко Гудак 265 . . .		50	—
49	564	Ефрем Гудаш . . .	" "	50	—
50	165	Михал Гудаш . . .		50	—
51	251	Михал Гудаш 23 . . .	" "	50	—
52	353	Василь Гудаш и ж. Юла . . .	" Конур "	50	—
53	315	Василь Джуджар . . .	Руски Керестур	100	—
54	162	Анди Джуджар . . .	" "	50	—

Текуще число	Членарске числа	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
55	285	Дюра Джуджар, минар . . .		50	—
56	345	Дюра Джуня 5 . . .		50	—
57	153	Янко Еделински . . .		50	—
58	359	Владо Еделински, дзияк . . .		500	—
59	561	Янко Ерделї, професор . . .	Митровица	500	—
60	178	Василь Ерделї . . .	Дюрьов	250	—
61	350	Илько Ерделї . . .	Руски Керестур	50	—
62	157	Микола Ерделї . . .	Шид	250	—
63	326	Михал Ерделї 168 . . .	Руски Керестур	125	—
64	300	Яков Ерделї, старши . . .	Шид	50	—
65	60	Данил Жилник . . .	Руски Керестур	50	—
66	322	Василь Киш 169 . . .	" Дюрдьов "	50	—
67	192	Дюра Кишадамов . . .	Руски Керестур	50	—
68	70	Дюра Колесар . . .	Руски Керестур	50	—
69	69	Ефрем Колесар . . .	" Коцур "	50	—
70	293	Маря Колесар р. Гудак . . .	Руски Керестур	50	—
71	68	Симо Колесар . . .	Кула	50	—
72	273	Ана Костелник . . .	Миклошевци	50	—
73	310	Михал Костелник 398 . . .	Руски Керестур	50	—
74	161	Дюра Кочин . . .	Миклошевци	50	—
75	71	О. Владимир Лабош, парох . . .	" "	50	—
76	53	Даница Лабош, уч. була II. кл. . .	" Дюрдьов "	500	—
77	188	Янко Лендел . . .	Коцур	100	—
78	410	Петро Колесар . . .	Миклошевци	500	—
79	527	Петро Керекдярто . . .	Беркасово	50	—
80	339	Дюра Лікар . . .	Руски Керестур	50	—
81	200	Янко Лусканци . . .	" Америка "	76	50
82	31	Лукач Макай . . .	Руски Керестур	50	—
83	114	Дюра Малацко 309 . . .	" "	50	—
84	398	Дюра Малацко 21 . . .	" "	500	—
85	115	Евген Малацко 309 . . .	" "	50	—
86	113	Мелана Малацко 309 . . .	" "	50	—
87	116	Юлиан Малацко 309 . . .	" Нови Сад "	50	—
88	318	Юлий Манайлов, уч. . .	Коцур	50	—
89	277	Никола Магоч . . .	Руски Керестур	50	—
90	308	Анди Медеши . . .	" Грицо Медеши "	50	—
91	272	Грицо Медеши . . .	" Конур "	50	—
92	292	Михал Михняк, младши . . .	Америка	76	50
93	364	Михал Миковиш . . .	Руски Керестур	50	—
94	128	Дюра Мудри 506 . . .	" "	50	—
95	36	Маря Мудри р. Роман . . .	" "	50	—
96	264	Михал Мудри 348 . . .	" "	50	—
97	325	Данил Надь, тарговец . . .	" "	100	—
98	154	Лудевит Надь, надзорник . . .	" "	50	—
99	271	Михал Надь 104 . . .	" "	250	—
100	118	Стефан Надь . . .	" "	50	—
101	163	Янко Надь 659 . . .	" "	50	—
102	166	Янко Надь . . .	" "	50	—
103	61	Михал Новта . . .	" "	50	—
104	309	Михал Новта, младши . . .	" "	50	—
105	37	Авдра Няради, дзвонар . . .	" "	50	—
106	369	Юла Няради Янкова . . .	" "	50	—
107	600	Петро Надь, и ж. р. Товт . . .	Петровци	500	—
108	346	Милутин Олеар . . .	Коцур	50	—
109	12	Юла Олеар 219 . . .	Руски Керестур	50	—
110	343	Марча Орос, школлярка . . .	Миклошевци	50	—

Текуще число	Членарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дни.	п.
111	341	Микола Орос, школляр	Миклошевци	50	
112	337	Михал Орос	"	50	
113	338	Павлина Орос	"	50	
114	342	Павлина Орос, школлярка	"	50	
115	397	Музикалне Дружтво, Яков Чизмар	Руски Керестур	500	
116	181	Ана Пап	Дюрдьов	50	
117	354	Дюра Пап, инжинир	Руски Керестур	100	
118	112	Юла Пап, р. Малацко	"	50	
119	349	Дюра Павлович 438	"	500	
120	159	Дюра Папгаргай	"	50	
121	120	Петро Папгаргай	"	50	
122	127	Дюра Паплацко	"	50	
123	303	Анди Папуга	"Бачинци"	50	
124	306	Дюра Папуга	"	50	
125	454	Дюра Папуга, 167	"	500	
126	57	Микола Папуга, месар	Руски Керестур	250	
127	312	Мирон Папуга	"	50	
128	301	Михал Папуга, старши	"Бачинци"	50	
129	55	Петро Папуга	Гелеш	100	
130	304	Стефан Папуга	Бачинци	50	
131	302	Юлија Папуга	"	50	
132	305	Янко Папуга	"	50	
133	164	Дюра Пастовицки	Руски Керестур	50	
134	74	Люра Пацов 474	"	50	
135	324	Микола Пацов	"	50	
136	259	Янко Пацов, предс. перк. од	"	50	
137	402	Др. Ризнич Петро	Стари Вербас	500	
138	295	О. Шпиридон Петранович, парох	Петровци	50	
139	276	Александер Планчак 161	Руски Керестур	50	
140	327	Данил Планчак	Стари Вербас	50	
141	155	Ирина Планчак	Руски Керестур	125	
142	129	Михал Планчак 396	"	50	
143	28	Др. Милан Попович, лікар	Нови Вербас	50	
144	362	Др. Ана Провчи	Дюрдьов	100	
145	191	Габор Провчи	"	50	
146	125	Михал Провчи 406	Руски Керестур	250	
147	180	Михал Провчи	Дюрдьов	50	
148	121	О. Янко Провчи, священик	Бачинци	50	
149	126	Михал Рамач 214	Руски Керестур	50	
150	185	Стефан Рамач	Дюрдьов	50	
151	320	Янко Рамач	Руски Керестур	50	
152	416	Микола Рац, качмар	"	500	
153	284	Микола Рац	"	250	
154	111	Михал Рац 256	"	50	
155	219	Михал Рац 669	"	50	
156	119	Осиф Рац	"	50	
157	453	Ана Сабадош р. Паплацко	"	500	
158	452	Маря Сабадош р. Паплацко	"	500	
159	316	Дюра Сабадош	"	50	
160	179	Маря Сабадош	"Дюрдьов	50	
161	107	Микола Сабадош 551	Руски Керестур	50	
162	260	Михал Сабов (Нови шор)	"	250	
163	108	Михал Сабадош 551	"Дюрдьов	50	
164	182	Дюра Салак	"	50	
165	123	Митро Салак 240	Руски Керестур	50	
166	347	Мелана Сегеди, паніматка	Канижа	50	

Текуще число	Членарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дни.	п.
167	117	Митро Сегеди 296	"	50	
168	106	Митро Сивч 706	"	50	
169	65	Михал Сивч	"	50	
170	73	Янко Сивч	"	50	
171	286	Ферко Симунович 480	"	50	
172	294	Ана Скубан, колесар	"Конур	50	
173	186	Янко Скубан	Дюрдьов	50	
174	122	Илько Сопка	Руски Керестур	50	
175	201	Янко Страшенски	Беркасов	50	
176	314	Осиф Стрибер Буила	Конур	125	
177	160	Василь Тиркайла 41	Миклошевци	50	
178	281	Дионис Томаш	Конур	50	
179	194	Янко Турински	Дюрдьов	50	
180	344	Янко Хома, байбер	Миклошевци	50	
181	280	Микола Іац	Конур	50	
182	195	Андрі Чакан	Дюрдьов	50	
183	298	Дюра Чакан 106	Руски Керестур	50	
184	299	Янко Чакан 106	"Дюрдьов	50	
185	196	Дюра Чордаш	Конур	50	
186	279	Лукач Чордаш	"	50	
187	336	Петро Чордаш	"	50	
188	289	Яков Чордаш	"	50	
189	291	Владимир Шандор	Руски Керестур	50	
190	63	Андрі Шанта, качмар	"	50	
191	62	Маря Шанта	"	50	
192	136	Владимир Шимко 237	"Конур	500	
193	602	Михал Шимко ст. и ж. Маря, р. Папуга	Руски Керестур	50	
194	290	Йоан Штефанко	Петровци	50	
195	307	Янко Югик	Конур	50	
196	297	Янко Югас	Руски Керестур	50	
197	287	Йоан Яким	Дяково	500	
198	348	Георгий Чижмар	Конур	500	
199	661	Симеон Гудак	Руски Керестур	500	
200	528	Янко Магоч	Конур	500	
201	601	Микола Козар	Руски Керестур	500	
202	538	Ана Олеар, р. Олеар	Конур	500	
203	537	Ілько Олеар	"Америка	500	
204	507	Владимир Виславски	Пишкоревци	500	
205	505	О. Михайл Бесерминї, парох	"	500	
206	506	Мария Бесерминї, паніматка	Конур	100	
207	407	Владимир Орос	"	100	
208	408	Петро Михняк	"	100	
209	409	Владислав Олеар	"	100	
210	420	Михал Сакач	"	100	
211	410	Петро Колесар	"	100	
212	411	Йоан Буила, Янков	"	100	
213	412	Йоан Бесерминї	"	100	
214	422	Йоан Тимко	"	100	
215	413	Павло Колесар	"	100	
216	414	Сильвестер Гайнал, дзияк	"	100	
217	415	Петро Олеар	"	100	
218	673	Петро Горняк, кухар	"	100	
219	406	Маря Бесерминї	Руски Керестур	100	
220	524	Петро Арва 446	Петровци	500	
221	590	Митро Бурчак	Руски Керестур	50	
222	323	Дюра Кыштельев	"	50	*

Текуще число	Часоварске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
223	367	Дюра Кичмаш	Америка	100	-
224	652	Н. Левицки, тит. каноник	Америка	460	-
225	340	Олга Ликар	Миклошевци	50	-
226	193	Мойсей Мудри	Люрдьов	50	-
227	591	Янко Надъордь	Петровци	500	-
228	542	Юлиан Сакач, п. новтаруш	Коцур	500	-
229	366	Янко Турински	Америка	50	-

У темелителни члени II. класи:

Текуще число	Часоварске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
1	524	Петро Арва	Руски Керестур	100	-
2	526	Симеон Арва		100	-
3	630	Михал Арва!	Ст. Вербас	100	-
4	565	Маргита Арт	Руски Керестур	100	-
5	257	Иля Балинт 411	" "	25	-
6	258	Митро Баран	" "	25	-
7	623	Янко Баран	" "	100	-
8	211	Георгий Барпа	Петровци	25	-
9	250	Ферко Барна	Руски Керестур	25	-
10	563	Янко Бития мл.	" "	100	-
11	459	Янко Билия 751	" "	25	-
12	635	Анка Биндас, учит.	" "	100	-
13	88	Иля Бобиа	" "	25	-
14	495	Михал Арвай	Пишкоревци	25	-
15	19	Деччи Будински 472	Руски Керестур	25	-
16	81	Яким Будински 258	" "	25	-
17	85	Янко Будински	" "	25	-
18	104	Янко Будински 290	" "	25	-
19	150	Янко Будински 604	" "	25	-
20	207	Цила Будински	" "	25	-
21	624	Никола Будински 624	" "	100	-
22	569	Михал Бучко, штрангар	" "	100	-
23	383	Юла Бучко, у Лабоша	" "	100	-
24	622	Йоан Буила	" Коцур	100	-
25	210	София Бурчак	Петровци	25	-
26	574	О. Илия Ванчич, парок	Миклошевци	100	-
27	142	Михал Варпа	Руски Керестур	25	-
28	435	Михал Винаї и ж. Юла 85	" "	100	-
29	204	Мафтеј Винаї, юриста	" "	25	-
30	138	Ана Виславски р. Рац 233	" "	25	-
31	139	Ирина Виславски р. Шимко 233	" "	25	-
32	399	Яким Виславски 36	Ст. Вербас	100	-
33	375	Габор Гарди	Руски Керестур	100	-
34	360	Петро Гарди 163	Миклошевци	25	-
35	333	Григо Гайна, дзяяк	РуПетровци	25	-
36	209	Дионис Гарди	Пишкоревци	25	-
37	45	Дюра Гарди	Коцур	25	-
38	628	Диониз Гарди мл.	Петровци	100	-

Текуще число	Часоварске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
39	330	Иля Гарди	" "	-	-
40	35	Денчи Гербут 302	" "	-	-
41	13	Янко Гербут 302	" "	-	-
42	606	Йовен Гербут 729	" "	-	-
43	521	Мафтеј Гербут 362	" "	-	-
44	491	Симеон Гербут	" "	-	-
45	492	Дионизий Гарди	" "	-	-
46	496	Лука Гарди	" "	-	-
47	499	Михал Гербут	" "	-	-
48	500	Лука Грубена	" "	-	-
49	502	Янко Гербут	" "	-	-
50	504	Михал Гарди	" "	-	-
51	208	Георгий Гириовати	" "	-	-
52	213	Илько Гириовати	" "	-	-
53	632	Иля Гириовати	" "	-	-
54	44	Василь Гудак	" "	-	-
55	51	Михал Гудак	" "	-	-
56	389	Ана Гудак 310	" "	-	-
57	436	Иля Грубена р. Шарик 90	" "	-	-
58	99	Мария Говля	" "	-	-
59	169	Михал Говля	" "	-	-
60	48	Янко Голович	" "	-	-
61	487	Михал Дорокгази	" "	-	-
62	86	Анди Дудаш ст.	" "	-	-
63	206	Анди Дудаш мл.	" "	-	-
64	144	Ганя Дудаш р. Маньош	" "	-	-
65	143	Дюра Дудаш	" "	-	-
66	511	Дюра Дудаш уч.	" "	-	-
67	249	Иля Дудаш 582	" "	-	-
68	247	Ката Дудаш 582	" "	-	-
69	248	Мафтеј Дудаш 582	" "	-	-
70	76	Михал Дудаш 481	" "	-	-
71	246	Стефан Дудаш 582	" "	-	-
72	358	Кирил Дудаш 504	" "	-	-
73	451	Петро Дудаш 62	" "	-	-
74	381	Яким Дудаш 489	" "	-	-
75	609	Петро Дудаш салаш	" "	-	-
76	525	Михал Джуня и жена	" "	-	-
77	33	Наталия Джуня, уч.	" "	-	-
78	556	Михал Дротар	" "	-	-
79	391	Дюра Еделински 630	" "	-	-
80	394	Дюра Еделински мл. 630	" "	-	-
81	393	Евген Еделински 630	" "	-	-
82	390	Юла Еделински р. Сабов 630	" "	-	-
83	392	Яким Еделински 630	" "	-	-
84	133	Янко Еделински 388	" "	-	-
85	490	Ана Еделински	" "	-	-
86	489	Петро Еделински	" "	-	-
87	252	Феброна Еперт, уч.	" "	-	-
88	455	Др. Янко Калат, професор	" "	-	-
89	205	Йоан Каньюх, професор	" "	-	-
90	103	Ана Кирда	" "	-	-
91	384	Стефан Кирда 524	" "	-	-
92	615	Янко Катрина	" "	-	-
93	75	Дюра Киш 136	" "	-	-
94	363	Иля Киш Гали	" "	-	-

Текуще число	Следарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
95	676	Дюра Киш	Коцур	100	—
96	50	Юла Кишрадик р. Мученски	Руски Керестур	25	—
97	575	Янко Кишмитров 423	"	100	—
98	603	Дюра Ковач 544	"	100	—
99	148	Кирил Ковач 692	"	25	—
100	329	Янко Ковач	"	25	—
101	638	Яким Ковач, колесар	Беркасов	100	—
102	439	Янко Колесар	"	100	—
103	633	Яким Колесар, дзияк	Бачинци	100	—
104	626	Штефан Ковачевич, новтаруш	Миклошевци	100	—
105	49	Ката Колосняй	Руски Керестур	25	—
106	374	Богомиль Контра, дзияк	Ст. Вербас	100	—
107	255	Михал Копчански	"	25	—
108	478	Ангела Костелник	Дюрдьов	25	—
109	477	Евген Костелник	Руски Керестур	100	—
110	476	Иля Костелник	"	100	—
111	475	Янко Костелник	"	100	—
112	573	Мелания Костелник	Миклошевци	100	—
113	193	Митро Копчански	Дюрдьов	50	—
114	352	Илько Крайшар	"	25	—
115	385	Дюра Коцар, столяр	Руски Керестур	100	—
116	571	Андря Лабош	Миклошевци	100	—
117	516	Драгец Лабош, жель, чин.	Ястребарско	100	—
118	645	Митро Лендер	Петровци	100	—
119	517	Лука Лендел	Миклошевци	100	—
120	510	Мелана Лендел	Бачинци	100	—
121	228	Янко Майхер	"	25	—
122	17	Дюра Макай 487	Руски Керестур	25	—
123	641	Никола Макай	Дюрдьов	100	—
124	457	Александер Макай 442	Руски Керестур	100	—
125	462	Ирина Макай р. Цап	"	100	—
126	455	Йоаким Макай 442	"	100	—
127	458	Микола Макай и ж. Маря р. Кухар 663	"	100	—
128	444	Михал Макай 663	"	100	—
129	46	Дюра Малаенко	"	100	—
130	89	Митро Малаенко 676	"	25	—
131	34	Дюра Манайлов, уч.	"	25	—
132	147	Ана Медеши	"	25	—
133	221	Янко Медеши	"	25	—
134	464	Янко Медеши мл. 457	"	25	—
135	520	Денчи Молнар	"	100	—
136	643	Никола Мигальовски	Дюрдьов	100	—
137	386	Дюра Молнар 658	Руски Керестур	100	—
138	543	Михал Михняк ст.	Коцур	100	—
139	471	Янко Медеши, школляр	Руски Керестур	100	—
140	253	Гд. Ана Мудри р. Семан	Дюрдьов	25	—
141	22	Мелана Еделински р. Мудри	Руски Керестур	25	—
142	132	Янко Мудри 302	Миклошевци	25	—
143	503	Дюра Мудри ст.	"	100	—
144	512	Янко Мудри	"	100	—
145	513	Гана Мудри р. Орос	Дюрдьов	25	—
146	254	Стефан Мункачи	Руски Керестур	25	—
147	102	Дюра Мученски	Ст. Вербас	100	—
148	631	Анди Надь	Руски Керестур	100	—
149	646	Олга Надь	"	100	—
150	620	Осиф Надь, Апдришков	"	100	—

Текуще число	Следарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
151	82	Яни Надь, Надъордьов	Руски Керестур	25	—
152	372	Ана Надъмтьов 83	"	100	—
153	577	Янко Новта	Ст. Вербас	100	—
154	576	Микола Няради 685	Руски Керестур	100	—
155	605	Михал Няради, уч.	"	25	—
156	328	Михал Няради, Бучко	"	100	—
157	382	Янко Няради 57	"	25	—
158	20	Стефан Няради 320	"	100	—
159	642	Евген Орос	Дюрдьов	100	—
160	594	Янко Орос, Штеф.	Миклошевци	100	—
161	595	Данил Орос	"	100	—
162	596	Иван Отиц, новтаруш	Сотия	100	—
163	589	Емил Олеар	Коцур	100	—
164	540	Маря Олеар, р. Бесермини	"	100	—
165	530	Дюра Олеар	"	100	—
166	531	Маря Олеар р. Югас	"	100	—
167	532	Веруна Олеар р. Гафач	Петровци	100	—
168	469	Веруна Павлович р. Будински	Руски Керестур	100	—
169	468	Маря Павлович, р. Биялони	"	100	—
170	233	Митро Павлович	"	25	—
171	21	Янко Павлович, н. шир.	"	25	—
172	356	Маря Пап р. Надъордьов	Петровци	200	—
173	355	Янко Пап, млади	Руски Керестур	25	—
174	14	Дюра Пап, младши 236	Миклошевци	100	—
175	568	Дюра Папуга	"	100	—
176	570	Гabor Папуга	"	100	—
177	587	Сиљвестер Павлович	Руски Керестур	100	—
178	607	Михал Папуга, подновтаруш	"	100	—
179	149	Ана Папуга р. Голович	"	25	—
180	215	Яким Папуга	Петровци	25	—
181	361	Ана Папуга уд. Новта	Руски Керестур	100	—
182	429	Владимир Папуга	"	100	—
183	430	Дюра Папуга	"	100	—
184	428	Мелана Папуга уд. Тиркайла	"	100	—
185	465	Денич Пандорап 292	"	100	—
186	489	Микола Папуга	Пишкоревии	25	—
187	613	Янко Планчак, бул роч. член	Дюрдьов	100	—
188	18	Коста Петригала, уч.	Руски Керестур	25	—
189	400	Янко Пастернак	"	100	—
190	377	Янко Пельха	Ст. Вербас	100	—
191	534	Шимко Планчак	Кодур	100	—
192	24	Михал Попивка, уч. упр.	Руски Керестур	25	—
193	16	Денчи Планчак	"	25	—
194	644	Михал Рамач	Дюрдьов	100	—
195	672	Михал Рамач 415	Руски Керестур	100	—
196	251	Гabor Провчи	"	25	—
197	227	Кирил Радсан	"	25	—
198	52	Петро Рамач	Руски Керестур	25	—
199	39	Данил Рац 399	"	25	—
200	619	михал Рац, салаш	"	100	—
201	54	Дюра Рац, салаш Кула	"	25	—
202	100	Ила Рац, р. Рац	"	25	—
203	442	Юла Рац, уд. Ердел 399	"	100	—
204	370	Янко Рац 98	"	100	—
205	388	Михал Паплацко 684	"	100	—
206	146	Дюра Роман	"	25	—

Текуще число	Целарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
207	91	Митро Роман 234	-	-	-
208	140	Михал Романчо 34	-	-	-
209	674	Вероника Рац, уч.	-	-	-
210	647	Петро Ризнич -	-	-	-
211	580	Ирене Рот, р. Джуня, оводашка	-	-	-
212	637	Мафей Сабадош -	-	-	-
213	610	Михал Сабадош -	-	-	-
214	109	Иля Сабадош 551	-	-	-
215	432	Веруна Сабадош, р. Гербут 15	-	-	-
216	395	Дюра Сабадош, младши 268	-	-	-
217	431	Никола Сабадош, млади 15	-	-	-
218	438	Михал Сабов, млади 269	-	-	-
219	479	Юла Сабадош, р. Олах 551	-	-	-
220	560	Яким Сабов 139	-	-	-
221	604	Янко Сакач -	-	-	-
222	15	Михал Сабадош 139	-	-	-
223	78	Дюра Сегеди, ковач	-	-	-
224	417	Дюра Сегеди -	-	-	-
225	546	Янко Сакач -	-	-	-
226	548	Михал Сабадош -	-	-	-
227	675	Янко Салак -	-	-	-
228	533	Дюра Сакач -	-	-	-
229	131	Ирина Салак -	-	-	-
230	105	Стефан Сегеди 625	-	-	-
231	331	Янко Сегеди -	-	-	-
232	494	Ферко Сегеди -	-	-	-
233	671	Джонис Сегеди -	-	-	-
234	170	Мелания Сивч, уч.	-	-	-
235	639	Василь Сивч -	-	-	-
236	567	Митро Сивч -	-	-	-
237	559	Михал Семан 305	-	-	-
238	584	Янко Симунович, столар и жена	-	-	-
239	598	Йовген Симунович -	-	-	-
240	658	Василь Стрибер -	-	-	-
241	84	Емил Сопка 38	-	-	-
242	87	Янко Сопка -	-	-	-
243	77	Михал Такач 23	-	-	-
244	229	Стефан Тхес, тарговец	-	-	-
245	547	Петро Тамаш -	-	-	-
246	549	Веруна Тамаш, р. Мади	-	-	-
247	141	Михал Фа 680	-	-	-
248	32	Осиф Фа, учитель -	-	-	-
249	450	Василь Фа, чижмар 680	-	-	-
250	447	Емил Фа 680 -	-	-	-
251	449	Кирил Фа, колесар -	-	-	-
252	448	Осиф Фа, кројач 680	-	-	-
253	440	Ферко Фа 550 -	-	-	-
254	433	Янко Фа 730 -	-	-	-
255	545	Янко Фейса -	-	-	-
256	522	Яким Фейди -	-	-	-
257	634	О. Михайло Фирак, капелан -	-	-	-
258	101	Дюра Фечов 259	-	-	-
259	83	Маря Францисти, р. Надъ	-	-	-
260	47	Дюра Червениак -	-	-	-
261	379	Леона Чакан, р. Олах 106	-	-	-
262	378	Мелана Чакан, р. Хованец 106	-	-	-

Текуще число	Целарске число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
263	387	Юлия Черняк, папіматка -	-	-	-
264	231	О. Михаил Черняк, парох -	-	-	-
265	640	Михал Хромиш -	-	-	-
266	544	Михал Хромиш -	-	-	-
267	599	Дюра Хома -	-	-	-
268	501	Кароль Хромиш -	-	-	-
269	636	Митро Чижмар -	-	-	-
270	617	Ганя Чизмар -	-	-	-
271	625	Дюра Чизмар 183 -	-	-	-
272	618	Злата Чизмар, школлярка -	-	-	-
273	256	Иля Чизмар -	-	-	-
274	460	Душан Чизмар, иж. Розалия, тарговац	-	-	-
275	437	Михал Чизмар, Русев -	-	-	-
276	480	Дюра Чизмар -	-	-	-
277	481	Юла Чизмар, р. Олах -	-	-	-
278	482	Денчи Чизмар -	-	-	-
279	669	Никола Чордаш -	-	-	-
280	23	Янко Шандор, учитель -	-	-	-
281	445	Папуза Шайтош Маря -	-	-	-
282	90	Василь Шимко 495 -	-	-	-
283	523	Митро Шимко -	-	-	-
284	667	Кирил Шариќ -	-	-	-
285	562	Мелана Шимко, р. Гудак -	-	-	-
286	558	Дюра Шовш -	-	-	-
287	579	Кирил Шовш, општ. писар -	-	-	-
288	79	Петро Шовш 266 -	-	-	-
289	230	Осиф Шук -	-	-	-
290	80	Михал Югас 99 -	-	-	-
291	498	Дюра Шовш -	-	-	-
292	554	Любица Югас -	-	-	-
293	555	Юлиана Югас -	-	-	-
294	668	О. Никола Бадовинац -	-	-	-
295	541	Ксения Лабош, уч -	-	-	-
296	648	Максим Буила, богослов -	-	-	-
297	621	Федор Лабош -	-	-	-
298	483	Ана Рац, р. Торжић 309 -	-	-	-
299	484	Елемир Рац 309 -	-	-	-
300	485	Михал Рац 309 -	-	-	-
301	495	Михал Арвај -	-	-	-
302	472	Михал Барна, ковач -	-	-	-
303	380	Денчи Будиски 764 -	-	-	-
304	662	Янко Арва -	-	-	-
305	586	Анди Варга -	-	-	-
306	611	Габор Венчельовски, бул рочни чл. -	-	-	-
307	612	Мелана Венчельовски, була рочни чл. -	-	-	-
308	589	Янко Гарди мл. -	-	-	-
309	486	Васил Гарди -	-	-	-
310	664	Дюра Гербут, гимн. -	-	-	-
311	553	Евген Горняк, кухар -	-	-	-
312	552	Михал Горняк, кухар -	-	-	-
313	551	Янко Горняк, кухар -	-	-	-
314	550	Юла Горняк, ролз. Финдрік -	-	-	-
315	627	Янко Гирјовати -	-	-	-
316	373	Михал Гайдош -	-	-	-
317	434	Владо Вишошевич, уч.	-	-	-
318	588	Михал Ждиняк -	-	-	-

Текуще число	Членскржне число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел
				Дни. п.
319	473	Дюра Жилник 279 - - - -	Руски Керестур	100 -
320	334	Василь Дорокгази - - - -	Петровци	25 -
321	405	Моисей Киш - - - -	Конур	100 -
322	653	О. Владимир Коритовски, парох - -	Америка	92 -
323	572	Дюра Лендел ст. - - - -	Миклошевци	100 -
324	557	Дюонис Магоч - - - -	Конур	100 -
325	536	Петро Магоч - - - -	"	103 -
326	368	Михал А. Микловиш - - - -	Америка	25 -
327	670	Дюра Новта - - - -	Дюрдъзов	103 -
328	467	Юла Новта, р. Шимко - - - -	Руски Керестур	100 -
329	351	Никола Папуга 539 - -		25 -
330	666	Илия Провчи - - - -	" Дюрдъзов "	100 -
331	592	Михал Папуга ст. - - - -	Петровци	100 -
332	654	О. Михаил Иван - - - -	Америка	92 -
333	214	Юлиан Оргел - - - -	Петровци	25 -
334	659	Йоан Иван, поддъзяник - -	Конур	103 -
335	518	Никола Сабадаш - - - -	Миклошевци	100 -
336	655	О. Митро Сабов - - - -	Америка	92 -
337	535	Михал Стрибър - - - -	Конур	100 -
338	477	Василь Сивч - - - -	Пишкоревци	100 -
339	503	Давид Такач - - - -		100 -
340	493	Михал Такач - - - -	"	100 -
341	332	Михал Хромиш - - - -	Ст. Вербас	25 -
342	529	Мария Яким, р. Павлович - - - -	Конур	100 -
343	603	Петро Шимко 99 - - - -	Руски Керестур	100 -
344	616	Анди Штрангар - - - -		100 -
345	656	О. Юлиан Жубрик, парох - -	" Америка "	230 -
346	-	Янко Киш Югас - - - -	Конур	100 -

Рочни члени:

Текуще число	Членарск. номер	ИМЯ ЧЛЕНА	Место биваня	Значел
				Дни. в.
1	359	Анка Биндас, уч.	- - - - -	Руски Керестур
2	355	Наталия Шантя	- - - - -	Ст. Вербас
3	356	Сидика Гефлих	- - - - -	Конур
4	357	Любница Шанта	- - - - -	Ст. Вербас
5	358	Цецилия Шанта, уч.	- - - - -	"
6	371	Янко Биндас, ст. техн.	- - - - -	Конур
7	360	Янко Крумес, гимн.	- - - - -	"
8	361	Лука Цап	- - - - -	"
9	362	Дюра Биндас	- - - - -	"
10	363	Сильвий Киш	- - - - -	"
11	364	Онуфри Тимко	- - - - -	"
12	365	Янко Шарик	- - - - -	"
13	366	Иреней Тимко	- - - - -	"
14	367	Йовген Рамач, шк. III. кл.	- - - - -	Руски Керестур
15	368	Франя Емих, шк. III. кл.	- - - - -	"
16	369	Веруна Папуга, шк. III. кл.	- - - - -	"
17	370	Елена Петригала, шк. V. кл.	- - - - -	"
18	371	Михал Бесермині, шк. V. кл.	- - - - -	"

Даровали на РНПД-о:

		Діл.	п.
1	Янко Губаш, Коцур	50	
2	Палко Колесар, Коцур	50	

Исказ
числа членох по их биваню од початку до тераз.

ЧТЕНИЕ ЗА МАЛИХ ШКОЛЯРОХ.

Св. Служба — найвекше богатство.

У Детроиту у Америки дали друковац листок о св. Служби, хтори є таки красни, же вам го, мили руски дзеци, сцем на нашим язiku написац. Вон так глаши:

Рождество Христово (представа у Крест.).

Нет на швеце ніч векше, ані святеише од гевтей Жерту, хтору наш Господь и Откупитель приказал пре нашо откупене, пошвецене и спасение. Тоту Жерту Исус приказал на кревни способ на кресту, а на некревни способ приказує ю по священикових рукох на жертвенику у св. Служби. Кед зме у Служби, то так исто, як да зме на Голготи при жертви Исусовей, при Його шмерци, зос хтору зме откупени. Жерту на кресту и жертва св. Служби, то иста жертва.

Чом идземе до Служби Божей?

1. У св. Служби дава Исус Христос на место нас пресв. Троици достойну чесц.

2. У св. Служби дзекує Исус Христос на место нас Богу за вельки и нечислени благодати.

3. У св. Служби задосц роби Исус Христос Богу за нашо грихи

4. У св. Служби модлї Исус Христос Бога Отца, да нам поможе у наших потребах.

5. По св. Служби уменьшує ше моц пекельного духа над нами.

6. При каждой Служби доставаме ласки за своё пошвецене и спасение.

7. Кед слухаме Службу, очуваме ше од вельких злых, хтори би зме иньшак дожили.

8. По каждой Служби рошне наша вична слава и щесце.

9. Прикрацују нам иже церпеня у митарству.

10. По рукох священика доставаме благослов од самого Иисуса Христа.

11. Помагаме душом у митарству.

12. Ёдна св. Служба, хтору за живота слухаш, вецей вредзи, як велью св. Служби, цо за тебе даю служиц, як умреш.

13. Векша чкода не слухац едну св. Службу, як да утрашиш вельки маекток.

14. На смертельним часу будзе нам кажда св. Служба, хтору зме побожно слухали, на вельку потіху. Кажди католік од 7. року далей муши под смертельни грих слухац св. Службу каждой недзелі и швето. Кед можеце идце и роботни дзень на св. Службу, бо то Богу чесц, а тебе и твоїм на тим и на друдим швеце на хасен. Иисус гварел: „Хто є цело моё и пие крев мою, ма ёсівот вични“ (Йоан. 6., 54.). Прето ше часто, голем раз у мешацу причацай, бо Иисус гварел и то: Кед небудзеце ёсц цело Сина человеческого и не будзеце пиц крев Його не будзеце мац живот у себе (Йоан 6., 53.)

Преложела: Д. Л., учителька.

Дармо полніш жалудок — кед ци душа гладна.

Славни министрант.

Двоме министранти (до послугую при св. Служби), браца Карло и Фриц Дортмаэр у владической церкви у Келну у Немецкей уж були облечени до червених кошульох, да у 8 годзин при св. Служби послужка панотцови — Шофера. Тот паноцец ище мал велью людзох

споведац и так хлапци мушели ище досц длugo чекац, док почне Служба Божа. Да им фрісіше прейдзе час, пошли до турні, да видза, чи ест у ней даедно голубе гніздо и у нім вайца. И обачели гніздо над облаком за едну турньочку (коло облакох були за украс турньочки). Як до нь го дойсц? Праве ту була една деска, хтору Фриц положел на облак. Зачас, а да ніч не роздумовал, скочел Карло ягод вивирка на деску, хтору Фриц тримал. Тот облак бул од жемі 130 м. високо. „Нашол сом пейц вайца! Мне буду три, а тебе два,“ скричал весело Карло. „Но так, мне три а тебе два“, одповед му Фриц. „Я мам право на три, бо сом не легко до ніх дошол, гвари Карло. „То не право, я тримам деску, а то чежша робота, як твоя“, одповед Фриц. „Кед ми не даш три вайца, пущим деску, а тебе як будзе. Знаш, не шаль ше зо мну!“ Карло штури до кишені три вайца, а братови дава два. Тот гніваци пущи деску и Карло падал ведно з деску. Але тераз обачел Фриц, цо зробел. Зацмело му ше пред очми и як шалени бежел долу. Хто бул у Келну и мал щесце ви-дзиц тоту прекрасну и вельку владическу церкву, думал би, же ше Карло, кед спаднул с такей високосці, разтрес на тисяч фалати. А цо ше стало зос Карлом? Кед Фриц у страху зишол з турні, на велике чудо видзел як ше Карло понагля до церкви. На чудо: шматы му були цали и чисти, а цо ище чуднейше: у рукох ношел два цали вайца. Ніч му не було, лем бул барз немирни, злекнути. По Служби Божей питал ше Карла паноцец, хторому було чудне, же в тераз таки барз бляди, а инышак вше червени, же цо му. Карло сцел да затаї, та гварел, же му под Службу було барз недобре; привидзово му ше, же ше шицко коло нього верци, обраца.

„А чом ши ше так барз тресол пред Службу Божу?“ питал ше го далей паноцец. Тераз му Карло шицко виприповедал. Ютрендань горели шейсц вельки швички на вельким олтаре у тей церкви на знак благодарносці за чудне Карлово спасене. Було то 1888. року.

О тим велью писали немецки новини та и велі ніверни припомізали, же того хлапца очувал його Ангел Хранитель.

Прето ше, мили дзеци, вше рано и вечар, а и през дзень модліце свойому Ангелови най вас очува од каждого нещесца. То може зробиц зос туту молитвочку:

Ангелу Хранителю мой,
Ти вше при мне стой.
Як водне, так в'ноци,
Будз ми на помоци!

З горватскаго преложела: Д. Л. учителька.

Сто пари лем теди ёден динар — кед су ведно.

Петро як дохтор. Змай І. Іванович.

„Пан дохтор —
волала сом вас ту;
бабка ше ми похорела,
опатрице ю.
Улапце єй лічко,
яке є печаце,
а и чоло барз —
барз єй враце.“
Дохтор шедзи
а зос главу кива
и пренашюл,
же є ище жива:
— Инфлюенца велька,
бочка ю не шмеце. —
Нізач! — да ше и ви
од ней не обереце.
Ліки єй препишем,
а баба Ката, —
най ю розмасцуе,
да не умре бабка злата.
Давайце єй лимунади
Зос погариками,
а цо не попиє,
попием я з вами. —

Петро як дохтор.

Преложел: Янко Фейса

Векше щесце не ма чловек — як кед добре зроби.

Дарунок з вашару.

Празни валэл, шицко цо могло пошло на вашар. Лем едни стари людзє остали зос своім синовім хорым хлапцом дома. За хижу цекла рика; прейг рики бул положены мост. Ту вишли вони шицки на швички воздух и на цепле слунечко. Припратрали ше на людзох котри ишли и на вашар и з вашару. Кеди некеди витрик задул и принес красни мелодіі од гармоники, од пицталкох и тромбітох. И вони живо представляли себе цали вашар: шатри зос цукрами, ме-

довніками, з бависками; человека зос вшеліякима воздушними балонами, па того зос билу ладичку цо у ней сладки ляд. Вони то лем у думи видзели — а то их була и шицка радосц.

Хлапцу было 12 роки. Два карагулі помогли му да може висц на мост. Цихо шедзи, ніч не бешедує; його шицки пайташ пошли на вашар. Шицко цо було младе и здраве виселело зос валалу. Його смутни думи иду за младу чледзу. Вони здрави и весели, маю родичох, братох, шестри; маю пенёжы — а и скакац, бегац можу гу

Перша св. причасц (Митровица).

тому! Вони шицко — а я ніч! Вони ше бавя на шлели мачки, огняю ше, скриваю ше — кед би и я то могол голем ище раз!

Вон патри до води, през котру видзел од слунечка зограти камени мост. Так длуго патрел док му слизи не почали падац до води. Барз му було чежко як його ровень весело препровадза свой легки живот, а вон свой у слизох и жалосци муши подношиц. На концу так ше розжалосцел, же ше аж тресол од плачу. Старенъки людзе котри так мирно думали уживац слунечко, барз ше злекли па го почали цешиц и одпровадзели го дому. „Идз легні, та шпи!“, гварели му. Так випатра же им то едини лік. Спац, спац! Але хлапчик не шпи. Ещи ё будни, кед ше веселе дружтво врача пред вечаром зос вasha-

ру зос гармониками, зос тромбитами, воздушними балонами, з пистолями, зос медовніками — и скакаю па своїх здравых ногах. Хлапец, да не чуе гвіздане, звисковане обрацел ше гу муру. Не сце ніч чуц ані видзиц, а іпак так вельо чуе же му уж заш горки слизи капкаю. Спац не може, модліц ше не сце, бо то лем сигурне, же го Бог не так люби, як других.

* * *

Юлка Крижкова така „необычна“; барз люби квица; прислухуе ше шиваню птицох бо рада би их порозумиц. Вечераз ше ей случело, же могла других боль зрозумиц и другому одлегчац гоч ше вони ещи ей ані не жаловали. Кед Юлка преходзела през мост на вашар попри зараженого Якима, заш ше ей удало зрозумиц боль, гоч ей ніхто о тим ніч ані не гуторел. Сцисла ещи баржей свой пейц динари. Ей пришла една дума од хторей шицки други жаданя узихли и ей шерцо почало од радосци биц як церковни дзвончок.

Юлка патрела на вашар и па його радосци не зос своіма очми, але зос жалосніма и смутніма очми хорого хлапца. И так вона пренапіла, же за того хлапца не була би радосц ані бависко, ані музика, ані цукри оздаль ані кніжка зос вшеліякими образкамі.

Вона ещи баржей сцисла свой пейц динари и прешла з легким шерцом помедзі шицки красни за ню ствари. За ню не було ніч еден бліцаци персцень, златни ланцузок, ватняни цукер и шицки радосци ведно проци того едного, чо вона себе видумала, да раз видзи зашвицця ясну зарю у заплаканих очох того нещестного и да раз чуе од нього гласне веселе шмейне, як цо у других хлапцох.

Кед ше врацали зос вашару Юлка ишла мирно, лем ей шерцо дуркало як церковни дзвончок. Але под фартушком тримала вельки свой дарунок за Якима. Кед чула на мосце же Яким пошол хори, плачуци дому — так понагляяла, же би ю ніхто здогоніц не могол.

Пришла гу ньому и високо тримала свой вельки дарунок. „Ту сом ци цошка принесла — еден образ!“ То бул добри Пастир котри несоль баранче. „А тото ту“ Юлка указуе на баранче, цо на плецох доброго Пастира. „Патри Якиме, тото не могло ведно зос другима исц — то ты, — зато го вжал добри Бог на плецо и ношел го и любел го баржей як шицких других“.

Тота радосц не була гласна, шмейща, але циха, глібока. Яким завищел образ над свою посцелю. Патрел кажды дзень а часто и у ясних ноцох, як Спаситель ноши баранъче, котре не могло зос другима ведно исц а любел го баржей як шицких других и вжал го на плецо. Сто и стораз патрел вон на тот образ, з котрого виходзело вельке поцешене на його чежку жалосц. Вон почал буц радосни, як

и други дзеци. Кед видзел вон гевтих як ше бавели, скакали, могол ше з німа ведно радовац и шмеляц, ані не бул смутни бо думал на свой обращик на котрим добри Пастир несол на своім плецу баравчэ, котре не могло зос другима ведно исц а любел го баржей як шицких других.

Прел. С. Игнатия.

Щешліви тот, хто у молитви найдзе потіху.

Мудри крачунски пак.

У желенім поштовым кочу лежел у куце еден пак и вельо други на нім. „Яй, яй“, гварел вон „я уж длужей не можем витринац, кед то и далей так будзе. Моя доганова хустка уж ше дре и моя кветована шматка так исто препадне, уж напредок знам“.

Гей, иста правда, пак зло випатрал. Хустка то ест доганові папер уж ше дар а кветована шматка, шкатуля почала ше при углах розходзиц.

Зос ней виходзели найфинши запахи, як зос крачунскага стола на котрим ест шунки и колбаси, колачи, яблука, помаранчата и чоколади; то шицко пахло ломисцяно. Гей, так було як да зваду мали помедзи собу тоти запахи и раз еден, раз други надвладал.

„Але яки ти необычны пак“, гварели други паки, „откаль приходзиш и дзе ідзеш?“

„То шицко стой у моім писму. Ту так стой: Мила ніно! Бо ви такі самотні и нікого не маце, зато вам посылаеме койцо за Крачун. Колбаси и шунку посила вам Петро зос своей месарні, добре му идея.“

Процы чоколадох, смоквох, помаранджах, яблукох и орехох мушкице ше ѿнтра бориц и прилапиц ше, да не отараю! То вам посила Юстина. Ей чловек тельо пенежы заслужи, же уж да ше чловек бої, же ше шицко претвори на пенеж, цо лем дотика!

А тераз най би вам шицко добре смаковало и на здравле служжело! То в ждане од —“.

Пак уж не могол докончиц писмо, бо зос вельку лярму станул желени коч у єдней уліци пред єдну хижу. А писмар влапел тот пак, котри ше лем цо не розишол и почал бегац горе аж на штварту кондегнацию. Прешол попри пейц дзецах, котри такай вибегли зос долней кондегнаціі, кед поштански коч станул.

„Еи то за нас, чи то за нас?“ так кричели вони за паком. Ах, тот пак найволел бы ше цалком розлукнуц и висипал бы теди на дзеци шицок свой благослов. И писмарови так було коло шерца, же бы то и вон любел, але ипак моцно тримал пак и гварел:

„Ище далей! Пак спада у штварту кондегнацию!“ И вон бежел далей по гарадичох.

Але у найніжней кондегнаціі не була дома мац, бо наднічарка була и сцела еши дацо заробиц пред шыветами. А пецеро дзеци, котри дома остали, були такі мудры, та ше не рушели зос места, як да очековали, же ище дацо годни достац з того паку, котри им пред носом однесли. А найменше од ніх грабало ше горе на гарадичох и гуторело себе:

„Нина там горе добила крачунски пак, колачики и орехи! И Йосафатка сце мац“.

у штвартей кондегнаціі на найверхній гарадичи уж стала жена, хтора тот пак добила. Патрела до пака през доганову гуску и кветовану шмату и прегварела барз незадовольно :

„Орехи, яблука, медовікі, колбаси, шунки — шерцо цо жадаш еши вецей! — Цolem дума моя родзина, ша добре вони знаю, же ми жалудок не подноши таке койцо!“

„Ах писмару“, наставела жена „то лем неугодно кед чловек такі богати родзини ма, бо цо ми вредзи кед ми посилаю и найвекіні пакі кед ми жалудок слабі! Ах, уж и запах чежкими на жалудок! И остатній крачун сом ше похорела од крачунскага пака! ище сом и дохтора мушела волац!“

За тот час, як вона так бешедовала пукнул вонконцом цали пак, и з нього лем так падало шицко, як млеко зос розбитей кантички! Писмар помогал пак потримац, але не барз згодно мушел то зробиц бо прейг их штири руки падало и обеговало ше шицко. Перши були орехи, затым яблука, медовікі ше оганяли гей, гай весело! „Сигурно сце за шпаргу влапели пак, па ше зато так розишол тераз“ гварела гнівацо жена.

„Не, я ніч не виновати“ отповед писмар. „Уш скорей бул вон задарти; превельо було нука, та пукнул. На концу конца то може

Перша св. причасц (Конур).

буц и ваша кара, же сце таки пеблагодарни и анї сце ше не зрадовали паку; але сце му лем пригваряли. Да би сце лем видзели як ёшь други людзе радую, кед им таке дацо до обисца нешем!“ Скоро да ше уж и поспричкали, кед нараз ше чуло з долу веселое шмейяне. То були тоти пецеро дзеци гевтей наднічарки; з гласним шмейньом зграбали шицко до падало.

Нараз ше появі мала Йосафатка на найверхней гарадичи и циска цошка гу шерцу. Ёден медовнік ше ей ушло, красны и вельки як една бабка. Сцела и бабка з гевтима тримац, але не могла так добре бегац як цо други па ю Йосафатка хвацела.

„Добра ё!“ скричела Йосафатка. Бабка уж не мала главу.

„Ниаа добила велько добры ствары! И Янко сце дацо з нього мац! И Кирил! И Мижо! И Сленка!“ Так вишпорус шицких своіх брациках и шестричку шором як приходзели з полніма ручкамі и фартуніками. Готовы су шицки тоти добры ствары придац и надаю ше лем, едну малу награду за ю.

Як их пісмар увидзел, мушел ше слатко зашмейц и гварел: „Жено, ви би могли поволац госци, вец би сце не добили боль у жалудку и не требаце дохтора як влоні. Га, га! — Уж сом велько крачунски паки несол до веліх обисцох але так мудро и весело ище нігдзе не було.“

С тим зишол вони долу. Слова пісмаря нашли драгу гу шерцу тей жени и вон здалека могол ище чуц як вона за нім кричи: „Дзекуем вам на пораду! Думам же ё добра. Сцем по пей робиц! То будзе ёдна госцина, една красна госцина!“ И чуц було ище пісмаров весели шміх.

А вец гу дзецом гварела: „Подце нука зос шицким тим цо маце да им шора виведзем! А тераз намесцімі стол! Кельо же нас ест? Ёден, два, три, штири, пейц и мац шейсц, а я седем? Ти вельки, беж фрышко долу принеш свою таблічку: Мушиме мацери напісац поволанку! Вивішиме ей на дзвери, да такой ю найдзе, кед придзе дому до празного обисца!“

„Мила мамо!“ писал вельки, „добили зме поволане и обдароване горе у штвартей кондегнаций, подце лем дораз горе!“ Як ше потписал додал ище: „Гую, гую!“

Но а тераз разправіли бобальки, шицко крашне поставіли на стол и зашпівали з благодарным шерцом: Рождество твоє Христе Боже наш...

А празни пак, доганову густку, папер и красну кветовану шмату т. ёшь шкатулу одруцели до кута на огень: ша подрана була. А ле Йосафатка хватала за ню. „Красни крачунски пак, які ё мили!“ И побочкала го. Вец положела свою бабку нука до ньго, бо то була прекрасна посцель за ню.

„Тераз бим лем любел знац чи и гевти шицки шкатули и паки на пошти таки исти весели случай мали, як цо я думал остаток пака у куцику, котри тераз красна посцель бул за бабку. „Рад бим ви-приповедац и им, як мне було.“

Прел.: Евзевия.

Дзе велько дзеци ест, там анї Бог не далеко.

Будз багобойни! Бог таки же зна шицко, шицко видзи. Гоч цо робиш и думаш, не забудз, же Всемогущи вшадзи присутни; видзи твойо діла, позна твойо думи.

Леніва Марча.

(Преробел за дзеци М. Няради, учитель.)

Мац.

Марча, Магда, шестри.

Леона, пайташка.

Цар Царства ленівих.

Царица Царства ленівих.

Міністер.

Слуга.

I. АКТ.

Марчова хижা.

1. ЯВА.

(Марча сама, лежы на дывану и живка ше ёй, нацагуе ша, хижা не уборена).

Яй як добре так отпочивац. Така сом барз поспана, (живка ше ёй) а ище лем рано (живка ше ёй) голем, да уж вечар и да можем легнуц до свойей мекай посцелі. Бу... у... (живка ше ёй). После гевероўана, як барз добре отпочивац (живка ше ёй). Дораз заішли.

2. ЯВА.

Марча, Леона.

Леона (убегне нука). Марчо, Марчо.

Марча. Ейш, цо лярманш так. Баш тераз сом задримала.

Леона. Но, пале ты ше ёй, ленюши. Ледво ше вицагла з посцелі, а уж би заш спала. Не ганьбиш ше! Но ты наисце шумне препровадзела недзеля.

Марча. Правда, же сом шумне препровадзела. Голем отпочивам. Оздаль ше не досц наробім цали тидзень. Так вчас кажди дзень ставац, а веца заш штыри годзіни шедзіц у школі, оздаль то не

Цар. Ух, яка то страшна лярма! (Живка).

Царица (поспано). Уж сом це напредок опоминала, но шицко було дармо.

Марча. О пресвитли кралю!...

Цар. Вистанем, кед велью бешедуем. (Живка. По тим е). Но лем на кратко повем. Чул сом, же ши ше барз жадала ту присц но... жено гутор далей... (Уж храпи).

Царица. Но, Цар царства ленівих послухал твойо жаданя и дал це... ту... принесц. Но телью бешедовац, то барз витрапи человека... Подзвонъ. (И уж храпи. Марча дзвоні).

2. ЯВА.

Перши и слуга.

Слуга (ледво ше цага, очи чуха). Яй, яй, ту лем ёдному человекови не добре, а тот человек сом я. Од превелікай роботи аж да ше потаргам. (На стояци зашли).

Марча. Но пале, уж и тот шпи. Цо будзем робиц. (Шепта). Гей, бачи!

Слуга (поспано). Ух, я ище и ходзиц мушим... (З нова зашли).

Марча (шепта). Пст, гей бачи, поведице лем...

Слуга (поспано). Ух, я ище и бешедовац мушим. (З нова зашли).

Марча (тарга го за канут). Бачи, чи я наисце шимем ту остац?

Слуга. Ух, я ище и толковац мушим. (Шедис на жем и зашли).

Краль (нараз захрани. На то слуга скочи и почне себе чухац очи).

Слуга. Гей, справди ту останеш, але лем так, кед ши наисце барз леніва и кед зос свою роботу не будзеш буніц пресвитлого цара и царицу, а и их славни роботни народ, бо вецка сохранъ це Боже? То би страшно було!

Марча. Но од того ше наисце не мушице бац, же я дацо будзем робиц. (Слуга поспано виходзі вонка).

3. ЯВА.

Перши, Министер, Слуга.

Марча. Но, слава Богу тераз уж наисце можем през бриги отпочивац. Ту нет нікого хто бы ме віше ровно наганял до роботи. Лем отворим уста и уж ем. (Роби). Ага. Але то фінне, але то добрае. Но а тераз ше по свой дзеки намесцім и будзем почывац. (Мир до часу). Проклята муха баш ми на верх носа шедла. (Маха з главу).

Цар. Страшна буна мухи буд у державі. Пребудзел сом ше на вельку лярму. Думам же неприятель вдерел на державу.

Марча (на глас ше лімене). Но шак лем ёдну муху сом зогнала з поса.

Царица. Пре ёдну муху правиц таку лярму, телью неприлики. Могла ши ю пущиц на миру... Гутор далей ти мужочку мой миленки... (Храпяци зашли).

Цар. Могла ши ю пущиц на миру, най би ци шедзела на вось... (Зашпи).

Марча. Кед ме барз швербело. (Відно як обідввойо шпя). Но тим наисце дармо гуторим. (Е). Фінны фалаток, добри фалаток. Чудновато, раз ма таки смак, як шметанка, други раз як чоколада, раз як месо, раз заш як торта, а цо главне, віше ем, а віше го ест. Не преходзи нігда. Яй, яй, зацерпа ми нога. Яй, ягод, да ми дахто з езер иглами джобе. Яй, яй, яй, як ми барз брині. (Чуха, стане и копа з ногу).

Цар и Царица (нараз). Жем ше треше, жем ше треше.

Цар. Гуя... гутор далей женко. (Зашпи).

Царица... Нам... (Зашпи и вона).

Марча. Но, тоти ше наисце барз боя шмерци. (Легенс з нова). Кунцік ту досадно, кед человек не може спад. (Е). Тераз шметанка, Кунцік ту досадно, кед человек не може спад. (Е). Тераз чоколада. Уж и я шицка од чоколади. (Заш е). Яй, як ми барз тераз чоколада. Уж и я шицка од чоколади. (Заш е). Яй, як ми барз не зага пече оздаль, сом уж и жалудок погубела. Яй, як ми барз не добре, аж да мам сто камені и жалутку. Думам, же найлепшее будзе, кед шеднэм. (Стука). Дармо, мушим ше дакус рушац, да жалудок лепіше роби. (Катонашки ходзі по хижі).

Цар (шесанс). Огень, огень.

Царица (шешане). Помоц, помоц.

4. ЯВА.

Перши, Министер, Слуга.

Слуга (арыя на кочику Министра и на кеди стане, такой зашли)

Цар. Мили Министре! Ту нам остатня годзіна! Помреме дораз!

Министер. Палата ше моя руша. Турня з церкви ше звалела, а народ шицок поставал на ноги. Подумайце пресвитли Цару, народ, а котри до тераз віше так мирно спал, тераз ше пребудзел зос сна и поставал на ноги.

Марча (шмее ше). О Боже, Яку то комедию правице! И то лем зато, же я даскельо раз дуркла з ногу.

Цар. То моя держава не годна витримац.

Царица. Треба ю страшно покарац, чом губи шор и державу.

Министер. О пресвитли Цару не допушце, да пре тово людске дзивче цали народ страда. (Слугові). Гутор ти далей.

Слуга. Не знам. (З нова зашли).

Министер. Но, кед ише дас кельо годзіни так будзе робиц тово дзивче, препаднє царство ленівих. Я предлагам тово...

Цар. Роб зос кю цо сцеш... (Задриме).

Царица (ледво ше трима, да не запи). Од кеди жиём на швеце, таку длугу бешеду сом ище не слухала.

Министер. Но, а я у живоце ище так длugo не бешедовал... Едним словом мойо думане ё тото: Положме ю до галова и привяжме ю гу дивану, най там лежки, док ше не приучи на потполни мир.

Цар. Добре так зробиме. (Зашпи).

Царица. Да, да, так зробиме. (Зашпи).

Министер. Слуго, вяж ю фришко. (Зашпи. Слуга ше помали шага гу Марчи и сце ю повязац).

Марча. Ге, ге, ге! С того баж не будзе ніч. (Дрілі слугу. Вон спадне на жем и зашипі).

Зависа пада.

ІІІ. АКТ.

Хижак у першим акту.

1. ЯВА.

Марча сама.

Марча (воліне, на глас, нагінвано). С того боме не будзе ніч! Ище би ми лем то хибело. Огляда ше. Цо то зомну? Ша я не у царству ленівих. Ша то моя мила хижочка. Яй, як ми одлегчало. Сон то бул. Лем гадни сон. О златна шлебодо! Ша знаш, же волім буц шлебодна, як повязана. (Ходзі по хижаку и гімнастицира). Уж сом думала, же ше у мне крев стыдла. Яй, яки вельки нешор у моей хижі. Весело ушорює. Царство ленівих. Зачувай ме Боже од того. (Бере ручну роботу до рукох и роби).

2. ЯВА.

Марча, Магда и Леона.

Магда. Чудо ше стало! Марчова хижак у шоре, а вона штрика. **Леона.** Ай не на лежаци, але на шедзаци. О чудо!

Марча (шмес ше и роби). Лем ше видружнійце, ша заслужела сом. Но, але знайце од тераз інъшак будзе. Зашицкім нови живот започнем. Ішицкі ше будзеце чудовац. Леніву Марчу не будзеце веций волац леніва, але роботна Марча.

Леона (влапі Марчу за главу). Не хора ти може буц?

Марча. Нігда сом не була здравша. Вилічела сом ше.

Магда. Уж тераз ше не будзеш веций питац до царства ленівих?

Марча (оштро). Не, нігда веций, на там сом була и зато знам поштовац роботу. Цо так чудне на мне патрице? Ша правда, ви ме не розумице. (Охаби ручну роботу). Моя робота готова. Подзе зо мну до заградки и там вам випроповедам чудни мой сон и легко порозумице, чом ше я так пременёла и сцем буц вредна.

Магда и Леона (нараз). Чуйме, чуйме! (Ішицкі вибегніо).

Зависа пада.

Нешестни грушки.

Написала Ш. Петрович.

Дозрели уж жовти грушки,
та да их чловек не руша?
Чом би себе нестрес єдну,
кед и так раз спаднуц муша?!

Яни себе так мудровал
и не радзел ше нікому,
але с циха, — коло плота, —
дограбал ше гу люцкому.

Пале грушки, як цапкаю,
а Яни их збера, циска, криє, —
аж му кишэнки попукали,
але то ніч — най мац засіе.

Ище раз вон затрес моцно;
Жовти грушки скрили траву,
але яй! — то не грушка?
Цо му так вдерело главу?

Сушедова моцна рука
вибила му слизи враци...
Сцека Яни не брига му
гоч грушки потраци.

„Тераз знаш, нівалляцу,
Яки сладки мойо грушки!“
Кричи сушед, та му дава
з ліва с права, масни чушки.

Сегінъ Яни плаче, врещи;
дума себе, цо знім будзе? —
цо му оцец пове кед ше дозна;
цо поведза други людзе?

Преложел: Янко Фейса.

Чортово гарадичи.

Бог до пекла зруцел диявола. Ту мал вон остан. Але раз раз би зли дух да може до неба попатриц, да ше дозна чи „там горе“ мей души ест, як ѿ „долу“ при нъому; теди би ше видрижњовал Богу.

Вон думал Бога надмудриц. И зато, бо познал людзох и их ти-сяч слаби страни, вони му мали помагац без да то и здалёки лем подумац могли.

Вжал вон дакле подобу муляра. Потим древо вжал на плэцо и вишол так вонка пред варош. Любопитліви попатрунки шлідзели го. Даскельо, хтори ше зос нім стретнули кивали з главу. Не о дуга дапоедни ше збліжели гу нъому; а еден хтори би барз любел знац, же ѿ тот цудзи сце, питал го: „Чо ти ту робиш?“

„Я робим то, ѿ ище нікто не робел; я мурою гарадичи до неба.“ Як вон тово слово „небо“ вигварел, стрес ше, бо го не могол поднесц.

„Таке силне сцеи ти зробиц?“ озвал ше други зачудовано и у себе додал: „Нацо вон лем то роби?“

„Гей, гей,“ гварел диявол на пол гласно, як да гу себе бешадзе „цили швёт будзе знац, же я тово діло зробел, шлицы людзе буду мне славиц и найвекша хвала на жеми будзе моя.“

Немо ишол гевтот далей по своей драги и думал у тайни: Лем його славиц? Лем його хваліц? Стораз кивал свою главу; дакеди станул и едерел аж бесно з ногу до жеми; а нараз лем преображене ошмейкане указує ѿ му на ліцу, як кед би златни венец ношел.

Накеди вон як през памеци дому пришол, привитала го жена. Але вон ю не видзел, лем тайнствено себес прегварел: „... цали швёт... найвекша слава... почитование... и я то сцем... и я...!“

Як жена свойого мужа так гуториц чула, думала же страцел разум; бегала гу дохторови и гу городскому начальнику. Обидвоме пошли зос ню и як вошли до хижи, чловек ше пребудзел зос свойого сна и виприповедал им свой случай. Хлопи ше на то гласно наімехялі; але як ше дому врацали обидвоме знали, же и вони збудую по едину гарадичу на тей велькай будовлі да ше за то раз цали швёт дозна.

Дома виприповедали хлопи своім женом необычни случай. И як то часто бива од тих двох женох знал за нъго после три годзини цали варош. И кажды хтсри то чул шмейял ше и гварел другому: „Гм, гм... а пришагали ипак у себе два або вецей гарадичи муроўцац. Даскельо ище исту туту ноц принесли потребне древо.

Но то бул роботни живот у слідуючих дньох пред варошом! — Як една силна громада од брамушкох грабали ше людзе помедзі древеных гарадичох. Дапоедни справели гарадичи зос каменя, да раз и вони преднячиц можу! Ковалъ направел свою зос уметлю нагнутого же-

леза, але златар уложел стриберни и златни склади до своеї. Шицки робели а диявол ласково их пущел да вредно робя.

Пяты дзень були гарадичи таки високи, же им ше верх уж ледво видзел.

За гору, на хтору ше тата необычна будовля опарла, шедзел муляр и шмейял ше яки глупи були людзе! Вше на ново верели му! Лем кед дакус иньшак випатрала яма, спадли до ней. И вон раховал: кед би вони ище седем дні и на далей так вредно муроўвали, вец були би гарадичи досц високи и вец би могол зос остатней гарадичи до штред неба видзиц. Вец би ипак знал чи „горе“ вецей души ест, як ѿ при нъому и цо... (вон тово слово „Бог“ не могол думац) би повед...?

А людзе муроўвали — ище седем дні; забули на свой обисца и на свой други роботи, лем ношели и ношени. Сден кед направел древену гарадичу, вец мушел други железну поставиц, а трэци дал з мрамора справиц, лем да вон на цалим швеце над шицкима другима раз славени будзе.

Раз прешла тадзи ёдна стара жена. 12 дні не була далей од своеї хижочки, па не звала ніч о новей будовлі и о планах людзох. Па як збачела сили гарадичи котри так високо аж до неба ше дзвигали, думала же: „Людзе мурою гарадичи до неба; Я сцем им помагац, да Бог не дума, же не сцем ніч за Нъго робиц.“ Пошла дому, вжала ёдно древо на плэцо и врацела ше по малючки назад.

Уж ше змеркло; людзе ше врацали дому бо думали же гарадичи готови. За брегом кучел сатан и чекал рано, остатне рано, котре дочекац сцел.

Теди покрочела горе стара жена. Сто и сто гарадичи. А ище вше не видзела конец. Ледво на полноцы дошла доверху. Вистановета аж до шмерци зложела свойо древо, як остатню гарадичу а зато, бо думала же гарадичи за милого Бога и за його добры ангели будовани три крижи зарезала до сирowego древа. Кратко ше помодлела и врацела ше заш назад. Як ше розвиднело дошла на жем.

Баш у тым часу зобудзел ше диявол. Видзел гарадичи и шмейял ше, так ше шмейял, — же як страшне гірмене през цали швёт прешло.

Нато виходзел на гарадичи. Кажды гарадича пукала под його ногами. Червени пирка на його калапу почали ше бліщац па ше так видзело, як да огняни пламень бежи од жеми гу небу.

Вше далей крача... ище лем сто гарадичи вец е горе... теди ше сце Богу видрижњовац.

...Ище лем два скоки... тераз ище лем еден... уж остатня гарадича... сце на ню ступиц... а тераз збачи аж три крижиці!... ёдно преклінане и еден страховити крик — зос своим коньским копитом сце вигажиц крижики... але вон зважи гарадичу, гарадичи ше поки-

ваю... пукаю... на юго огняни пирка опре ше єдна древена паліца...
шкрапи... швици... гори... високо вдеря пламені, єдно ужасне ричане...
висока аж до неба будовля лежи розбита долу на жеми и гори... ясно гори!

Людзе понагляю ше зос обисцох, ані еден не шиме гашиц.

И як ше после єденастей годзини остатній пламень загас, прейду людзе през тоти руїни. Щицко сами пепель и пригорене камене. Єдна єдина гарадича остала цала; вона не гобльована, не вицифрована, лем три крижики у ней урезани.

През слова ше зхили людзе, подзвигну древену гарадичу и однешу до найбліжшої церквочки. Клекню пред ню и модля ше. И даскељо од нїх постаню „видящи“.

Як умарла стара жена, поховали ю до церквочки под гарадичу зос святима крижиками.

Диявол боме нігда вецей не попробовал до неба гарадичи муроац.

И найздравши чловек смертельно хори, лем вон то не зна.

Непослушна Ганьча.

зос горватскаго преложел: Янко Фейса.

Яка вредна була наша Ганьча,
цили дзень райбала,
а як ёй то уж досадзело,
до рукох нож вжала.

Цо думаце до робела?
Та кромплі чисцела
и шедла до куцика,
же би ю мац не обачела.

Але чуйце, цо далей було:
Нож бул оштри, незнал шали;
место да кромплі резал —
урезал Ганьчи пальчик мали.

А Ганьча? — кричи, врещи...
Але я баш тамац ишол,
та сом Ганьчу
ратовац пришол.

И тельо сом ёй гварел:
Знаш ти Ганьча цо гварела мама,
да не береш нож до рукох,
тераз ши виновата себе сама.

Ганьча на то уж учитла...
Рана мала, палец ше загой,
але ше од палічки и тераз,
непослушна Ганьча бої.

Дурна — але не найдурнейша.

Єдного рана вжал селянин свою гузловату паліцу и прегвари гу своєй жени:

— Слухай, жено, я тераз отходзим зос дому и скорей як за три дні ше не врацим. Кед придзе за тот час тарговец и сце купиц нашо три крави, то можеш их предац. Лем за меней як двасто злати не дай, розумела ши?

— Добре, идз з Богом! гуторела жена. Я шицко найлепше зробим.

— А як-же, на тебе то збизовац! забрунел хлоп. У тебе тельо розуму, же ані мери нет за нъго. Але ци напредок повем: кед зробиш даяку глупосц, то я, як ше врацим, так це витрепем, же би ши запаметала тот дзен!

С тима словами пошол наш селянин до драги.

Други дзень пришол купец и почал ше єднац на крави. Як чул цену, опатрел крави и гварел:

— Добре, цена барз добра. А крави дораз вежнем.

Не предумоввал вон длugo, але одвязал крави и почал их гнац зос двора. Але при капурки селянка влапела тарговца за рукав и прегварела:

— А дзе же пенежи? През пенежох я вас не пущим.

— Правда! отповед купец. Але я на моё нѣщесце дома забул буделар зос пенежми. Але не маце ше прецо неспокоїц. Я вежнем зос сбубу лем два крави, а трецу зохабим, же би ви сигурни були моего слова.

Жена пристала и дала купцови одогнац два крави.

— Но мой Янко цешиц ше будае, же я так мудро зробела! по-думала себе жена.

Трецого дня врацел ше селянин, а перши юго слова були: предани крави?

— Розуми ше, мой чловече! отповедла жена ані вецей ані меней як за двасто злати. Крави, кед правду повеме тельо не вредза, но купец сигурно не розуми ше до тарговини.

— А дзе же пенежи?

— Пенежи баж цо не дал. Купец призабул вжац зос собу (буделар), але обецац же не за длugo принеше пенеж. А зато охабел добри залог.

— Яки же залог зохабел?

— Трецу краву. Два однес, а трецу скорей не добие, аж кед шицки вицлаци. Кед правду повеме я його добре спрэведла а я ше голем ошилебодзела тей бриги, не мушим шицки кармич.

Як почул то селянин, страх ше разгнівал, дэрвал паліцу, замахнул, же ю вдери, кед ше нараз предумал и прэгварел:

Школьяре у Дюрдьове (II. кл.)

— Таке глупе, одкеди жиес я ище не видзел. Швечело бы ше да це научим, але жаль ми тебе. Я тераз пойдзем на драгу и три дні будзем глядац, чи есть ище дурнейшай жени од тебе. Як найдзаем — не будзем це рушац, а кед не — бита будзеш; другираз не попунцим.

Видзе наш селянин на широку драгу, шеднул на камень и чека. Видзи: идзе ёдна баба на кочу з двома волами запрагнутыми; стой у кочу анё не шедне на сламу, цо ю ма у драбини, анё не зидзе зос коча, да водзи воли.

Ага! дума наш селянин. Тота баба з разумом ма будз лара моей! И вон ше зорвал зместа бегац, пред кочом, як да ё шалени.

— Гей куме! кричи на нъ го баба. Цо же зос тобу? Откаль же ши?

— Та, гутори селянин, я зос неба спаднул, па не знам як да ле врацим. Не могла бы ти мне одвесц?

— Не, земляче, и я не знам тамаль драгу. А не видзел ти там а небе моего человека? Три роки тому як вон умар. Як же вон ам жиес?

— Видзиц го? Видзел я! Лем ше му жиес, зачувай Господи! Вон ам пастухом, овци паше; а за німа страх кельо ходзиц треба. На шицки страни ше порозбегаю, пойду и на горы, а вон за німа вшави па их до громади збизва. Зодар ше бидний, шицку шмату зношел, і крадлівцох сама знаш, же не пушца до неба.

— Ох бидний, хто би то думал! жаловала жена. Знаш цо куме. І принешем тебе його шветочны шмати. Ещи су новучки нови; цалилас у ормане лежа; па ми зроб ласку, придай му, як ше врациш на небо.

— Не, то ніяк не можем, отповедол селянин. Шмати на небо не мож вжац, бо при дзверох вежму их.

— Но цо же вецка зробиме! Я вчера предала жито, так я вецка пенежи дам тебе, па му придай вецка. Пенеж не чекко скриц, та це препушта зітма.

— Добре, так мож. Вежмем. Чловек мушки на помоци буц добрым людзом!

— Бог ци заплаци! Причекай кущичко я часом дома и принесем ци буделар з пенежми. Воли мне швитко однешу; але ипак не шеднем на коч, але пешо жеби легчайше було волом.

Баба одгнала воли дому, а селянин остал сам и подумал:

Но и тата мудра за себе! Кед вона принеше пенежи, теди ше моя жена одшилебодзи од біткі.

Не одлуга прибегла баба задихана, положела му до кишенікі буделар зос пенежми тисячраз дзековала му за доброту.

Як пришла дому обачела баба свайго сина, хтори ше зос полья врацел и дораз му разповедла дывну новину, цо чула од з неба спаднутого человека.

— Слава Богу, цо ше націла така добра згода послац дацо! мойому бідному чловекові! — дадала.

— Хто би то подумал, же там на небе. будзе требац дацо!

Син ше барз зачудовал такому чуду. — Но мамо, — гуторел син, — таких людзох не стретне чловек кажди дзень И я пойдзем и побешедуем зос тим чловеком. Випитам го, як там швет жиес, як роботу плаца!

И вон ошедлал свайго коня и пушцел ше на драгу, да здогоні того чловека. А тот шедзи под древом и пенежи чыта у бутелару.

— Гей любезний! кричел на нъ го легинъ, видзел ши чловека, хто-т з гевтого швeta пришол!

— Як бім го не видзел! Там ё на гевтим брежку, еще го можеш здогоніц.

— О, отповед хлапец: я нешка ше барз наробел на полю и страх сом вистал. Ти сигурно маш познац того человека, зроб міласку; шедні на коня и нагвар го да ше враци назад, а я вас ту причекам.

— Аха, подумал наш селянин, йому исто не куповац розуму; Чом, прегварел себе гласно, чом би ве послужиц доброму хлапцу — Шеднул на коня и пошол.

Чека хлапец селянина до вечара. Сигурно, думал себе хлапец, человек з того швета ше уж не врачи, але придал коня гевтому чловекови, да вон да його отцови.

Врацел ше вон дому и погутори мацери, же послал коня отцови, да на гевтим швеце не муши пешо ходзиц.

— Добре ши зробел сину, гутори мац; ти маш ище млади ноги, можеш и през коня буц.

Пришол дому селянин, привед коня до хліва дзе и крава була хтору купец як залог зохабел, привола жену и гвари:

— Но жено, на твойо щесце нашол сом двох глупших и дурнейших од тебе и то це спашцело за тераз.

Потым запалел пипку, легнул на лавку и гутори себе: Нешка ше мі добра удала робота, место двух худих кравох дебил сом красного коня и мешчок пенёжи на додаток!

То лем проповетка, але слично ше спреведзе кажди глупи чловек. Слично може настрадац кажди чловек, кед ше не будзе просвіцировац!

Прев. Ф. Л.

И лияніца хижу будуе — лем другому.

Змай И. Йованович:

Блиха и муха.

Зишла ше раз блиха з муху,
А обидва так геверни.
Та цо? — Буду ше видрижняц.
Сциха ше запита блиха:
„Гей ты, мухо, ты препишина,
Бодай би ци добре було!
Цо ши справди так оката?“
А муха му заш през гніву:
„Кед ше питаш, та ци повем.

Гоч ме видзиш яку малу,
Я зоз людзох збивам шалу.
Забрунім им коло уха —
Чловек маха, трепе, фука;
Нагло скочи, же ме збуха —
Я одлетнем та ше врацим,
Па му шеднем пишно шмелю
Раз на твар а раз на чоло;
А вец аж и наверх носа,
А вон скричи: Гу! у прекосц!
Аж ше юнак шицок спені!
Я одлетнем, вон ше пляшнє;
Я ци вецка зоз куцика
Патрим мирно на юнака,
Як там остал заганьбени,
Та ше шмееэм, аж ше трешем.
Та од шмиху, блихо злата,
Од того я так оката!“
Затим гвари муха блихи:
„А ти, блихо, чарни чорту?
Тебе краши чарна шматка,
Але ти кус як горбата?!
Така швітка ши и легка,
Та одкаль ци горба така?“
Так ше пита злобна муха,
А одгваря чарна блиха:
„Иста правда то ѿ шала;
Ліха сом, а досц и мала,
Але мі робота славна!
Нет подліни ні подляка —
Та най ма гоч два метери —
А може буц гоч и чежши,
Ша му блиха даци зроби...
Кед захрапи у полноци,
Я ци сциха на нъго скочим;
Слухам, як шпи, же аж храни —
Вец, гайд, сциха до рукава.
Под кошуюло ше преходзим,
Але ше го рушац не сцем.
Аж кед уж под хрибет сцигнем,
Я ше упрем, та го дзвигнем.
Лем подумай; я преклята,

Дзвігнем метер зоз посцелі!
 Но та тераз ши ме чула,
 Од чого сом так сгорбнула
 Поклоні ше муха блихи,
 Поклоні ше блиха мухи:
 „Дзекуем за слова!“ недай!
 Розбегли ше, та их гледай
 Преложел: М. Федоренко.

Служніца не добре приповеда.

Оцець, маць, Яни, Пестунка. Треба юну порцеланову бабку. Оцець мали хлапець приліпі себе чарну браду, баюси, окуляри през скла на нос. На голову положи цилиндр, або чарни калап, галер, машну на шию, длуги, аж по жем капут. Рукави поткасаць. Маць. Мале дзвічче, на голову вежні калап и облече длугу сукню и вона лем дзвічче. Яни найвекши хлапець. На голову положи шапочку за мали дзеци и гутори на ценко, як мале дзецко.

I. АКТ.

Оцець. Поведз миленка, дзе наш Яни?

Маць Вонка є у заградки.

Оцець. А чом же вон вонка.

Маць. Зато, же вонка барз добри и здрави воздух и я го послала зос служніцу най ше дакус побави.

Оцець. А чи бул добри неніка?

Маць. Добри. Кед сама юложела по полудзенку, наказала сом служніцы най жу велью приповеда. Служніца му длуго приповедала, док не заспал и спал аж до пейзох годзинех. Кед ше пребудзел, служніца го винесла до заградки и тераз ше там бавя.

Оцець. Но уж вечар и дзецко треба принесць нука.

Маць. И вечера за нъго уж готова. Дораз скричим пестункі, най принеше нука. (Кричи през дзвери). Ильчо, Ильчо, принеше нука Яника. (Пестунка приходзі сама нука и плаче).

Оцець. Чом плачеце, пестунка?

Маць. Цо ше стало? Оздаль не з Яником дадо.

Оцець. Дзе Яни?

Пестунка (плаче). Вонка ше бави у писку, не хиби йому ніч.

Маць. Та, чомже сце го не принесли нука? Чомже плачеце? Цо ше стало? Цо ше случело?

Пестунка. Модлім я не шмем повесць.

Маць. Дораз гуторце!

Пестунка. То так было. Яни не сце заспаць, лем кед му будзем приповедаць. Но я му приповедала приповедку о Владкові и Мижкові, котры такі малки були як мой мали палець. Барз му ше любело и вон крашнє заспал. Но тераз ше случела хиба.

Оцець. Но лем далей, далей!

Пестунка. Яни заспал и шніло му ше о Владкові и Мижкові. Шніло му ше, же вон Владко, и кед ше пребудзел гварел, же вон мали Владко. Накеди то виповез, дораз ше меньшал, меньшал, док не постал такі малки як мали палець.

Маць. Цо-о-о?

Пестунка. Гей модлім так му ше живо шніло, же од кеди ше пребудзел вице ё меньши. На шейсць годзини бул уж лем на пола такі, як вчера. На седем годзини уж бул лем такі, як моя рука, а тераз ё уж лем такі, як мой мали палець, но зато ё барз весели и нет му ніч. Барз ше радуе, же ё такі малки и гутори, же вон тераз мали Владко.

Маць. Принеше го дораз нука.

Пестунка. Я не шмем модлім крашнє.

Оцець. Чом?

Пестунка. Бо ё ганьбим, модлім крашнє.

Оцець. Дораз, да сце го принесли нука.

Пестунка (идзе плачуци вонка и приноши юну малу бабку од порцелана).

Маць (бере го од нея). Преблаги Господи. Страшно!

Оцець. Дай го мнё. (Бере од мацери.) Страшно!

Пестунка (плачуци). Я не виновата, модлім крашнє.

Оцець (указуе Янику). И то мойо дзецко? За того я думал, же будзе з нъго провкатор.

Маць. Я не сцем, да будзе провкатор. Най будзе официр.

Оцець. С тим целом?

Маць. Но а тераз, цо будземе робиць?

Оцець. Дораз треба волац дохтора.

Маць. Алё, кед го будзе оперираць?

Оцець. Шыцко ёдно. Так не може остаць. Вишмею нас сущеди. (До кишенкі кладзе Янику.)

Пестунка. За Бога милого, милостиви пане, до кишенкі сце положели Янику.

Оцець. Пардон. (Вине го зос кишенкі). Синку мили, гладни ши? (Гу уху го кладзе): Вон гутори, же ё гладні.

Маць. Ильчо дайце му вечеру, лем не велью. Я дотля будзем телефонираць дохторові. (Идзе вонка).

Оцець. Ильчо. Як сце могли такі шаленства приповедаць дзецку.

Пестунка. Модлім, я лем сцела добре. Найкрасшую приповедку сом му приповедала. Я не думала, же вон то так озбильно вежнє.

Оцец. Не знаце, же то барз осетліве дзецко и воно шицко бере за правду, чо лем чуе. Добре, же сце му о пшичку не приповедали, Пестунка (плач). Пребачце модлім, але я лем добре сцела. Мац (приходзі нука). Гуторела сом зос дохтором.

Оцец. Цо гварел?

Мац. Вон гварел, же то барз ритки случай, але же ест помоц. Оцец. Як?

Мац. Так, треба го положиц дораз спац, а Ильча най му привезла 80 ст. и добре ше справуе. Вон бизовни, же до рана добре будзе.

Оцец. Слава Богу.

Мац. Ильчо, чули сце.

Пестунка. Модлім, чула.

Мац. Но, та тераз ше того тримайце. А тераз идце.

Пестунка (ше руши вонка).

Оцец. А Яніка ту охабице? (Дава ёй Яніка..Ильча видзе).

Мац. Барз сом ше була злекла.

Цец. И я ше злекол. Но але наш пан дохтор наисце барз мудри чловек. Цо думаш, як фришко нашол лік за нашого малого.

Мац. Поме, вечерац.

Оцец. Поме. (Спод руки иду вонка).

Зависа пада.

II. АКТ.

Оцец. Готови уж фриштик?

Мац. Доразеньки будзе готови.

Оцец. Яніка ши ище не видзела?

Мац. Од вечара сом го ище не видзела, сегиняцко. Не шмелала сом ту ньому пойсц, бо сом ше бала, же го пребудзим. А дотля го не шлебодно пребудзиц, док не вирошне.

Оцец. Кельо годзин?

Мац. Дзевец.

Цец. Но та уж вецка можеме ту ньому пойсц, бо више на 9 става.

Мац (кричи). Ильчо, пребудце Яніка и принешице го нука.

Оцец. Но барз сом цикави, чи дохтор будзе мац право.

Пестунка (плачучы сама приходзі нука).

Мац. Дзе же Яні?

Оцец. Чом сце го не принесли?

Пестунка. Яй, яй, яй, модлім крашне.

Оцец. Но цо ше случело, не нароснул Яні?

Пестунка. Нароснул, але друга хиба.

Тигер и заяц.

Жил у єдним лесу силни тигер од котрого ше шицки други животні бали, бо вон з іх з дня на дзень вельку громаду полапал и поед.

Раз, еден дзень зишли ше тоти животні и радзели ше, же цо да робя, бо уж тото стане не можу далей витримац! Еден предложэл: Цагайме кожди дзень цидули, па котру животиню вицагнеме, тата ный будзе тигрови, а гэвти най тигер уж раз на миру зохаби. Шицки пристали. Лем тэраз ище питане было, чи на то тигер пристане. Зложели ше дакле найшмелши и пошли у депутатії до тигра и поведли му цо заключели. Але тигер ан' чуц не сцел о тим у початку. Гварел им: „Нацо же ми дал Бог зуби и пазури? Ище и чловекови розказац Бог, да „у зною зароби свой насушни хлеб.“ Але так го крашне модлели, же на конду ипак лем пристал. И одтеди кожди дзень точно на 12 годзин пошла више една друга животиня до тигра.

Раз лем спадла коцка на заяца. Але заяц не сцел пойсц; думал себе, же живот ипак лем красхи од шмерци. Уж одбило 12 годзин, а заяц ше не збера. Уж годзина, а вон ище више не идзе. Ёдны го крашне модля, други го ошгро наганяю, бо вец шицки буду знац цо то значи нагнівац тигра! Одбие два а вон ище више дома. Кед одбие три нараз ше вибера и пойдзе.

Тигер уж вицол зос сваёй дзири и страшно ше гніва. Заяц ше сильно бої па идзе причупено попри жемі. „Силни тигру“, почне шезаяц скромно и бояжліво вигваряц, „пребач, же так длugo ши мушел чекац за мну, але не я виновати. Бо то место мне требаля да мой брат придзе; вон груби, тлусты не таки худи як цо я.“ На то ше тигер ище баржей розгнівал и заричел: „А чом же вон не пришол?“ „Зато бо на драже гу тебе пришол до пазурох ёдного другого тигра. Я ишол за моім братом, та сом шицко видзел. И скричел сом на тигра, да ми брата не руша, бо вон спада нашему тигрови. Але вон ми гварел: Изд и поведз вашому тигрови, же кед шме, най прииде до мойого квартелю.“ На то ше тигер ище баржей розгнівал и питал ше, дзе му пещера. „Там у гевтим лесу,“ гварел заяц „кед сцеш одведзем це там.“ „Добре“ отповед тигер.

И вони ишли, па ишли; заяц напредок, а тигер за нім. Ишли праз еден вельки лес. Нараз лем заяц уж барз вистал и замодлел тигра, да го вежне на хрибет, цо му тигер и дозволел. Ище длugo ишли. Нараз лем почал заяц буц немірни и оглядаль ше на право, на ліво, як да ше од дакога бої. „Цоже ци, оздала ше не боиш?!“ пита го тигер. „Як бім ше не бал, кед ту дзира того тигра,“ отповедя заяц. „Та дзе ё?“ — „Ша ту!“ — „Ша я ніч не видзім!“ А нараз пред німа еден глібоки, прикри дол, у котрим цекла вода. „Пале ту долу, ту дзира гевтого тигра.“ — Як тигер долу патрел, у воді ше видзела його слика а и заяц на хрипту. Вон думал же то гевтот тигер зос гевтим тлустым заяцом. Нагло руци заяца зос хрипта и розпалені скочы до преглібокого долу — дзе нашол свою страшну шмерц.

Так ратовал лукави заяц свой живот.

То цо гуторя мали людзе.

Позб: Ёдна учителька.

Як дума малка Настя.

Настя Библию учи и баш о раю чита.

— Поведце ми мамо познали ви Адама и Еву?

— О не, моя малка, то барз давно було...

— Гм!...

Настя ше задума кущик и наставя:

— Вец пойдзем и запитам діда!

Зос природи.

Міколка своіому отцові:

— Но-нагейце, апо печарки рошню на влажним месце?

— Гей, сину!

— А то зато вони випатраю як амрели!

Лукаве дæцко.

— Сцеш ше Яни бавиц на пса?

— Чом не, але ми мусиши повесц же як то треба бавиц.

— Пале так: я будзем пшичик, отворим уста а ти ми даш тот цукер, що го маш у рукох.

Малка історія.

Мац шедзи у хижі и приповеда Палкови ёдну приповедку. Нараз Палко запита свою мацер:

— Мамо чи и ви любице приповедки:

— Гей, мой любезни.

— Вецка и я вам виприповедам ёдну приповедку: Була раз ёдна фляша. И...

Гутор далей!

— И я ю віцера розбил... То пшицко!

За тераз мац пребачела своіму догадлівому хлапчикові.

Вигварка.

— Але ши ще спораел Кириле! Чо-же ши наробел?

— До блата сом спаднул!

— Так, у нових надрагах?

— Не мал сом их кеди зняц.

Кедра и калап.

Оцец преходзі през ёден парк зос своім малкім сіном и гутори му:

— Ридзиш, Дюрику, тото вельке древо? То кедра зос Палестини, а принес ю ёден велькі ученяк у сваім калапе.

Дюри ше задума и нараз лем запита отца зачудовано:

— Апо то мал буц наїске велькі мудрец, кед ше тата кедра до його калапа змесцела!

Питаю малого Владка и Петра:

— Цо ти себе жадаш Владку за Рождество?

— Ёдну шкатульку катоназох.

— А ти Петру?

Петро дума кущик и вец прегвари:

— Я би, ёдну шкатульку официрох.

Оцец и сін.

— Мирончу, хтори ти у раҳункох у школи?

— Я двацещести.

— А кельо же вас ест у класи?

— Двацешайсцме.

— Я барз незадовольни з тобу кед то так.

През вецей тижні и мешащи исти вопросы и исти отвіти ше понавляли, кед раз хлапец призна, же є уж тераз двацеседми.

— Як же ти то раҳуеш?

— Ша так, апо, з ўдним нас тераз вецей ест у школи.

При куми.

— Цо воліни дзвівочко моя брескиню чи грушку?

— Кумо, я любім обідува.

Мала Верунка.

Як поволали велько госцох на вечеру, наказали Верунки да будзе барз добра и да ніч не пита.

Госци живо бешедую, разгваряю. Кед раз принешу ёдну миску с котрой забуду дац дзецку.

Даскельо минути затим мац пита ёден танер од кухарки.

— Мамо, сцеце мой? гутори бояжліво Верунка. Нет ніч у нім.

Павлинка ше вола...

Клавдия пошла зос мац то бабку до дутяну, дзе ю однесьли да ю поправя, Тарговецк прэгледуе ца. — магазін, през да може найсці славну бабку.

— Чудновато, гвари, ша положел сом и нумеру на ню.

Клавдия цалком застарана слідуе кожде рушане тарговец, затим ше не шмелю озве:

— Бачи модлім ша Павлинка ше вола...

Глухи Лукач.

— Даэ ти іздеш, Лукачу?

— Нешем гунцира на кочу.

— Цо ци роби жена?

— Предам го почим будзе цена.

— Цо ци робя дзеди?

— Завязани ё, не одлеци.

— Ты Лукачу оздаль глухи?

— Не я віше такі сухи.

Петъко и Сілвий до школи иду. Петъко ше нараз скілі. Двадцати нарош нашол. Сілвий то обачел.

— То я стрецел — такой гвари.

— Гей? — Пита ше Петъко. — Чи твой дводинарош бул дзирави?
 — Дабоме, же гей, одповед злостно Силвий.
 — Но, але тот не дзирави, и одложел себе пенеж.

На уліци.

Веций дзивчатка од лейц, шейсц роках бешедую о шестрох и братох, па ше питаю же до лепіше.

— Я не знам, призна ёдна сейкастка, смутно; я мам ёдного велького брата и ёдну вельку шестру... а вони ме бию обидвойо!

— Чом Бог казал Адамові: у зною ліца свого будзеш есп хлеб?
 — Бо знал, же му так будзе смаковац, же ше аж зноіц будзе.

— *May*: Петъку, ша оздаль не пойдзеш з такима бриткими руками до школы?

Петъко: Агейце, пай дома останем,

Зле тей рани, котру не болі, кед ю режу.

Загадки.

— Кед 4 мухи на столе и кед 1 забиеш, келько мухи останю на столе?

(I загадка.)

— У хторым мешацу доставаю недобри дзеци найменей виргаси?

(V загадка.)

— Пред ким бежа штириножни животны?

(II загадка.)

— Цо виши ча муре без гвозду?

(III загадка.)

— Хто ше зноі в жиме?

(IV загадка.)

— Цо то: не ма уста а бешедув, не ма уха а чве, и одповеда на шыцких язикох?

(V загадка.)

— Водне служніца — в ноци паніца; до то?

(VI загадка.)

— Цо то: до ёй нука ёй вонка?

(VII загадка.)

— Штирме браца под ёдним калапом. Цо то?

(VIII загадка.)

Вопросы.

1.) Котре тато число, котрому половку кед дадам гу трецини да суму 25?

2.) При виберанкох посланікох гласали на двух кандидатах 2846 гласаче. Ёден з іх бул выбраны за посланіка, котры за 432 гласи добіbil веций, як другі. Вопрос келько гласи добіbil ёден, а келько другі кандидат?

Буквово загадки.

I.

1.) — олік
 — иба
 — гла
 — има
 — вангелия
 — ода
 — омплі
 — риней

II.

I.—II. Главне ме-
 сто нашай епар-
 хій.

II.

I.—II. Наша омиле-
 на рочна кніжка.

II.

I.—II. Цо нас ру-
 снацох зединює.

I.

3.) — ок
 — хо
 — он
 — онь
 — шов
 — ес
 — ак
 — са
 — ом

II.

— атalia
 — ионизий
 — дам
 — ебека

II.

I.—II. Наша омиле-
 на рочна кніжка.

II.

I.—II. Цо нас ру-
 снацох зединює.

I.

4.) — ир
 — ип
 — да
 — уш

II.

— гл
 — ра
 — ли

III.

— ац
 — ов
 — ре

IV.

— ат
 — ве
 — ол

V.

— са
 — лі
 — ин

VI.

— са
 — лі
 — ин

Кому ше удало добрае одгадац шыцки тати загадки най их пошиле на парохию до Коцуря; тым школьнікам мене веци видрукуеме у Русічных Новінах у мешацу марта.

Лініўство, проклятство жывота.

Чадо мойо! не гутор, але віше роб даю добрае и хасно-
 вите діло. Кед ци родичі яй не розкажу и тэди гледай се-
 бе роботу. У обисцу, у загради або на полю віше ше найдзе-
 робота.

Цо є у Р. Календару на р. 1928.?

Календарска часц	Стр.
Церковни рок, держ. швета, руски епарх.	I.—XXV.
	XXVI.—XXVIII

I. Церковне чтење:

1. *: Образ серб. ц. Стефана Немані у Риме	1
2. *: Швичка св. Кирила ал. Славянох	4
3. Д. Биндас: Св. Мисій у Бачке	11
4. М. Черињак: О религийних писньох	20
5. *: Добри совит за тих цо ступаю до ст. малж.	27

II. Світське чтење:

6. Я. Фейса: Браца (писня)	30
7. Даскельо гл. часци з историі Русінох	31
8. Др. Г. Костельник: Аероплан (пісня)	45
9. " : Коні гуторя (новел.)	46
10. М. Фірак: Руски швет (опис)	49
11. Осіп: При маочохі (пісня)	61
12. " : Месар Дюра (новел.)	61
13. М. Мудри: Везув и Помпеи (опис)	65
14. М. В.: Лешік на берегу (пісні)	69
15. Ос. Костельник: Пекельна баба (прел.)	71
16. Др. Г. Костельник: Валалски чловек (нов.)	89
17. Федоренько: Пастир и баран (пісня)	94
18. Др. М. Боич: Нови дзвони у Дюрдьове	95
19. Федоренько: Жімські чувства (пісня)	99
20. Лепкий: Покойни (нов.)	102
21. Я. Фейса: Уцихніце струни... (пісні)	106
22. Д. Биндас: Союз Русіких школярох	107
23. М. Рамач: Наш задаток	110
24. А. Н.: Обераци хороти	114
25. Д. Биндас: Статистика южных Русінох	117
26. Ос. Костельник: Русини у пісні и живоце	121
27. Федоренко: Аллегорія (пісні)	135
28. Е. Гербут: Даскельо думи о наш. култ. и ек. напр.	138
29. М. Рамач: Важносц вири за нас	140
30. Д. Биндас: О хмелю	143
31. Вшелячина	157
32. Загадки, мудри віречена	160
33. Шміхи	164
34. Записник гл. схадзкі РНПД-а	172
35. Іменік членах РНПД	174

III. Чтење за малих школярох:

36. Д. Л.: Св. Служба — найвекшне богатство	188
37. " : Славни министрант	189
38. Йованович-Фейса: Петро як дохтор	191
39. С. Ігнатія: Дарунок з вашару	191
40. Евзевія: Мудры Крачуніски пак	194
41. М. Няради: Леніна Марча (актовка)	197
42. Я. Фейса: Нещестни грушки	203
43. Кс. Л.: Чортова гарадичи	204
44. Я. Фейса: Непослушна Ганьча	206
45. Ф. Л.: Дурна, але не найдурнейша	207
46. Федоренко: Блиха и муха	210
47. М. Няради: Служітца не добре приповеда	212
48. *: Троме царски синове	217
49. Евзевія: Митро и яблука	218
50. *: Тигер и заяц	219
51. Шміхи, загадки	220